

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

მარიამ ტორაძე

ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტიკა

**მასობრივი კომუნიკაციების დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაკრებლად წარდგენილი
დ ი ს ე რ ტ ა ც ი ა**

ნაშრომი შესრულებულია ივ. ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელები -
ფილოსოფიის დოქტორი ჟურნალისტიკაში,
პროფესორი დალი ჩიკვილაძე;
ფილოლოგიის დოქტორი,
პროფესორი თამაზ ჯოლოგუა.

თბილისი 2013

სარჩევი

შესავალი.....	4
I თავი.....	14
პუბლიცისტის შემოქმედებითი ინდივიდულობა ეპოქის პირისპირ.....	14
1.1. ეპოქასთან ადაპტაციის ფსიქოლოგიური მოტივები	14
1.2. ტიცციან ტაბიძის პუბლიცისტური აზროვნების სტილის რამდენიმე თავისებურება.....	17
II თავი.....	31
ეროვნული პრობლემატიკის ამსახველი სტატიები.....	31
2.1. „ქართული იდეა“.....	31
2.2. „ომის თემა ქართულ მწერლობაში“.....	40
2.3. „წყალდიდობა საქართველოში“.....	44
2.4. „სალიტერატურო ქართულისთვის“.....	46
III თავი.....	55
წერილები ქართული ლიტერატურული ცხოვრების ორგანიზების შესახებ.....	55
3.1. „სახელმწიფო გამომცემლობა“ (წერილი 1-ლი).....	55
3.2. „სახელმწიფო გამომცემლობა“ (წერილი მე-2).....	57
3.3. „ქართული ჟურნალი“	59
3.4. „სააგარაკო სახლი“	63
3.5. „მომავალი სეზონი“	66
IV თავი.....	69
წერილები ახალგაზრდა თაობის პრობლემატიკაზე.....	69
4.1. „სტუდენტობის ტრადიციები“.....	69
4.2. „სტიპენდიები“	72
4.3. „ჩვენი სტუდენტობა“.....	77
V თავი.....	81
წერილები ქართველ ხელოვანთა სოციალური პრობლემების შესახებ.....	81
5.1. „ფონდი ხელოვნებისთვის“.....	81
5.2. „ხელოვნების სასახლე“.....	85
5.3. „სპეცების კურიოზი“	86
VI თავი.....	88
წერილები ხელოვნებაზე.....	88

6.1. მუსიკა – „ზაქარია ფალიაშვილი”.....	88
6.2. თეატრი - „კოტე მარჯანიშვილი”	91
„დურუჯის“ დეკლარაცია”.....	91
6.3. ”რუსთაველის თეატრი”.....	97
6.4. ”ცხვრის წყარო” ქართულ სცენაზე”	101
6.5. ქანდაკება - ”აკაკის ძეგლი”	104
6.6. მხატვრობა - ”ნიკო ფიროსმანი”.....	109
6.7. ”ქიმერიონი”.....	129
დასკვნა.....	135
ბიბლიოგრაფია.....	140

შესავალი

ტიციან ტაბიძის სახელი მკითხველის ცნობიერებაში ასოცირებულია მძაფრ და ელვარე პოეზიასთან, მოდერნისტულ-ავანგარდისტულ მხატვრულ ძიებებთან. ფართო საზოგადოება ნაკლებად ინტერესდება მისი პუბლიცისტური შემოქმედებით, რომლის გაცნობის გარეშე შეუძლებელი იქნება ტიციან ტაბიძის პერსონის სრულყოფილად დანახვა.

ისეთი რანგის პოეტის დაინტერესება ჟურნალისტიკით, როგორც ტიციან ტაბიძე იყო, მხოლოდ მოდური გატაცება, ცხადია, არ შეიძლებოდა ყოფილიყო. მისი პუბლიცისტური შემოქმედება არ ჰგავს ამ სფეროში შემთხვევით აღმოჩენილი ადამიანის ტრაფარეტულ ოპუსებს.

ტიციან ტაბიძე, ისევე როგორც სხვადასხვა ქვეყნის ბევრი გამოჩენილი მწერალი, ჟურნალისტიკაში და პუბლიცისტიკაში მიიზიდა საზოგადოებრივი აზროვნების ამ ფორმისთვის ნიშანდობლივმა მკვეთრმა პირდაპირობამ, ემოციურობამ, პოლემიკურობამ.

სიმბოლისტური თუ ავანგარდისტული პოეზიის და პუბლიცისტიკის თანაარსებობა ტიციან ტაბიძის შემოქმედებაში ამ პიროვნების ფართო ინტელექტუალურ შესაძლებლობებსა და ინტერესებზე მეტყველებს. ჩანს, რომ ტიციან ტაბიძის ტალანტს თვითგამოხატვისთვის მრავალფეროვანი საშუალებები სჭირდება.

ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტიკა მახვილი, ემოციური და ერუდიციით აღჭურვილი აზროვნების პროდუქტია. პუბლიცისტური ჟანრები გასაქანს აძლევს ტიციან ტაბიძის აქტუალურ აზრს, მის მისწრაფებას, თავისუფალი ფიქრის პროცესის თანამონაწილე მკითხველიც გახადოს. ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტიკა მისი მკაფიო ჰუმანისტური მსოფლხედვის გამომჟღავნებაა – აქ ნებისმიერი მოსაზრება, დაკვირვება, ინფორმაცია, ფაქტი ემსახურება ადამიანისა და საზოგადოების ტკივილიანი არსებობის წარმოჩენას.

აქტუალობა

თანამედროვეობაში, ჩვენთანაც და უცხოეთშიც, მძაფრია ინტერესი ტოტალიტარიზმის ეპოქის, როგორც მძიმე ისტორიული მემკვიდრეობის მიმართ.

ამ ეპოქის სპეციფიკის წარმოჩენას არაერთი გამოკვლევა მიეძღვნა. განსაკუთრებით აქტუალურია იმ მწერლების, პოეტების, საერთოდ, შემოქმედი ადამიანების ნააზრევს – მათ შორის პუბლიცისტურის – კვლევა, რომლებიც იმსხვერპლა სასტიკმა ეპოქამ და რომელთა სიცოცხლე ხშირ შემთხვევაში სწორედ ამ ნააზრევს შეეწირა. მკითხველისთვის საინტერესოა, რაზე ფიქრობდნენ და მსჯელობდნენ ისინი იმ მძიმე წლებში.

მე-20 საუკუნის დასაწყისის პრესა ზოგადად, და კონკრეტულად – ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტურ-ჟურნალისტური სტატიები თანამედროვე ჟურნალისტიკას კარნახობს თვალსაწიერის გაფართოებას – დაინტერესებას ადამიანით, მისი ბედით, მისი ღირსეული არსებობით, შრომით და შემოქმედებით.

დღეს აქტუალურია ტიციან ტაბიძის წერის მეთოდოლოგიის გაცნობა, გათვალისწინება. ამას ისიც განსაზღვრავს, რომ ავტორი თავის სტატიებში წარმოდგება როგორც აქტიური და ავტორიტეტული მოქალაქე.

მეცნიერული სიახლე

ნაშრომში გამოვლენილი და შესწავლილია ტიციან ტაბიძის რარიტეტული პუბლიკაციები – მე-20 საუკუნის დასაწყისში გამომავალ გაზეთებში – „ბარრიკადი“, „რუბიკონი“, „ბახტრიონი“ და „საქართველო“ – დაბეჭდილი საგაზეთო სტატიები, რომლებიც პირველი პუბლიკაციის შემდეგ აღარ გამოქვეყნებულა.

აგრეთვე გაანალიზებულია სხვადასხვა აკადემიურ გამოცემებში გამოქვეყნებული ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტური წერილები, რაც, ერთი მხრივ, ავსებს მისი შემოქმედების შესახებ მკითხველის წარმოდგენას და, მეორე მხრივ, ამდიდრებს ქართული ჟურნალისტიკის ისტორიას.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის მთავარ მიზანს წარმოადგენს ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტიკის შინაარსის და ღირებულების წარმოჩენა, აქტუალიზაცია და მასში არეკლილი ეპოქის პრობლემემატიკის გამოკვეთა.

ამ მიზანს უკავშირდება კვლევის შემდეგი ამოცანები:

რეალობასთან ტიციან ტაბიძის, როგორც პუბლიცისტის, ადაპტირების ფსიქოლოგიური მოტივების გაგების ცდა;

ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტური აზროვნების სტილის ზოგიერთი თავისებურების, აზრის გამოსატვის სახეობრივი და კომპოზიციური ხერხების განხილვა;

იმის წარმოჩენა, თუ რას მიიჩნევდა პუბლიცისტი ეროვნული იდენტობისთვის საფრთხის შემქმნელ ეპოქაში ყველაზე მნიშვნელოვნად ქართული ცნობიერების შენარჩუნებისა და განვითარებისთვის;

მწერალთა და ხელოვანთა, აგრეთვე სტუდენტობის სოციალური მდგომარეობის, ლიტერატურისა და ხელოვნების სოციალური ფუნქციონირების პრობლემების გამოკვეთა პუბლიცისტის ნააზრევში;

ხელოვნებისადმი მიძღვნილი სტატიების სპეციფიკაზე დაკვირვება;

დაკვირვება იმაზე, თუ რამდენად და როგორ ახერხებს თავისუფალი შემოქმედი ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში სიმართლის გამოსატვას.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევისას ტექსტზე მუშაობის პროცესში უპირველეს ყოვლისა გამოყენებულია დოკუმენტის დეტალური და იმავდროულად მთლიანობითი, ინტეგრირებული ანალიზის მეთოდი, რომლის მეშვეობით ინტერპრეტირებულია ტექსტი, წარმოჩენილი და გააზრებულია ქვეტექსტი.

კვლევის ანალიზის ეტაპზე გამოყენებულია ისტორიული ანალიზის მეთოდი. ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტიკა განხილულია იმ ეპოქის კონტექსტში, რომელშიც იგი შეიქმნა, აგრეთვე თანამედროვეობის გადმოსახედიდან.

კვლევაში გამოყენებულია შედარებითი ანალიზის მეთოდი, რომლის საშუალებით გამოვლენილია პარალელები – წარმოდგენილია ტიციან ტაბიძის იმ თანამედროვეთა არაერთი მოსაზრება, რომლებიც ამავე თემატიკით ინტერესდებოდნენ.

ნაშრომში ამა თუ იმ ფორმით განხილულია ტიციან ტაბიძის 30-მდე პუბლიკაცია – წერილები, რომლებიც სხვადასხვა წყაროდან იქნა მოძიებული. 10-ზე მეტი სტატია დამუშავებულია ტიციან ტაბიძის თხზულებათა

სამტომეულის მეორე და მესამე ტომებიდან, ხოლო სხვა სტატიები – მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართული პერიოდიკიდან – ძირითადად „ცისფერყანწელთა“ საგაზეთო გამოცემებიდან: „ბახტრიონი“ (რედაქტორი – გიორგი ლეონიძე, გამოდიოდა 1922 წლის 3 ივლისიდან 1923 წლის თებერვლამდე), „ბარრიკადი“ (რედაქტორი ტიცვიან ტაბიძე, გამოდიოდა 1922 - 1924 წლებში, საკმაო ინტერვალებით) და „რუბიკონი“ („სრულიად საქართველოს ახალი მწერლობის კავშირის“ ყოველკვირეული ორგანო, გაზეთს ხელს აწერს სარედაქციო კოლეგია, კავშირს, რომელმაც ორი წელი იარსება, ხელმძღვანელობდა გრიგოლ რობაქიძე). ამ გაზეთების არაერთი ნომერი გადაურჩა საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ მათ მიზანმიმართულ განადგურებას. რარიტეტების ფონდი ძირითადად დაცულია საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში და პოეტ იოსებ გრიშაშვილის სახლ-მუზეუმში არსებულ პირად არქივში.

ტიციან ტაბიძის პუბლიკაციებს შორის ჩვენს მიერ აქცენტი გაკეთდა მათზე, რომლებსაც გამოკვეთილად პუბლიცისტური ხასიათი აქვთ და ამავე დროს საშუალებას იძლევიან დავაკვირდეთ, თუ რამდენად და როგორ ახერხებს თავისუფალი შემოქმედი ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში სიმართლის გამოხატვას.

ნაშრომის სტრუქტურა

საკვალიფიკაციო ნაშრომი, შესავლისა და დასკვნის გარდა, შედგება ექვსი თავისაგან. ნაშრომს ახლავს დამოწმებული და გამოყენებული ლიტერატურის სია.

პირველი თავი ეძღვნება საბჭოთა რეალობასთან ტიცვიან ტაბიძის ადაპტაციის ფსიქოლოგიურ მოტივებს; აქვე წარმოდგენილია მისი პუბლიცისტური სტილის და ოსტატობის ზოგადი დახასიათება.

მეორე თავში გაერთიანებული სტატიები გამოხატავს ტიცვიან ტაბიძის რეფლექსიას ქართულ ეროვნულ ხასიათზე, საქართველოს ბედზე, ქართულ ენაზე.

მესამე თავში განხილულია ტიცთან ტაბიძის რარიტეტული სტატიები, რომლებიც ეხება ქართული ლიტერატურული ცხოვრების ორგანიზების რთულ პრობლემებს, არსებითად კი ლიტერატურის გადარჩენის პრობლემას საბჭოთა რეჟიმის პირობებში.

მეოთხე თავში საუბარია იმ რარიტეტული სტატიების შესახებ, რომლებიც წარმოადგენს პუბლიცისტის ცდას, საზოგადოების და ხელისუფლების ყურადღება მიმართოს ახალგაზრდა თაობის, კერძოდ, სტუდენტების მწვავე სოციალური პრობლემებისაკენ.

მეხუთე თავში ლაპარაკია პუბლიცისტურ სტატიებზე, რომლებშიც ქართველ ხელოვანთა მძიმე სოციალური მდგომარეობაა განხილული.

მექვსე თავში მსჯელობის საგანია ტიცთან ტაბიძის პუბლიცისტური გამოსმაურებები ქართული თეატრის, მუსიკის, ქანდაკების, მხატვრობის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე ნოვატორულ მოვლენებზე.

საკითხის შესწავლის ისტორია

ქართული ჟურნალისტიკის ისტორიაში ტიცთან ტაბიძის პუბლიცისტიკა მისი შემოქმედებიდან არ გამოცალკევებულა როგორც საგანგებო შესწავლის საგანი, მაგრამ მისი ცალკეული პუბლიცისტური ნაწარმოებები, ბუნებრივია, მკვლევართა ყურადღების მიღმა არ დარჩენილა.

პოეტის ბიოგრაფიისა და ესეისტიკის მკვლევართა შორის განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია მირიან აბულაძის მონოგრაფია „ტიცთან ტაბიძე“ (აბულაძე: 1961), სარგის ცაიშვილის წიგნი „წინამორბედი და თანამედროვენი“ (ცაიშვილი: 1986), აკაკი ვასაძის „ტიცთან ტაბიძე“ (ვასაძე: 1985), ზაზა აბზიანიძის „ლიტერატურული პორტრეტები“ (აბზიანიძე: 2009), სოსო სიგუას „მოდერნიზმი“ (სიგუა: 2008) და სხვა სამეცნიერო-კვლევითი ხასიათის ნაშრომები. უნდა ითქვას, რომ ამ ნაშრომებში ტიცთან ტაბიძის პუბლიცისტიკა არ არის გაანალიზებული, მაგრამ ზოგადად შეფასებულია და ეს შეფასება მნიშვნელოვანია.

მირიან აბულაძე შეისწავლის ტიცინ ტაბიძის ბიოგრაფიასა და პოეტურ შემოქმედებას, ხოლო პუბლიცისტიკის შესახებ აღნიშნავს, რომ ის მეტყველებს მისი ავტორის ფართო ლიტერატურულ ინტერესებზე, რომელიც ჟანრობრივი თვალსაზრისით არასდროს იზღუდებოდა. აბულაძე მაღალ შეფასებას აძლევს ტიცინ ტაბიძის პუბლიცისტიკას და მიიხნევს, რომ პოეტმა „თავის შესანიშნავ პოეზიასთან ერთად, დაგვიტოვა ოსტატურად დაწერილი მხატვრული ნარკვევები, ისტორიულ-ლიტერატურული და თეორიული გამოკვლევები, პუბლიცისტური წერილები და ბრწყინვალე ესეისტური ხასიათის ნაწერები” (აბულაძე 1961: 12).

სარგის ცაიშვილის აზრით, ტიცინ ტაბიძის წერილებში „ნათლად ჩანს ის ფართო ლიტერატურული ჰორიზონტი და მაღალი გემოვნება, რაც უდავოდ იყო ტიცინ ტაბიძის მთელი შემოქმედების მთავარი ნიშან-თვისება” (ცაიშვილი 1986: 142).

აკაკი ვასაძეს ტიცინ ტაბიძე წარმოუდგება არა მხოლოდ ქართული ლექსის ნოვატორად, რომელსაც, აგრეთვე, დიდი წვლილი მიუძღვის რუსული და ევროპული პოეზიის თარგმნაში, არამედ „ისტორიულად პრინციპული მნიშვნელობის თეორიული და პუბლიცისტური წერილების ავტორად, ქართული თეატრის განახლება-აღორძინების ბედ-იღბალზე მზრუნველ მოამაგედ და იმ ჭეშმარიტ სახალხო მოღვაწედ, თავის წილ ბევრად რომ აპირობებდა კულტურულ-შემოქმედებითი ატმოსფეროს სისავსეს და ცხოველმყოფელობას” (ვასაძე 1985: 3). ა. ვასაძე საუბრობს ტიცინ ტაბიძის მრავალმხრივ შემოქმედებით ტალანტზე, რომლის უპირველესი ნიშნებია მძლავრი პიროვნული ენერჯია და დაუოკებელი სწრაფვა თვითგამოსახვისკენ. ავტორი საგანგებოდ მსჯელობს ტიცინ ტაბიძის აღტაცებულ დამოკიდებულებაზე ქართველ სტუდენტთა ბრძოლისუნარიანობისადმი და შეახსენებს მკითხველს მის სტატიას „სტუდენტობის ტრადიციები” (ვასაძე 1985: 14).

ზაზა აბზიანიძის სტატიაში იგრძნობა ემპათია ტიცინ ტაბიძის პოეტური ნატურის მიმართ. მკაფიო შტრიხებით არის დახატული მისი შემოქმედებითი პორტრეტი. ავტორი ამ განუმეორებლად თავისებური, არტისტული და თავისუფებისმოყვარე ადამიანის ცხოვრების ლოგიკურ ფინალად მიიხნევს საბჭოთა რეპრესიების ეპოქაში მის ტრაგიკულ დაღუპვას. „არც ტიცინამდე, არც შემდეგ, არცერთ ქართველ პოეტს ასეთი მონდომებით საგანგებოდ არ უძერწია თავისი იერი... ტიცინის ცხოვრება ამ სცენაზე დაიწყო როგორც უწყინარი თამაში, როგორც ფარსი, თავისი ტრადიციული ნიღბებით, მაგრამ

დამთავრდა, როგორც ბერძნული ტრაგედია – უღმობლად და შემადრწუნებლად” (აბზიანიძე 2009: 286).

სოსო სიგუა წიგნში „მოდერნიზმი“ მკითხველს აცნობს იმ ძირითად ბრალდებებს, რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლების მიერ იყო შეთითხნილი ტიცვიან ტაბიძის წინააღმდეგ: პოეტი „მხილებულ და განადგურებულ იქნა...“ – მას დაბრალდა ტერორისტულ-დივერსიულ, ჯაშუშურ ორგანიზაციებთან ურთიერთობა საბჭოთა კავშირის დამხობის მიზნით, მონაწილეობა ფაშისტურ ორგანიზაციაში, მავნებლობა ლიტერატურისა და ხელოვნების ფრონტზე (სიგუა 2008: 184-185).

წიგნში თავმოყრილია ინფორმაცია „ცისფერყანწელების“ მიერ გამოცემული გაზეთების შესახებ (სიგუა 2008: 111-113).

სტატიაში „ომი და ლიტერატურა“ სოსო სიგუა მიმოიხილავს ტიცვიან ტაბიძის თანამედროვე ქართველი მწერლების – კონსტანტინე გამსახურდიას, გრიგოლ რობაქიძის, პაოლო იაშვილის და თვითონ ტიცვიან ტაბიძის მოსაზრებებს ამ თემაზე. წიგნის ავტორს განსაკუთრებულად საინტერესოდ მიაჩნია ტიცვიან ტაბიძის წერილი „ომის თემა ქართულ მწერლობაში“, რომელიც „პაციფიზმის წინააღმდეგაა მიმართული და ამართლებს ომის აუცილებლობას, ქართველთა მებრძოლ სულს, რომელიც ჰქონდა დიდს თუ პატარას“ (სიგუა 2008: 70). მკვლევარის აზრით, ტიცვიან ტაბიძემ ომის ჰეროიკა ქართველი ერის ნაციონალურ თვისებად მიიჩნია და თანამოკალმეებს მოუწოდა, ეგრძნოთ ომის სული და არ ეფიქრათ ომის ბოროტებაზე (სიგუა 2008: 70).

ამავე სტატიის – „ომის თემა ქართულ მწერლობაში“ – შესახებ მსჯელობს ტიცვიან ტაბიძის პროზის მკვლევარი სალომე კაპანაძე (კაპანაძე 2005: 121-123). 2002 წელს გაზეთში „ჩვენი მწერლობა“ გამოქვეყნდა ტიცვიან ტაბიძის ამ სტატიის ჩვენი ანალიზი, რომელიც წარმოდგენილია სადისერტაციო ნაშრომში (ტორაძე 2002ბ: 4).

სალომე კაპანაძის წიგნი „ცისფერი ყანწებიდან – მარადისობამდე“ (კაპანაძე: 2005) მნიშვნელოვანი და საყურადღებო ნაშრომია ტიცვიან ტაბიძის პუბლიცისტიკის კვლევის თვალსაზრისით. აქ გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ტიცვიან ტაბიძის „სრული იდენტიფიკაციისთვის, ნამდვილი რაგვარობის განსაზღვრისთვის საკმარისი არ არის მისი ლირიკული შედევრების შეფასება, აუცილებელია მისი პროზაული მემკვიდრეობის ღირებულების გათვალისწინება“ (კაპანაძე 2005: 12).

მკვლევარი თავის წიგნში აანალიზებს ტიცციან ტაბიძის პროზას – მოთხრობებს, პროზაულ მინიატურებს, ნოველებს, კინოსცენარს და მათში სიმბოლიზმის გამოვლინებებს ეძებს. მაგრამ ავტორის ყურადღების მიღმა არ დარჩენილა ტიცციან ტაბიძის რამდენიმე პუბლიცისტური ნარკვევიც, მაგალითად, „ახალი მცხეთა” (კაპანაძე 2005: 62-63), „ქართველი მწერლები სომხეთში” (კაპანაძე 2005: 69-73). ეს ორი ნარკვევი ჩვენს მიერაც იყო შესწავლილი, რაც აისახა 1997 წელს თსუ ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის კონფერენციაზე წარდგენილ მოხსენებასა და გამოქვეყნებულ თეზისებში: „ტიცციან ტაბიძის ნარკვევების კომპოზიცია” (ტორაძე 1997: 17,18). ეს კვლევა ასახულია ჩვენს სადისერტაციო ნაშრომში.

ს. კაპანაძე აანალიზებს ტიცციან ტაბიძის სტატიებს – „სალიტერატურო ქართულისთვის” და „ტფილისი” – მიძღვნილს ქართული ენის დისკრიმინირების თემისადმი და მიაჩნია, რომ ეს სტატიები „ეროვნული თვითგამორკვევის მწვავე პრობლემებითაა აღსავსე” (კაპანაძე 2005: 184,185).

ს. კაპანაძის ზემოთხსენებულ წიგნში მიმოხილულია ტიცციან ტაბიძის ნარკვევები – „ახალი კოლხიდა”, „რიონიდან ენგურამდე”, „ტყვარჩელი”, „ორპირი”, „ერთი კვირა ოსეთში” (კაპანაძე 2005: 51-67) და შეფასებულია ისინი, როგორც აღმშენებლობის იდეით გატაცებული ჰუმანისტი მწერლის თხზულებები.

ს. კაპანაძის წიგნში ადგილი ეთმობა ტიცციან ტაბიძის ნარკვევს „ასე იღება კულტურის კარი დარიალთან” (კაპანაძე 2005: 80-81). ეს ნარკვევი იმითაც არის მნიშვნელოვანი, რომ წარმოაჩენს ტიცციან ტაბიძის აქტიურ მცდელობას, შეიტანოს წვლილი საქართველოს კულტურულ ცხოვრებაში, გაააქტიუროს ეროვნული საგანძურის დაცვა და პოპულარიზაცია. აქ საუბარია ქართველი პოეტის ცნობილ ინიციატივაზე, ყაზბეგში დაეარსებინათ სალიტერატურო და მხარეთმცოდნეობითი მუზეუმი, რომელიც აღექსანდრე ყაზბეგის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი მუზეუმიც იქნებოდა.

გასაზიარებელია ს. კაპანაძის შეხედულება ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის მე-15 წლისთავზე დაწერილი ტიცციან ტაბიძის წერილის პათოსის შესახებაც: „20-30-იან წლებში პროლეტარული კრიტიკა ფ. მახარაძის მეთაურობით გააფთრებით ებრძოდა ილიასა და მისი შემოქმედების მკვლევართ... ასეთ ატმოსფეროში ტ. ტაბიძემ მაინც მოახერხა ეთქვა მთავარი სათქმელი ილიას, როგორც პოეტისა და ერისკაცის დიდ მისიაზე ქართულ სინამდვილეში” (კაპანაძე 2005: 133-134).

ს.კაპანაძის თქმით, ეს „ნარკვევები უფრო სააგიტაციოდ არიან გამიზნული...“ და მათში ვლინდება „იდეოლოგიური და მომწოდებლური პათოსი“ (კაპანაძე 2005: 82). გასაგებია, რა ტიპის აგიტაციასა და იდეოლოგიაზე საუბრობს მკვლევარი. ამ საკითხის არსის ინტერპრეტირების ცდაა მოცემული ჩვენს მოხსენებაში – „ტიციან ტაბიძის საბჭოთა პერიოდის ნარკვევების ფსიქოლოგიური მოტივაციის გაგების ცდა“, რომელიც წაკითხული იყო საქართველოს უმაღლესი სასწავლებლებისა და თსუ ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის რესპუბლიკურ სამეცნიერო კონფერენციაზე და აისახა გამოქვეყნებულ თეზისებში (ტორაძე 2002ა: 40-43) მასალა წარმოდგენილია ჩვენს ნაშრომში.

სამართლიანია ს. კაპანაძის მიერ გამოთქმული თვალსაზრისი, რომ ტიციან ტაბიძის „მხატვრული კონცეფციის წყალობით ეპოქისთვის დამახასიათებელი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, სოციალური და სულიერი ცხოვრება ასახულია მახვილი პუბლიცისტის თვალით... ნარკვევები თვალსაჩინოს ხდიან მწერლის განსწავლულობას, სინამდვილის ნოვატორულ, მაღალხატოვან ხილვა-ათვისების უნარს... პუბლიცისტურ სიბრძნესა და განცდითი სიმახვილით სავსე მხატვრულ აზროვნებას“ (კაპანაძე 2005: 82).

ს. კაპანაძის ნაშრომში საუბარია ტიციან ტაბიძეზე, როგორც ქართული თეატრისა და მხატვრობის ქომაგზე, ამ სფეროში ნოვაციების მხარდამჭერზე. მკვლევარის ინტერესი ფოკუსირებულია კოტე მარჯანიშვილის, სანდრო ახმეტელის, ნიკო ფიროსმანის, ლადო გუდიაშვილისა და იაკობ ნიკოლაძის შემოქმედებით ნატურებზე, კაფე „ქიმერიონის“ შთამბეჭდაობასა და მომხიბვლევლობაზე (კაპანაძე 2005: 172-183).

აღსანიშნავია, რომ პროფესიონალმა ქართველმა თეატრმცოდნეებმა – პროფესორებმა ვასილ კიკნაძემ და ნოდარ გურაბანიძემ – თავიანთ წიგნებსა და სახელმძღვანელოებში გამოკვეთეს ტიციან ტაბიძის, როგორც თეატრალური რეფორმის ერთ-ერთი იდეოლოგის ფიგურა, დაიმოწმეს მისი წერილები და გამოხმაურებები თეატრის შესახებ. ვასილ კიკნაძე მსჯელობს „ცისფერყანწელებისა“ და „ღურუჯელების“ პირად მეგობრულ კონტაქტებზე, რომელთაც „უთუოდ ესთეტიკური ხასიათის პრინციპებიც ელო საფუძვლად“ (კიკნაძე 2003: 523). ავტორი საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ ტიციან ტაბიძე თანადგომას უცხადებდა „ღურუჯის“ მანიფესტს და მის „კადნიერ ტონსაც“ კი

უჭერდა მხარს. აქვე მოყვანილია ტაბიძის ციტატა სტატიიდან „დურუჯის“ დეკლარაცია” (კიკნაძე 2003: 525).

ნოდარ გურაბანიძე ლოპე დე ვეგას პიესის – „ფუნტე ოვესუნას“ მარჯანიშვილისეული დადგმის მიმოხილვისას იმოწმებს ტიციან ტაბიძის, როგორც თვითმხილველის და, შეიძლება ითქვას, ერთ-ერთი პირველი რეცენზენტის, მოსაზრებებს: „მარჯანიშვილს აქვს მოზღვავებული მეწყერის შთაგონება და თუ ზვავად წამოვიდა...“ (გურაბანიძე 2012: 15).

1999 წელს ჟურნალ „ცისკარში“ დაიბეჭდა ჩვენი სტატია „ტიციან ტაბიძე ეროვნული თვითცნობიერების შესახებ“, რომელშიც გაანალიზებულია ტიციან ტაბიძის მიერ 1916 წელს გაზეთ „საქართველოში“ გამოქვეყნებული სტატია „ქართული იდეა“ (ტორაძე 1999: 132-134). მასალა წარმოდგენილია სადისერტაციო ნაშრომში.

I თავი

პუბლიცისტის შემოქმედებითი ინდივიდუალობა ეპოქის პირისპირ

1.1. ეპოქასთან ადაპტაციის ფსიქოლოგიური მოტივები

„...და მე ხანდისხან მეჩვენება

ვითომ სამყარო

ბაღია დიდი, დაწყველილი

და შხამიანი.

მძიმე მხედარნი, შუბლშეკრული

და უაბჯარო

მოჰქრიან: რემბო, ერედია,

ემილ ვერჰარნი.

თითქო შეცდომით შემეყვანა

ვიღაცამ ბაღში

და შიშით ვხედავ გიგანტის ჩრდილს

მიმფრინავ მხედარს.

უღონო, სუსტი, ავტირდები

პატარა ბავშვი

და თან მრცხვენია, ვიხედები,

ხომ არვინ მხედავს...” –

უაბჯარონი

(ტაბიძე 1995: 30)

„...პოლიტიკურ ამბებში მე სავსებით ნათლად ვერ ვერკვეოდი. ჩემი დამოკიდებულება რუსულ და ფრანგულ სიმბოლიზმთან სრულიად არაკრიტიკული იყო... მეტისმეტად დიდ ხარკს ვუხდიდით არაჯანსაღ, ბოჰემურ არტისტიზმს, ვქადაგებდით „ხელოვნებისათვის“... სამმა წელმა, რომელმაც განვლო ოქტომბრიდან საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე და სიახლოვემ ახალგაზრდა ბოლშევიკ მეგობრებთან, რომლებიც საქართველოში იატაკქვეშ მუშაობას ეწეოდნენ, შეგნებაში გარკვეული სინათლე

შეიტანა“ (ტაბიძე 1960: 23-24) – სიკვდილმისჯილის შეწყალების თხოვნის ინტონაციით აღბეჭდილი ავტობიოგრაფია მისი ავტორის – ტიციან ტაბიძის „მიწასთან დაბრუნებას“ ამცნობდა საზოგადოებას. ამ ტრაგიკული შემობრუნების შემდეგ ბოჰემური არტისტები, მეღანქოლიური პიეროები და არისტოკრატი დენდები, იმდროინდელი კომუნისტური ნომენკლატურის ენით რომ ვთქვათ, „მხატვრული ინტელიგენციის იმ საუკეთესო წარმომადგენლებად იქცნენ, რომელთაც პარტიის ბრძნული პოლიტიკის მეოხებით გადაჭრით გაწვევით კავშირი ძველ სამყაროსთან, აღიარეს ახალი იდეურ-ესთეტიკური მრწამსი, აქტიურად ჩაებნენ ახალი ცხოვრების მშენებლობაში“ (საქართველოს... 1976: 860). სწორედ ამ კონტექსტში უნდა განვიხილოთ ტიციან ტაბიძის ჟურნალისტური მოღვაწეობის ერთი ასპექტი – საბჭოთა პუბლიცისტური ნარკვევების ციკლის შექმნა.

ტიციან ტაბიძის პოეტური მსოფლშეგნების მთავარი თვისება სიცოცხლის სიყვარულია – „მაშ, გამარჯვება, ტკბილო სიცოცხლე!“ (ტაბიძე 1982: 564). მაგრამ სიცოცხლის წინაშე აღტაცებას თან სდევდა მოახლოებული სიკვდილის მწვავე წინათგრძნობა – „თუ ღრმა ღელეში ჩვენი თავები სადმე დაგორდეს...“ (ტაბიძე 1982: 530) ძალადობის, თავისუფალი ნების უზურპირების პირობებში, სიკვდილის პირისპირ მდგომი პოეტი მისი დაძლევის, მასზე ამადლების თუ მისგან გაქცევის აუცილებლობის წინაშე აღმოჩნდა. ტიციან ტაბიძის მიერ ამ წლებში შექმნილ ნარკვევებში ზოგჯერ უფრო ყრუდ, ზოგჯერ კი ყურისმომჭრელად გაისმის საბჭოთა პროპაგანდისტული პათეტიკა, რაც უნდა განვიხილოთ როგორც შინაგანი შფოთვით გამოწვეული, გაუცნობიერებელი პრევენციული საშუალება, მიმართული სიცოცხლისადმი მუქარის შემცველი სიტუაციის აღსაკვეთად.

მოსალოდნელი თავდასხმის მოლოდინში, მძიმე მორალური პრესინგის პირობებში ინდივიდი უუცხოვდება საკუთარ თავს, ის მთლიანად ითავისებს პიროვნების იმ ტიპს, რომელსაც მას სთავაზობს საყოველთაო შაბლონი, გაურბის თავისუფლებას და ახდენს არსებითად თავსმოხვეულ, მაგრამ მოჩვენებითად ნებაყოფლობით კონფორმიზაციას. ტიციან ტაბიძე ნარკვევებში ცდილობს მიჰყვეს საბჭოთა ცხოვრების მდინარებას, აღფრთოვანდეს საბჭოთა აღმშენებლობით და დაარწმუნოს საკუთარი თავი, რომ აღმშენებლობა ნამდვილია და ბედნიერების მომტანი.

ამასთან ერთად, „აჩრდილთა ქვეყნიდან“ დაბრუნებული ცისფერყანწელის ჟურნალისტურ ნარკვევებში აისახა რეალური, ნივთიერი სამყაროს მონატრება, რომელშიც გარეგნულად რაღაც თითქოს სასიკეთოდ იცვლებოდა. „ახალი მცხეთა“ (ტაბიძე 1966ბ: 31-37), „ახალი კოლხიდა“ (ტაბიძე 1966ბ: 192-221) – „როცა იხსნება ახალი მცხეთა, როცა საფუძველი ეყრება ერის ახალ ეკონომიკურ აღორძინებას... უნდა ისმოდეს ახალი გამარჯვების სიმღერა შრომისა და ძმობის კავშირისთვის, საბჭოთა რესპუბლიკების შედუღებისა და სახალხო სახელმწიფოს განმტკიცებისთვის“ (ტაბიძე 1966ბ: 35).

პიროვნების ქვეცნობიერი სამყაროს შესწავლის გადრმავებამ თანამედროვე ფსიქოლოგიაში სკეფსისი გააჩინა ტექსტის ღიად მოცემული შინაარსის მიმართ და გაამძაფრა ინტერესი მისი დაფარული პლასტებისადმი. თუ ამ რაკურსით განვიხილავთ ტიცინ ტაბიძის ნარკვევებს, დავინახავთ, რომ ფრუსტრაციისა და სულიერი განგაშის პირობებში აღმოჩენილი პიროვნების ფსიქიკაში – „ვიღაცა დადის ხმალამოწვდილი...“ (ტაბიძე 2005: 67) გაუცნობიერებლად ერთვება ეგოს ერთ–ერთი დამცავი მექანიზმი – რაციონალიზაცია. ამ შემთხვევაში ადამიანს ექმნება ილუზია, რომ ის სუბიექტურად გულწრფელია, სინამდვილეში კი თავს იტყუებს და ცრუ არგუმენტაციის საფუძველზე ცდილობს ირაციონალური ქცევა დაფაროს რაციონალიზაციით (ჰელი, ზიგლერი 1997: 130-131). ტიცინ ტაბიძის ნარკვევების საბჭოთა პუბლიცისტური პათოსი თვითგადარჩენის ინსტინქტის ტრაგიკულ გამოძახილად უნდა მივიჩნიოთ.

ადამიანის სულის გახლეჩა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მომხდარი გახლეჩის ეპიცენტრია, ამიტომ, თუკი გვსურს უფრო დეტალური წარმოდგენა ვიქონიოთ სიღრმისეულ რეალობაზე, საჭიროა უფრო დაწვრილებით განვიხილოთ განხეთქილება ადამიანის სულში (ტონბი: 1991). ტიცინ ტაბიძის ფაქიზ, მიამიტურ და მგრძობიარე ნატურაში სულის გახლეჩა, როგორც ჩანს, სწორედ ე.წ. „მიწასთან დაბრუნებამ“ გამოიწვია – ცოდვილობის განცდა, ზნეობრივი მარცხის მტანჯველი შეგრძნება დაბადა, მტკივნეული რეფლექსიისკენ, თვითჩადრმავეების და თვითშეფასებისკენ უბიძგა, მაგრამ ეს რთული სულიერი შინაარსიც კვლავ საბჭოური იდეოლოგიური სქემებით და კლიშეებით, დემონსტრაციული საბჭოური ეგზალტაციით იფარება, რომლის მიღმა მაინც იგრძნობა საკუთარ თავზე ძალდატანება. „ოქტომბრის შემდეგ არათუ ახალი ადამიანები დაიბადნენ, – ოქტომბრის წინ დაბადებული ხალხიც ხელმეორედ დაიბადა და მოინათლა ახალი ცეცხლით და ნიაღვრით... და მეც

ჩემს თავზე ვაკვირდები ამ მეორე ადამიანს, ახალ კაცს, ახალი გრძნობით და შთაბეჭდილებით” („ტოლსტოის დღეები“, ტაბიძე 1966ბ: 9).

“ახალი ცეცხლით“ ნათლობა ტიცვიან ტაბიძისთვის ტრაგიკულად დასრულდა.

1.2. ტიცვიან ტაბიძის პუბლიცისტური აზროვნების სტილის რამდენიმე თავისებურება

ტიცვიან ტაბიძის პუბლიცისტური სტატიები და ნარკვევები იდეურად, თემატურად, სიუჟეტურად, სახეთა სისტემის თუ სხვა თვალსაზრისით საგანგებო კვლევას, სპეციფიკურ შესწავლას მოითხოვს. ამჯერად ჩვენი მიზანია განვსაზღვროთ მისი პუბლიცისტური აზროვნების სტილის რამდენიმე თავისებურება, მისი პუბლიცისტური ოპუსების კომპოზიციური წყობის, შინაგანი აღნაგობის დამახასიათებელი ნიშნები.

ტიცვიან ტაბიძის ნარკვევთა კომპოზიციური მთლიანობა, როგორც ჩანს, შემთხვევითი და უნებლიე მოვლენა კი არ არის, არამედ სრულიად გააზრებულია და მიზანდასახულადაა მიღწეული. თხრობის საშუალებები – სიუჟეტური ხაზის დინამიური განვითარება ან მშვიდი, სტატიკური პასაჟები, პერსონაჟთა განლაგება, სვლა წარსულიდან მომავლისკენ და ბევრი სხვა რამ გვაძლევს საფუძველს, ვიფიქროთ, რომ ნაწარმოების კომპოზიციური სიმწყობრე და გამართულობა ტიცვიან ტაბიძის მიერ პუბლიცისტიკაში პოეზიიდან, ლიტერატურიდან “გადმონერგილი” მწერლური ოსტატობის კომპონენტია.

ტიცვიან ტაბიძის ნარკვევთა კომპოზიციაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს ნაწარმოების სიუჟეტის წყობა, აგრეთვე სიუჟეტისგარეთა ელემენტები – ლირიკული წიადსვლები, ანალიტიკური განსჯა, შთაბეჭდილებები და ტექსტის თანაფარდობა ფრაგმენტთან, ავტორის ტექსტების ერთობლიობასთან, კონტექსტისა და ქვეტექსტის გააზრება, ავტორის შინაგანი სამყაროს სპონტანური გამოვლინებები და სხვ.

იმისთვის, რომ შეძლებისდაგვარად წარმოგვეჩინა ტიცვიან ტაბიძის პუბლიცისტური სტილი, მისი, როგორც პუბლიცისტის აზროვნების კონსტრუქცია, ნარკვევების საერთო სიმწყობრე და ტექსტობრივ ელემენტთა ურთიერთმიმართების სისტემა, გადავწყვიტეთ ამ თვალსაზრისით დაგვიკვირებოდით მის ორ ნარკვევს – „ახალი მცხეთა“ (ტაბიძე 1966ბ: 31-37) და

„ქართველი მწერლები სომხეთში“ (ტაბიძე 1966ბ: 192-220). ჩვენი სურვილია, ამ ნაწარმოებებზე დაკვირვებით და, ხშირ შემთხვევაში, მათი შედარებით შესაძლებელი გავხადოთ განზოგადებული დასკვნების გამოტანა იმის თაობაზე, თუ რა საყრდენებზე აგებს ავტორი თავისი ნარკვევების არქიტექტონიკას და ზოგადად როგორ წარმოუდგენია მას ნარკვევის სტრუქტურული ორგანიზება.

რატომ შევარჩიეთ მაინცდამაინც ეს ორი ნარკვევი?

უპირველეს ყოვლისა, უნდა ითქვას, რომ ორივე ერთ წელიწადს – 1927 წელსაა დაწერილი. დროის თანხვედრა საშუალებას გვაძლევს თვალი გავადევნოთ მწერლის მსოფლმხედველობრივ ევოლუციას, შემოქმედებით იმპულსებს მისი ჟურნალისტური მოღვაწეობის ერთ კონკრეტულ პერიოდში. მაგრამ მთავარი ისაა, რომ ბევრ იდენტურ, თანხვედრ ტენდენციასთან ერთად ამ ორ ნარკვევში იკვეთება ერთი ყველაზე ძლიერი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მაგისტრალური მოტივი, ღერძი, რომლის გარშემო ვითარდება ნაწარმოების ფაბულა, თავს იყრის მთავარი სათქმელი. ეს არის „ძველის“ და „ახლის“ კონფლიქტი, მათი ურთიერთმიზიდულობა თუ ერთმანეთისგან განზიდვა. ორივე ნარკვევში ზოგჯერ აშკარად მიზანმიმართულად, ზოგჯერ კი, ალბათ, გაუცნობიერებლადაც გამჟღავნებულია ეს მთავარი მოტივი.

ტიციან ტაბიძის ნარკვევი „ქართველი მწერლები სომხეთში“ ე.წ. სამოგზაურო ნარკვევთა ჟანრს განეკუთვნება, მაგრამ აქ დაძლეულია ვიწრო საბჭოთა ჟანრობრივი შეზღუდვები და წერილი ორიგინალურ და ეფექტურ პუბლიცისტურ ნაწარმოებად წარმოდგება. სათაური და ნარკვევის დაწერის თარიღი თავიდანვე აღძრავს შესაბამის ასოციაციებს და განწყობილებას – გვასხენდება “ხალხთა მეგობრობის” საბჭოთა ფენომენი – ნახევრადგულწრფელი და ნახევრადყალბი ურთიერთობები, სიმართლენარევი ტყუილები, დითირამბები, ფუჭი უხვსიტყვაობა და სადღეგრძელოებისმაგვარი მოხსენებები. ძნელია იმის წარმოდგენა, რომ ამ თემაზე იმ წლებში რაიმე არასტანდარტული შეიძლებოდა დაწერილიყო. არადა, სწორედ ასე წერს ტიციან ტაბიძე. მისი ინტელიგენტური ფრაზა, გონებამახვილური აქცენტები და ორაზროვანი სვლები საინტერესო და სასიამოვნო საკითხავს ხდის მეზობელ რესპუბლიკაში მოგზაურობის სურათებს. ნარკვევი ხუთი ნაწილისგან შედგება. მწერალი თანმიმდევრულად, მწყობრად, მშვიდი და აუღელვებელი ტონით, ყოველგვარი ცრუ პათოსის (რომელიც ასე „მოუხდებოდა“ ამ შინაარსის წერილს) გარეშე აღწერს ქართველი მწერლების ერთი ჯგუფის მოგზაურობას

თბილისიდან ერევნამდე. წერის მანერა ხშირად მოგაგონებთ დღიურის უბრალო, გულდია სტილს – ავტორი თითქოს თავისთვის იწერს შთაბეჭდილებებს, რომ წლების შემდეგ სიამოვნებით გადაიკითხოს ისინი.

ისევე როგორც ტიცთან ტაბიძის ნარკვევთა უმრავლესობა, ნარკვევი „ახალი მცხეთაც“ ნაწილებად, მომცრო თავებად არის დაყოფილი (4 თავი). თითოეული ნაწილი წარმოადგენს განუმეორებელი აზრობრივი დანიშნულების მქონე ერთეულს, რომელთა გამთლიანებითაც იქმნება სრულყოფილი ლიტერატურული „ორგანიზმი“.

ნარკვევი ეძღვნება ზემო ავჭალის ჰიდროელსადგურის გახსნას, რასაც ავტორი ქართველი ერის ისტორიაში ახალი ეპოქის დაწყების კვალიფიკაციას აძლევს; მაგრამ აქ იმდენი ურთიერთგადამკვეთი თემა და მოტივია, რომ საბოლოოდ გაცილებით ფართოვდება ნარკვევის შინაარსი და ტიცთან ტაბიძე ერის ისტორიული წარსულის, ხალხის აღმშენებლობითი ენერჯის სათავეთა ორიგინალურ კვლევას გეთავაზობს. მოგვიანებით პოეტი დაწერს ლექსს „ახალი მცხეთა“: „...და იმ ადგილას, სადაც ოდესღაც

ძველ დინასტიათ დაგროვდა ფერფლი,
ელექტროს ცეცხლში სდგას ქვის ტაძარი
ფანტასტიური და ეიფელი...”

(ტაბიძე 1933: 7).

„ახალი მცხეთა“ – სიტყვა „ახალი“-ს (რომელიც თავისთავად გულისხმობს „ძველის“ არსებობას) და ქართულ ცნობიერებაში სიძველისა და არქაულობის სინონიმის – „მცხეთის“ – შეკავშირებით იქმნება ერთგვარი ოპოზიციური წყვილი, რომლის სათაურში გამოტანა უკვე ამჟღავნებს ავტორის ტენდენციას. ეს ტენდენცია შეიმჩნევა მეორე ნარკვევშიც – „ქართველი მწერლები სომხეთში“, სადაც ვკითხულობთ – „აქ მაინც საგრძნობია ახალი ცხოვრების დაბადება და შეიძლება არსად არ იყოს ისეთი კონტრასტი ძველისა და ახლისა, როგორც აქ, გოგჩის ტბაზე“ (ტაბიძე 1966: 203). ამგვარი მკვეთრი შეპირისპირების – გამოკვეთილი ლაიტმოტივის – გარშემო აგებს და მხატვრულად ამთლიანებს ავტორი ამ ნარკვევებს.

შეპირისპირებებზე დამყარებული აზროვნების სტილი, როგორც ჩანს, საერთოდ და მახასიათებელია ტიცთან ტაბიძისთვის. მისი ნარკვევების კომპოზიციურ სტრუქტურაში ერთმანეთს კვეთს პოლარულობის შემცველი

არაერთი ლაიტმოტივი, რომლებიც, ალბათ, ისევ და ისევ „ახლისა“ და „ძველის“ დაპირისპირების თავისებური ვარიაციებია.

ეს ლაიტმოტივებია სიცოცხლე და სიკვდილი, ოცნება და სინამდვილე, საკუთარი და სხვისი, ტყუილი და მართალი, მითი და რელობა, ბუნება და ცივილიზაცია, რომანტიზმი და რეალიზმი, სული და მატერია და სხვ. ისინი კომპოზიციის ისეთ მსხვილ კომპონენტებში არიან შეჭრილნი, როგორებიცაა პეიზაჟები, პორტრეტები, ისტორიული ჩანარები, ან თავს იჩენენ ამბის თხრობასა თუ ინტიმურ ლირიკულ წიადსვლებში. ჩვენი საუბარიც სწორედ ამ რამდენიმე „ბინარულ ოპოზიციას“ შეეხება.

ტიციან ტაბიძისთვის უცხოა წერის მხოლოდ აღწერითი ან განსჯითი მანერა, ის ქმნის დაუფიქვარ ტროპებს, სახეებს, სახეთა მთელ სისტემას. ამ სისტემაში ექცევა „ძველისა“ და „ახლის“ დაპირისპირების ლაიტმოტივიც. „ძველის“ მხატვრული სახის შექმნას ძირითადად ემსახურება ამ ნარკვევების უმშვენიერესი პასაჟები, – ნაწარმოების კომპოზიციის მნიშვნელოვანი კომპონენტი – ისტორიული ექსკურსები, რომლებიც ერუდიციის ბრწყინვალეობითა და ვირტუოზული არტისტულობით არის შესრულებული (ნარკვევებში მათ საკმაოდ მოზრდილი ადგილი – მთელი თავები აქვს დათმობილი).

ნარკვევი – „ქართველი მწერლები სომხეთში“ – II ნაწილი – „გოგჩის ტბა – სევანი“ (ტაბიძე 1966ბ: 197-205) სწორედ ამგვარი ისტორიული ჩანართია, რომელიც პოეტური შთაგონებით არის დაწერილი. ეს, რასაკვირველია, იმ წინასწარგანწყობამაც განაპირობა, ალექსანდრე ჭავჭავაძის რომანტიული სევდით გამსჭვალულმა ლექსმა რომ აღუძრა „ცისფერყანწელ“ პოეტს და ახლა თითქოს ორ პოეტს ერთად უცქერდა ისტორია...

„გოგჩა“ ალექსანდრე ჭავჭავაძის საუკეთესო ლექსად მიაჩნია ტიციან ტაბიძეს. ვრცელი ციტატები ლექსიდან პოეტური ილუსტრაციაა ტრაგიკული ბედისა, რომელიც ამ ქვეყანას ერგო, იმ საშინელი მოვლენებისა, რომლებიც სწორედ აქ – სევანზე დატრიალდა – „რასაც ოსმალოს ჯარი ვერ გაწვდა, ის მოათავა პარტახტიანმა ტიფმა და შიმშილმა. სწორედ აქ, სევანის ნაპირებზე ყოფილა მთავარი ბანაკი ღტოლვილებისა – ეს უზარმაზარი ტბა თურმე მაშინ რაღაც ვეებერთელა მორგვს წარმოადგენდა, სადაც მკვდრების გახრწნილ ორმოებში სულს ლევდა ჯერ კიდევ ცოცხალი ხალხი“ (ტაბიძე 1966ბ: 200).

ტიციან ტაბიძეს არ შეუძლია ისტორიაზე მშრალად, ქრონისტის საქმიანი და უგრძობელი ტონით წერა. მისი ნაწერი მდიდარია ისეთი კომპოზიციური ელემენტებით, როგორცაა ასოციაციები და ემოციური წიაღსვლები, მდიდარია მოვლენათა თავისებური ინტერპრეტაციის შემცველი ანალიტიკური შტრიხებით.

სევანის ტბა ამ ნარკვევში თითქოს სიმბოლოა სომხეთის ისტორიისა, თითქოს ამ ტბაში ჩაძირულა, გაქვავებულა აქაური სიცოცხლე, სილამაზე: „რა სილამაზეზე უნდა იფიქრო აქ კაცმა, როცა მთელი ეს ქვეყანა ბეწვის ხიდიდან ჩამოვარდნილი და შემთხვევით გადარჩენილი ხალხით არის დასახლებული“ (ტაბიძე 1966ბ: 200) – თანაგრძობა გამოსჭვივის ამ ქვეყნის ისტორიის თხრობაში. აქ ისტორია გაცოცხლებულია ადამიანებით, მის სივრცეში ადამიანები მოჩანან, თავიანთი უბედურებითა და ტკივილით – „ვისაც მხოლოდ გაზეთების ქრონიკაში წაუკითხავს, თუ როგორ ავლებდა მუსრს აქ ენვერ-ფაშას არმია იმპერიალისტური ომის დროს, ვინც იცის, რომ ყოფილი მეფის ჯარის გენერლებიც ათასი მომიზეზებით უთავებდნენ ხელს სომხების უღეტას, აგრეთვე კავკასიის ფრონტის მოშლის შემდეგ როგორ ატილას რისხვით გაიარა აქ ოსმალეთის ჯარმა, და გარშემო დასახლებულმა მუსულმანურმა ტომებმაც როგორ გაიწაფეს ხელი ლტოლვილთა უღეტაში, მას კიდევ არ აქვს წარმოდგენა, თუ რა ჯოჯოხეთის გენა ყოფილა აქ დატრიალებული“ (ტაბიძე 1966ბ: 202).

ეს მიდამო მწერლისთვის ბიბლიური ადგილებია, „შექმნათა წიგნის“ უძველესი ისტორიის თვალხილული ილუსტრაციაა – „მთების ფერდობზე ჩაღრმავებულ უბეში კიდევ მოჩანს ჩარჩენილი თოვლი. და ეს ატირებული თეთრი ლანჩერი თითქო იმ მტრედების გუნდია, ბიბლიური გადმოცემით პატრიარქმა ნოემ რომ გამოუშვა თავისი კიდობნიდან, და წარღვნის შემდგომ არარატზე დარჩა...“ (ტაბიძე 1966ბ: 206).

სევანზე მოგზაურობის აღწერას ემოციურ ფონად აღფრთოვანებასთან ერთად გასდევს მოწიწება, აგრეთვე დარდი, წუხილი და სინანული იმის გამო, რომ „მიმავალი ფეოდალური კლასის საუკეთესო ოსტატის“ – ალექსანდრე ჭავჭავაძის თქმისა არ იყოს, „სად ჰყვავებულან დიდებულად ქალაქნი ვრცელნი... დღეს ვხედავთ ოდენ ბუთა და ნატამალთა...“ (ტაბიძე 1966ბ: 202). ტიციან ტაბიძე წერს: „ეს ადგილი საკაცობრიო კულტურის უძველესი კერაა... უნებურად გიპყრობს სიდიადე და გრძობს გადასული უზარმაზარი კულტურის გავლენას“ (ტაბიძე 1966ბ: 202). მას ამ ძველი კოლიზეუმის ელფერის მქონე მიდამოს

დანახვა საკრალური განცდით მსჭვალავს და ფიქრობს, რომ იშვიათად იქნება კაცი, რომ აქ მართლა გული არ შეუღონდეს და რაღაც ზეადამიანური გრძნობა არ განიცადოს. ასეთია „ძველი“ სამყარო...

მაგრამ სწორედ “ზეადამიანური”, ზეაწეული გრძნობებისა და პოეტური მელანქოლიის გვერდით თავს იჩენს მეტად მიწიერი ადამიანური განცდები და პროზაული ყოფა – „მაგრამ აქ მაინც საგრძნობია ახალი ცხოვრების დაბადება და შეიძლება არსად არ იყოს ისეთი კონტრასტი ძველისა და ახლისა, როგორც აქ, გოგჩის ტბაზე“ (ტაბიძე 1966ბ: 203) და აქვე შემოიჭრება „ახალი“ სამყარო – რომანტიკულ მსოფლიო სევდას, ამაოების გრძნობას ცვლის „ოფლისა და შრომის მხნეობის“ მოტივები.

თხრობის სტილი დინჯია და სადა. ნარკვევის ავტორის დახვეწილი გემოვნების და მწერლური ოსტატობის წყალობით მასში ყოველგვარი პათოსის გარეშე ჩნდებიან ენთუზიასტი მეცნიერები, პიონერები და კომკავშირელები. იწყება მიტინგი აუცილებელი “რეპერტუარით” – დაფდაფების ხმითა და საზეიმო სიტყვებით მოძმე ხალხთა შრომისა და მეგობრობის შესახებ... ცხადია, საგანგებოდაა გამოყენებული კონტრასტის ეფექტი, რათა წარმოჩნდეს და ერთმანეთისაგან ადვილად გასარჩევი იყოს ნამდვილი და სუროგატი, აზრი და აბსურდი.

თუ „ძველი“ ტიციან ტაბიძესთან, როგორც წესი, ისტორიის საკუთრებაა, მკვდარია და დანგრეული, „ახალი“ – მომავლის საფუძველია, სიცოცხლისა და აღმშენებლობის სიმბოლოა. ეს ორი ცნება – სიცოცხლე და შენება – ერთმანეთს ეჯაჭვება ავტორის ცნობიერებაში – „ვერ იცნობთ ახალ ერევანს: აქ პირდაპირ შენების ციებ-ცხელებაა. ქუჩები შეკრულია ახალი სახლების შენობათა ფარდულებით. ყველგან ყრია კირი, სილა და ხრეში. თუ სადმე ნახავთ კარგ შენობას, უთუოდ ახალი აშენებულია“ (ტაბიძე 1966ბ: 214,215). „ძველისა“ და „ახლის“ ძირითად ლაიტმოტივს ერწყმის მეორე პოლარობა – ნგრევა და შენება: „რამდენადაც ავი და სასტიკი იყო სტიქია დანგრევისა, იმდენად დიდია ახლა აშენების პათოსი“ და პოლარულ საწყისთა კიდევ ერთი გადაკვეთა: „ავტომობილიდან შორს ჩანდა ერევნის ციხის გალავანი და ეს კიდევ უფრო აშკარად ხდიდა ძველისა და ახლის კონტრასტს“ (ტაბიძე 1966ბ: 217).

„ბინარული ოპოზიციის“ ერთ-ერთი კომპონენტის – „ძველის“ – მხატვრული სახე ნარკვევში „ახალი მცხეთა“ ისევ და ისევ ისტორიული ჩანართით არის

ხორცშესხმული. საქართველოს ისტორიის „პირველი ფუძე“, „საძირკველი“ – ასეთი შეფასება აქვს მიცემული ამ ქალაქის განუზომლად დიდ მნიშვნელობას ქართული სახელმწიფოებრიობის აღმოცენების, წიგნიერების და სარწმუნოების დამკვიდრების საქმეში. შეიმჩნევა ჩვენთვის უკვე ნაცნობი, ტრაგიზმით აღბეჭდილი აზრობრივი კონსტრუქცია: ძველი – სიკვდილი – ნგრევა: „მაშინაც მტკვარი იყო პირველი ემბაზი ამ ახალი მცნებისა, რომელმაც შემდეგ სისხლით დასცალა საქართველო, რადგან მან ქრისტიანობა და ეროვნება გახადა ერთმანეთის დამფარავ მცნებად. ასე იყო მცხეთა ისტორიული საქართველოს საძირკველად, სანამ არ დაირღვა და სახსრებში არ დაიშალა ძველი სახელმწიფოებრიობა, სანამ არ ამოშრა სვეტიცხოვლის მირონი”(ტაბიძე 1966ბ: 32). მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულს კი მცხეთამ უკვე ასე იცვალა ფერი – „დიდი აკლდამა დიდის ცხოვრების... აწ სამიკიტნო დაბად გამხდარა, ნგრეულან მისი დიდნი პალატნი...” (ტაბიძე 1966ბ: 33) – ციტატა ილია ჭავჭავაძის პოემიდან „აჩრდილი” ამყარებს ავტორის თვალსაზრისს.

პოეტური ილუსტრაციები ნარკვევთა ავტორის ლიტერატურისმცოდნეობით სიმპათიებს და მიდრეკილებებს ამჟღავნებს. პოეტი ტიციან ტაბიძე გულგრილად ვერ უვლის გვერდს მცხეთის ისტორიის პოეტურ ილუსტრირებებს; აქვე კვლავ ჩნდება ალექსანდრე ჭავჭავაძის ცნობილი ლექსის ალუზია და ლაპარაკია იმაზე, რომ შეუდარებელია რომანტიული სევდა გადასული სიყვარულისა... და ყველაფერ ამას მაინც ბოლო ერთი აქვს, ყველაფერს წარწყმედს დრო თავისი მსახვრალი ცვლით.

ამგვარი რამდენიმე ლიტერატურული წიაღსვლა ამშვენებს ნარკვევებს და მათი კომპოზიციური წყობის ერთ-ერთ გამამდიდრებელ ელემენტებად გვევლინება.

თუ დავუკვირდებით და თვალს გავადევნებთ მწერლის აზრის მოძრაობას და განწყობათა ცვლას, ერთ კანონზომიერებას აღმოვაჩინოთ – აშკარად ფორმულირებულ, გარეგნულ ლაიტმოტივში – „ძველი” და „ახალი” – გამოსჭვივის ნარკვევის კომპოზიციის ფარული, შინაგანი ლაიტმოტივი – რომანტიზმი და რეალიზმი, ანუ სამყაროს რომანტიკული, ამალღებული, ისტორიაზე ორიენტირებული ხედვა და ყოფით დამძიმებული თანამედროვე სინამდვილის აღქმა.

„ვიდრე ახალ სინამდვილეს მიიღებდა და შეითვისებდა, ტიციან ტაბიძისათვის აუცილებელი იყო... გარემომცველი სამყაროსადმი ახალი

დამოკიდებულება გამოემუშავებინა” – წერს გურამ ასათიანი (ასათიანი 2002: 177). ამ ახალი დამოკიდებულების გამოემუშავებას აადვილებდა ის, რომ იმ დროს ინტელექტუალებისთვის შინაგანად ახლობელი იყო პროგრესის იდეა, აღმშენებლობა, ტექნიკური თუ მეცნიერული სიახლეები, განვითარების და წინსვლის ენთუზიაზმი. ქართველი სიმბოლისტები, და მათ შორის ტიცვიან ტაბიძეც, შეპყრობილი და ატაცებული იყვნენ ამ იდეით.

20-იანი წლების მეორე ნახევარში ტიცვიან ტაბიძის „მიწასთან დაბრუნება”, ანუ მის მიერ სიმბოლიზმის ე.წ. „ეპიგონური” პრინციპების უარყოფა და ახალი ლიტერატურული პოზიციის დაკავება თანხვედრა მისი ბევრი ნარკვევის, მათ შორის, „ახალი მცხეთის” შინაგან პათოსს და წერის ამადლებულ რეგისტრს: „ასე იყო მცხეთა მართლა სამიკიტნო დაბად გადაქცეული, სანამ ახალმა ცხოვრებამ არ უხმო მას ახალი დიდი მისიისათვის. და აქ ხელმეორედ ხდება მტკვარი საქართველოს ემბაზად – დღეს მამასახლისები და გვირგვინოსანი მეფეები კი არ ჰქმნიან ამ ისტორიას, დღეს თვითონ ხალხს აუღია ინიციატივა, თვითონ ხალხის ენერჯია და სიცოცხლის წყურვილი უხმობს და ჰქმნის ამ ეპოქას” (ტაბიძე 1966ბ: 33).

ნარკვევში რამდენჯერმე მეორდება კონტრასტი „ძველსა” და „ახალს” შორის – „ამ ოცდაათი წლის წინათ მცხეთიდან ათი კილომეტრის დაშორებით ქართველმა მოწინავე ინტელიგენციამ... მოაწყო ერთი თვალსაჩინო დღესასწაული – ამაზე მაშინ მთელი საქართველო ლაპარაკობდა. ეს იყო წინამძღვრიანთკარში სამეურნეო სკოლის გახსნა... დღეს საქართველო მოფენილია ასეთი სკოლებით...” (ტაბიძე 1966ბ: 34).

კიდევ ერთი ლაიტმოტივი, რომელიც „ძველისა” და „ახლის” დაპირისპირებას ქმნის, არის მითი და რეალობა. ტიცვიან ტაბიძე იხსენებს ბერძნების მიერ შექმნილ მითს არგონავტთა მოგზაურობისა კოლხიდაში ოქროს ვერძის მოსატაცებლად, მაგრამ იხსენებს იმისთვის, რომ ახალ რეალობასთან შეაპირისპიროს: „დღეს ხალხი თვითონ დაეუფლა თავის სიმდიდრეს, საფუძველი ეყრება ერის ახალ ეკონომიკურ აღორძინებას” (ტაბიძე 1966ბ: 35).

ნარკვევის იდეა, მთავარი სათქმელი აზრობრივ პოლუსთა დაპირისპირებით იკვეთება – „წინათ, მართალია, ხმალი იცავდა ქართველთ სახელმწიფოებრიობას, მაგრამ ეს რაინდული დრო დიდი ხანია გადავარდა – უკვე წარსულ საუკუნეში წამოაყენეს ღოზუნგი ხმლის შეცვლისა პატიოსანი შრომით... და თუ ძველად მცხეთაში ჯერ კერპთაყვანისმცემელთა ღაღადი და

შემდეგ ქრისტიანული ქორალები ისმოდა, ასევე დღესაც უნდა ისმოდეს შრომისა და გამარჯვების შეძახილები” (ტაბიძე 1966ბ: 36).

ნარკვევების კომპოზიციურ სტრუქტურაში ერთმანეთის გადმკვეთი ლაიტმოტივები, „ახლისა და ძველის” შეპირისპირების ვარიაციები, განფენილია კომპოზიციის ისეთ ელემენტშიც, როგორცაა პეიზაჟი. ერთ-ერთი ლაიტმოტივი, ოპოზიციური წყვილი, რომელიც პეიზაჟშია გამოხატული, სიკვდილი და სიცოცხლეა.

სიკვდილი თავისი საშინელი ნატურალიზმით იჭრება ტიცინ ტაბიძისეულ პეიზაჟებში, რომლებიც მკვეთრი ფერებითა და ხმებით ღრმად აღიბეჭდება მკითხველის წარმოსახვაში – ტბის „ნაპირი შეყვარებულ მიჯნურთა ნაცვლად დაუმარხავ აუარებელ ათასობით ლტოლვილს ხედავდა და მგალობელი მეფსალმუნე ბერების მაგიერ ტყიდან გამოვარდნილი აფთრები და ტურები ღმუოდნენ და ლეშით ვერ ძღებოდნენ” (ტაბიძე 1966ბ: 203).

უნდა ითქვას, რომ ნარკვევში „ქართველი მწერლები სომხეთში” სწორედ შთამბეჭდავი, ემოციურად დატვირთული პეიზაჟები ქმნის სევანის დაუვიწყარ სურათს. პეიზაჟი აქ ამ უძველესი სამყაროს დანახვის და აღქმის მთავარი მხატვრული საშუალებაა.

ტიცინ ტაბიძის პეიზაჟების ხატვის თავისებურება, ისევე როგორც ისტორიული სურათებისა, იმაში მდგომარეობს, რომ ნახატში ორგანულად “ეწერება” ადამიანი. ბუნება ადამიანისაგან განცალკევებულად, მისაგან მოწვევით კი არ განიხილება, არამედ, ისტორიის მსგავსად, ადამიანის ბედს, მის ტკივილს ირეკლავს – „უნდა თვალთ ნახოთ ეს ნაფუზარი, გაოსრებული, გაპარტახებული და მოსპობილი მიდამო, რომ გაიგოთ, თუ რა გადაუტანია აქ ხალხს და გაიკვიროთ, რომ კიდევ დარჩენილა მოსახლეობა”(ტაბიძე 1966ბ: 199-200). სულ ერთ ხატოვან ფრაზაში იგრძნობს მკითხველი სომხეთის „არქტიკულ” სიცივეს და დაინახავს ცხოვრების მკაცრი პირობების, ცხოვრების სიმკაცრის გამძლები ერის ხასიათს, მისი ცხოვრების წესს – „ადვილად წარმოსადგენია, რა იქნება აქ ზამთარში, და გასაგებია, რატომ დამალულან სახლები მიწაში და რატომ აურჩევია აქ გლეხს თხუნელას ხვრელი” (ტაბიძე 1966ბ: 198).

ნარკვევებში სავსებით არიდებულია თავიდან ბუნების აღწერის ბანალური, ტრაფარეტული ხერხები. „პალატა დიდებულთა ნგრეული ნაშთის” სურათი ცივი და ლაკონური ფრაზების მაგივრად უკვე ფანტასტიკოსი მხატვრის ზღაპრულ – მითოსური ხილვითაა შექმნილი – „სევანს გარშემო

გველემშაპებივით ახვევია ტიტველი მთები, თითქო მითიური დრაკონები დასწაფებიან ლაჟვარდ წყალს, მაგრამ გზაში გაქვავებულან და ეშვები ღია დარჩენიათო” (ტაბიძე 1966ბ: 199).

პოეტის მდიდარი წარმოსახვა, ხატოვანი აზროვნება ბუნების უჩვეულო, განუმეორებელ სახეებს ბადებს და აპირობებს სურათის აღწერის იმ სპეციფიურ ესთეტიკას, თავისებურ მანერას, რომლის მეშვეობითაც მკითხველიც იმსჭვალება წარუშლელი შთაბეჭდილებებით – „ამ უზარმაზარი მთების გამოქვაბულში ეს ტბა ჩაწოლილა, როგორც ციდან ჩამოვარდნილი ლაჟვარდი: გგონია კიდევ, რომ ეს მირაჟია, მთა გატყუებს და ცა უკუდმიდან მოჩანს”(ტაბიძე 1966ბ: 198).

ტიციან ტაბიძისთვის სომხეთის ბუნება ხელოვნების თავისებური ნიმუშიცაა, რომელიც მეორეულად ირეკლება ფერწერულ ტილოებზე – პეიზაჟების შექმნაში „მონაწილეობენ” სარიანი, ვრუბელი, ფიროსმანი.

დედეგაცია სევანისა და არარატის გავლით ჩასულა ერევანში. არარატს, როგორც ჩანს, განსაკუთრებული შთაბეჭდილება არ მოუხდენია ტიციან ტაბიძეზე. სევანის ტბის ზღაპრული აურის ფონზე არარატის ველი მას ბანალურად და ერთფეროვნად ესახება.

გარემოს ტიციან ტაბიძის აღწერის სტილი მკითხველს მოაგონებს დოკუმენტური ფილმის სცენარს, ხოლო სახეობრივი ქსოვილი მართლაც კინოკადრებივით წარმოგვიდგება თვალწინ: „გზაში სულ მომთაბარე ხალხი გვხვდებოდა. თათრები ყაზახიდან მოდიოდნენ მთებში – ცხვართან. ვისაც უნდა წარმოიდგინოს, რა იქნებოდა ხალხთა დიდი გადასახლება, ან რა იქნებოდა აზიურ დამპყრობთა ურდოები, შეიძლება აქედან იქონიოს წარმოდგენა... მათი დიდი, ჩარდახიანი, ხალიჩებით გადაკრული ურმები სავსეა ბარგით: უზარმაზარი ქვაბები, ჭუჭყიანი ლოგინი, უთვალავი ბავშვები... კამეჩებს ან ხარებს წინ მიუძღვის დიდხანჯლიანი თათარი, ხშირად, დედაკაცებიც, მაგრამ ეს დედაკაცები ისეთი შესახედავია, ბევრ ვაჟკაცს ფერს უცვლის და გააფითრებს”. (ტაბიძე 1966ბ: 206).

ტიციან ტაბიძისთვის, როგორც პოეტისთვის, დამახასიათებელია ისტორიულ-მითოლოგიური ხილვები. ამჯერადაც, სამოგზაურო ნარკვევშიც, რეალისტური დაკვირვებები ამგვარ ხილვებში გადაიზრდება, რომელთაც თავისი ეგზოტიკური პერსონაჟები ჰყავს. ერთ-ერთი ასეთი “პერსონაჟია” აქლემი, რომელიც სიმბოლისტებს თავისებური პოეტური შარავანდით ჰყავდათ

შემოსილი და რომლის გამოჩენაც სომხეთის ლანდშაფტზე გულგრილს ვერ ტოვებს პოეტს (ტაბიძე 1966ბ: 208).

მაინც, რაკი ტიცვიან ტაბიძისთვის ყველაზე საინტერესო ადამიანია, მიდამო, რომელიც ერევანთან მიახლოებასთან ერთად სულ უფრო ტიტვლდება და უდაბური ხდება, მწერლისთვის მიმზიდველი აღარ არის. მას მოლოდინით ავსებს არარატი. ისევე, როგორც ილიას – მყინვარი, ტიცვიანსაც არ ხიბლავს ადამიანთა სამყაროს დაშორებული არარატის გიგანტური მთა – „...საღამოვდება. ნისლი თანდათან ეხვევა არარატს და ღრუბლები იკუმშებიან. მალე სადაც არის, თეთრი ორთქლი აიტაცებს ამ გიგანტს და ცას შეუერთდება“ (ტაბიძე 1966ბ: 208).

ტიციან ტაბიძის პეიზაჟები ხან ნარკვევის იდეის გამოკვეთას და გახსნას ემსახურება, ხან კი კომპოზიციის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური ელემენტით – ქვეტექსტით იტვირთება და ქმნის ახალ ლაიტმოტივს, ოპოზიციურ წყვილს, “სხვისი – საკუთარი”. ველზე „კოლოსივით“ ამომართული “მარტოდმარტო” არარატის დანახვისას მწერალს ახსენდება მყინვარი – „როცა შეჰყურებ მყინვარს, ზოგჯერ ვერც კი ამჩნევ, რომელია მყინვარი, ისეა მის გარშემო დაყრილი უთვალავი მწვერვალები“ (ტაბიძე 1966ბ: 207).

მწერალი ვერ ფარავს თავისი სამშობლოს ბუნებით აღფრთოვანებას, რომელიც განსაკუთრებით ამ მწირი და ყამირი მიწების დანახვამ გაუმძაფრა, თუმცა ტაქტიანად პოულობს კომპლიმენტს მასპინძელი მხარისათვის – „ვისაც ალაზნის ველი უნახავს სიღნაღიდან, მას, რასაკვირველია, ვერ გააკვირვებს არარატის ველი – მითუმეტეს, რომ ის არ არის მწვანე ტყეებით დაბურული, მაგრამ მაინც არაჩვეულებრივი სანახაობისაა“ (ტაბიძე 1966ბ: 207-208). ტიცვიან ტაბიძის პოეტური ცნობიერება აღსავსეა ქართული ბუნების ხატებით, ამიტომ ეს ხატები აუცილებლობის ძალით ჩნდება მის ნარკვევებშიც, ამჯერად – სომხეთის ლანდშაფტის აღქმის დროს. მას თითქოს შინაგანად არ ასვენებენ სიტუაციის შესატყვისი ქართული პარაფრაზები, რომლებიც მოულოდნელ პოეტურ – მუსიკალურ ტალღებად იჭრებიან მის წარმოსახვაში და ძველ, ნოსტალგიურ მოგონებებს აღძრავენ – „მაგონდება სიმღერა ჩვენი მეურმეებისა აღზევანს რომ მიდიოდნენ მარილზე. თითქოს მესმის ვანო სარაჯიშვილის ნელი ქვითინი:

აღზევანს წავალ მარილზე,
მარილს მოვიტან ბროლსაო,
ჯერ დედას გადავეხვევი,

მერე შეილსა და ცოლსაო...

თითქო მე ვმდეროდე ამ ჰანგს, ასე მგონია, ვხედავ ქართველი მეურმეების ქარავანს და ათასი ხმა მდერის ამ ურმულს. და ასე ვუახლოვდებით ერევანს” (ტაბიძე 1966ბ: 209). ერევნის შემოგარენს ქართულ რომანტიკულ წარსულში გადაჰყავს ტიცვიან ტაბიძე, აგონდება გრიგოლ ორბელიანის „სადღეგრძელო, ანუ ომის შემდგომ ღამე ლხინი ერევნის სიახლოვეს” – ამგვარი ლიტერატურული პოეტური რემინისცენციები მნიშვნელოვნებას და აზრობრივ-ემოციურ სისავსეს მატებს ტიცვიან ტაბიძის ნარკვევებს.

თუ სევანის ტბის სურათები დინჯი, სტატიკური აღწერის ხერხით არის დახატული, მშენებარე ერევნის ურბანისტული პეიზაჟი სხვაგვარი – ტემპერამენტიანი, მძაფრად დინამიკური სტილით წარმოსახება: „აქ პირდაპირ შენების ციებ-ცხელებაა. ქუჩები შეკრულია ახალი სახლების შენობათა ფარდულებით... სახლებს აშენებენ სომხური ტუფით – ეს ერთგვარი გრანიტისებრი ქვაა. თუ სადმე ნახავთ კარგ შენობას, უთუოდ ახალი აშენებულია... ქვა, კირი და ქვები და ქვები...” (ტაბიძე 1966ბ: 217). ნარკვევებში წარმოდგენილი ისტორიული ექსკურსების ფონზე გაშლილი ეს ინტენსიური მშენებლობა ავტორის და მკითხველის მიერ აღიქმება თვითგადარჩენის და თვითდამკვიდრების მძაფრი ინსტინქტით შეპყრობილი ხალხის არსებობისთვის ბრძოლის სიმბოლოდ – „ეტყობა ეს ქვეყანა ღარიბია, მაგრამ ამ სიღარიბეს მიუცია სწორედ ეს გამწარება და შრომითი გატაცება” (ტაბიძე 1966ბ: 216).

ერევნის პეიზაჟებში ისევ და ისევ თავს იჩენს ძველი და ახალი ქალაქის სურათები – „საერთოდ ერევნის ძველი ნაწილი მიაგავს სპარსულ ქალაქს, ბრჭყვიალა მეჩეთებით და ჰინით შეღებილი სპარსელებით... გზები ვიწროა, ურმები და ავტომობილები ძლივს უვლიან ერთმანეთს გვერდს. როცა გაიჭედება გზა, დადგება ერთი ალიაქოთი. მაგრამ გზები კეთდება და თითქმის ყველგან სხედან ქვისმჭრელები და გუგუნებს სატკეპნი მანქანა... თითქო მთელ ქალაქს ერთბაშად აშენებდნენ” (ტაბიძე 1966ბ: 215).

თხრობის რიტმი და ტემპი ჰყვება მშენებლობის რიტმს და აქ მცხოვრები და მომუშავე ხალხის ეროვნულ ენერგიას, ხასიათის სპეციფიკას წარმოაჩენს.

ამ ნარკვევებში თავს იჩენს კიდევ ერთი დაპირისპირება – ბუნება და ცივილიზაცია, სადაც ეს უკანასკნელი განადგურებას უქადის ბუნების ულამაზეს ლანდშაფტებს. სევანის ძველი „კოლიზეის” ნანგრევების აღწერა იცვლება ინფორმაციით ამ ტბაზე თევზის წარმოებისთვის საჭირო მაცივრის

აგების შესახებ; უზარმაზარი ტაძრები, რომლებიც „ერთმანეთს ეხვევიან“, ახლა გაუქმებულია და კაციც ვერ იპოვეს, რომ კარი გაეღო, რათა სტუმრებს იშვიათი ფრესკები და მოზაიკური მხატვრობა დაეთვალიერებინათ... მალე ამ ტაძრის მიდამოში კლიმატურ სადგურს გააშენებენ და თვითონ ტბასაც კურორტად გადააქცევენ; საუბარს „ხმოვანებით ზღვისა მბაძავი“ ტბის შესახებ ცვლის საუბარი აქაურ ეკონომიკურ რესურსებზე, სამეურნეო გეგმებზე და ელექტროფიკაციაზე. ამ კონტრასტული სფეროებით მწერალი თავის შეფარულად ტკივილიან განწყობას და სათქმელს გვიზიარებს – სევანის მკვდარ მიდამოში ის სიდიადეს, სილამაზეს, სევდიან და ტრაგიკულ სიცოცხლეს აღმოაჩენს; ხოლო აქ ცივილიზაციის შემოჭრასა და ახალი ცხოვრების დაწყების ენთუზიაზმში ამ სიდიადის გარდაუვალ სიკვდილს დაინახავს.

ტიციან ტაბიძის ნარკვევებში მნიშვნელოვანია ელემენტთა ურთიერთმიმართების სისტემა, რომელიც მთლიანობას ქმნის. აღსანიშნავია ნარკვევის ფრანგმენტისა და ტექსტის, ანუ ნაწილისა და მთელის მიმართებათა შინაგანი თავისუფლება, თამაშებრივი სილადე. ხშირად ფრაგმენტს „პიკანტური“ ქვეტექსტიც ახლავს. მაგალითად, როგორც ტიციან ტაბიძე წერს, სომხეთისთვის და სომეხი ხალხისთვის ბოლშევიკებს მართლაც წუთი-წუთზე მიუსწრიათ და განადგურებისგან გადაურჩენიათ – „კიდევ ცოტა რომ დაგვიანებოდათ მოსვლა, აქ ამბის მომტანი კაცი არ დარჩებოდა და მართლაც, სომხეთის ხალხი აღიგებოდა პირისაგან მიწისა. ეს იცის ხალხმა და საბჭოთა ხელისუფლებას მართლაც მაგარი ფესვი აქვს ამ ქვეყანაში. კლასობრივი ინტერესის შეგნებას, რომელზედაც დამყარებულია კომუნიზმი, აქ ემატება გადარჩენის გრძნობა, რომელსაც ყოველი სომეხი გრძნობს” (ტაბიძე 1966ბ: 200). ეს დაკვირვება, რომელიც, შეიძლება ითქვას, დღევანდელ პოლიტიკურ სიტუაციასაც ეხმიანება, თავისი ქვეტექსტით გვეუბნება, რომ ის, რაც ერთი ქვეყნისთვის აუცილებლობა და ხსნაა, მეორისთვის ძალით თავსმოსხვეული „წყალობა“ და ტრაგიკული იძულება შეიძლება იყოს. ტიციან ტაბიძის ტექსტი “დანადმულია” ამგვარი სიღრმისეული შეპირისპირებებით, პარალელებით. „...საბჭოთა ხელისუფლებას მართლაც მაგარი ფესვი აქვს ამ ქვეყანაში” – სტრიქონებს შორის იკითხება ამ პატარა ფრაგმენტის მიმართება მთელ ტექსტთან და ფარული შინაარსობრივი დატვირთვა ეძლევა მთელი ნარკვევის პროსაბჭოურ პასაჟებს.

ნგრევისა და შენების შეპირისპირების ორიგინალური ვარიაცია გვხვდება ნარკვევში „ახალი მცხეთა“. აქ გამოჩნდება ლენინის ფატალური ფიგურა.

პორტრეტი, როგორც კომპოზიციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტი, არ რჩება ტიციან ტაბიძის “არსენალის” მიღმა. ავტორი ოსტატურად ასერხებს სულ რამდენიმე ფრაზით წარმოგვიდგინოს ელექტროფიკაციის იდეაფიქსით შეპყრობილი ლენინის შემაკრთობელი პორტრეტი. ლენინის ნებით რუსეთის „ქუჩები ყუმბარებით გადახნულია, ყოველი სახლი ომის ბანაკად არის გადაქცეული, ინტელიგენცია საბოტაჟს ეწევა და ცხოვრება დამდგარა“; ლენინი კი – „პატარა ტანის ადამიანი, რომელიც იჯდა არც ისე მაღალ სკამზე, ერთიანად წასული იყო ინტელექტის დაძაბვაში“ (ტაბიძე 1966: 31).

დეტალურად დამუშავებული, მონუმენტური პორტრეტები ამ ნარკვევებში არ ჩანს. კეთილგანწყობით მოხაზული სილუეტების სახით გაიფლვებენ ოვანეს თუმანიანი, მიხეილ ჯავახიშვილი, დელეგაციის სხვა წევრები, აგრეთვე ის „უსახელო“ ადამიანები, რომელთა ენერგია და სიცოცხლის წყურვილი ქმნიდა ამ ეპოქას.

ამ ნარკვევებშიც ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანია ტიციან ტაბიძის – მხატვრისა და შემოქმედის – სულიერი ცხოვრების ანარეკლი, რომელიც აქ მოჩანს. მიუხედავად იმისა, რომ ავტორი შეგნებულად თავს არიდებს საკუთარი პერსონის საზგასმულ დემონსტრირებას, მისი გაორებული შინაგანი სამყარო მაინც მკაფიოდ ხილულია. ის თითქოს ზოგჯერ თავისუფლდება საკუთარი თავისგან – ავტორისგან – და წერს საკუთარი თავისთვის – მკითხველისთვის.

შეიძლება ითქვას, რომ ტიციან ტაბიძის ნარკვევების კომპოზიციის მრავალფეროვან, ოსტატურად გამოყენებულ და ურთიერთშეხამებულ ელემენტებს ერთ მთლიანობად კრავს ავტორის მკაფიო თუ უჩინარი ავტოპორტრეტი.

II თავი

ეროვნული პრობლემატიკის ამსახველი სტატიები

2.1. „ქართული იდეა“

(გაზეთი „საქართველო“, № 142. 26.06.1916; № 143. 27.06.1916)

მე-20 საუკუნის დასაწყისში სულ უფრო და უფრო გამოკვეთილი ხდებოდა ეროვნული „მე“-ს თავისებურებათა გაცნობიერების განსაზღვრის მოთხოვნილება. ქართველი ავანგარდისტების მაშინდელი თაობა არ ყოფილა ნაციონალ-ნიჰილისტურად განწყობილი და კოსმოპოლიტური. ამ თვალთახედვით საინტერესოა ტიციან ტაბიძის პუბლიცისტური და ესეისტური ნააზრევი. ამჯერად მკითხველის ყურადღებს მივაპყრობთ ტიციან ტაბიძის ერთ პუბლიკაციაზე – პუბლიცისტურ წერილზე „ქართული იდეა“, რომელიც გაზეთ „საქართველოში“ 1916 წელს დაიბეჭდა (N 142, 143).

ნიშანდობლივია, რომ ტიციან ტაბიძის ერთ-ერთი პირველი სტატია ეროვნული თვითშემეცნების პრობლემას ეძღვნება. ეს არის თორმეტი არაბესკა, რომელიც ავტორის ესეისტურ-ინტიმურ, ლირიკულ, თავისუფალ განსჯას ემყარება. ამ, ერთი შეხედვით, უსისტემო, ქაოტურ, ამავე დროს პუბლიცისტური ემოციურობით დამუხტულ ეტიუდებში ქართული იდეის გამოკვეთის საყურადღებო ცდაა განხორციელებული.

უნდა ითქვას, რომ საქართველოს ფენომენით ასეთი ინტენსიური დაინტერესება, როგორც ამ ესეშია გამოვლენილი, შეფასებების ასეთი რადიკალიზმი და თვითშემეცნების ასე გამძაფრებული სურვილი ერთი არცთუ უმნიშვნელო მიზეზითაც იყო განპირობებული. კერძოდ, იმით, რომ მოსკოვში სასწავლებლად წასულ ტიციანს გამძაფრებული აქვს საკუთარი ქვეყნის მონატრების გრძნობა, რომლის ფონზე უფრო ღრმად და წინააღმდეგობრივად წარმართულა მისი მოქალაქეობრივი და შემოქმედებითი მსოფლხედვის მომწიფების პროცესი.

გულგრილს ვერ დაგტოვებთ 22 წლის კაცის გულწრფელი და ემოციური მსჯელობა: “არ არი ბედნიერება უტკბესი, როგორც სიკვდილი სამშობლოსათვის. ჩვენ ამას ვკითხულობთ სხვების სახეებზე, ჩვენ ამას ვკითხულობთ ჩვენ ძველ წიგნებიდან. ჩვენ წაგვართვეს, რაც წმინდა გვქონდა, ჩვენ წაგვართვეს სამშობლო!..” (საქართველო 1916ა: 2) წართმეულის დაბრუნებისა და დაკარგულის პოვნის სურვილის გამომხატველი ტრაგიკული ინტონაცია მთელ წერილს გასდევს – ეს ხან წართმეული სამშობლოს ძიებაა, ხან დავიწყებული ღმერთის – „მე ძველი მახსოვს ალტკმები წმინდა და დავიწყებულ ღმერთს ვეკედრები“ (ტაბიძე 1982: 493) და ხან დაკარგული სახისა... მათი პოვნა ტიციან ტაბიძისთვის ქართული იდეის აღმოჩენის ტოლფასია.

სად ეძებს ავტორი ამ იდეის გასაღებს? მის მსოფლადქმაში იკვრება წრე: სამყარო – სამშობლო – ინდივიდი. სწორედ ამ სამი ფენომენის წარმოჩენით, მათი სინთეზის, ურთიერთშედწევის საფუძველზე იგება საქართველოს სულიერი გადარჩენის თავისებური პროექტი.

„ქვეყანა დიდია. გაიხედავ აღმოსავლეთით, გაიხედავ დასავლეთით, არ უჩანს კიდე, არ უჩანს საზღვარი“ (საქართველო 1916ბ: 2) – უსასრულო სამყაროს ასეთი სურათით იწყება ეს წერილი. სურვილი, ეკუთვნოდე რაიმე გრანდიოზულს, შეერთო შენზე უფრო დიდსა და ძლიერს, იქცე და აღიქვა თავი მის ნაწილად, ალბათ, პროვინციაში მცხოვრები, მაგრამ დიდი შინაგანი პოტენციის მქონე ადამიანის უმწეობის აუტანელი შეგრძნების დაძლევის ცდაა.

„საქართველოს სწამს, რომ ის კეთილშობილი სტუმარია მსოფლიო ნადიმზე, მას სწამს უკვდავება“ (საქართველო 1916გ: 3) – საკუთარი ქვეყნის მსოფლიო გიგანტებთან გაჯიბრება ისევ და ისევ არასრულფასოვნების მტანჯველი გრძნობისგან გაქცევად, თავის დაღწევად უნდა მივიჩნიოთ: „იყვნენ ერები... ეგონათ ამ ერთა მეფეებს, რომ მათ სამეფოში მზე არასდროს არ ჩადიოდა... დღეს ეს ერები აღარ არიან; მათი ხსენება გადავარდა... ირყეოდნენ, ინგრეოდნენ, იფშვნებოდნენ ისლამის მრისხანე მახვილისაგან უზარმაზარი სახელმწიფონი დიდი ტრადიციების. ჩვენ ვიდექით სასწაულით, არ ვკვდებოდით“ (საქართველო 1916დ: 2). ჩვენ გადავრჩით, ჩვენ ვარსებობთ! – ეს ერთგვარ თვითჩაგონებად, თვითგამხნევებად, სასოწარკვეთისთვის თავის დაღწევის ცდად აღიქმება.

ინდივიდი მტკივნეულად ეძებს რაღაც სიმყარეს, რომელსაც დაეყრდნობა და მიაკუთვნებს საკუთარ თავს. ასეთი „სიმყარეა“ სამშობლო.

„სჯობს ადარ მქონდეს სულაც სამშობლო, ანდა არ იყოს ასე ღამაზი“ (ტაბიძე 1982: 565) – დრამატულად და პათეტიკურად არის განცდილი ტიცინ ტაბიძის პოეზიაში სამშობლო, მაგრამ „ეს გონებისმიერი აღტაცების ან სახეიმო მაღალფარდოვნების პათეტიკა კი არ არის, არამედ ყელში მობჯენილი ცრემლების პათეტიკა“ (ასათიანი 2002: 169). იგივე შეიძლება ითქვას „ქართულ იდეასთან“ დაკავშირებით, რომელიც, არსებითად, პოეტის პათეტიკური ლირიკული მონოლოგია – მტანჯველი ფიქრებია სამშობლოზე.

საქართველოს ფენომენის გააზრებას ტიცინ ტაბიძე უპირველესად ისტორიის გააზრებას უკავშირებს: „საქართველოს აღორძინება მაშინ დაიწყება, როცა ვნახავთ და შევისწავლით ჩვენ კვალს და ისტორიას“ (საქართველო 1916: 2) – წერს იგი. ისტორიაზე აპელირება ქართულ სინამდვილეში არ არის უცხო და ორიგინალური რამ, აქ უფრო საინტერესო ის არის, რომ პოეტი ეხმიანება ამ პერიოდის ახალგაზრდულ მწერლობაში მომძლავრებული ერთგვარი პოლიტიკური ნეორომანტიზმის სულისკვეთებას – მაგალითად, გერონტი ქიქოძის „ჩაქუჩიან მამაკაცს“ (1915), გიორგი ლეონიძის „თამარს“ (1917), „ჩაბნელებულ არმაზს“ (1917) (ქართული ლიტერატურული ესეე 1986: 67-70; 71; 72-74).

ამ წერილში უცნაურად „დაფრინავენ“ წამები, დრო უცნაურად არის დახლენილი – ხან წარსულში ვართ, რომელიც უკვე აღარ არსებობს; ხან მომავალში, რომელიც ჯერ არ დამდგარა; ხან კი აწმყოში, რომელიც ნაწილობრივ წარსულია, ნაწილობრივ კი უკვე მომავალი... ასეთი ე.წ. „ორგანიზებული ქაოსი“ ქმნის სწრაფმავალ დროში ჩაძირული სინამდვილის არარეალურობის სიმბოლისტურ ეფექტს.

თუ ამოვკრებთ გაბნეულ ფრაზებს და ქრონოლოგიით: წარსული – აწმყო – მომავალი – დავაღაგებთ, ასეთ სურათს მივიღებთ - წარსულში: „სისხლის მდინარე საქართველოში არ არი მეტაფორა“ (საქართველო 1916: 2) „ისტორია რომ გულმაავიწყი არ იყოს და შემთხვევით არ იწერებოდეს, ვინ იცის კლეოპატრას და მარიამ სტიუარტს რა ჩრდილი დაადგებოდა თამარ-მეფის და მისი ქალიშვილის რუსუდან დედოფლისაგან“ (საქართველო 1916: 2); აწმყოში: „ძველი ისტორია უფრო პატიოსანია. ჩვენი დრო ისტორიასაც დაეტყოს, ის გახდა უსინდისო სპეკულაციის საგანი“ (საქართველო 1916: 3), „ომიანობის დროს შინ რჩებოდნენ ჯაბანები და კუტები, რომელთაც მოაშენეს დღევანდელი ქართველობა, ვაგლახ, არი ზარი და უბედურება. ჩვენში დადიან ჩიყვიანი კრეტინები, დადიან და არხეინად ანიავებენ ერის დიდებას... არ არის სიწმინდე,

რომ საწამლავე არ გადაასხან; არ არის სიწმინდე, იმათ არ გააორგულონ...”.
(საქართველო 1916: 2).

ამ მიმე შეფასების შემდეგ ძნელია ხსნაზე, მომავალზე ფიქრი და მსჯელობა. ასეთ შეფასებებს იწვევს აპათია, გაუცხოება საკუთარი ერისგან, სამშობლოსგან, შინაგანი კონფლიქტი პიროვნებასა და ისტორიას შორის – მოაზროვნე ადამიანისთვის ერთ–ერთი ყველაზე მიმე და დამთრგუნველი მდგომარეობა. ამ დროს ადამიანს ეჩვენება, რომ მისი ყოველგვარი მოღვაწეობა აზრს კარგავს, ყველაფერი უცხოა და „არანამდვილი“, რომ ჭეშმარიტი ფასეულობები გაყალბებულია და დაკარგული, იგი სრულიად მარტო აღმოჩნდება „მშობლიურ“ გარემოში; მაგრამ რაკი პიროვნება მაინც წინააღმდეგობათა დაძლევისკენ მსწრაფველი არსებაა, ამ წერილშიც ჩანს ავტორის სწრაფვა ისტორიის ტვირთის ჩამოშორებისკენ, სწრაფვა ახალი ისტორიის შექმნისა და მასში საკუთარი შემოქმედებითი ძალის განხორციელებისკენ. „მართლმორწმუნე და ნამდვილი ქართველები უნდა შევუდგეთ ლიტურგიას თავის თავისას... ჩვენ დაგვარგეთ ჩვენი სახე, ჩვენ უნდა ვნახოთ იგი“ (საქართველო 1916: 2) – თავისი ინდივიდუალობის, თავისი დაკარგული სახის ძიებას გაჰყავს ტიციან ტაბიძე „მომავლის გზაზე“ – „დროა მოვაგროვოთ ყველა საბუთები, რაც ჩვენ ინდივიდუალობას განამტკიცებს, რაც ამტკიცებს ჩვენი სიცოცხლის უფლებას“ (საქართველო 1917ლ: 2) – ე.ი. სიცოცხლის, არსებობის უფლება აქვს მხოლოდ იმ ერს, რომელმაც შეიმეცნა, დაინახა და გაიაზრა თავისი თავი. „ღმერთმა იმიტომ მოგვცა საკუთარი სახე და გაგვიგრძელა სიცოცხლის უამი, რომ საკუთარი გზით მივდიოდეთ“ (საქართველო 1916მ: 2) – არსებობის უფლება და აზრი მხოლოდ იმას აქვს, რაც ინდივიდუალურია და ეს აზრი მდგომარეობს სწორედ ინდივიდუალობის, საკუთარი სახის შენარჩუნებასა და განვითარებაში. აშკარაა, რომ ინდივიდუალიზმი ტიციან ტაბიძეს მსოფლმხედველობრივი პოზიციის რანგში აჰყავს.

ჩვენი დაკარგული სახის, ინდივიდუალობის პოვნა, ავტორის აზრით, შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ „წავიკითხავთ ქართულ იდეას... უნდა ადგეს იდეა ქართული. მანამდი ჩვენში მკედარი იქნება სული“ (საქართველო 1916ნ: 2). ქართული სულიერების გადასარჩენად ჩვენი სახე უნდა ვეძიოთ ქართული რელიგიური შეგნების შინაგან ბუნებასა და შემოქმედებაში, რადგან „ქრისტე ეკუთვნის პოეტებს... მუსიკით აშენდება ღვთის

ქალაქი“. ნიშანდობლივია, რომ ტიცვიან ტაბიძის იმავე პერიოდის პოეტურ შემოქმედებაშიც საკუთარი წარმომავლობის, ძირების ძიება რელიგიურ შეფერილობას იძენს:

და განა ვიცი, სიდან მოვედი,
რომელი ქვეყნის ცხელი მზე მწვაავდა,
მე დიდი მყავდა წინამორბედი,
წინამორბედი მაცხოვარს ჰგავდა.

„ბალაგანის მეფე“ – 1917 (ტაბიძე 1982: 493).

თუმცა ტიცვიან ტაბიძეს სურს, ქართული იდეა იპოვოს ქართული ქრისტიანობის სპეციფიკაში, ეს სპეციფიკა მის მიერ მაინცდამაინც ნათლად გახსნილი და გაგებული არ არის; მსჯელობას აკლია კონკრეტულობა და დამაჯერებლობა, მაგრამ აქ მაინც არის ზოგიერთი საგულისხმო მომენტი. მისი აზრით, ქრისტე საქართველოში შემოვიდა, როგორც საქმრო, ე.ი. ავტორი ხაზს უსვამს ქართული ქრისტიანობის მამრულ საწყისს, მის აქტიურ, ძლიერ, ვაჟკაცურ ბუნებას და შენიშნავს, რომ ეს არის კონტრასტი რუსეთთან, სადაც, მერეჟკოვსკის თქმით, ქრისტე „სკოპეცია“; ხოლო ქართული გაგებით, ქრისტე მსატვარია – შემოქმედია, ამქვეყნიური სილამაზის, მატერიის შემქმნელია, საქართველო კი „დიდი პოეტია, მან დაუჯერა ქრისტეს, რომ მუსიკით შეიძლება ღვთის ქალაქის აშენება“ (საქართველო 1916ლ: 3).

როგორც ვთქვით, საქართველოს ფენომენის გააზრება ტიცვიან ტაბიძემ ქვეყნის ისტორიის გააზრებას დაუკავშირა, ისტორია კი მას, ერთი მხრივ, ტრადიციული ქართული ცნობიერებისთვის დამახასიათებელი ტრაფარეტით აქვს მოხელთებული (წარსული – დიადი, აწმყო – უბადრუკი), მეორე მხრივ კი, ერის სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნების შესაძლებლობას, ერის ისტორიულ პერსპექტივას ორიგინალურად ხედავს.

ამ ორიგინალობაში ერთი საინტერესო ასპექტი შეიმჩნევა, რომელიც მე-20 საუკუნის დასაწყისის ნიშნით არის აღბეჭდილი, იმ დროის ინტელექტუალური და ემოციური ტვიფარი აჩნია: ეს არის ქართული რასობრივი უპირატესობისა და მესიანიზმის იდეები. „ჩვენ ვერ ვიტყვით, რომ ვინმე დაგვეხსნას უბედურებისაგან, ან ევროპის კულტურა გადაგვერჩინოს, მაგრამ ქვეყანა იმის მაღლიერიც უნდა იყოს, რომ ჩვენ გადავირჩინეთ საკუთარი თავი და მივეცით

ბედნიერება ჩვენის ხილვის“(საქართველო 1916პ: 2). კაცობრიობამ კი ეს ბედნიერება სათანადოდ ვერ დააფასა, მადლიერება მხოლოდ არგონავტების მითით და სხვადასხვა ქვეყნის მატთანეთა მოთხრობებით გამოხატა, რაც „არ ჰსახავს მთელ სახეს საქართველოსას, მაგრამ არა უშავს, მაინც დასაფასებელია ენაბლუისა და ძუნწის ძღვენი...“ (საქართველო 1916ჟ: 3)

ჭაბუკი პოეტის ცნობიერება, როგორც ჩანს, ზოგჯერ ვერ უძლებს გულწრფელი პატრიოტიზმისა და პიროვნული ამბიციების წნეხს და პრეტენზიულად კიცხავს სამყაროს. სამყარო კი, ალბათ, არ არის დამნაშავე, თუ მისი რომელიმე მცირე ნაწილი მთელი თავისი არსებობის მანძილზე თავგანწირულად იბრძვის პროვინციალიზმის დაძლევისა და არარეალიზებული პოტენციის განხორციელებისთვის.

ავტორის ცნობიერება ერთიანად არის მოცული დაღუპვისა და გადარჩენის იდეით, „მიჯაჭვულია“ ამ იდეასთან, რომელსაც უკავშირდება ზემოთ ხსენებული „რასისტული“ და მესიანური ტენდენციები. „დროა ჩვენც დავიწყოთ „თეთრ სისხლზე“ ლაპარაკი და კეთილშობილ სახელზე... გავიგოთ, რომ საქართველო მოწვეულია მსოფლიო მსახურებისთვის, როგორც მხედარი, და მხატვარი... საქართველო მეხუთე მახარობელი არის. საქართველოსგან წმინდა სახარებაში მტკიცდება ბუნება ქრისტე – მხატვრისა“ (საქართველო 1916რ: 3). ეს ის იდეოლოგიებია, რომლებსაც ადამიანი (ან ერი) უანგაროდ თხოვავს, რათა ფსიქიკას ჩამოაშოროს საუკუნეების მანძილზე დაღეჭილი არასრულფასოვნების განცდა, მოახდინოს თავისი სისუსტის და დამცირების კომპენსაცია.

ამასთან, უნდა გაითვალისწინოთ ისტორიული პირობები, რომელმაც წარმოშვა საქართველოში ასეთი იდეოლოგიური ტენდენციები – მათი აღმოცენება უკავშირდება პოლიტიკურად, მორალურად დამორგუნველი ძალისადმი წინააღმდეგობის გაწევის, მისი წნეხისგან გათავისუფლების, სხვისთვის თუ საკუთარი თავისთვის უპირატესობის დამტკიცების მოთხოვნისა. „არ არის ერი, რომელსაც ჰქონდეს დიდი ისტორია და რომლის გულში არ გაეხიცინოს მესიანისტურ ფიქრებს“(საქართველო 1916ს: 2) – ებრაელები, ძველი ელინები, გერმანია, მესამე რომი, კელტური საფრანგეთი, რუსეთი, პოლონეთი – ავტორი ვერ ფარავს ამ „პლანეტათა აღლუმში“ საქართველოს მონაწილეობის სურვილს და რადგან მესიანიზმი თავისი არსით მომავლის რწმენას, მოლოდინს უკავშირდება, ტიცთან ტაბიძის მესიანიზმიც იმედიანია – „ვიყვიროთ ხმა მადლსა, ვიყვიროთ ცრემლებით: საქართველო

აუღებელი ილიონია... ბევრჯერ ფიქრობდნენ ალებას და დანგრევას ჭკუა-ეშმაკი ულისები, თითქოს ეგონათ კიდევ რომ დაანგრიეს, მაგრამ ისევ სდგას, ისევ შენდება: – ახალი ილიონი...“ (საქართველო 1916ტ: 3)

ტიციან ტაბიძის აზრით, ახალი ილიონი ახალმა და ლამაზმა ჯიშმა უნდა ააშენოს. ძნელია არ დაეთანხმო ამ მოსაზრებას, მაგრამ ისიც ძნელია, არ შენიშნო ნარცისიზმი და აშკარად გადაჭარბებული ეროვნული თვითშეფასება: „რასიულ სილამაზის კიბის საფეხური ქართული სილამაზით ბოლოვდება, არც ერთ ხალხის ეპოსში არ არის ისეთი წარმტაცი აღწერა მზეთუნახავის, როგორც ჩვენ ეპოსში, ხალხმა იცოდა სად იზრდებოდა მზეთუნახავი...“ (საქართველო 1916უ: 2).

როგორც აღვნიშნეთ, ავტორის ცნობიერება დაღუპვისა და გადარჩენის იდეით არის მოცული. ეს რაღაც ფობია კი არ არის, არამედ სრულიად გასაგები შფოთვა, რაციონალური შიშია, რომელიც ბიძგს აძლევს, განაპირობებს და წარმართავს ბრძოლას არსებობისთვის. ეს ბრძოლა კი მალე სისხლიან მსხვერპლს მოითხოვდა. ატმოსფერო უკვე ავისმომასწავებლად იწამლებოდა ერთა შერწყმის აბსურდული მარქსისტული თეორიებით, რაც პიროვნებასა და ერს სრულ ნიველირებას, გაქრობას უქადდა და არარას წინაშე ძრწოლის, ღმერთის მიერ მიტოვებულობის თუ ურწმუნობის მტანჯველ განცდას ბადებდა. ასეთ ვითარებაში ჩაეყარა საფუძველი ქართული ფენომენის, იდეის, სახის მაძიებელ რადიკალურ იდეოლოგიას.

ეს იდეოლოგია, არსებითად, პოლიტიკური ნეორომანტიზმი უფრო იყო, ვიდრე შოვინიზმი ან ნაციონალური შეზღუდულობისა და ეგოიზმის გამოვლინება, რომელთა „საბოლოო დაძლევას“ დიდი კმაყოფილებით გვამცნობდა ხოლმე საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობა. ამასთან, ეს იდეოლოგია აშკარად ნასაზრდოები იყო ნიცშეანური სიცოცხლის ფილოსოფიით, რაც მოდისადმი გაღებული ხარკი ნამდვილად არ ყოფილა. სრულიად ახალი პოლიტიკური და სოციალურ-ფსიქოლოგიური რეალობის ფორმირების ხანაში „სიცოცხლისა“ და „ძალაუფლების ნების“ ცნებები მშრალი ფილოსოფიური კონსტრუქციის ელემენტებად და განყენებულ სიმბოლოებად კი არ წარმოდგებოდა, არამედ მათში შენივთდებოდა თვითონ ყოფიერება, ნება, თვითგადარჩენის ინსტინქტი, თავს იყრიდა „ეროვნული ენერგია“.

ნიცშესეულმა „ზეადამიანის“ მითმა, რომელშიც ძლიერი პიროვნების კულტი შეერთებულია „მომავლის ადამიანის“ რომანტიკულ იდეასთან (დანტო: 2000),

ქართულ ცნობიერებაში თავისებური მეტამორფოზა განიცადა – მოხდა „ადამიანის“ ჩანაცვლება „ერთ“, რომელმაც უკან ჩამოიტოვა მანკიერი, სიცრუით სავსე თანამედროვეობა და უკეთესი მომავლის პერსპექტივა გახსნა. „ვერც სენმა, ვერც სიღარიბემ და სიბერემ ვერ გატეხა ქართველი ერი. ის ისევ მრავლდება, ისევ ესიზმრება მზეთუნახავი... ის ინახავს რასიულ სილამაზის უპირატესობას“ (საქართველო 1916ფ: 2) – წერს ტიცთან ტაბიძე; სხვათა შორის, იგი ნიცშეს „ზარატუსტრას“ პროფეტულ სტილსაც ბაძავს – ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ამონათქვამებს, იღუმალ მინიშნებებს, სადაც განსხვავებული, ხშირად ურთიერთგამომრიცხავი მოტივები ეჯახება ერთმანეთს. ეს წყვეტილი სტილი ავტორის ერთგვარ არტისტულ დაბნეულობასაც წარმოაჩენს – ის თითქოს პოულობს საკუთარ თავს, შემდეგ ისევ კარგავს და ა.შ. წერილის ავტორი ხშირად ექცევა წინააღმდეგობაში და გაორებას განიცდის. სხვაგვარად ძნელი წარმოსადგენია, მაგალითად, თუ როგორ მოაშენებდნენ მზეთუნახავები ჯაბანებს, კუტებს, ჩიყვიან კრეტინებს და სხვ.

ამ ესეში ხან ოპტიმიზმი ჭარბობს – „დღეს სხვა უამია... კიდევ შენახულია სიმამაცე, ჩვენ უნდა გვეჯეროდეს იმისი სასწაულის“ (საქართველო 1916ქ: 2), ხან კი თანამედროვეობის კრიტიკა ტოტალურ გულგატეხილობად წარმოგვიდგება – „ვაგლახ, არი ზარი და უბედურება...“ (საქართველო 1916დ: 2). ეს ტოტალური გულგატეხილობა თვით ნიცშეს მიერ გააზრებულია როგორც ნიჰილიზმი, ტრადიციული იდეალების ილუზორულობის გაცნობიერება. ეროვნული ნიჰილიზმიც ეროვნულ თვითაღქმაში მოძალებული ილუზიების მსხვერველს მოჰყვება ხოლმე.

დეპრესიული განწყობილებები საქართველოში 20-იანი წლებისთვის უფრო გაღრმავდა და გაძლიერდა. 1921 წლის თებერვლის ტრაგიკულმა მოვლენებმა მთლიანად შეძრა ქართული ეროვნული ცნობიერება. როგორც ცნობილია, 1928 წელს ჟურნალ „ქართული მწერლობის“ ფურცლებზე გაიმართა მწვავე პოლემიკა ნიკოლოზ მიწიშვილის წერილის „საქართველოზე ფიქრების“ გამო (ფიქრები... : 2006). პოლემიკაში მონაწილეობდნენ გრიგოლ რობაქიძე, ბენო გორდუზიანი, სიმონ ჩიქოვანი, მიხეილ ჯავახიშვილი და სხვები, რომლებიც მკვეთრად დაუპირისპირდნენ ნიკოლოზ მიწიშვილს. მიწიშვილის წერილში ლაპარაკია „ქართული იდეის“ ბუნდოვანების თუ არარსებობის შესახებ, რაც, უნდა ვიფიქროთ, 10-იან წლებში გაბატონებულ მსოფლმხედველობასთან დაპირისპირების გამოხატულებაა. ავტორი სრულიად

უიმედოდ არის განწყობილი საქართველოს მომავლის მიმართ, წარსულზეც ხელჩაქნეულია და ამას მეტისმეტად მკვეთრად გამოხატავს. იგი წერს: “საქართველო პასიური მოვლენაა. მისი ენერჯია გამოწვეული იყო სხვა, მის გარეშე მყოფ მოვლენისაგან (ენერჯია ჭიის, როცა მას ფეხს აჭირებენ)” (ფიქრები საქართველოზე 2006: 22).

ნიკოლოზ მიწიშვილის ციტირებული მოსაზრება ტიციან ტაბიძის სიტყვების – „გაგიგოთ, რომ საქართველო მოწვეულია მსოფლიო მსახურებისთვის...” (საქართველო 1916ყ: 3) – სრული ანტითეზაა. ორივე აზრი ულტრარადიკალურია, ისინი ერთმანეთს კვებავენ და წარმოშობენ, როგორც მოუზომავი პრეტენზიების გაქარწყლება წარმოშობს სკეპტიციზმს.

მე-19 საუკუნის ქართულმა პატრიოტულმა მსოფლმხედველობამ მე-20 საუკუნის დასაწყისში ნაწილობრივ დათმო პოზიციები, საკუთარი ქვეყნისადმი ილია ჭავჭავაძისეული რეალისტური, პრაქტიკულ მოქმედებაზე და პრაქტიკულ შედეგებზე ორიენტირებული დამოკიდებულება, პრაგმატულ-რაციონალისტური აზროვნების წესი, რიგ შემთხვევებში, ეგზალტირებულმა მითისქმნალობამ შეცვალა.

სტატიას “ქართული იდეა” ერთგვარად ავსებს ტიციან ტაბიძის პუბლიკაცია **“მანიფესტი აზიას”** (გაზ. „ბარრიკადი”, №1 – 18.10.1920.). ტიციან ტაბიძეს არ მოსწონს, რომ „საქართველოს ისე არ ახსენებენ, თუ არა აზიასთან ერთად“ (ბარრიკადი 1920ა: 2). აზია მისთვის „ბებერი, გასუქებული კრეტინია” (ბარრიკადი 1920ბ: 2), უნაყოფო სიცარიელეა, კაცობრიობის განვითარების ჩიხია, სადაც არასოდეს წარმოიშობა რაიმე პროგრესული – „მისი ნიადაგი ამოშრა” (ბარრიკადი 1920გ: 2); აზია გახევებაა, ტრადიციის მონობაა.

დღეს ძალიან თანამედროვე და აქტუალური უღერადობა აქვს ტიციან ტაბიძის მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ ქართული კულტურა მიდრეკილია ევროპისკენ – „ახალი ქვეყნის... და პოეზიის მერიდიანი პარიზია, და სამხრეთით ტფილისს ეყრდნობა... ქართულმა პოეზიამ სამუდამოთ დატოვა მუხამბაზის გზა“ (ბარრიკადი 1920დ: 2).

ევროპა მანიფესტის ავტორისთვის ინტელექტის, ანალიზის, ნების სიმტკიცის პრიმატია და საქართველოც მისთვის ფოლადის სამშობლოა, რაც ძლიერ ნებისყოფას, გონების პრიმატს უნდა ნიშნავდეს: „ფოლადის სიმტკიცით სჭედდა ის თავის ნებისყოფას. ეს სასწაულის წინაგრძნობაა... აზრი ჩვენი ეპოქის – ფანტასმაგორიაა ფოლადის” (ბარრიკადი 1920ე: 2).

ტიციან ტაბიძის აზრით, ევროპა აზიაში საქართველოს გავლით შევა და ამით საქართველო სამსახურს გაუწევს ევროპას – იქნება მისი კულტურის ერთგვარი გამტარი, მისი იდეების დამწერგავი – ევროპის მოწინავე სიმაგრე, ფორპოსტი აზიაში. აღსანიშნავია, რომ პუბლიცისტის ეს მოსაზრება ძალიან მნიშვნელოვანი და აქტუალურია დღევანდელი საქართველოსთვის.

2.2. „ომის თემა ქართულ მწერლობაში“

თანამედროვე სამყაროში ბევრს ფიქრობენ და მსჯელობენ ომზე, ბრძოლაზე, ანტაგონიზმზე, რომელიც უკავშირდება ადამიანის სულის დესტრუქციულ საწყისებს.

მაგალითად, უმბერტო ეკო წერს: „ომებს აწარმოებდნენ ხოლმე იმ იმედით, რომ რაიმე სარგებელი ენახათ მოწინააღმდეგის დამარცხებაში, ომები კი წარმოებდა ისე, რომ განზრახვა სისრულეში მოყვანილი ყოფილიყო რაიმე ისეთი საშუალებით, რომელიც ააყირავებდა მოწინააღმდეგის ჩანაფიქრს” (ეკო 2000: 19).

ტიციან ტაბიძის ესე „ომის თემა ქართულ მწერლობაში” სწორედ ამგვარი სარგებლის ნახვის – „ფერფლით ამდგარი საქართველოს” ხილვის მოლოდინშია დაწერილი, 1915 წელს (ტაბიძე 1966ა: 5-12). საქართველო I მსოფლიო ომში „აღმოჩნდა ჩარეული” და ავტორის განსჯა, ჩაფიქრება ომის საკითხებზე ამ ომში ჩვენი მონაწილეობით, ჩვენთვის მისი მნიშვნელობით არის განპირობებული.

ესე მთავარი პათოსი მის პირველივე სიტყვებშია გამჟღავნებული – „არავის ვმსახურებდეთ, არცა ვემონოთ, გარეშე ღვთისა დამბადებელისა... და ვინ იტყვის, რომ საქართველომ არ იცოდა სიცოცხლე, რომ მან არ იცოდა ბრძოლა და თავისუფლება, სილამაზისთვის არ მიეტანოს მსხვერპლი” (ტაბიძე 1966ა: 5). თავისუფლებისადმი მიძღვნილი ასეთი ჰიმნით იწყებს ესე ტიციან ტაბიძე და თავისუფლების იდეას სიცოცხლის – ბრძოლისა და სილამაზის ესთეტიკას უკავშირებს.

ქართველი მოაზროვნეებისთვის ერთ-ერთი ყველაზე საკრალური იდეა – სამშობლოს თავისუფლებისა – ტიციან ტაბიძის მიერ დამუშავებულია ესეისტური – ნახტომისებური, ფრაგმენტული არათანმიმდევრულობით და

ურთიერთგამომრიცხავი არგუმენტებით გაჯერებული მსჯელობით, მაგრამ ამ ფორმალური მოზაიკურობის მიღმა შინაგანად შეკრული შინაარსი იკითხება – ლოგიკური და თავისუფალი. ეს შინაარსი, ერთი მხრივ, ემყარება ტრადიციულ დამოკიდებულებას ქვეყნის თავისუფლებისადმი – „ვაჟას საქართველო ის საქართველოა, როცა ის თავის თავს ეყუდნოდა“ (ტაბიძე 1966ა: 10). ეს არის ქვეყნის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის სურვილი. მასთან თანაარსებობს თავისუფლების, როგორც ადამიანის მიერ სამყაროში თავისი მოწოდების განხორციელების უპირველესი პირობის გააზრება და სამშობლოსა და პიროვნების თავისუფლების ცნებები ერთმანეთისგან განუყრელ ფენომენებად წარმოდგება.

თავისუფლება გულისხმობს ერის მიერ თავისი თავის შეცნობას, ხოლო თვითშემეცნების სტიმულატორად ტიცციანს მსოფლიო ომი ესახება. „თანამედროვე ომის ერთი დიდი მნიშვნელობა, სხვათა შორის, იმაშიც არის, რომ ყველა ერს ჩაახედებს თავის სულის სიდრმეში, ნათელზე გამოიყვანს იმ ფიქრს, რომელიც დიდი ხანია მტკერმიყრილი და ცოცხალმკვდარი იყო... ამ ომში საქართველოც არის ჩარეული... და დამტკიცდა, რომ წინაპართა ანდერძი კიდევ ცოცხლობს ქართველებში“ (ტაბიძე 1966ა: 9).

ეროვნული სულის შემეცნება ტიცციან ტაბიძესთან ავანგარდისტული პათოსით ხორციელდება და მეზობელი ანტიტრადიციონალიზმის ელფერი აქვს. ოღონდ ეს პათოსი დამანგრეველი კი არ არის, არამედ, პირიქით, თავისუფალი და კეთილი ნების გამოხატულებაა, რომელსაც სურს პოზიტიურად გარდაქმნას სამყარო.

„მეშხანურ ჭაობს ჯერ კიდევ არ დაუძირავს კაცობრიობა“ (ტაბიძე 1966ა: 9) – წერს ტიცციან ტაბიძე და ეს ანტიმეშხანური პათოსი გვახსენებს ვაჟა-ფშაველას 1909 წელს დაწერილ ლექსს „კაი ყმა“: „...ღამე მაძღრები დასწევით, დილით მშივრები სდგებითა, თავის ჯამს ჩასცქერთ, საქვეყნოდ არცროს არ გამასდგებითა, არ იცით, დასჩნდით რისადა, ან რისათვისა ჰკვდებითა!“ (ვაჟა-ფშაველა 1979: 345).

მეშხანური ჭაობისგან თავდაღწევა, ცხადია, ვერ განხორციელდება თავისუფლების – პიროვნებისა თუ ერის თავისუფალი ნების აღსრულების შესაძლებლობის გარეშე. თავისუფლება შემოქმედებითი ძალაა, მხოლოდ ამ ძალის მეშვეობით ხდება ინერტული მდგომარეობიდან გამოსვლა – ახალი ცხოვრების, ახალი საზოგადოების, ახალი სამყაროს შექმნა: „არც ერთი ახალი

გრძნობა, ახალი განცდა, ფიქრი... წინდაწინ გრძნობ ვის შეუძლია ახალი სიტყვების მონახვა, ვის გაუელვებს ახალი ფიქრი” (ტაბიძე 1966ა: 10) – წერს ტიციან ტაბიძე.

ტიციან ტაბიძე ვაჟას პოეზიაზე დაყრდნობით იაზრებს ომის ფენომენს: „ვაჟას პოეზიაში ფიქრიც არაა ომის ბოროტებაზე” (ტაბიძე 1966ა: 11). იგი ომს ცხოვრების განმაახლებელ სტიქიად მიიჩნევს.

ომში ადამიანის ფიზიკურ გარსს სპობენ, ადამიანის შუაგული კი, მისი სული, შესაძლოა, არა მხოლოდ არ მოისპოს, არამედ აღდგეს და განახლდეს კიდევ (ბერდიაევი 1993: 305). ასეთი პარადოქსული აზროვნება მოდერნიზმისთვის შინაგანად ახლობელია, მან ბევრი ტრადიციული ნორმა და შეხედულება გადასინჯა. ტიციან ტაბიძისთვის ომი ბოროტების, სიკვდილის დამმარცხებელი ძალაა. „საქართველო თავის კუბოში ცოცხლადაც რომ ჩაიჭედოს, სიკვდილზე არ ფიქრობს... ერის სული კიდევ ყვავილობს და არ ჭკნება” (ტაბიძე 1966ა: 8); ყველაზე დიდ ანტიჰუმანურ აბსურდად აქ მიჩნეულია არათავისუფლება. ომს ამართლებს ძირითადად ის, რომ არსებობს სიკვდილზე უარესი ბოროტება – მონობა, ანუ გამუდმებული კვდომა.

ავანგარდისტული პათოსის მიუხედავად, ტიციან ტაბიძე ემყარება ომისადმი ქართულ ლიტერატურაში გამოკვეთილ დამოკიდებულებას, ქართული ლიტერატურის ჰეროიკულ იდეალს – „სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა...”. ტიციანი ამ ტრადიციული დამოკიდებულების ტრანსპონირებას XX საუკუნის რთულ ვითარებაზე ახდენს, მაგრამ ამ პოლიტიკურ და სულიერ ვითარებაში ორიენტირება მას უჭირს, როგორც „რომანტიკოსს“.

ომის ფილოსოფიის შესახებ ძალიან საინტერესო სტატიას აქვეყნებს 1915 წელს გერონტი ქიქოძე – „ახალი ეპოქის დასაწყისი“ (ქიქოძე 1919: 5-10). ავტორი მიიჩნევს, რომ დიდი ომები ცვლიან კაცობრიობის მსოფლგანცდას, სამყაროზე წარმოდგენას. ასეთი იყო მაკედონელის, ნაპოლეონის ომები, ასეთია პირველი მსოფლიო ომიც. გერონტი ქიქოძის აზრით, ამ ომის შედეგი იქნება ის, რომ თუ მანამდე ბატონობდა ინდივიდუალიზმი, პრაგმატიზმი და ჰედონიზმი, ამიერიდან გაძლიერდება სტოიციზმი, იდეალიზმი, პატრიოტიზმი, ცხოვრების უფრო სერიოზული და ტრაგიკული გაგება. გერონტი ქიქოძე წერს: „გუშინ კიდევ ჩვენი ფილოსოფია პრაგმატული იყო, ჩვენი ზნეობა ინდივიდუალისტური და ეგოისტური... ჩვენი თვალები, ყურები და ხელები ხარბად ეძებდა სიამოვნებას...

უდიდეს ბედნიერებას ინდივიდუალურ კეთილდღეობაში ვხედავდით და ფუფუნება არსებობის უადრეს პირობად მიგვაჩნდა...” (ქიქოძე 1919: 9).

გერონტი ქიქოძის ფიქრების ქვეტექსტი საქართველოს მომავალს უკავშირდება და, როგორც ჩანს, ის იმედოვნებს, რომ ომი განამტკიცებს ქართულ პატრიოტიზმს, შეზღუდავს ქართულ ეგოცენტრიზმს: „ომი საუკეთესო საშუალებაა სოციალური შერჩევისა. თანასწორ პირობებში ის ხალხი იმარჯვებს, რომლის წევრები ნაკლებ ეგოიზმს იჩენენ და მეტს თავგანწირულებას დიდ ეროვნული მიზნების მიღწევაში, ნაკლებ პარტიკულარიზმს და მეტ დისციპლინას მოქმედებასა და ბრძოლაში. ომი აღმზრდელიც არის...” (ქიქოძე 1919: 10).

გერონტი ქიქოძე ომს არ განიხილავს მორალისტური პოზიციებიდან, მისი თვალსაზრისი ზოგადკულტუროლოგიურია და თავის სიღრმეში პატრიოტული, ნაციონალური ინტერესებით საზრდობს.

ტიციან ტაბიძის იმედიც I მსოფლიო ომს ტყუილუბრალოდ არ უკავშირდებოდა: ამ ომმა გამოიწვია სამი იმპერიის დაშლა და, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობაც მისი შედეგი იყო. მაგრამ, მეორე მხრივ, მსოფლიო ომმა გზა გაუხსნა ტოტალიტარულ მოძრაობებს – ბოლშევიზმს, ფაშიზმს და საქართველოს ხანმოკლე დამოუკიდებლობაც ხომ ერთ-ერთმა ამ მოძრაობამ იმსხვერპლა. ასე რომ, ომი, საბოლოოდ, ტოტალური ბოროტება აღმოჩნდა. სწორედ ასე იაზრებდა ამ ომს ზოგიერთი ევროპელი მწერალი, მაგალითად, ჰერმან ჰესე.

როგორც ცნობილია, ჰესე თავიდანვე შეეწინააღმდეგა I მსოფლიო ომს. 1914 წელს გამოქვეყნდა მისი სტატია „ო, მეგობრებო, ნუ გამაგონებთ ამ ხმებს” (ჰესე 1987: 54-58), რომელიც დასათაურებული იყო რეჩიტატივის სტრიქონით ბეთჰოვენის მეცხრე სიმფონიის ფინალიდან. ბეთჰოვენის იდეალების კვალდაკვალ, მწერალი აღელვებულ საზოგადოებას ჩააგონებდა: „სიყვარული სიძულვილზე მაღლა დგას, მშვიდობა კი ომზე უფრო კეთილშობილურია” (ჰესე 1987: 54). მსგავსმა მოწოდებებმა და, საერთოდ, ჰესეს მთელმა ანტისაომარმა მხატვრულმა პუბლიცისტიკამ, რომელიც იბეჭდებოდა მისი რედაქტორობით გამოშვებულ გაზეთში „დოიჩე ინტერნირტერ ცაიტუნგ“, მთელი გერმანული პრესის აღშფოთება გამოიწვია. ჰუმანიისტი მწერლისთვის არ დაიშურეს ცნობილი იარლიყები – „სამშობლოს მოღალატე“, „ნაძირალა“, „დეზერტირი“.

ყოველივე ამან და პირველ რიგში კი თვით ომმა მწერლის ცნობიერებაში მიიძე მსოფლმხედველობრივი კრიზისი გამოიწვია.

ერთმანეთის თანამედროვე ორი მოაზროვნის – გერმანელის და ქართველის – ურთიერთსაპირისპირო დამოკიდებულება I მსოფლიო ომისადმი სრულიად აშკარაა. ეს განსხვავება პოზიციებს შორის განპირობებულია, ერთი მხრივ, საქართველოს და გერმანიის მდგომარეობის განსხვავებით. ქართველი პოეტი მოელის თავისი ქვეყნის გათავისუფლებას, გერმანელისთვის კი ეს პრობლემა არ არსებობს. იგი ომს აღიქვამს არა ქვეყნის პოლიტიკური ინტერესების თვალთახედვით, არამედ ჰუმანისტი ინდივიდუუმის პოზიციიდან. ტაბიძეც, ცხადია, ჰუმანისტია, მაგრამ მისთვის მთავარი ქვეყნის ინტერესებია. ჰესესთვის ომის საშინელება ახლოს არსებული რეალობაა, ტიცციანისთვის – შორეული (გეოგრაფიული აზრითაც). ამ შორეულ რეალობას ტიცციანი პოეტურად წარმოსახავს, პოეტურ – ჰეროიკულ საბურველში ხვევს. მისი პოეტური ოცნებისთვის ბიძგის მიმცემი კი მტკივნეული პატრიოტული გრძნობაა.

2.3. „წყალდიდობა საქართველოში”

(გაზეთი „ბახტრიონი” № 18. 06.11.1922)

ტიციან ტაბიძე ღრმა ემოციით და გულწრფელი ტკივილით წერს ბუნებრივი სტიქიით – წყალდიდობით დაზარალებული ადამიანების შესახებ. ჯერ კიდევ არ გადაეტანა საქართველოს ის უბედურება, რომელიც თავს დაატყდა გორის მიწისძვრით, როცა მთელი ქართლი ერთ დღეს ნანგრევებად ქცეულა, რომ მას თავს დაატყდომია უარესი საშინელება. მოვარდნილ ნიაღვრებს და წყალდიდობას სრულიად გაუნადგურებია ნახევარი საქართველო: „თითქო ბედი სცდის საქართველოს და გეოლოგიური პროცესი უმატებს იმას, რაც ისტორიით მას მისჯილი ჰქონია ტანჯვა და წამება”(ბახტრიონი 1922ფ: 1).

მინიშნება აქ აშკარაა – ბუნების სტიქია თან დაერთო ისტორიულ სტიქიონს და რაც ბოლშევიკებმა დააკლეს ქვეყანას, ის წყალდიდობამ დაამატა მას. ტიცციან ტაბიძე მძაფრად შეიგრძნობს ტრაგიკულ პოლიტიკურ მოვლენებს, მტკივნეულად განიცდის საქართველოს ბედს, მას აღელვებს ის გარემოება, რომ ადამიანები, ერი შესაძლოა სასოწარკვეთაში ჩავარდეს, შეშინდეს და გული

გაუტყდეს სამუდამოდ, როცა „ბედი არ ისვენებს და ეგვიპტის სასჯელით სცდის მის განადგურებას”(ბახტრიონი 1922ქ: 1). ამ კონტექსტში წერილის სათაური – „წყალდიდობა საქართველოში” – მკითხველის მიერ აღიქმება მხატვრულ მეტაფორად – ბოლშევიკურ წარღვნად, რომელმაც წალეკა ადამიანების სიცოცხლე.

როგორც ქმედითი, აქტიური პუბლიცისტიკისთვის, ტიციან ტაბიძისთვის დამახასიათებელია პრობლემის არა მარტო დანახვა და წამოწევა, არამედ ამ პრობლემის გადაჭრის, გადალახვის გზების დასახვა. ამჯერადაც წერილის ავტორი მოუწოდებს სახელისუფლებო ინსტანციებს, არ მიატოვონ განსაცდელში აღმოჩენილი ხალხი საკუთარი თავის ანაბარა: „დიდი მორალური და მატერიალური დახმარებაა საჭირო, რომ ერი, განადგურებული ყოველმხრივ, სამუდამოდ არ დაეცეს სულით და არ შესდგეს ეროვნული ენერჯია” (ბახტრიონი 1922დ: 1). საბჭოთა ხელისუფლებას, რომელმაც აქ სისხლით და ტერორით დაიმკვიდრა თავი, თავი მოჰქონდა, თითქოს ის ხალხის ხელისუფლება იყო, ხალხზე მზრუნველი და მისი მოამაგე. მაგრამ, როგორც სტატიიდან ჩანს, საჭირო დროს მან სრული გულგრილობა და უმოქმედობა გამოიჩინა სტიქიით გაუბედურებული ადამიანების მიმართ.

აღსანიშნავია, რომ ტიციან ტაბიძე არა მხოლოდ ხელისუფლებას სდებს ბრალს გულგრილობაში, არამედ მთელ ხალხს, დანარჩენ საქართველოს მოუწოდებს გასაჭირში აღმოჩენილთა თანადგომისკენ. მას უნდა, რომ ერში მეტი კონსოლიდაცია და თანაგრძნობა დაინახოს: „ხალხი თავის თავად ვერ აიტანს ამ უბედურებას თუ მას ყოველი ქართველი არ მიღებს თავის თავზე” (ბახტრიონი 1922ყ: 1).

ტიციან ტაბიძეს არ მოსწონს ჩვენი ინერტულობა და პარალელს ავლებს სხვა ერებთან, რომლებსაც უახლეს წარსულში მსგავსი სიძნელეები ჰქონდათ: „სხვა ხალხი გორის მიწისძვრის გამო ქვეყანას შესძრავდა...”(ბახტრიონი 1922შ: 1). ავტორი იხსენებს ვოლგის მხარის დამშევის გამო რუს ერში გამოწვეულ ენთუზიაზმს, სადაც არც ეკლესიამ დაზოგა ოქრო, ევროპაშიც დააარსეს დამხმარე კომიტეტები და ქართველებისგანაც იღებდნენ დახმარებას, როცა ჩვენი ხალხი თვითონ შიმშილით იხოცებოდა.

ტიციან ტაბიძის ბევრი პუბლიცისტური წერილის ფინალისთვის დამახასიათებელია იმპერატიული ტონი, რითაც ის პრობლემის დასაძლევად ქმედით ღონისძიებებს წამოწევს და ხელისუფლებას მოთხოვნებად წამოუყენებს:

„უნდა დაარსდეს კომიტეტი წყალდიდობისგან დაზარალებულთა დასახმარებლად, რომელშიც უნდა შედიოდნენ საზოგადოებრივ დაწესებულებათა წარმომადგენლები, უნდა დაარსდეს პრეს-ბიურო, რომელიც გამოიკვლევს დაწვრილებით მომხდარ კატასტროფის შედეგებს და დააყენებს დახმარების საქმეს საჭირო მაშტაბით“ (ბახტრიონი 1922წ: 1).

უნდა ითქვას, რომ 1922 წელს გაზეთ „ბახტრიონის“ რედაქცია დღევანდელი ჟურნალისტიკის თანამედროვე სტანდარტების მსგავსად მოქმედებდა. ტიცციან ტაბიძემ მოახდინა კორესპონდენტების მობილიზაცია, გაგზავნა რედაქციის თანამშრომლები და შემდეგ ნომერში მოვლენათა განვითარების შესახებ „ცნობების“ გამოქვეყნებას დაპირდა მკითხველსაც და იმ ხელისუფლებასაც, რომლისგანაც მოითხოვდა გადამჭრელი ზომების მიღებას.

2.4. „სალიტერატურო ქართულისთვის“

1928 წელს დაიწერა ტიცციან ტაბიძის წერილი „სალიტერატურო ქართულისთვის“ (ტაბიძე 1966ა: 285-295). ცნობილია, რომ ამ წლებში ქართული საზოგადოება აქტიურად მსჯელობდა ამ თემაზე და გარკვეული სიმწვავეც არ აკლდა განხილვებს. ტრაგიკომიკურია, რომ მწერალთა კავშირის ყრილობაზე „ძველი ლიტერატორი“ ფილიპე მახარაძე აღმოჩნდა სალიტერატურო ქართულის დაცვის ავანგარდში, რომლის აზრითაც, ქართული ენა იმ დროისთვის მეტად შერყენილი და დამახინჯებული იყო. ენის სიწმინდის დაცვამ ისეთი სიმწვავე შეიძინა, რომ საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე „დაისვა მისი საკითხი“.

ტიცციან ტაბიძეს სტატიაში „სალიტერატურო ქართულისთვის“ მოჰყავს ასეთი ციტატა: „ამხ. კახიანი თავის მოხსენებებებში ამბობს: „...პროლეტარულ მწერლობაშიაც ჯერ კიდევ მრავალ დეფექტს აქვს ადგილი; ლიტერატურა კიდევ მოიკოჭლებს, ქართული ენა, სტილი აშკარად სუსტია [გაუგებარია, რას ნიშნავს „ლიტერატურა მოიკოჭლებს“, ალბათ ის იდეოლოგიურად „მოიკოჭლებდა“. მწერალთა სტილსაც, როგორც ჩანს, პროპაგანდისტული სიმბაფრე აკლდა – მ.ტ.] ჩვენ, კომუნისტები, ენის სიწმინდეზე უნდა ვზრუნავდეთ. ლენინი წერდა, რომ დიადი რუსული ენა დაამახინჯეს და შერყენეს, რადგანაც მასში შეიტანეს მრავალი ისეთი სიტყვა, რომელიც სრულიად გაუგებარია მუშისა და

გლქისთვის. ჩვენც ასევე ენერგიულად უნდა ვიცავდეთ ქართული ენის სიწმინდეს” (ტაბიძე 1966ა: 285).

ცხადი ხდება, რომ ქართველი ბოლშევიკები ქართული ენის სიწმინდეზე ზრუნვისას იმეორებდნენ რუსი ბოლშევიკების შეტევას „მასებს დაშორებული“ რუსული ინტელიგენციის წინააღმდეგ, მისი ე.წ. „ელიტარული“ ენის და სტილის წინააღმდეგ.

კახიანის გამოსვლა არსებითად გულისხმობდა შეტევას ენაზე მისი გაპრიმიტიულების, მისთვის მასობრივი, „ხალხური“ ელფერის მიცემის და მწერალთა ენობრივ-სტილური ინდივიდუალობის წაშლის, ნიველირების მიზნით. ეს შეუძლებელია გამორჩენოდა ტიცციან ტაბიძის ფაქიზ, მგრძობიარე ხედვას. „ენისათვის ბრძოლა მსოფლმხედველობისთვის ბრძოლაა“ (ტაბიძე 1966ა: 286) – წერს იგი.

პრობლემის განხილვის კონტექსტი ფართოვდება ანალოგიების მოძებნით უახლოეს ისტორიაში: „თავის დროზე ენას უწუნებდნენ რუსეთში პუშკინს და საქართველოში – ილია ჭავჭავაძეს. ენის რეფორმაცია მაშინდელ საზოგადოებას ბარბაროსობად მიაჩნდა...“ (ტაბიძე 1966ა: 287). ტიცციან ტაბიძის ცნობიერებაში ამოტივტივებული ცნება ”ბარბაროსობა”, რომელიც თითქოს მე-19 საუკუნის გარკვეული მოვლენის ეპითეტად არის გამოყენებული, არსებითად სწორედ იმ ბოლშევიკური ინიციატივის შეფასებად იქცა, რომელსაც სტატიას უძღვნიდა ავტორი.

ტიციან ტაბიძე მძლავრად შეიგრძნობს და მკაფიოდ ხედავს ისტორიის ფატალურ ნებას, ხედავს ისტორიულ სამსჯავროს, რომელზეც მთელ მის ინტელექტუალურ თაობას მოუწევდა წარდგომა: „მთელ ფრონტზე გამოდის ახალი კლასი და გამარჯვებული პროლეტარიატი იბრძვის ახალი სოციალისტური კულტურისთვის. რამდენადაც ეს ბრძოლა ღრმაა, იმდენად დიდია ზრდის ტკივილები“ (ტაბიძე 1966ა: 287).

ამ გარდაუვალი ისტორიული პროცესის თანმდევი „ენის სიწმინდისთვის ბრძოლა“ სინამდვილეში იყო მხოლოდ ნიღაბი, რომლის უკან ბოლშევიკური გრიმასა იმალებოდა. ენაზე ზრუნვის ეგიდით ბოლშევიკები ცდილობდნენ ენაზე კონტროლის დაწესებას, უსიცოცხლო და უნიფიცირებული, იდეოლოგიზებული ენის დამკვიდრებას. ეს ის ფენომენია, რომელიც გროტესკულად გამოსახა ჯორჯ ორუელმა რომანში „1984“ (ორუელი: 2011).

ტიციან ტაბიძე, როგორც ქართული ენის თანამედროვე „უფლებადამცველი“, საუბრობს რუსთაველის, სულხან-საბას, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ვაჟა-ფშაველას შესახებ და ქართული ენის განვითარებაზე ზრუნვის უძველეს ტრადიციას გამოკვეთს, თითქოს უნდა შეახსენოს ძლიერთა ამა ქვეყნისათა, რომ ენის სიწმინდეზე ზრუნვა მათი აღმოჩენა არ არის, რომ თუ ამ ენაზე კულტურული, მოაზროვნე და ნიჭიერი ადამიანები წერენ და მეტყველებენ, ეს ენა დახვეწილი, მდიდარი და ღრმად ინტელექტუალურია.

ტიციან ტაბიძე თავის სავარაუდო კომუნისტ მკითხველებს მიუთითებს აკადემიკოს ნიკო მარის თვალსაზრისზე: „ქართული ენით ყველაფერი გამოითქმება, რაც დედამიწაზე შეიძლება გამოითქვას, რუსეთის ან დასავლეთ ევროპის არც ერთ ენაზე არ მოიპოვება აზრი, რომ ქართველმა არათუ საგსებით ვერ გამოთქვას, მხატვრობით ყალიბშიც ვერ ჩამოასხას... შეიძლება ითქვას, შინაგანი თვისებებით ქართული ენა მსოფლიო ენაა“ (ტაბიძე 1966ა: 287-288). ქართული ენის ევროპულ ენებთან გათანაბრება აქ იქცევა იმაზე მინიშნებად, რომ ქართველი ერი, აღმოჩენილი რუსულ-საბჭოთა სახელმწიფოს შემადგენლობაში, აზროვნების წყობით და სულიერებით ევროპის ნაწილია.

საბჭოთა მწერლები საკმაოდ ხშირად მიმართავდნენ ხოლმე სტრიქონებს შორის აზრის შეფარვის ტექნიკას და საბჭოთა მკითხველებიც დაოსტატებულნი იყვნენ ქვეტექსტის ამოცნობაში. თუმცა აქ ტიციან ტაბიძე არც ისე გუაღიერებულად ამბობს, რომ ენა დაცული უნდა იყოს არა ბოლშევიკების მიერ გამოცემული დეკრეტებით, არამედ ქართველ მწერალთა შემოქმედებითი ძალისხმევით: „ყოველი მწერალი, რომელიც თავის თავს პატივს სცემს, იტყვის, რომ სამშობლო ენის ცოდნა მისთვის ცხოვრებაში მიუღწეველი იდეალია და მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ამისთვის უნდა იბრძოდეს... ისეთი დაწმენდილი და გამართული ენა, როგორც ფრანგულია, ხშირად ათქმევინებდა თავის საუკეთესო ოსტატებს – ბალზაკს, ფლობერსა და ანატოლ ფრანსს, რომ მათი მწერლობა ამ ენისთვის ბრძოლაა“ (ტაბიძე 1966ა: 288). ლიტერატურის აქ ნახსენებ კლასიკოსთა ფონზე კომიკურად გამოიყურება მახარადისა და კახიანის განაზრებების პრეტენზიულობა.

ტიციან ტაბიძის წერილში მოულოდნელად და უნებლიეთ თავს იჩენს საკუთარი ბრალეულობის, დანაშაულის გრძნობა, რომელსაც რეჟიმი სისტემატურად უნერგავდა ადამიანებს: „ამ წერილის ავტორს არავითარი პრეტენზია არა აქვს სწორი ქართულის ცოდნისა და ყველაზე უფრო თვითონ

იცის თავისი მომაკვდინებელი ცოდვა, მაგრამ თუ ამ საკითხს ეხება, მხოლოდ იმიტომ, რომ თვითონაც ნახოს გამოსწორების საშუალება” (ტაბიძე 1966ა: 288).

ირონიულად ჟღერს ტიცვიან ტაბიძის კომენტარი კახიანის მიერ გაზეთ „კომუნისტის“ ენისა და სტილის კრიტიკული შეფასების შესახებ: „კომუნისტებს ემარჯვებათ თვითკრიტიკა” (ტაბიძე 1966ა: 288). მწერალთა კავშირის ყრილობაზე გამოსულმა ყველა მომხსენებელმა ყურადღება მიაპყრო იმას, თუ როგორი მდარე ენით იწერებოდა მაშინდელი სახელმძღვანელოები. ტიცვიან ტაბიძე წერს: „ამ სახელმძღვანელოებში მწერალთა ცუდ ქართულს ემატება წიგნების შემდგენელთა უფრო ცუდი ქართული და ამრიგად უფრო ირყვნება ქართული ენა და მახინჯდება ახალი თაობა” (ტაბიძე 1966ა: 288, 289).

თვალშისაცემია ბოლშევიკი მომხსენებლების ფარისევლობა – მათ თითქოს არ იციან, რომ სახელმძღვანელოებში შეტანილი პროლეტარული მწერლობა პროლეტარული გემოვნებით და ინტელექტით იქმნებოდა, ხოლო კახიანი კი სახელმძღვანელოებში ებრძოდა სწორედ პროლეტარ „მწერალთა ცუდ ქართულს” (ტაბიძე 1966ა: 289). ტიცვიან ტაბიძე ფაქიზად მიანიშნებს მკითხველს მომხსენებლის პოზიციის ამგვარ წინააღმდეგობრიობაზე.

ტოტალიტარული რეჟიმის ყალბ იდეოლოგიას სწორედაც რომ ხელოვნური, მდარე ენობრივი სისტემა უნდა მორგებოდა – ფორმას განაპირობებდა შინაარსი; და არსებითად სწორედ ეს „მახინჯებდა ახალ თაობას” (ტაბიძე 1966ა: 289).

„ის ურჩევდა ახალგაზრდობას სწავლას, სწავლას და სწავლას” (ტაბიძე 1966ა: 289) – ლენინის ცნობილი სენტენციის პროლეტარული მწერლების გასაგონად მოხმობაში ირონია გამოსჭვივის. ტიცვიან ტაბიძე კორექტულად, მაგრამ პირდაპირ ამბობს სათქმელს – „პროლეტმწერლისთვის... უპირველეს ყოვლისა საჭიროა თავისი ხელობის ცოდნა და ოსტატობა. ეს კი პირდაპირ ემყარება ქართული ენისა და მწერლობის შესწავლას, და სწორედ აქ იბადება სიძნელე” (ტაბიძე 1966ა: 290) – ეჭვქვეშ დაყენებულია პროლეტმწერლების განათლება, პროფესიონალიზმი, ენობრივი კომპეტენცია და ზოგადი კულტურა.

წერილის ავტორი პლენუმზე წაკითხული მოხსენების მიმოხილვას საბაზად იყენებს იმისთვის, რომ წამოჭრას ქართული ენის განვითარების პრობლემები. ის მიიჩნევს, რომ კულტურის განვითარების სტიმულად შეიძლება იქცეს კლასიკური ლიტერატურის გამოცემა და პოპულარიზაცია: „ჩვენში ჯერ კიდევ არ გამოცემულა კლასიკური მწერლები, თუმცა მათი რიცხვი რუსეთთან

შედარებით ძალიან მცირეა; სრულებით არ მოიპოვება ამ მწერლების შესასწავლი სახელმძღვანელოები” (ტაბიძე 1966ა: 290).

ტიციან ტაბიძე მიმართავს ტაქტიკურ ხერხს – აპელირებს რუსეთზე, რომელიც ქართველი კომუნისტებისათვის ყოველგვარი სიკეთის ეტალონს წარმოადგენდა და რუსეთის მაგალითის მოხმობით აქეზებს მათ იმისკენ, რომ ქართული კულტურის და მეცნიერების განვითარებას ხელი შეუწყონ: „რუსეთში დღე არ გავა, რომ არ გამოვიდეს წიგნი, რომელიც ეხება ლიტერატურისმცოდნეობას, ლექსისა და რიტმის საკითხებს; არსებობენ მთელი ინსტიტუტები ენის შესასწავლად, აკადემიასაც აქვს ასეთი განხრა; სპეციალურად არსებობს მხატვრული სიტყვის ინსტიტუტი და ჟურნალისტიკის სახელმწიფო ინსტიტუტიც... ჩვენში კი უბრალო სახელმძღვანელოც არ არსებობს სიტყვიერების თეორიის შესასწავლად” (ტაბიძე 1966ა: 290).

სტატიის ავტორი მსჯელობას ასრულებს თავისუფალი ესეისტური სტილით დაწერილი პასაჟით. ის წყდება პლენუმის მასალების, ოფიციალური მოხსენების მიმოხილვას და აღმოჩნდება, რომ წერილის დაწერის პირველმიზეზი ყოფილა „ის მტკივნეული ადგილი, დღეს ქართულ მწერლობას რომ ამჩნევია” (ტაბიძე 1966ა: 292). ტიციან ტაბიძე იჩენს ინიციატივას, მოიწვიონ მწერალთა ფედერაციის კონფერენცია, რათა იქ დაისვას და გადაწყდეს ქართული მწერლობის მტკივნეული საკითხები.

სტატიის პუბლიცისტური მუხტი ძალდაუტანებლად გადადის ლიტერატურათმცოდნეობით-საენათმეცნიერო მსჯელობაში. „მწერალი, რაც არ უნდა დახელოვნებული იყოს ძველ ქართულ მწერლობაში, ...უძველეს კლასიკურ მწერლობაშიც, – თუ მას არა აქვს თანამედროვე ცხოვრების ათვისების, ახალი რიტმისა და ყოფის გაგების ადლო, ჩვენთვის მკვდარი იქნება მისი ცოდნა” (ტაბიძე 1966ა: 292). როგორც ჩანს, ტიციან ტაბიძეს არ მოსწონს, არ აღაფრთოვანებს ტრადიციით შებოჭილი თავისი თანადროული მწერლობა, მისი არქაული ლიტერატურული ენა. მისთვის ლიტერატურაში მთავარია თანამედროვეობის შეგრძნება, სიახლის გრძნობა; იგი პრიორიტეტს ანიჭებს არა ცივ და უსარგებლო განსწავლულობას, არამედ თანამედროვეობის ხედვის უნარს; მას მიაჩნია, რომ თუ მწერალი თანამედროვეობას ვერ გრძნობს, მისი არქაიზებული „კონსერვატორობა შეიძლება უფრო მავნეც იყოს, ვიდრე ახლანდელი თაობის უცოდინარობა”.

ტიციან ტაბიძის აზრით, სიახლე უნდა ეყრდნობოდეს ტრადიციას; ის ტრადიციას და სიძველეს ხელაღებით კი არ უარყოფს, არამედ მას არ მოსწონს სიძველის ხელოვნური აღდგენა, ის ეწინააღმდეგება უსიცოცხლო სიძველეს, რომელიც სიახლეს თრგუნავს.

იმის წარმოსახენად, როგორ ასაზრდოებს თანამედროვე ენას ტრადიცია, ავტორი რამდენიმე მეტყველ მაგალითს მოიხმობს – „თანამედროვე ფრანგი დადაისტები და სიურრეალისტები ამ გზას ასე აჩვენებენ; ფილიპო სუპო ემყარება ლოტრეამონს და რემბოს, ლოტრეამონის და რემბოს ძირები კი უწევენ ფრანსუა რაბლესა და ფრანსუა ვიიონამდე. რუსეთში ველიმირ ხლებნიკოვი ემყარება ტიუტჩევს და ტიუტჩევიდან – ”Слово о Полку Игореве“-ს” (ტაბიძე 1966ა: 293).

ისეთი ნოვატორული ბუნების შემოქმედი, როგორც ტიციან ტაბიძე იყო, ენის განახლების მოწინააღმდეგე არ შეიძლება ყოფილიყო. მისთვის ცხადია, რომ საუკუნეების განმავლობაში ენა განუწყვეტლივ იცვლებოდა და სალიტერატურო ენაში მუდმივად აისახებოდა ცოცხალი სამეტყველო ფორმები.

ენის პრობლემებზე მსჯელობაში ბუნებრივად ჩნდება ილია ჭავჭავაძის ფიგურა: „მისთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ტრადიციის გადატეხას, ის არ ყოფილა დოგმატიკოსი...” (ტაბიძე 1966ა: 293). ტიციან ტაბიძე გულისხმობს ილიას ნოვატორულ ძალისხმევას ქართული სალიტერატურო ენის განსაახლებლად.

არ იქნება გადაჭარბებული, თუ ვიტყვით, რომ ტიციან ტაბიძის წერილის პათოსი ილიას ენობრივი პოზიციის აღდგენას და თანამედროვეობაში დანერგვას ემსახურება. ეს სტატია ილიას შთაგონებით, ილიასებური ტკივილით არის დაწერილი.

უნებლიეთ ჩნდება ამგვარი პარალელი: ილია იწუნებდა კოხლოვის ერისთავისეულ თარგმანს, – ტიციან ტაბიძე აკრიტიკებს ენის არმცოდნე, უგემოვნო, მაგრამ პრეტენზიულ პროლეტკულტელ მწერლებს: „მწერალი, რომელიც გუშინ „ღუბოკით“ იყო აღტაცებული, რადგან ამ მწერლობაზე გაიზარდა, დღეს ურცხვად იფარებს ნოვატორობის ნიღაბს, ანატოლ ფრანსობას იჩემებს” (ტაბიძე 1966ა: 293). ილიას თავის მოვალეობად მიაჩნდა ენის მესვეურობა, მოვლა-პატრონობა და ტიციან ტაბიძეც ილიას კვალდაკვალ, როგორც ენის მეურვე, წერს: „ჩვენში უბრალო სახელმძღვანელოც არ არსებობს სიტყვიერების თეორიის შესასწავლად... თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტში ქართული ლიტერატურის შესწავლის საქმე საჭირო დონეზე არა დგას... ქართული მწერლობა კრიტიკულად არ არის შესწავლილი... მოწვეულ იქნეს ქართული ენის შესწავლისათვის კონფერენცია... გამოუცემელია ბევრი საჭირო ლექსიკონი, ურომლისოდაც მწერალი იარაღაყრილია. თითქმის არაფერი იცის ქართველმა მწერალმა ქართული ლექსის ბუნების შესახებ...” (ტაბიძე 1966ა: 293-294); და ბოლოს, სხვადასხვა თაობის ორი ქართველი პოეტი ერთნაირად განიცდის საკუთარი თავით უკმაყოფილებას მშობლიური ენის დაცვის აუცილებლობის გაცნობიერებისას. ილია ჭავჭავაძე წერილში „ორიოდე სიტყვა თავად რევაზ შალვას ძის ერისთავის კაზლოვის მიერ „შეშლილის“ თარგმანზედა” წერს: „ჩვენ ყველანი ქართულ ენის ხმარებაში ცოდვილნი ვართ... როგორ უნდა გავსწორდეთ, თუ ჩვენი სიმრუდე არ გვეცოდინება? ნეტავი ორიოდე კაცი იყოს საქართველოში, რომ ჩვენი ბოროტება ერთიანად ასწეროს და დაგვანახოს... ბოროტების აღიარება ნახევარი გასწორებაა... ენა საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრებაა, მაგას კაცი ცოდვილის ხელით არ უნდა შეეხოს” (ჭავჭავაძე 2012ბ: 3-26); ხოლო ტიცციან ტაბიძე ილიასებური განწყობით ამბობს: „არ მაქვს არავითარი პრეტენზია საკუთარი უცოდველობა ვადიარო. მე წინდაწინ ვეთანხმები იმ მწერლებს, რომელნიც ფანქარს აიღებენ და ამ წერილშიც აღმოაჩენენ შეცდომებს” (ტაბიძე 1966ა: 295).

ტიციან ტაბიძისთვის მთავარი ენობრივი პრობლემა არ არის მისი ნორმების დაცვა, რაზეც აპელირებდა მომხსენებელი კახიანი. ტიცციან ტაბიძე წერს – „გაზეთ „კომუნისტისთვის” რომ მოინახოს კარგი მთარგმნელები, ამით ხომ არ წყდება საკითხი. ენის სიწმინდის საკითხი სხვა მხარესაც ემყარება და სწორედ ეს უნდა გახდეს ყურადღების ღირსი” (ტაბიძე 1966ა: 295). ეს „სხვა მხარე” მისთვის არის ახალი ენობრივი ფორმების ძიება და აღმოჩენა, სიტყვათქმნადობა, შემოქმედებითი დამოკიდებულება ენისადმი.

ტიციან ტაბიძე საუბრობს იმდროინდელი რუსული ლიტერატურული სკოლების პაექრობების და ბრძოლების, ერთგვარი ინტელექტუალური შეტაკებების შესახებ, იხსენებს ცნობილ რუს პოეტს – ველიმირ ხლებნიკოვს, რომელიც სიტყვის გენიად, „ენის აინშტაინად” იყო მიჩნეული. ტიცციან ტაბიძის მისწრაფებაა, რომ ენობრივი პრობლემები საქართველოშიც ასეთივე ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი დამოკიდებულების საგანი გახდეს. ის მიიჩნევს, რომ ამ თემაზე მსჯელობა უკავშირდება საენათმეცნიერო კვლევების გააქტიურებას, ენის განვითარებისადმი პროფესიულ მიდგომას, ენის სიღრმეებში

წვდომის აუცილებლობას, სიახლის ძიებას. ამ სერიოზულ მისიას ტიცვიან ტაბიძე აკისრებს ქართულ მწერლობას, ქართველ მწერალს, რომელიც, თუ საკუთარ თავს პატივს სცემს, „იტყვის, რომ სამშობლო ენის ცოდნა მისთვის ცხოვრებაში მიუღწეველი იდეალია და მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ამისთვის უნდა იბრძოდეს” (ტაბიძე 1966ა: 295). ტიცვიან ტაბიძე ფიქრობს, რომ ქართველი მწერლები უნდა უზიარებდნენ ერთმანეთს თავიანთ დაკვირვებებს, გამოცდილებას და უნდა „გამონახონ მკვდარი წერტილიდან დაძვრის საშუალება” (ტაბიძე 1966ა: 295), როგორც ეს თავის დროზე შეძლო ილია ჭავჭავაძემ: „მან თავის პიროვნებას შეუხარდა მისი თანამედროვე აზროვნება და ყოფა და ამიტომაც აიცილა თავიდან ეპიგონობა” (ტაბიძე 1966ა: 294).

ტიციან ტაბიძე ფიქრობს, რომ თუ ილიამ თავის დროზე „მამათა” ეპიგონობა დაძლია, დღეს დასაძლევია არა მხოლოდ „ივერიისა” და „ცნობის ფურცლის”, არამედ უკვე „კომუნისტის” ეპიგონობა (ტაბიძე 1966ა: 292).

ტიციან ტაბიძე სტატიის მნიშვნელოვან ადგილს უთმობს მსჯელობას დიალექტიზმებითა და პროვინციალიზმებით ენის დამახინჯების თემაზე; აანალიზებს ამ პრობლემას ისტორიულ-კულტუროლოგიური ასპექტით და მიიჩნევს, რომ ეს „ერთგვარი ეროვნული სენი” ძველი ფეოდალური ცხოვრების უკუღმართობის და საქართველოს პროვინციებად დაყოფის ნაშთია.

ამის სადემონსტრაციოდ სტატიის ავტორი იხსენებს აკაკი წერეთლის და ვაჟა-ფშაველას ცნობილ პოლემიკას.

ტიციან ტაბიძის აზრით, აკაკი წერეთელი იმდენად ღრმად და დაჯერებული თავისი ენობრივი პოზიციის სისწორეში, რომ ვერ გრძნობს, თუ თვითონ, როგორც მწერალი, პოეტი, რამდენად უხვად საზრდოობს იმერული დიალექტით და ფშაური დიალექტით გატაცებას საყვედურობს ვაჟას, რომელიც, თავის მხრივ, სამართლიანად ფიქრობს, რომ ფშაური კილო არის ქართული ენის ავთენტური გამოვლინება, მყარი ფუნდამენტი. უნდა ითქვას, რომ ტიცვიან ტაბიძის ეს შეხედულება საკმაოდ ორიგინალურია და არსებითად განსხვავდება იმ ტრადიციული თვალსაზრისისგან, რომელიც დამკვიდრებულია ამ პოლემიკის შესახებ (ტაბიძე 1966ა: 294).

და ბოლოს, ტიცვიან ტაბიძეს მხედველობიდან არ რჩება ენის დაბინძურების, შელახვის კიდევ ერთი ფორმა – „თბილისის ყიზილბაშური დიალექტი”, რომელიც „სამწუხაროდ, ჩვენს მწერლობაში აქამდე კარგ ტონად ითვლებოდა” (ტაბიძე 1966ა: 294). მკვლევარ სალომე კაპანაძის აზრით, ამ თემაზე საუბრისას

ტიციან ტაბიძეს მხედველობაში ჰქონდა ის აღმოსავლური ნაკადი, რომელიც შემოიჭრა ზოგიერთი თბილისელი პოეტის ლექსიკონში და რომელმაც გაართულა ურთიერთობები მათსა და „ცისფერყანწელებს“ შორის. გასაზიარებელია მკვლევარის სიტყვები, მიმართული ახალგაზრდა პოეტის მოქალაქეობრივი მრწამსის დემონსტრირებისადმი: „აღტაცებას იწვევს ოცდაერთი წლის ჭაბუკის შემართება, მწერლური სითამამე და მოვლენების ობიექტური შეფასების უნარი” (კაპანაძე 2005: 185).

ეს მოვლენა, მართლაც, „ავზნედ” უნდა ყოფილიყო მიჩნეული. ტიციან ტაბიძე, როგორც ესთეტი, დახვეწილი გემოვნების ლიტერატორი, ევროპეისტი, ევროპული პოეზიისა და ზოგადად ევროპული კულტურის თაყვანისმცემელი, ვერ ეგუება აღმოსავლური კულტურის ეპიგონობის რეციდივებს თანამედროვე ლიტერატურაში. მისთვის მიუღებელია სალიტერატურო ქართულის შერყვნა ვულგარიზმებით, მდარე ლექსიკის და ფრაზეოლოგიის მოძალება.

III თავი

წერილები ქართული ლიტერატურული ცხოვრების ორგანიზების შესახებ

3.1. "სახელმწიფო გამომცემლობა" (წერილი 1-ლი) (gazeTi „baxtrioni“, №2 - 10.07.1922.)

im droisTvis erT-erTi umniSvnel ovanesi sakiTxi, romel sac tician tabiZe, rogorc Jurnal isti da publ icisti, wamowevs wina pl anze, aris saxel mwifos mier gamomceml obis dafinanaseba da wignebis gamocemis saqmis gaaqtiureba, rac, misi TqmiT, iyo katastroful mdgomareobaSi. es yofil a yvel aze mwave sakiTxi, radgan saxel mwifo TviTon ar uzrunvel yofda wignis gamocemas, mas mindobil i hqonda es saqme mecenatebis kerZo iniciativisTvis, es ki gamoricxavda gegmazomier sagamomceml o pol itikas da gzas uxsnida saeWvo gemovnebas.

aSkara iyo, rom Tu sagamomceml o saqme saxel mwifoebrivi zrunvis sagani ar gaxdeboda, am saqmes gagrZel eba ar ewera. kerZo gamomcemel i ki, cxadia, mogebas eZebda, Tumca gansakuTrebul i perspeqtiva arc mas hqonda. tician tabiZe sinanul iT wers: 'Cveni eri mcirea statistikiT da rac unda didi ar iyos mkiTxvel is procenti, mainc ver Seiqneba iseTi mdgomareoba, rom gamocemas mogeba SeeZl os" (baxtrioni1922a: 1).

weril is avtoris gansakuTrebul SeSfoTebas iwvevs is, rom im droisTvis j er kl asikosebic ar yofil an gamocemul i, sul ramdenime wigni gamoucia "qarTvel Ta Soris wera-kiTxvis gamavrcel ebel sazogadoebas". weril idan vigeBT, rom mweral Ta kavSirs memorandumiT miumarTavs maSindel i saxal xo ganaTl ebis ministrisTvis, raTa 'gamomceml obas saxel mwifo xasiaTi miscemoda~, magram gasabWoebis Semdeg 'faqtiurad gamomceml oba srul ebiT SeCerda, radgan umTavresi

texnikuri saSual ebani, rogorc qaral di da stambelia, gaifi anga” (baxtrioni1922b: 1).

rogorc vxedavT, statia mniSvnel ovan informacias Seicavs imis Sesaxeb, rom saqarTvel oSi sabWoTa reJimis damyarebis Semdeg mweral Ta kavSirs waerTva wignebis damoukidebl ad gamocemis ufl eba da gaCanagebul a gamomceml obis mTel i teqniki baza: ‘me amas maSinve mi vaqcie yuradReba da SarSan amis Sesaxeb gazeT ‘komunistSi- weril ic mqonda dastambul i, romel ic Seicavda kritikas da aCvenebda gamomceml obis saqmis katastrofas” (baxtrioni1922g: 1).

weril is avtori TiTqos agrZel ebs gazeT ‘komunistSi- gamoqveynebul Tavis statias da axl a ufro mwvaved svams sakiTxs: ‘dakargul i qaral dis da stambelis SeZena SeuZl ebel i gaxda, da Tan im TaviTve am saqmes sistema ar eRirsa... Tu saqmes exl ave ar mieqca yuradReba, qarTul i wigni samudamoT moispoba” (baxtrioni1922d: 1).

tician tabize qarTul i mwerl obis stimuli irebis umTavres pirobad miicnevs mwerl obis, rogorc erT-erTi profesii s aRiarebas, rac imas niSnavs, rom mwerl ebi sxvadasxva, maTTvis Seuferebel i samuSaos Zebnas ki ar daiwyebdnen da bankebSi, kooperativebSi da erobebSi ki aRar imuSavebdnen, aramed Taviant ZiriTad, mudniv saqmianობად CaTvl idnen mwerl obas, sakuTari wignebis gamocemas da aRar gaifanteboda mweral Ta niWi, SemoqmedebiTi unari da dro saarsebo saSual ebebis Ziebaze: ‘mwerl ebi toveben mwerl obas da sxvagan eZeben samuSaos...” (baxtrioni1922e: 1).

Temas amZafrebs da aRrmavebs kidev erTi mniSvnel ovan aspekti, roml is aqcentirebisTvis avtori moixmobs ironias. seqtemberSi iwyeba akademiuri saswavi oweli da saxel mZRvanel oebis dabeWdvis saSual eba ar aris – ‘SesaZl ebel ia enkenisTvidan... Cven isev daubrundeT im pirvel yofil dros, roca wera-kiTxvas beWze aswavidnen winandel i ostatebi Segirdebs” (baxtrioni1922v: 1) – ironia aq, cxadia, mimarTul ia im saxel mwifo struqturibisken, romel Tac eval ebodaT sagamomceml o saqmis regul ireba. statii avtori Tamami didaqtikuri toniT moiTxovs saxel mwifo manqanisgan qveynis kul turul i winsvl is garantiებს, romel Tagan umTavresia literaturis marali social ur-

saxel mwifoebriვი statusis uzrunvel yofa: 'kul turisaTvis saWiroa aseTi obiekტიური Rirebul ebis aRdgena, rogorc mwerl obaa sazogadoT" (baxtrioni1922z: 2).

avtorisTvis mwerl obas unikal uri mniSvnel oba aqvs umZimes istoriul pirobebSi eris gadarCenisTvis, istoriis da dRevandel obis mTI ianobisTvis. is grZnobs gul gril obas Tu mizანმimarTul umoqmedobas saxel mwifos mxridan da amitom amTavrebs statias mwvave da mtkivneul i sityvebiT: 'is krizisi, romel ic dRes arsebobs, miva Tavis l ogikur daskvnamde da saqarTvel oSi warsul is xseneba ar iqneba" (baxtrioni1922T: 2).

al baT, swored aseTi mtkivneul i patiotul i gancda ar apaties mas 1937 wel s...

3.2. "სახელმწიფო გამომცემლობა" (წერილი მე-2) (gazeTi „rubikoni“, № 6 - 25.02.1923.)

tician tabizes, rogorc Jurnal ists da publ icists, axasiaTebS Zvel , mtkivneul TemasTan mibruneba, am Temis kvl av aqtual izeba, misi axal i probl emuri momentebis moZebna da gaanal izeba. erT-erTi angvari Temaა saxel mwifo gamomceml obebis daarseba da Semdeg maTi qarTul i mwerl obis samsaxurSi Cayeneba, rasac tician tabize kidev erT statias uZRvnis.

avtori xazs usvams, rom saxel mwifo gamomceml obis Seqmnisa da amoqmedebis koncefcia mweral Ta kavSirma imaze adre Seqmna da waradgina, vidre sabWoTa xel isufl eba damyardeboda. sabWoeTSi ki gamomceml obebis saqmianobis warmarTva ratomRac muSaTa da gl exTa inspeqcias daeval a. garda amisa, rogorc pirvel weril Sic iyo aRniSnul i, sabWoTa xel isufl ebis mier saxel mwifo qonebis nacional izაციის dros stambebis mTel i teqnikuri arsenal i ganadgurda.

statiis avtorisTvis yvel aze mTavari mainc is iyo, rom maSindel i saxel mwifo gamomceml obis „mTavari gange“, romel ic daufl ebia stambebs, qaRal ds, presas, wignebs da zogadad mTel qarTul mwerl obas,

pirdapir ambobda, aravisTvis saWiro ar aris wignebis gamocema, mainc aravin waikiTxavso; 'Tanac umatebda, rom kavkasiaSi unda SemoRebul iqnas l aTinuri Sriftio... maSin amas cinizmis xasiaTi hqonda" (rubikoni 1923o: 1) – dasZens tician tabize.

erTi mxriv, mwerl ebis sazogadoebisTvis zedmet adami nebad, „umoqmedo pensionerebad" gamocxadeba da, meore mxriv, qarTul i anbanis l aTinuriT Secvl is iniciativiT gamosvl a, cxadia, antagonizms badebda qarTvel intel igencias, qarTvel mwerl ebsa da mmartvel Zal ebs Soris. 'daibada undobl oba" (rubikoni 1923p: 1) – ase gamoxatavs protestis grZnobas tician tabize da martl ac gasakviria im wl ebSi gamoceni li misi pirdapiroba da siTamame.

tician tabize "TeTri SuriT" Sescqeris ruseTis sagamoceml o saqmianobis progress da amas ruseTis imdroindel i saxal xo ganaTI ebis komisris – l unaCarskis iniciativas miawers. amit is mkiTxvel s mianiSnebs, rom wignis gamocemaze zrunva intel eqtual uri adami nebis saqmea da ruseTSi 'auarebel i wignebis mozRvavebiT, romel sac vul kaniviT isvris martl a rusul i saxel gami" (rubikoni 1923J: 1), swored intel eqtual ebi arian dakavebul ni da ara iseTi ubiri da uwignuri moxel eebi, rogo rebic im dros uZRvebodnen saqarTvel oSi kul turis am sferos.

weril is avtoris azriT, aucil ebel i iyo mweral Ta CarTva saxel mwifo gamoceml obaSi – e.w. 'saxel gamSi". „martl ac samarcxvinoa mwerl ebisTvis iRebdnen saxel mwifodan pensiebs da maTi nawerebi gamoucemel i el agon" (rubikoni 1923r: 1). rogorc Cans, saxel mwifo manqana iseT pol itikas atarebda, rom oRond qarTvel mwerl ebs araferi SeeqmnaT, mzad iyvnen isini pensiiT – garkveul i material uri anazRaurebiT uzrunvel eyoT.AN

rogorc weril idan Cans, honorars ar uxdidnen im mwerl ebs, roml ebic siduxWiris miuxedavad ar Ral atobdnen mwerl obas da mainc aqveynebdnen Taviant nawarmoebebs – 'mTavari moZravi Zal a, is kadril mwerl oba, romel ic dRes arian Semoqmedebis procesSi, srul iad ar iReben saxel mwifosgan arafers- (rubikoni 1923s: 1). esec, etyoba, mweral Ta daTrgunvis Taviseburi meTodi iyo.

'mwerl obis profesia isev gaxda SimSil is profesia ... isev daiwyo am profesiis datoveba da sxvagan Tavis Sefareba. saqarTvel osTvisac da saxel mwifosTvisac metad ufro saWiroa, rom mwerl ebi SerCnen mwerl obas... am TaviTve unda dafiqreba, rom erT dRes mwerl oba ar darCes fiqciaT es iqneba didi ubedureba" (rubikoni 1923t: 1) – aseT mwvave Sefasebas aZl evs tician tabize saxel mwifos mxridan mwerl obis aSkara Seviwroebas, yovel ive amas zewol is da terorizebis kval ifikacias aZl evs da TiTqmis erovnul i katastrofis rangSi ahyavs mwerl obis gaqrobis probl ema.

weril is final Si avtori aj amebS Tavis moTxovnebs: „Cveni daskvnaa: unda ... " (rubikoni 1923u: 1) – rogorc Cans, j er kidev SesaZl ebel i iyo mTavrobasTan presis furcl ebidan amgvari imperatiul i toniT l aparaki.....

3.3. "ქართული ჟურნალი"

(gazeTi „rubikoni“, №7 – 11.03.1923.)

tician tabizes, rogorc publ icists da Jurnal ists, axasiaTebS weris amgvari manera – is xSirad iwyebs msjel obas imiT, rom saubrobs Temis preistoriaze, ganxil avs am Temis istoriul Zirebs, safuZvl ebs, Semdgom aRwers Tanamedrove viTarebas da dasaxavs momavl is perspeqtivas. Ees meTodi avtors saSual ebas aZl evs, ufro mocul obiTi iyos misi anal izi da ufro farTo iyos xedvis rakursi.

tician tabizis weril i 'qarTul i Jurnal i" iwyeba mcireodeni eqskursiT qarTul i Jurnal istikis istoriaSi – aq dasaxel ebul i arian pirvel i qarTul i literaturul i Jurnal ebis redaqtorebi, moxseniebul ia maTi Rvawl i da Sefasebul ia maTi Rirseul i saqmianoba – 'roca saqarTvel oSi mkiTxvel ebi TiTze daiTvl ebodnen da nikol oz baraTaSvil i oj axebSi kiTxul obda l eqsebs, roca mosakiTxi baraTebis weris garda daviwyebul i iyo mwerl oba im eris, romel mac ganicada rusTavel i da mTawmindel ebi, pirvel ad mainc daarsebul i iyo Jurnal i 'ciskari" (rubikoni 1923f: 1).

am asi wl is winandel i viTarebis Sexseneba mkiTxvel isTvis avtors saSual ebas aZl evs, gaavl os paral el i dRevandel obasTan da mTel i simwvaviT warmoaCinos arsebul i viTareba – is mZime garemoeba, rom saqarTvel oSi arc erTi didtaniani Jurnal i ar arsebobs. „ivane keresel iZe Cven dReSiac unda iTvl ebodes gmirad, radgan moaxerxa is, rasac dResac Cvenda samarcxvinod ver axerxebes qarTul i mwerl oba” (rubikoni 1923q: 1).

ivane keresel iZis saredaqtoro Rvawl Tan erTad avtori saubrobs il ia WavWavaZis, niko nikol aZis, akaki wereTI is da sxvaTa saredaqcio saqmianobaze da, cxadia, yvel aze metad gamoarCevs il ias ‘iverias’: ‘pirvel i evropiul i stil is didi Jurnal i iyo il ia WavWavaZis ‘iveria’. es sityva ise ismis XIX saukunis I literaturis istoriaSi, rogorc arc erTi saxel i” (rubikoni 1923R: 1).

tician tabizes mkafiod aqvs gaazrebul i intel eqtual uri Jurnal is ganumeorebel i rol i da mniSvnel oba eris TviTSegnebis gaRrmavebis da ganviTarebis procesis organizebaSi.N rogorc Cans, mas da mis Tanamoazreeps Cafiqrebul i hqondaT sabWoTa saxel mwifo iZul ebul i gaexadaT daearsebina da daefinansebina didtaniani I literaturul i Jurnal i, romel ic Semdgom qarTul i kul turis mTavar kerad SeiZl eboda qceul iyo: ‘XIX saukunis dasarul Si da Cven saukunis gadasaval Sic gamodioda didi Jurnal i ‘moambe”... es didi kul turis maCvenebel i ambavi iyo. aq ibeWdeboda Targmanebi: dostoevskis, ibsenis, bal zakis, zol asi, viktor hiugos, pol burJec ki. aq ibeWdeboda weril ebi evropis mwerl obis ukanasknel Skol ebze. ucxoeTis pol itikis mimoxil vas awarmoebda niko nikol aZe, aq daiwyes Tavis kariera daviT kl diaSvil ma da Si o aragvispirel ma” (rubikoni 1923y: 1).

im pirobebSi, rodesac ar arsebobda wignis gamomceml obebi, mxatvrul i I literaturis beWdva Jurnal Si namdvil ad gaacocxl ebda mkiTxvel is interest msofli io kl asikis mimarT da aziarebda qarTul sazogadoebas evropul i kul turis miRwevebs.

Jurnal is saganmanaTI ebl o funqcia isic unda yofil iyo, rom aesaxa msofli ioSi arsebul i avangardul i I literaturul i da saxel ovnebo skol ebis da mimdinareobebis Tanamedrove tendenciebi, hqonoda qarTul i

kul turis progresis da ganviTarebis mastimul irebel i efeqti. da rac mTavaria, am Jurnal Si gamoCndeboda axal i saxel ebi, rac xel s Seuwyobda qarTul i erovnul i literaturis winsvl as da ganviTarebas.

rogorc Cans, sworad amas ufrTxodnen 'zeda eSel onebSi" da amitom uwevda tician tabizes nomridan nomerSi sabWoTa saxel mwifosTvis Txovna, moTxovna da zogjer misi damunaTeba kategoriul i toniT: 'da gana dRes qarTul i sazogadoebis, qarTul i mwerlobis da saqarTvel os mTavrobaTa Tavmoyvareobis sakiTxi ar unda iyos, rom saqarTvel oSi arsebobdes erTi didtaniani Jurnal i" (rubikoni 1923S: 1).

tician tabize mkacr SefasebasTan erTad ar erideba sabWoTa mTavrobisTvis aSkarad usiamovno paral el is gavl ebasac da mkiTxvel is yuradRebas miapyrobs im garemoebas, rom didtaniani qarTul i Jurnal i caristul i ruseTis pirobebSic ki gamodioda – im droSi, 'roca carizmi anadgurebda yovel ive Canasaxs erovnul i kul turisas"(rubikoni 1923C: 1).

es, cxadia, iyo weril is avtoris sakmaod mZafri gamowveva, mimarTul i imdroindel i xel isufl ebasadmi. weril Si miniSnebul i iyo am xel isufl ebis miswrafeba, SeboWa da gaenadgurebina erovnul i kul tura.

suraTis gamZafrebis mizniT avtoris saqarTvel oSi Seqmnil viTarebas adarebs rusul kul turaSi arsebul situacias, aRniSnavs, rom rusi emigrantebic ki 'SimSil obis da maTxovrobis dros" (rubikoni 1923c: 1) axerxeben vrcel i Jurnal is – 'Русская Мысль"-is gamocemas, rom aRaraferi vTqvaT rusul saxel mwifo gamomceml obebze, 'sadc asobiT iTvl ebian aseTi Jurnal ebi" (rubikoni 1923Z: 1).

unda aRiniSnos, rom tician tabize erTmaneTisgan ganasxvavebs vrcel , didtaniani Jurnal ebs da iset momcro, el egantur gamocemebs, rogoricaa, magal iTad, 'meocnebe niamorebi" da 'xomal di", roml ebic konkretul i mxatvrul i fraqciebis an redaqtorebis viwro literaturul interesebs da gemovnebas emsaxureboda da panoramul ad ver asaxavda epoqis mxatvrul -SemoqmedebiT process. amgvare momcro Jurnal ebi 'Segnebul ad icema patara saxiT, radgan dRes evropasic ki gadavidnen mebrZol i literaturul i jgufebi patara Jurnal ebze... magram

“samagieroT I literaturis istoriis pl astebi did Jurnal Si iyrian Tavš” – tician tabizes surda axali qarTuli Jurnal i gamxdariyo I literaturul i procesebisTvis stimulis mimcemi seriozul i da mniSvnel ovani organo, romelic maqsimal urad gaaqtiurebda da Semdgom asaxavda imdroindel samwerl o cxovrebas.

‘saqarTvel os muzeumbSi obiT iRrRneba iseTi xel nawerebi, romelic gazrdidnen axal Taobas... romelic moklebul ia mSobl iur kul turis yovel ive miRwevas” (rubikoni 1923w: 1).

tician tabize ar upirispirebs erTmaneTs Zvel , kl asikur ‘samuzeumo eqsponatebs” da Tanamedrove, mimdinare SemoqmedebiT cxovrebas. is miicnevs, rom erTi asazrdoebis meores da erTi araferia meoris gareSe: ‘marTalia marrineti, roca ebrZvis muzeumbis kul turas, magram vai im ers da mis mwerl obas, romelic es muzeumi da istoria ar aqvs” (rubikoni 1923W: 1).

werilis avtori, erTi mxriv, ewinaaRmdegeba usicocxlo, sqol astikur azrovnebas, romel sac Tavi ver dauRwevia warsulis tyebisgan, magram, meore mxriv, arasaxarbiel od esaxeba im eris xvedri, romel sac warsuli ar gaaCnia. axali Jurnal i, romelic ‘mwerl obis TavmoyvareobisTvis” unda arsebobdes, tician tabizis azriT, iqneboda qarTuli kul turis istoriisa da Tanamedroveobis gamaerTianebeli cocxali sivrce.

Jurnal is gamocemis funqcias tician tabize akisrebs srul iad saqarTvel os xel ovanTa kavSiris mTavar komitets: ‘Tu man es mizani ver Seasrula, maSin es komiteti iqneba fiqcia da ...misi moral uri avtoriteti gauqmebul ad CaiTvl eba” (rubikoni 1923x: 1).

moral ur avtoritetze apel ireba im wl ebSi xel isufl ebisTvis marTI ac fiqcia iyo.

3.4. "სააგარაკო სახლი"

(gazeTi „rubikoni“, № 9 - 03.04.1923.).

tician tabiZis is weril ebi, roml ebSic mkveTradaa gamoxatul i publ icisturi paTosi, xSirad dabeWdil ia varam gagel is fsevdonimiT. am fsevdonimis avTenturobas adasturebs ioseb griSaSvil isa (griSaSvil i 1987: 31) da givi miqaZis (miqaZe 1984: 51) „fsevdonimebis l eqsikonebi“. ¹

tician tabiZis publ icistikaSi faqizad moxel Tebul i StrixebiT ikveTeba dro. is, rogorc wesi, mZimea, damTrgunveli; zogjer Tval naTl iv Cans Cveni intel igenciis imdroindel i damamcirebel i da gausaZl isi yofa _ 'qarTveli mwerl is profesia - aris profesia SimSil is. es ase iyo winad da ase axl ac... ar unda CamoTvl a im magal iTebS, roca qarTveli mwerl ebi kvdebodnen ukidures gaWirvebaSi da sardafebSi" (rubikoni 1923h15: 1).

weril is avtoris mizania, TanagrZnoba gauRvivos mkiTxvel s da, rac mTavaria, e. w. 'kompetentur organoebS- - profkavSirTa sabWos da 'qarTul i kul turis moyvarul Ta sazogadoebas- mostXovos mweral TaTvis saagarako dasasvenebel i saxl is aSeneba an ukve aSenebul is gadmocema. rogorc weril idan irkveva, im wl ebSi TiTqmis yvel a profesiul i kavSiri xsnida Tavis saagarako saxl ebs da 'imaragebdnen zafxul Si avadmyof wevrebisaTvis binebs" (rubikoni 1923h16: 1).

amgvარი dasasvenebel i saxl ebi ixsneboda muSaTa kl asisTvis, ganaTl ebis sistemis muSakebisTvis da sxv.

tician tabiZis azriT, dasasvenebel i saxl ebi 'bevrs avadmyof da daRl il muSas ixsnis sikvdil isagan..." (rubikoni 1923h17: 1), magram avtoris survil ia, yuradReba mieqces qarTvel xel ovanebsa da

¹ ვარამ გაგელი, qarTveli didgvarovani, mefeebis _ Tamaris, l aSagiorgis da rusudanis msaxurTuxucesi, ibrZoda saqarTvel os dampyrobL ebis _ monRol ebis winaaRmdeg; iZul ebul i iyo Tavi Seefarebina quTaisisTvis (qarTul i... 1977: 611). mkvl evar givi miqaZis dakvirvebiT, XX saukunis dasawyisis qarTveli avtorebis mier „fsevdonimad gamoyenebul i iyo ama Tu im istoriul i piris saxel i, rom aReniSnaT Tavis ideuri siaxl ove maTTan, magal iTad: varam gagel i _ tician tabiZe" (miqaZe 1984: 51). MniSandobl ivia, rom tician tabiZe fsevdonimad irCevs qveynis erTgul i msaxuris, saqarTvel os TavisufL ebis mcvel is saxel s, romel ic mistvis Zvirfas qal aqTan iyo asocierebul i.

mwerl ebsac. swored mwerl ebi iyvnen daviwyebul ni: 'yovel Tvis iyo dapireba, magram roca saqme saqmeze midioda, yvel a iRebda TavisTvis yvel afers da mxol od mwerl ebi da artistebi rCebodnen gariyul i" (rubikoni 1923h18: 1) – gul dawvyetil i wers avtori.

sainteresoa, rom profkavSirTa sabWos xal xis Semowirul obebiT Seuqmnia 'mil iardebiani fondi da TiTqmis yvel a kurortze xsnis sakuTar sanatoriumebs" (rubikoni 1923h19: 1).

tician tabize principul ad svams sakiTxs – 'daiwyes waRverSi Seneba mwerl ebi saagarako saxl is, romel sac maSin meTaurobda qarTul kul turis moyvarul Ta sazogadoeba..... sakmao ful ic Seikriba am saqmisTvis, yovel mxriv modioda Semowirul eba, magram arc es saxl i aSenebul a, da aqamde aravis arc is gamourkvevia, sad wavida es xal xis ful i" (rubikoni 1923h20: 1).

unda iTqvas, rom metad Tanamedrove motivebi moismis am sityebidan. dRevandel i mediis mier mTavrobis mimarT wayenebul i pretenziis intonacias mogagonebT tician tabizis mier imdroindel i mTavrobis mimarT gamoTqmul i sayveduris toni. sxvaTa Soris, is ramdenjerme aRniSnavs swored mediis mniSvel ovan rol s mTavrobis 'gamofxizl ebi- saqmeSi – 'qarTul yovel dRiur gamocemebSi xSirad amoikiTxavs dainteresebul i mkiTxvel i, rom..." (rubikoni 1923h21: 1), an 'qarTul ma presam miaqcia yuradReba..." (rubikoni 1923h22: 1), an 'Cven [igul isxmeba gazeTis redaqcia – m.t.] moviTxovT..." (rubikoni 1923h23: 1), da sxv.

sagul isxmoa, rom gasul i saukunis 20-iani wl ebi bol os j er kidev SesaZl ebel i yofil a presis meSveobiT mTavrobisTvis Znel admosasmeni, arasasurvel i simarTl is Tqma. magal iTad, tician tabize srul i gul axdil obiT xatavs qarTvel mweral Ta dakninebul sul ier Tu fizikur mdgomareobas da ar erideba mkacr Sefasebebs: 'ar unda bevri mtkiceba imas, rom iseTia material uri pirobebi qarTvel mwerl obisa da artistebis, rom bunebrivi Tandayol il i seni rom ar hqondes bevrs, mainc Tavis cxovrebi pirobebiT Cavardeboda avadmyofobaSi... bevri avadmyofi da daRl il i qarTvel i xel ovani sTxovs kavSirs daxmarebas,

magram iqneba rame gana wel sac?" (rubikoni 1923h24: 1) – skeptikur kiTxvas svams avtori.

tician tabiZis pozicia principul ia: 'saxel mwifo val debul ia izrunos im saxl ze, romel ic hqmnis eris kul turas da saxel mwifosac aZl evs azrs- (rubikoni 1923h25: 1) – 'saxl i- aq metaforaa da figural urad aRniSnavs zrunvas Semoqmed adami anebze.

tician tabiZe gamoTqvams metad mniSvnel ovan da dReisTvisac aqtual ur azrs, romel ic SeuTavsebel ia yovel gvar diqtaturasTan, adamianis SezRudvasTan, daTrgunvasTan _ im epoqaSi, rodesac saxel mwifo 'gaRmerTda-, saxel mwifom STanTqa yvel aferi, is acxadebda, rom saxel mwifo ar aris TviTmizani.

Msaxel mwifos rolis arnaxul gaZl ierebaze me-20 saukunis kacobriobis cxovrebaSi msjel obs espanel i fil osofosi 0ortega-i-gaseti naSromSi „masebis aj anyeba" da am tendenciis zust gamoxatul ebad miicnevs italiis diqtatoris – musolinis lozungs: „yvel aferi saxel mwifosTvis, araferi saxel mwifos miRma, araferi saxel mwifos winaaRmdeg" (ortega-i-gaseti 1991: 150).

Epoqis ZiriTadi tendenciis sapirispirod tician tabiZe fiqrobs, rom saxel mwifos mizani sakuTari Tavis gaZl iereba ki ar unda iyos, aramed man adamianis SemoqmedebiT Zal ebs unda Seuqmnas gamovl enis pirobebi. arsebiTad, misi azriT, saxel mwifo unda emsaxurebodes kul turas, adami anebis sul ier ganviTarebas, Tavisufl ebis gafarToebas.

weril saxl avs sagul isxmo gagrZel eba, P.S., romel ic mkiTxvel s amcnobs, rom es weril i awyobil i iyo, roca redaqciam miRo cnoba – saxal xo komisarTa sabWos da miwaTmoqmedebis komi sr is gadawyvetil ebi T, dimitri yifianis saxl i qviSxeTSi ezoTi gadaeca xel ovanTa mTavar komitets. 'amis Sesaxeb gankargul eba gaigzavna adgil obrivad. mTavari komiteti Seadgens sias im mwerl ebisas, romel nic am zafxul Si iqnebian qviSxeTSi gagzavnil i- (rubikoni 1923h26: 1). rogorc cans, es sakiTxi publ ikaciamde ixil eboda redaqciasic, am ambavma miaRwia 'sadc j er ars- da weril is gamoqveynebas daaswres gadawyvetil ebis miReba. „1923 wel s saqarTvel os mTavrobis _ saxal xo komisarTa sabWos (saxkomsabWo) gadawyvetil ebiT dimitri yifianis mier qviSxeTSi aSenebul i sasaxl e

Tavisi ezo-karmidamoTi gadaeca saqarTvel os mweral Ta kavSirs” (kverenCxil aZe 2008: 14).

qarTvel i mwerl ebisTvis gadacemul i „saagarako saxl is” bevri stumari mal e sabWoTa represiebis msxverpl i gaxda.

3.5. ”მომავალი სეზონი”

(gazeTi „rubikoni”, № 14 – 25.08.1923.)

gazeT ‘rubikonis” 1923 wl is agvistos nomerSi tician tabiZe erTgvarad agrZel ebs gazeTis wina nomrebSi gamokveTil saxel mwifos mxridan mweral Ta xel Sewyobis Temas. ‘tifi lisi” ukve emzadeba momaval i sezonisTvis – saxel mwifom daafinansa Teatrebis SekeTeBa, qarTul i dramis dasi mTel i zafxul i saxel mwifo xarj iT agarakze Tan isvenebda, Tan axal piesebze muSaobda; CanasaxSi myofma dramatul ma studiam meorej erac daisvena sxva agarakze da amave dros amuSavebda axal piesebs; sxva axl adSemdgari studia isev da isev saxel mwifos xarj ze moskovSi miemgzavreboda kval ifikaciis asamaRI ebl ad; axl addaarsebul i samxatvro akademia Tavის studentebSa da maswavl ebl ebs moskovის muzeუმეbsa da samxatvro gal ereebSi eqskursiaze agzavnida; saxel mwifo operisTvis ital iidan iwvevden tenorebs, Cveni momRerl ebi ki ita l iaSi midiodnen saswavl ebl ad konservatoriis maswavl ebl ebTan da studentebTan erTad; moqandakeebsac saxel mwifo wargzavnida evropaSi saswavl ebl ad; garda amisa, bevri studentisa da maswavl ebl is sazRvargareT swavl a da agreTve gl exebis, muSebis da sxvadasxva dargis special istis ucxo qveynis sanaxavad mogzauroba daafinansa saxel mwifom. marTl ac, uSurvel ad gauRia xarj ebi axl adSeqmnil sabWoTa saxel mwifos xel ovnebis aRorZinebisTvis.

Aam fonze tician tabiZis gakvirvebas iwvevs erTi ucnauri garemoeba: ‘ara sixarbis grZnobiT, aramed profesional is TavmoyvareobisTvis unda aRniSnul iqnes: rom sabediswerOT mxol od mwerl ebi arian gamartoxel ebul i, erTad erTi mwerl oba ganicdis dRes ukanasknel agonias. yvel am icis, rom aqamde ase iyo – erovnul kul turas TiTqmის marto mwerl oba asazrdoebda da es mTavari ZarRvi dRes gadaWri l ia da

unda daSres sisxl idan. ras warmoadgens dRes qarTul i mwerl oba, vin exmareba mas, rom mogonebaT ar iqces mwerl is profesia" (rubikoni 1923h27: 1).

tician tabize aRSfoTebiT saubrobs imis Sesaxeb, rom saqarTvel oSi mwerl ebs erTi Jurnal ic ki ara aqvT TavianTi nawarmoebebis gamosaqveynebl ad. saxel mwifo gamomceml obebis 'aRsavl is karebi daketil ia original ur qarTul mweral Ta nawerebis gamocemisaTvis. es karebi al bad arasdros ar gaiReba" (rubikoni 1923h28: 1). ver ibeWdeba kl asika, SeboWil ia mimdinare l iteraturul i procesi da gza Caeketa mweral axal gazrdobas - 'ra unda qnas axal gazrdam, rom mwerl obisaTvis moemzados (Tuki amis survil i vinmes eqneba) miSTvis yvel a karebi daketil ia... amitom xdeba, rom Zvel i profesional ebic stoveben Tavis profesias da iwyeba mwerl obis degeneracia..." (rubikoni 1923h29: 1).

ismis bunebrivi SekiTxa - ratom anebivrebda sabWoTa saxel mwifo operis momRerl ebs, saerTod, musikosebs, dramatul i Teatris reJisorebsa da msaxiobebs, Teatral uri studiebis dasebs, mxatvrebda da moqandakeebis da ar wyal obda mwerl ebs, l iteratorebs?

Tu SevecdebiT am movl enis axsnas, davinaxavT, rom sabWoTa xel isufl ebas mkafiod hqonda gaazrebul i Tavis kul turul i pol itika.

Teatral uri da musikal uri xel ovneba masaze zemoqmedebis ufro efeqtur da efeqtian saSual ebobs fl obs, vidre mwerl oba da advil ad SeuZl ia saqmeSi Cauxedav adamianebs Seuqmnas sazogado keTil dReobis, bednieri cxovrebis il uzia. xel ovnebis es dargebi amTl ianebs mraval ricxovan mayurebl ebs an msmenel ebs _ darbazSi erTad yofnisas maT uCndebaT sol idarobis grZnoba, eufl ebaT erTsul ovneba - yvel a erTad icinis, mxiarul obs an iwmonds creml s, yvel a erTad ukravs taSs, gaismis kol eqtiuri SeZaxil ebi... sanaxaobrivi Tu saSemsrul ebl o xel ovneba kol eqtivistvis aris gankuTvnil i da kol eqtiur grZnobebs iwvevs. saxviti xel ovnebis nimuSebic mTel i sazogadoebisTvis gamoifineba. L

l iteratura ki, ase vTqvaT, individual isturia. l iteraturasTan mkiTxvel is urTierToba mTl ianad da Rmad intimuria, anu Ees

urTierToba mkiTxvel is ganmartoebas gul isxmobs. ufro zustad, es aris ori adamiანის ganmartoeba, rodesac isini, yvel asgan SeTqmul ebiviT gancal kevebul ni, erTad fiqroben, Tavisufl ad azrovneben. Tavisufal i azri ki diqtaturis yvel aze saSiSi mteria.

amitom gasagebia, rom avtoritaristi da kol eqtizimis mqadagebel i bol Sevikebi mxars uWerdnen xel ovnebis „kol eqtivistur“ saxeobebs, l iteraturas ki ufro ufrTxodnen, radgan igi ganmartoebul i adamiანის idumal i fiqris, azrovnebis sivrceSi ganifineba.

tician tabize akvirdeba l iteraturisadmi sabWoTa xel isufl ebis aTval wunebul i damokidebul ebis gamovl inebes da gul istkivil iT l aparakobs “mwerl obis zedmetobaze” (rubikoni 1923h30: 1) saqarTvel oSi.

weril is dasaruls emociis gasamZafrebl ad tician tabize mwvave ritorikul SekiTxvas svams – ‘nu Tu ase unda moTavdes es sagmiro brZola mwerl obisTvis, nu Tu qarTul mwerl obas ar gamoaCndeba ukanasknel i Zal Rone, rom yvel asgan daviwyebul ma, TviTon gamonaxos ukanasknel i saSual eba Tavis gadarCenis...” (rubikoni 1923h31: 1).

sabol ood is mweral Ta pirovnul i Rirsebis da pasuxismgebl obis, Tavmoyvareobis sagnad miicnevs qarTul i mwerl obis SenarCunebas da aRorZinebas: ‘siamaye angrevs kl des da ukanasknel i mondomeba yvel afers gaakeTebS” (rubikoni 1923h32: 1).

qarTvel ma ‘cisferyanwel ebma” marTI ac ‘yvel aferi” (rubikoni 1923h4: 1) gaakeTes, magram uZl urebi aRmoCndnen im ‘kl dis” (rubikoni 1923h33: 1) winaSe, romel mac maTi SemoqmedebiTi Tu fizikuri sicocxl e Seiwira.

IV თავი

წერილები ახალგაზრდა თაობის პრობლემატიკაზე

4.1. "სტუდენტობის ტრადიციები"

(gaz. „rubikoni“, №2 – 28.01.1923.)

ყარტელი სტუდენტობის – საყარტელი ოს მომავალი ინტელექტუალური თაობის ბედითიანი ტაბიზის, როგორც Journalists და publicists, განსაკუთრებული ადრევეს.

წერილის 'სტუდენტობის ტრადიციები' თიანი ტაბიზე უნივერსიტეტის დაარსებიდან ხუთი წლისთვის უზრუნველყოფს. ეს არის თავისუფალი ბიზნესობის სულიერ-ტიანად გამწვანების სტატია, რომელიც კაცობრიობის ყველაზე თავისუფალი ნაწილის – სტუდენტობის შესახებ დაწერილი და ადამიანების ცხოვრების ყველაზე თავისუფალი, უზრუნველ და ბედნიერ წიგნების მოცავს: 'სტუდენტობა ის დროა, როცა არ გრძნობია რომანტიზმი, როგორც ტრივიალურიც არ უნდა იყოს; არის სამუდამო კეთილშობილება პირველადი და პირველადი რეაქცია" (rubikoni 1923a: 1).

თიანი ტაბიზე, როგორც სიმბოლიტი, მომხიბლავი პოეტური საბურველი სიხვედრის სტუდენტობის ფენომენს, ამერიტი სექსუალური ცეცხლი ებრძვის მოვლენას: 'ის ყოველთვის მოიგონებს ამ პირველადი რეაქციის და უსულოდ სემინალური რომანტიკის, როცა გამართლებულია 'სიმშობიარე მისტიციზმი' და 'სიყვარული' (rubikoni 1923b: 1).

სტუდენტის კეთილშობილი 'ვოდება' თიანი ტაბიზე პოეტის სახელს უტანაბრებს და პირველადი სტუდენტად, რომელიც იმსახურებს და ამართლებს ამგვარ დაუვილებას, ასახელებს ხაზს: 'ცენ ყოველთვის ვხედავთ ამ მუხარე დანიის პრინცი ვინაიტ ხელის მართლაც, არც ამერიტი ნამდვილი მეფე დანიის ტუნდარ დრემდარ არ არის ისე სახელოვანი, როგორც ეს ეფემერი პრინცი. ხაზი ეტი მოცემულია ტრეგედიაში პირველი სიყვარული და მეგობრობა" (rubikoni 1923g: 1).

ეს მუხარე დანიის პრინცი თავის თავში ატარებს მსოფლიო სევდას ადამიანთა მოდგმის უსინდისობის, არარაობის, მზაკვრობისა და უსამართლობის გამო. მაგრამ ამავდროს ხაზი ეტი განასაზღვრებს სიმართლისთვის,

humanizmistvis mebrZol , TanagrZnobiT, Semecnebis JiniT da cnobiswadil iT aRsavse axal gazrda adamians. rogorc Cans, tician tabiZisTvis studentobis xana, erTi mxriv, ukavSirdeboda skepsiss, sakuTar Zal ebSi daurwmunebl obas da, meore mxriv, simarTI istvis da Tavisufl ebisTvis mebrZol i sul is aqtiur qmedebas, mimarTul s samyaros Secvl isken.

rogorc Cans, tician tabiZe 1923 wel s, am weril is daweris dros, Sinaganad grZnobda qarTvel i studentobis gaorebas – TiTqosda Seguebas arsebul mdgomareobasTan, magram amave dros isev mxol od masSi xedavda im sufta Zal as, romel sac raimes Secvl is da gardaqmnis survil i eqneboda.

‘cud amebbs vxedavT, kvl avac unda cuds movel odeT!’ (Seqspiri 1980: 337) – Seqspiris es sityvebi al baT yvel aze metad miesadageboda im mZime wl ebs saqarTvel oSi.

tician tabizes studentobaSi aRafrTovanebs udardel oba, bohemoeba, moxetial e buneba, ris gareSec es umSvenieresi xana ‘civi doqtriniorobiT” da ‘Skol iarobiT” (rubikoni 1923d: 1) i qneboda aRbeWdil i. mas axsendeba mistvis Zvirfasi saxel ebi – ‘...bohemi el is temperamentiT aqamde iwvevs Cvens aRtacebas moxetial e poeti fransua viioni... gamoakel iT studentobis periodi goeTes da liceis puSkins... dResac CvenTvis haidel bergi ise ismis, rogorc al eqsandria... bel giis simbol izmi universitetSi daibada, vis ar moagondeba emil verhari... universitetma Sehqmna rusul i simbol izmic: val eri briusovi, ivan konevskoi, al eqsandr dobrol iubovi, andrei bel i... aris mgrZnobiare anal ogia imaSic, rom istoriul i gadmocemiT TviTon rusTavel ic aTonis studenti iyo da iqidan SerCa didebul i ritoris paTosi mis poemas” (rubikoni 1923e: 1).

‘vefxistyaosanSi” tician tabiZem al baT dainaxa poemis avtoris “studentobisdroidel i” axal gazrdul i SemarTeBa, daudgroml oba, emociuri kamaTebis da paeqrobis sul i, gaigona axal gazrdul i maRal fardovani mWevrmetyvel ebis da mgznebare saubrebis gamoZaxil i.

‘Cveni drois qarTvel ebi sacodavebi viyaviT, rom ucxoel Ta karze gavatareT Cveni axal gazrdoba. miuxedavad patriotul i mel anqol iisa, yvel a Cvangani udidesi sinaziT moigonebs moskovis ‘kozixas”, marTI ac rom iq damarxul ia pirvel i sicocxl e” (rubikoni 1923v: 1). tician tabize ixsenebs Tavisi studentobis erT amaRel vebel epizods. is Seeswro moskovel i studentebis Sekrebas puSkinis Zegl Tan, romel ic dResac Tavisufl ebismoyvareobis da avtoritarul i reJimis winaaRmdeg mebrZol i adamianebis TavSeyris adgil ia: ‘me magondeba 12 ianvari, roca rusi studentebi Tavmoxdil ni da tiril iT mRerodnen puSkinis Zegl Tan...

“Товарищ, верь: взойдёт она -

Звезда пленительного счастья”

(rubikoni 1923z: 1).

puSkinis es ukvdavi sityvebi imediT da rwmeniT aRavsebda qarTvel studentebis, rom maT samSobl oSic kanonzomieri da gardauval i iyo istoriul i samarTI ianobis aRdgena. rodesac studentur mitingebis moskovSi pol icia arbevda, yvel aze did winaaRmdegobas mas qarTvel i studentebi uwevdnen – ‘Tumca pirvel ni mainc qarTvel ebi xvdebodnen cxenosan pol iciel Ta ierisebs”(rubikoni 1923T: 1).

yovel ive axl is, progresul is saTaved tician tabize universitets miicnevs. mas axsendeba il ia WavWavaZis ‘mgzavris weril ebi”, romel ic il ias maZiebel i, Tavisufl ebismoyvare sul is manifestaciaa, oTx studenturi wl is Semdeg samSobl oSi dabrunebul i axal gazrda adamianis Tamami fiqris gamxel aa. ‘universitetma Sehqmna il ia WavWavaZis ‘mgzavris weril ebi”... qarTul i axal i l iteratura peterburgis nisl Si gamoitanj a wina Taobam” (rubikoni 1923i: 1).

weril is avtori ixsenebs ramdenime mniSvnel ovan l iteraturul movl enas, romel sac biZgi misca universitetma – studentobaSi miRebul ma saganmanaTI ebl o novatorul ma impul sebma – ‘Targmnidnen erTad i. WavWavaZe da ivane maCabel i ‘mefe l irs”, ... ugzavnida akaki wereTel i l eqsebs ‘ciskars” da niko nikol aZe weril ebs “Колокол”-s ra iqnebodnen kiril e l orTqifaniZe da giorgi zdanevici, rom gamoakl deT studentobis periodi”(rubikoni 1923k: 1).

Tbilisis universitetის დაარსების თაობაზე ყველაზე
ყრველი სტრატეგია "მეორე სობა" (რუბიკონი 1923l : 1) არის
დაიჯეროს, რომ საყრველი ომის დროს დაარსდა, ანუ მას
საყრველი ომის დამკვიდრების კონცეფცია, თავისუფალი
პროგრესის აზრის ჰეგემონია. "მეორე სობის" იდეა, რომელიც
სამართალია, როგორც ლათინური კვარტალის და არა "კოზიხა"
(რუბიკონი 1923m: 1) – თბილისის თავისუფალი პარიზის და მოსკოვის
საუნივერსიტეტო უბნის, სადაც მოხდა თბილისის აზრის
მოხდომის და ყველაზე რადიკალური მოსაზრებები.

თბილისის თაობაზე ომის დროს, როდესაც თბილისის
სტუდენტობა გახდა განათვისუფლებელი მოზარდების
სამართალია, როგორც ეს ევროპის უნივერსიტეტის
ხდობა ხელს – "მეორე სობის" იდეის
მხარეზე, რომელიც სინამდვილის რაიონის მიხედვით
რუსეთის ზეგნით, რომელიც უნდა აღმოჩნდეს, როგორც
მეორე უნივერსიტეტი" (რუბიკონი 1923n: 1).

თბილისის აზრით, რუსეთის ჰუმანიზმით უნდა
ნაპირდები საყრველი ომის განმარტებით ყველა
თავისუფალი იდეა.

4.2. "სტუდენტობა"

(გაზეტი "რუბიკონი", №8 – 25.03.1923.).

საუნივერსიტეტო განათება, უნივერსიტეტის და სტუდენტობის
თაობაზე არაერთი საინტერესო და მნიშვნელოვანი
სტატია მოხდა. სტატია "სტუდენტობის ტრადიციები"
ის ერთ-ერთი უნდა: "თბილისის ყრველი
სადავები ვიყავით, რომ უცხოელთა კარზე გავატარეთ
თბილისის ყველაზე" (რუბიკონი 1923j : 1) – ეს
მანამ, სანამ საყრველი ომის საკუთარი უნივერსიტეტი
არ დაარსდა. მაგრამ მას შემდეგ, რაც ყრველი
უნივერსიტეტი დაარსდა, მაინც აქტიური
შეხვედრა და მიხედვით ყველაზე
საყრველი ომის დაწყების შემდეგ. სწორედ
ამ დროს დაარსდა "სტიპენდიები".

rogorc Cans, saganmanaTI ebl o sferoSi seriozul i probl emebi iqmneboda im Tval sazrisiT, rom studentTa sazRvargareT saswavl ebl ad gasagzavni stipendiebis daniSvnisa da gacemis saqmeSi srul i qaosi iyo gamefebul i, araviTari racional uri da samarTI iani sistema ar arsebobda. 'yovel kerZo SemTxvevaSi es damokidebul ia TviTon gagzavnil is moxerxebaze da unarze-(rubikoni 1923h: 1).

studentobisTvis daxmarebis gawevis Tval sazrisiT yvel aze didi damsaxureba qarTvel Ta Soris wera-kiTxvis gamavr cel ebel sazogadoebas hqonda, romel mac daamkvidra es keTil Sobil uri tradicia. aq aRsaniSnavia, rom, tician tabiZis TqmiT, yovel i stipendiati Rirseul ad 'asrul ebda Tavis val s da sazogadoebis imeds" (rubikoni 1923h1: 1), rac imas niSnavda, rom sazRvargareT swavl is dasrul ebis Semdgom aucil ebl ad brundeboda saqarTvel oSi da Tavis profesional izms qveynis samsaxurs axmarda: 'sam meoTxeds qarTvel intel igenciisas, romel ic dRes Cabmul ia saqarTvel os politikur da kul turul muSaobaSi, swavl a da ganaTI eba miuRia sxvisi daxmarebiT" (rubikoni 1923 h2: 1).

tician tabiZe did erovnul saqmes uwodebs qarTvel Ta Soris wera-kiTxvis gamavr cel ebel i sazogadoebis, WiaTuris Savi qvis mrewvel Ta sazogadoebis Tu kerZo mecenatebis mier ganxorciel ebul qvel moqmedebas. 'marTal ia, zog SemTxvevaSi aq iyo erTgvari SerCeva Tavis xal xis" (rubikoni 1923h3: 1) – wers is, magram, samagierod, 'daviT saraj iSvil i... ar arCevda niWi erebaSi aravis da daxmarebas uwevda iseT pirebsac, roml is ideol ogias ar iziarebda... bevri special isti... yofil a evropasi misi mZRUnvel obIT da es damtkicda kidec misi sikvdil is Semdeg daweril nekrol ogebSi da mogonebebSi" (rubikoni 1923h4: 1).

daviT saraj iSvil is ideol ogiur miukerZo ebl obaze, tol erantobaze tyuil ubral od ar akeTebis aqcents tician tabiZe – misi statia iwereba epoqaSi, rodesac adamiანis Rirseba ukve swored ideol ogiuri sazomebiT fasdeboda...

rogorc tician tabizis weril idan Cans, im wl ebSi niWieri axal gazrdebisTvis gzis gakvl eva 'gamocxadebul i iyo sazogado saqmeT da mamul iSvil ur moval eobaT" (rubikoni 1923h5: 1). aRsaniSnavia, rom presa mniSvnel ovan rols asrul ebda sazogadoebrivi azris Camoyal ibebaSi da, Tavis mxriv, sazogadoebriv azrs didi gavl ena hqonda qveynis ganviTarebasa da winsvl aze.

samwuxarod, 'revol uciis Semdeg miswyda kargi iniciativa am saqmeSi" (rubikoni 1923h6: 1) – wers tician tabize. cnobilia, rom sabWoTa xel isufli ebam Sewyita rogorc universitetis mier, aseve sxva dawesebul ebebis da calkeuli mecenatebis mier studentebis sazRvargareT saswavi ebl ad gazavna, maTi dafinanseba da xel Sewyoba. Ilegendarul pirovnebebad iqnen studentebi, roml ebic saqarTvel os demokratiul ma xel isufli ebam miavl ina saswavi ebl ad evropasi, Semdeg ki ukl ebl iv yvel ani dabrundnen saqarTvel oSi da 1937 wels maT winaaRmdeg SeTiTxnil i bral debebis tragikul msxverpl ebad iqnen.

tician tabizis weril Si dinamiurad gairbens Cvens Tval win gardasuli cxovrebis mzime kadrebi: 'Tavad – aznauroba, romelic Seadgenda yvel aze ufro SeZl ebul kol eqtivs da romelic yvel aze met stipendiatebs zrdida... mTel Tavis qonebas gadascems erovnul mTavrobas... iyo gamocxadebul i konfiskacia am qonebis... wera-kiTxvis sazogadoebas TiTqmis likvidacia likvidaciaze uxdeba. misi qonebac gadaeca mTavrobas... WiaTuris Savi qvis sazogadoebis axal xel mZRvanel s... ar awuxebis aseTi sazogado xasiaTis saqme-(rubikoni 1923h7: 1).@Tavadaznauroba, rogorc weril idan vigeBT, 'sazogadoebrivi azris gavl eniT" (rubikoni 1923h8: 1), dabal i social uri fenis niWieri da swavi asmowyurebul i axal gazrdebis ganaTlebas afinanssebda. Ase rom, maTi saqvel moqmedo saqmianobis Sewyvetis Semdeg qarTvel i axal gazrdobis es nawili mTI ad usaxsrod rCeboda.

tician tabize avl ens im wlebisTvis moul odnel principul obas da momTxovnel obas axali sabWoTa xel isuflebis mimarT da pirdapir aval debulebs mas Zveli _ damoukidebeli saqarTvel os droindel i mTavrobis iniciativis gagrZel ebas – 'srul iad bunebrivi iyo da is ki

ara pirdapir val debul eba iyo es mTavrobis, romelic revoluciis Semdeg Caudga ers saTaveSi, gaegrZel ebia es saqme" (rubikoni 1923h9: 1).

tician tabize gul istkivil iT mianiSnebs mkiTxvel s mware simarTI eze - saqarTvel os material uri siduxWire da siRaribe dauZI evel dabrkol ebad, moucil ebel tvirtad eqca, rac erT did probl emasac qmnida - ganaTI ebis gareSe tovebda qarTul i sazogadoebis yvel aze mraval ricxovan nawil s, SeWirvebul social ur fenebs: 'ar unda mtkiceba imas, rom saqarTvel o imdenaT CamorCenilia material ur kul turIT, da imdenaT ukuRma proporcia arsebobs swavl is wyurvil isa da amis miRebis saSual ebis Soris, rom Tu amas ar mieca saxel mwifoebri vi daxmarebis xasiaTi, SeuZI ebel i iqneboda ise mogvareba am saqmis"(rubikoni 1923h10: 1).

aq yuradReba gvinda mivapyroT erT mniSvnel ovan garemoebas, romel zec tician tabize sakmaod mkacri da SeSfoTebul i toniT esaubreba mkiTxvel s. weril is dasawyisSi, rogorc davinaxeT, is msjel obs qarTvel i mecenatebis piruTvnel obaze, miukerZoebl obaze. isini maTTvis ucxo ideol ogiis, anu social isturi ideol ogiis mimdevar axal gazrdebsac afinansebdnen, Tu maTSi saTanado tal ants da swavl is survil s aRmoacendnen.

Tavisi weril is meore naxevarSi ki tician tabize ukve sul sxva vitarebas warmoaCens da amxel s - bol Sevikuri mTavroba studentebis sazRvargareT mi vl enas ideol ogiuri principiT axorciel ebs, unda, rom evropasi gamozardos Tavisi msofi mxedvel obrivi „Svil obil ebi" da amgvar xal xs isev Tavis axl obl ebsa da naTesavebSi eZebS: 'am SemTxvevaSi adgili hqonda Zal ian did mikerZoebas, Cven maSinac agviniSnavs da dResac gavimeorebT, rom mTavrobam amas Sexeda ara rogorc xal xis saqmes, aramed rogorc Tavis partiis saqmes da miuxedavad dekl araciisa, rom sazRvar gareT saxel mwifo xarj ze unda gagzavnil iyo asi axal gazrda texnikuri codnis misaRebaT, namdvil ad gaagzavnes axal gazrdebi, romel Tac erTi special istoba hqondaT, rom yavdaT naTesavebi an nacbobi mTavrobis wevrebSi"(rubikoni 1923h11: 1), - amgvari basri ironi iT kil avs avtori bol Sevicebis viwropartiul i interesebiT motivirebul amoral ur qcevas.

Zal ian Tanamedroved gaisms tician tabizis araerTi mosazreba, fraza – magal iTad, 'es sakiTxi kul uarebSi gadawyda-(rubikoni 1923h12: 1). samwuxarod, dResac saubrobs qarTul i media da sazogadoeba kl anur mental itetze, proteqcionizmsa da nepotizmze Cvens qveyanaSi. rogorc weril idan vxedavT, es mavne tendenciebi ar yofila tipuri revol uciandel i qarTul i cnobierebisTvis. swored axali, sabWoTaxel isuflebis pirobebSi dainerga amgvარი მანკიერება. კომუნისტურმა ხელისუფლებამ ამ მხრივაც მკვლელობის მორალური დარღვევა დაასვა qarTul sazogადობას, რომლის "დასაბუთებელი" პრობლემაა.

და კიდევ ერთი სადრეისოდაც აქტუალური თემა – უნდა ფინანსდებოდეს თუ არა სახელმწიფოს მიერ ხელისუფლების სფერო. დრეს ხსირად მოსმენის მსჯელობას 'სამთავრობო", ხელისუფლების მიერ დაფინანსებულ ე.წ. 'კარის-მსახიობებსა და მომხრეებზე, რომლებიც ვალდებულად მიიწვევენ თავს, ემსახურონ თავიანთ "მეცენატებს". swored ამ პრობლემას აწყობდა თიციან თაბიზეც – ის მსჯელობის საზოგადოების იმ ნაწილზე, 'რომელიც თავის პროფესიით დგანან პარტიების გარეშე, რადგან ემსახურებიან ისეთ საკმეს, როგორც ხელისუფლებასა და კულტურას, რომელიც ისეთივეა, როგორც საკარტველია, შეუძლებელია მასიურად დადგეს რომელიმე კლასის მხარეს"(rubikoni 1923h13: 1).

ხელისუფლების და კულტურის თავისუფლება დიქტატორულ და ტოტალიტარულ სახელმწიფოებში ყოველთვის იზრდებოდა მათი ურთიერთ-სტიმულირების ინსტრუმენტების გამოყენებითაც, მოკრთამით და მოსყიდვით. ხელისუფლების სფეროს მორვავეებს ასეც იმპრობდნენ და იბიებდნენ. თიციან თაბიზის აზრით, სახელმწიფო კიდევაც რომ გაიმართოს ხელისუფლების და ეკონომიკურად მოახერხოს ხელისუფლების მეცენატობა, მაინც სასურველია, რომ ეს სფერო ფინანსდებოდეს პოლიტიკური ინტერესებისგან თავისუფალი კერძო პირების და, როგორც დრეს მათ უბოძებენ, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ. 'რომ მოხდეს კიდევ, რომ ფინანსური მდგომარეობა ცენი რესპუბლიკის გამოიცვალოს, მაინც ასკარაა და გამოცდილებით დამტკიცებული, რომ არ უნდა მოისალოს კერძო ინიციატივა"(rubikoni 1923h14: 1).

დაახლოებით ასევე ისინი დაწერილია დაწერილია თავისი ზნეობრივი, ადამიანური ჩრჩხლების პატივისცემის დამამკვიდრებელი პატოსით გაწილებით უფრო თავისუფლების მოყვარე და პატიოსანია, ვიდრე ბევრი დრევანდელი

Zal aufl ebas CaWidbul i politikosis da maTTan daaxl oebul i "moRvaweebis" angarebiani xedva.

4.3. "ჩვენის სტუდენტობა"

(gazeTi „rubikoni“, № 16 – 28.10.1923.).

mcire istoriul eqskursSi mimoxil ul ia me-19 saukunis 60-iani wl ebis qarTul presaSi, universitetis daarsebis mizniT gaCaRebul i kampania. qarTvel sazogado moRvaweTa mcdel oba warmatebiT dasrul da – 'qarTul i universiteti faqti gaxda-(rubikoni 1923h38: 3), magram, rogorc CvenSi yovel Tvis xdeba xol me, Tavdapirveli enTuziazmi mal e Senel da: 'pirvel ad iyo didi dekl araciebi, dapirebebi – magram Semdeg mTavrobasac da sazogadoebasac daetyo gul gril oba, da studentoba darCa Tavis anabarad-(rubikoni 1923h39: 3).

tician tabizis publicistur statiebs axasiaTebis mZafrad TanamgrZnobel i toni – 'mxol od is vinc akvirdeba tfil iss, SeamCnevs, rom aCr dil iviT dadian qal aqSi mSieri studentebi, umetesoba imaTgani, j er kidev provinciadan Camosul i, qal aqs ver SeCvevian da Taviant sardafebSi da CardaxebSi Rafaven sul s- (rubikoni 1923h40: 3). siRaribe, usaxsroba, SimSil i qmni dnen gausaZl is, damTrgunvel viTarebas qarTvel i axal gazrdobisTvis.

aseT pirobebSi swavl a, intel eqtual uri ganviTareba marTI ac SeuZl ebel i iyo – '...didi sentimental uri wera ar aris saWiro, sakmao yovel ma Cvenganma moixedos irgvl iv, rom mas Tval Si ecema is saSinel i gaWirveba, romel sac ganicdis dRes studentoba- (rubikoni 1923h41: 3). namdvil erovnul tragediad da katastrofad miCnevs weril is avtori, rom Cveni studentebi amgvar pirobebSi cxovrobdnen da surs miapyros sazogadoebis yuradReba am umZimes situacias, '...rom SimSil iT ar gaswydes da ar daZabundes Cveni axal gazrdoba... romel sac niWic aqvs,

gamZl eobac, magram siRaribe, romel ic TiTqmis Cveni erovnul i mteria - anadgurebs axal gazrdobis energias...~ (rubikoni 1923h42: 3).

Tval Sisacemia is garemoeba, rom tician tabize ar uSindeba menSevikuri xel isuflebis mier studentebis mimarT gaweul i daxmarebis pozitiur Sefasebas da ar iSurebs komplimentebis mis mimarT. ufro metic, is ramdenjerme xazgasmiT avlebs paral el s da apirispirebs Zveli mTavrobis yuradRebas, interess studentobisadmi Tanamedrove mTavrobis uyuradRebobasTan, studentTa siduxWiris demonstraciul, uxeS ignorirebasTan.

ramdenjerme meordeba fraza amgvari mimaniSnebeli dasawyisiT: '...dRes aravin ar kiTxul obs...~ (rubikoni 1923h43: 3), '...dRes, roca saerTo krizisia yvel asaTvis...~ (rubikoni 1923h44: 3), 'gansakuTrebiT es xdeba dRes...~ (rubikoni 1923h45: 3).

statiaSi vkiTxul obT: 'winad auarebel i sazogadoebebi exmareboden studentebis, TiTqmis TviTeul i kul turul i sazogadoeba, rom ar viangariSoT special urad studentTa damxmare sazogadoebebi iZl eoden stipendiebs, agrovebden Tanxas swavlis gadasaxadisas da TviTon saxel mwifoc Tavis TavadniSnavda stipendiebs da anTavisuflebdas swavlis gadasaxadisgan" (rubikoni 1923h46: 3).

tician tabize miuTitebs im garemoebaze, rom revoluciis Semdgom sabWoTa mTavrobam TiTqos ki gamoacxada sayovel Tao ufaso swavleba, magram Tavi icina mankierma tendenciam - xel isuflebi exmarebodnen da l obirebas uwevdnen Tavisianebs, rac, samwuxarod, 21-e saukunis sazogadoebrivi cxovrebiSvisac ar aRmoCnda ucxo.

marTI ac didi siTamame sWirdeboda im wlebsi bol Sevikebis Sesaxeb aseTi simarTis Tqmas: 'mmarTvel i partia.. exmareba pirvel yovlisa Tavis partiul xal xs... partiul i organizaciebi uniSnaven stipendiebs Tavis uRaribess wevrebs... asi aTasze meti axal gazrdoba rCeba skol is gareSe da sabWoTa mTavroba, romel mac ganacxada, rom aT wel Si erTi werakiTxvis ucodinari ar unda iyos sakavSiro respublikasio, ara Tu mozdil Ta werakiTxvis ucodinrobis likvidacias ver asdis, izul ebul ia bavSvebi dastovos Skol is gareSe...~ (rubikoni 1923h47: 3).

tician tabizis am weril Si warmocndeba mniSvnel ovani istoriul i figura – beniamin (benia) CxikviSvil i. me-20 saukunis dasawysis social ur-demokratiul i moZraobis erT-erT l iders benia CxikviSvil s saqarTvel os demokratiul respublikaSi ekava Tbil isis meris Tanamdeboba (1919–1920 wl ebSi). rogorc tician tabizis weril idan vigeBT, Tbil isis meris pozitiuri saqmianobis nawili iyo qarTveli studentobisTvis daxmarebis aRmoCenac: ‘am oTxi wl is win piradaT maSindel ma qal aqis Tavma b. CxikviSvil ma misca maT saukeTeso kafe, erevnis moedanze... sadac moewyo studentebis sasadi lo; igive CxikviSvil i sasadi lo ful iTac exmareboda. dRes iq ukve daroJnkovis manufakturis maRaziaa da lotos saTamaSo... dRes aravin ar kiTxul obs riti sazrdoobs auarebel i axal gazrdoba umaRl ess saswavl ebl ebSi” (rubikoni 1923h48: 3).

rogorc cnobil ia, beniamin CxikviSvil i 1921 wels sabWoTa ruseTis mier saqarTvel os okupaciis Semdeg menSevikuri mTavrobis sxva wevrebTan erTad wavida safrangeTSi, xolo 1923 wels dabruna saqarTvel oSi, raTa monawileoba mieRo 1924 wl is agvistos aj anyebaSi. is daapatimres, sul ierad ver gatexes da sikvdil iT dasajes 1924 wels. beniamin CxikviSvil is saxel is da Rvawlis keTil ad xseneba tician tabizis principul obis, simarTl is erTgul ebis STambeWdav gamoxatul ebad unda miviCni oT.

axali – bol Sevikuri drois Sesaxeb tician tabize wers, rom is ‘yvel aze uwin studentebis da poetebis moeCvena Tavis grimasiT” (rubikoni 1923h49: 3). Avtori am ori kategoriis adami nebs Soris sul ier naTesaobas amCnevda da maT miCnevda yvel aze daucvel , real obasTan mourgebel adami nebad sabWoTa saqarTvel oSi.

tician tabize ramdenjerme imeorebs mosazrebas, rom mTavroba ‘ver gaswdeba am saqmis mogvarebas Tu yovel ma moqal aqem Tavis Tavze ar aiRo mZrunvel oba studentobaze – aq aucil ebel ia sazogadoebrivi iniciativa” (rubikoni 1923h50: 3).

statiis Sej amebisas avtori Tanamedrove publ icistis saqmani toniT mimarTavs isev da isev sazogadoebas, radgan mTavrobis imedi ar aqvs. Mmisi mizandasaxul obaa, moaxdinos qarTul i ganaTl ebul i

sazogadoebis konsolidacia axal gazrdobis, studentobis gadasarCenad – 'saWiroa daarsdes centrSi da periferiebSi studentTa daxmxmare sazogadoebibi, saWiroa TviTon studentebisgan Sei qmnas urTierTdamxmare sazogadoeba, da agreTve yovel i kuTxis saTvistomoebi, saWiroa poetebi, mwerlebi, artistebi da sazogado moRvaweni Caeban am saqmeSi- (rubikoni 1923h51: 3).

me-19 saukunis qarTvel i 60-ianel ebis cnobil ma Sexedul ebam poetis sazogadoebrivi daniSnul ebis Sesaxeb _ „rom erisa moZme viyo Wmunvasa da sixarul Si“ (WavWavaZe 2012a: 58) mniSvnel ovani zegavl ena moaxdina TviT modernistul -avangardistul i orientaciis qarTvel mwerlebzec. tician tabiZis es stiat, mTel mis publicistikasTan erTad, mowmobs, rom cisferyanwel i poeti, romelic adreul axal gazrdobaSi sakmaod gaucxoebul ad aRiqvamda Tergdal eul Ta memkvidreobas, mogvianebiT maT msgavsad mimarTavs SemoqmedebiT Zal isxmevas mtkivneul i erovnul - social uri probl emebis gaazrebisa da gadaWrisaken.

V თავი

წერილები ქართველ ხელოვანთა სოციალური პრობლემების შესახებ

5.1. "ფონდი ხელოვნებისთვის"

(გაზეტი „ბახტრიონი“, №12 - 25.09.1922.)

statia 'fondi xel ovnebisTvis- mZafri publ icisturi muxtiT aris daweril i, Sefasebebi principul ia da misamarTi konkretul i: 'xel ovnebis saqme CvenSi katastrofis win aris damdgari. unda aSkarad iTqvas, rom dRevandl amde am saqmistvis ar gakeTebul a rame iseTi, romel sac saxel mwifo masStabiT hqondes gamarTI eba- (baxtrioni 1922i: 1). avtori iTxovs am sakiTxis saxel mwifoebriw mogvarebas _ misi azriT, mxol od konkretul i adamiანebis kerZo iniciativis meSveobiT SeuZl ebel ia Tanamedrove xel ovnebis gadarCena da, miT ufro, aRorZineba, ganviTareba.

avtors aucil ebl ad miaCnia 'xel ovnebis fondis- Seqmna, gansakuTrebul i gadasaxadis daweseba xel ovanTa kavSirebis sasargebl od, 'rom maT arsebobs mieces azri..., Torem ise ra saWiroa es kavSirebi, Tu mxol od nominal urad iarsebeben"(baxtrioni 1922k: 1).

aucil ebel ia SevniSnoT, rom j er ar damdgara is dro, rodesac SemoqmedebiTi kavSirebi mTI ianad moeqca mmarTvel i reJimis, komunisturi partiis diqtatis wnexqveS da Camoyal ibda am reJimis erT-erT Zl ier instrumentad, SemoqmedebiTi Tavisufl ebis daTrgunvis iaraRad da romel mac 1937 wl is represiebis dros umZimesi roli Seasrul a swored am xel ovani adamiანebis ganadgurebaSi.

aq xazgasmas saWiroebs erTi garemoeba _ tician tabize imas ki ar moiTxovs, rom saxel mwifom Tavis kmayofaze aiyvanos qarTvel i xel ovanebi, arCinos isini. avtoris survil ia, xel ovanebs SeeqmnaT iseTi pirobebi, rodesac maT eqnebaT saSual eba, Tavisufl ad ganaviTaron sakuTari SemoqmedebiTi potencial i, icxovron da imuSaon Rirseul ad _ saxel mwifosgan is moiTxovs ara wyal obas, aramed SemoqmedebiTi Sromis xel Sewyobas da adekvatur anazRaurebas: 'marTal ia, saxel mwifom dauniSna zogierT damsaxurebul mecnierebs da xel ovanT pensiebi, magram

saqme ise unda moewyos, rom TviTon profesia iyos amuSavebul i, yvel a xom ver miiRebs pensiebs da zogisTvis es Tavmoyvareobis da principis sakiTxic aris" (baxtrioni 1922l : 1).

unda iTqvas, rom am dros sabWoTa saxel mwifos Tavisi namdvil i saxe j er bol omde ar gamouCenia, j er ar damdgara is dro, rodesac material uri anazRaurebis safasurad ideol ogiur morCil ebas moiTxoven; j er kidev SesaZl ebel ia, poets gul ubryvil od egonos, rom sabWoTa saxel mwifosgan uangaro daxmarebas miiRebs.

yvel aze saintereso am weril Si mainc is aris, rom aq tician tabiZe arsebiTad wamoWris masobrivi komerciul i xel ovnebis probl emas, romel ic dRes kidev ufro aqtual uri gaxda. is msjel obs, ra gavl ena moaxdina e.w. 'nep"-ma – ekonomikaSi axal i pol itikis gatarebam _ Tanamedrove kul turaze, xel ovnebaze da aRniSnavs, rom moxda maTi komercial izacia, daqvemdebareba, damorCil eba masobrivi gemovnebisadmi _ 'axal ekonomikur pol itikas saqme mxol od unda gamoekeTebina _ Cven ki vxedavT ukuRma proporcias... I amis am axal ma ekonomikurma pol itikam srul iad gaanadguros xel ovneba, rogorc mosal odnel i iyo" (baxtrioni 1922m: 1).

tician tabiZe e.w. 'nep"-is mier motanil , damkvidrebul xel ovnebas aRiqvams rogorc aReb-micemobis, wvril burJuaziul i urTierTobebis Tanmdev xel ovnebis surogats. es 'xel ovneba- saRdeba, iyideba, radgan „momxmarebl is", farTo masebis gemovnebas akmayofil ebs; iwyeba esTetikuri gemovnebis degradireba, xel ovnebis aRqmisTvis saWi ro faqiz mgrZnobel obas STanTqavs nepmanuri fsiqol ogia, 'nep"-is diqtati: 'nepo"-m moiTxova Tavisi Janri xel ovnebis da dRes mxol od kabares stil is xel ovnebas aqvs gasaval i. xel ovnebisTvis es yvel aze ufro saSiSaria, amas SeuZl ia xel ovnebas srul iad daukargos Rirseba- (baxtrioni 1922n: 1).

meore saSiSroeba, romel ic imdroindel qarTul xel ovnebas emuqreboda, tician tabiZis azriT, iyo proletarul i kul turis (proletkul tis) moZal eba. rogorc cnobil ia, es iyo Zal adoba xel ovnebis mimarT, rac moiTxovda xel ovnebis mkveTr ideol ogizebas,

მისთვის სწორად აღიქმებიან ტენდენციური ტავსმოხვევები (ტალიტალიზმი...: 2010).

პროლეტარული იდეოლოგია ყველაზე მკაცრად 'კლასობრივი კულტურის' ცნებას, რომელიც არსებითად იმას გულისხმობდა, რომ ხელისუფლების წინაშე ნაწარმოებები უნდა გამოეხატა ერთდროულად კლასის _ პროლეტარიატის _ ინტერესები და მხოლოდ მხოლოდ იმის გამო. პროლეტარიატის ესაზღვრებოდა საკულტურული ტურის სეკონა, რომელიც პლატონად და პათეტიკურად გამოსახავდა მსოფლიოში მათგან ყველაზე დიდი სტანდარტიზებული სრომა და ყოფას. 'ცენზურის' უკიდურესი სახეები რადიკალური კომბინირებული ხელისუფლების, სადაც უკანა პლანზე არმოცნობიანი უმეტესად ადამიანური დემონსტრაციები, უბედური ტანადროვე ფარისეული სავიზები და კამერული მუსიკა. ცენზურის მემორიტი სავიზები აყამდე არსებული ობიექტური დემონსტრაციისკენ, მექანიზებული ბრძოლა და სულიერ-სემანტიკური რეალობის ობიექტული, რომელიც არცნობს არაფერს ინტიმურსა და ლირიულს" - უნდა იმეორებოდეს პროლეტარული ერთდროული მთავარი იდეოლოგიის ალექსანდრე გასტევი (გასტევი: 1919). ეს არსებითად მოასწავებდა ტალიტარული რეჟიმის დოქტრინის დამყარებას კულტურაში.

ატალიტარული სტალინიზმი 'ფონდის' ხელისუფლებისა - საუბრობს იმ გამოვლინებებზე, რომელიც სერიოზული ხელისუფლების მკაცრად: 'ამ სემანტიკის' ორიენტაციისა და უმეტესად რეალური. ერთდროულად, პროლეტარული კულტურის იტალიის მხოლოდ თავის კლასიკური ხელისუფლების, მეორე მხრივ, 'ნეპოკიდევ' თავის სუბიექტს, ნამდვილი ხელისუფლება კი _ ის მარადი რეალობის მემორიტი _ ორივე სემანტიკის გარეული რეალობა" (ბახტინი 1922b: 2).

ორივე მომავლიდან გამომდინარე, რომელიც უმეტესად რეალური ტანადროვე კარტული კულტურა, ხელისუფლება და რომელიც სტალინიზმის ავტორიტარული ორიენტაციისა და უმეტესად რეალური, _ ეს ხელისუფლების 'გასასარგებლო' - (ბახტინი 1922b: 2) საკონკრეტოდ უნდა ხელისუფლების იდეოლოგიისა, იდეოლოგიური იარაღი უნდა ხელისუფლების იდეოლოგიისა, იმ პერიოდის საბჭოეთში რეალური საფრთხის, ცხადია, ხელისუფლების იდეოლოგიისა უფრო უმეტესად.

პროლეტარული ხელისუფლების _ მასკული ტურის ნაირსახეობის _ მემორიტი დოქტრინის რეჟიმის უნდა უმეტესად ადამიანური ერთდროული, მდებარეობა, აგრესიული მასა უნდა უმეტესად.

Ggasagebia, rom tician tabize antipaTiurad ekideba maskul turas, romel ic farTo masebis gemovnebas da moTxovnil ebebs aris morgbul i da mokl ebul ia azris, grZnobis siRmes da sifaqizes, formis simdidres da daxvewil obas, imas, rac warmoadgens namdvil i xel ovnebis Rirsebebs da ris winaSgc qeds ixridnen cisferyanwel ebi.

'saWiroa meti dafiqreba, rom surogatma ar gamoacxados Tavis gegemonia, romel ic samudamoთ daRupavs xel ovnebas" (baxtrioni 1922J: 2) _ daaskvnis avtori. samwuxarod, tician tabizis es erTgvari winaswarmetyvel eba axda _ surogatma marTI ac moipova hegemonuri mdgomareoba.

Aam statiis gamoqveynebis Semdeg gazeT „baxtrionSi“, № 14 _ 09.10.1922 _ tician tabize kvl av ubrundeba SemoqmedebiT Sromis xel Sewyobis Temas. statiaSi „ლატარია ხელოვნებისთვის“ irkveva, rom xel ovanTa kavSiris mTavar komitets hqonia msj el oba xel ovanTa fondis Seqmnis Sesaxeb da zogierTi praqtikul i nabijic gadaudgams. mas mounaxavs material uri xel Sewyobis erT-erTi aseTi saSual eba _ mTel saqarTvel oSi gaemarTa momgebiani l atarea. komitetis gadawyvetil eba emyareboda im mosazrebas, rom qarTul i xel ovnebis mxardaWera qarTvel i xal xis sazrunavi unda yofil iyo da „ise aravis ar daewveba gul i, rogorc imave xal xs... amisTvis saWiro moral uri TanagrZnoba yovel Tvis arsebobda Cven xal xSi" (baxtrioni 1922r: 2).

tician tabize yovel Tvis aris xal xisa da mwerl obis, xal xisa da xel ovanTa urTierTdaxmarebis, urTierTxel Sewyobis momxre. sabWoTa xel isufI ebisagan samowyal od mowodebul daxmarebas mas yovel Tvis urCevnia, rom qarTvel i xal xi TviTon uangarod edgas mxarSi Tavis kul turas: „rom es saqme TviTon xal xma miRos Tavis Tavze da ar Caaqros mraval saukuniani eris kul tura" (baxtrioni 1922s: 2).

tician tabize operirebs publicistikis Janrobriv-gamomsaxvel i saSual ebebiT da maTi meSveobiT statiis paToss ufro efeqturs, xol o frazas, intonacias ufro metyvel s da momTxovns xdis. am SemTxvevaSi es saSual ebaa SekiTxvis, ritorikul i kiTxvis dasma, rasac avtorisave principul i pasuxi mosdevs: „CvenTvis gasakviria, ratom am xnis

ganmavl obaSi ar iqna es moxseneba damtkicebul i? vis edeba amaSi bral i
_ dawesebul ebaTa biurokratizms, Tu TviTon komitetis da devrobas?
..am saqmis dayovneba safrTxeSi agdebs qarTul xel ovnebas”(baxtrioni
1922t: 2).

qarTul xel ovnebase Tavdadebul i zrunva publicist tician
tabiZisTvis moqal aqobrivi mrwamsis demonstrirebis kidev erT
saSual ebad iqca.

5.2. ”ხელოვნების სასახლე”

(gazeTi „baxtrioni“, №15 – 16.10.1922)

tician tabiZe gazeT ‘baxtrionSi” agrZel ebs statiaTa cikl s
saqarTvel oSi saxel mwifos mxridan xel ovnebis mxardasaWerad. avtors
miaCnia, rom kul turis ganvitareba saxel mwifos funqciaa da mxol od
kerZo iniciativiT, cal keul i mecenatis Zal isxmeviT SeuZl ebel ia
mniSvnel ovani Zvrebis ganxorciel eba, mZl avri ganmaaxl ebel i impul
sebis warmoSoba xel ovnebaSi. Aavtori ramdenime mniSvnel ovani saqmi
ani iniciativiT gamodis.

‘qarTvel artistebsa da mwerl ebisTvis didi xnis ausrul ebel i
ocneba iyo hqonodaT Tavianti saxli, sadac maT SesZl ebodaT
erTmaneTTan urTierToba da saerTo saqmiT daintereseba. TiTqmis yvel a
kul turul qveynebSi aris aseTi saxl ebi da kl ubebi da metia l aparaki
imaze, rom amas udidesi mniSvnel oba hqonda TviTeul eris xel ovnebis
aRorZinebaSi” (baxtrioni 1922:u 1) – mkiTxvel isTvis sevdismomgvrel ia es
sityvebi imis gamo, rom maTSi gamosWvivil demokratiul i cnobierebis
mqone adamianis swrafva Cveni kul turul i cxovrebis evropეიზაციისკენ,
es ki SeuZl ebel i iyo bol Sevikuri diqtaturis pirobebSi.

unda aRiniSnos, rom es e. w. ‘nep--ის წლებია, როდესაც სულ რამდენიმე
წლიტ შეიკმნა საბჭოთა სისტემის ერთგვარი ლიბერალიზაციის ილუზია და
ალბატ სწორედ ამიტომ გახდა შესაზლ ებელი აქედან ‘კულტურული
qveynebze” – იმ თავისუფალ და ცივილიზებულ სივრცეზე, რომელსაც

Sinaganad miel tvodnen da romel sac akuTvnebdnen kidec sakuTar Tavs qarTvel i 'cisferyanwel ebi".

5.3. „სპეცების კუროზი“

(gazeTi „rubikoni“, №15 – 23.09.1923).

tician tabiZis es statia gazeT 'rubikonSia- (#15, 1923 w.) dabeWdil i da, rogorc saTauridan Cans, anomal iur social ur movl enas exeba, roml isgan Cveni Tanamedroveobac ar aris dazRveul i.

rogorc weril idan vigeBT, xel ovnebis sxvadasxva dargis gansaviTarebl ad ucxoeTidan sagangebod mowveul special istebs 'specebs" uwodebdnen. swored am 'specebis" anazRaurebis Sefardebas qarTvel i profesional ebis mizerul anazRaurebasTan miicnevs tician tabiZe kuriozul ad.

avtors meti damaj erebl obisTvis mohyavs konkretul i magal iTebi, misi msj el oba faqtebs eyrdnoba: 'tifi isSi aris kino Teatris reJisori i. n. perestiani (me mas piradaT vicnob da kargis meti masze ar SemiZl ia vsTqva rame)... is iRebs TveSi j amagirs 850 maneTs CervoneciT saxel mwifo kino trestidan... vis unda hqondes amis winaaRmdeg rame. piriqiT, Cven dainteresebul i varT kino warmoeba ganviTardes saqarTvel oSi" (rubikoni 1923h34: 1).

aseTive 'speci" yofil a saxel mwifo operis TeatrSi mowveul i axal i tenori – mosini, ital iidanac moel odnen momRerl ebs da 300 maneTze nakl ebs aravin j erdeboda.

tician tabiZe, cxadia, kmayofil ebas gamoTqvams imis gamo, rom Rirseul i material uri anazRaureba aqvT Tbil isis stumrebs, romel Tac Cveni qveynis ganviTarebaSi SehqondaT wvl il i, 'magram sad aris samarTali, rom qarTul dramaSi sami reJisori – sandro axmeteli, mixeil qoreli da akaki faRava iReben 30 saqonl is maneTs" (rubikoni 1923h35: 1).

Camosul da adgil obriv xel ovanTa anazRaurebas Soris aseTi Tval Sisacemi disproporcia, etyoba, ara marto tician tabizis, aramed bevri sxva qarTvel i xel ovanis aRSfoTebas iwvevda.

es aRSfoTeba, cxadia, ar iyo gamowveul i qarTvel xel ovanTa mxol od finansuri diskriminaciiT. Ees diskriminacia arsebiTad gamoxatavda qarTvel xel ovanTa SemoqmedebiTi srul fasovnebis auRiarebl obas, moaswavebda maT moral ur damcirebas da dakninebas: 'gvgonia, rom aseTi damdabl eba xel fasis ar aris marto qarTvel i artistebis Tavmoyvareobis sakiTxia... es Cven yvel as gvexeba... gana imitom, rom qarTul xel ovnebas ar aqvs eris simciris gamo, didi rezonansi, gana es sakmaoa imisTvis, rom saukeTeso artistebi SimSil obdnen" (rubikoni 1923h36: 1).

rogorc Cans, xel isufl ebas undoda qarTvel xel ovanTaTvis arasrul fasovnebis grZnoba Caenerga, raTa Semdeg ufro advil ad SeZl eboda dabeCavebul i adamianebiT manipul ireba: 'gamodis, rom erTi kinos reJisori an da erTi tenori ufro mets iRebs, vinem mTel i qarTvel i msaxiobebi reJisorebis mimatebiT... Cven darwmunebul i varT, rom mTavroba angariSs gauwevs am anomal ias" (rubikoni 1923h37: 1).

rogorc vxedavT, sabWoTa xel isufl ebam sul ramdenime wel iwadSi anomal iuri gaxada saqarTvel os cxovreba.

VI თავი

წერილები ხელოვნებაზე

6.1. მუსიკა – ”ზაქარია ფალაშვილი”

ტიციან ტაბიზის ვერილი – „ზაქარია ფალაშვილი“ (ტაბიჯე 1966ა: 103-107), რომელიც კართული მუსიკის კლასიკოსის გარდაცვალების შესახებ (1933) დაიბეჭდა, მნიშვნელოვანი წვლილია, სეტანილი კრიტიკული და კვლევით-მეცნიერული „ფალაშვილიანაში“.

ცნობილია, რომ ფალაშვილის მუსიკაში მთავრად არტაბული სეფსება მისცა მთელმა კართულმა კულტურამ საზოგადოებამ, კერძო კი, ივანე ჯავახიშვილმა, კოტე მარჯანიშვილმა, სანდრო ახმეტელმა, აგრეთვე ილია ჯურაბიშვილმა, რომელმაც სატავე დაუდო ფალაშვილის შემოქმედების მეცნიერული კვლევის სამუხაროდ, უნდა იტყვას, რომ ტიციან ტაბიზის ეს საინტერესო ვერილი, გასაგები მიზეზის გამო, არ ფიგურირებს ფალაშვილისადმი მიზრუნული ფუნდამენტური მუსიკისმცოდნეობით სწომების, რომლებიც იბეჭდებოდა 1940–50-იან წლებში – ტიციან ტაბიზის რეაბილიტაციამდე. ეს ხარვეზი ძრმდებდა, რაც სასურველია, გატალიშვინული იყოს ფალაშვილისადმი მიზრუნული მომავალი მუსიკისმცოდნეობითი პუბლიკაციები.

ზაქარია ფალაშვილის გამოსატოვარი ვერილი სინარსით იმდენად მდიდარია და იმგვარი შემოქმედებითი გზებით არის დაწერილი, რომ ის სწილდება ვიწრო ჯანრულ ცარცოს და მუსიკალურ-ესთეტიკური კვლევის სახეში.

სტატიაში, რომელიც საუბარია როგორც კართული ხალხური, ასევე პროფესიული მუსიკალური შემოქმედების ზირული საკითხების შესახებ, ხაზგასმულია ზაქარია ფალაშვილის ისტორიული როლი კართული მუსიკალური კლასიკის გამოყვანის, თანამედროვე პროფესიული კართული მუსიკის წარმოშობაში და განვითარებაში.

მნიშვნელოვანია, რომ კართული პროფესიული მუსიკის შესახებ ტიციან ტაბიჯე კართული ხალხურ მუსიკაში ეწევა. მართლაც, ტვითონ ზაქარია ფალაშვილი ვერდა: ‘მიზნად დავისახე რა... მემუსავნა უმთავრესად კართული ეროვნული მუსიკის აღორძინებაში და განვითარებაში, მე 15 წლის მანძილზე

moviare TiTqmis mTel i saqarTvel o, dawyebul i qarTI iTa da kaxeTiT, da damTavrebul i zogjer miuwvdomel i mTiani svaneTiT, vagrovebdi xal xur simRerebsa da sagal obl ebs" (toraZe 2010: 77).

dRes sayovel Taod gaziarebul i azria, rom operaSi 'abesalom da eTeri- gamoxatul eba hpova ara marto misi avtoris, aramed, sazogadod, qarTvel i xal xis musikal urma geniam da rom fal iaSvil is tragikul i musikis pirqus sidiadeSi aisaxa mTel i qarTvel i xal xis mraval saukunovani tanjva. Ees opera antikuri tragediul i xel ovnebis simaRI emdea ayvani l i (donaZe: 1990).

rodesac tician tabize saubrobs qarTul i xal xuri musikis individual ur specifikaze, original ur paral el s avl ebs qarTul xal xur poeziasTan _ ixsenebs yivCaRis Sexvedras qarTvel vaJkacTan muxranis vel ze, anda vefxvisa da moymis l eqss da maT puSkinisa da Sil eris bal adebs utol ebs. Aaseve original uria paral el ebi vagneris da skriabinis - poetis sayvarel i kompozitorebis - grandiozul qmnil ebebTan - 'nibel ungebTan" da 'prometes himnTan" (tabize 1966a: 103). avtori, rogorc yovel Tvis, avl ens qarTul i kul turis TviTmyofadobis gamokveTisken da misi evropul i xasiaTis warmocenisken swrafvas.

weril is avtori msjel obs qarTul i xal xuri musikis Sedevrebze ('xasanbegura", 'Cel a" da sxv.), romel Ta Soris svanur 'l il es- masze gansakuTrebul i STabeWdil eba mouxdenia: 'gana marTI a warRvnas ar hgavda Tbil isSi dadeSqel ianisa da margianis svanebis qoros gamocena?... mxol od esaa, svaneTis mewyeri uecrad gaqra Tbil isidan da axl ac aravin icis, sad devs es madani" (tabize 1966a: 104).

ueWvel ia, aseTi mxatvrul i SemoqmedebiT mdidar xal xs ara erTi an ori gamocenil i ostatici unda hyavdes. „am saxel ebit mdidaria cveni musikac... gansakuTrebit zaqaria fal iaSvil s ergo bedad yofil iyo Tanamedrove operis pioneri da damamkvidrebel i. „abesalom da eTeriT" iwyeba qarTul i operis istoria" (tabize 1966a: 104) - wers tician tabize. arsebitad, es marTI ac ase. Tumca, formal urad, „abesalom" qronol ogiurad uswrebda mel iton bal anCivaZis „Tamar cbieri" (marTalia, daumTavrebel i), revaz gogniasvil is „qristine" (1918) da

dimitri arayiSvil is „Tqmul eba SoTa rusTavel ze“ (1919) (qarTul i musikis istoria: 1990).

sainteresoa msjel oba kompozitor niko sul xaniSvil is _ avtoris SefasebiT, „niko firosmanis kaxeli oreulis“ (tabize 1966a: 104) _ Sesaxeb, romlis mimarTac prioriteti mainc zaqaria fal iaSvil s eniWeba, radgan swored man „mogvca mTliani qarTul i musika, romel Sic yvel a kuTxea gamoyenebul i, magram Sekrul ia sastiki montaJiT“ (tabize 1966a: 104).

cota ar iyos, subieqturad unda miviCniOT werilis avtoris SeniSvna imis Sesaxeb, rom operebSi - „daisi“ da „I atavra“ „SeiZl eba meti iyos ostateba da masalis daufl eba“, vidre „abesalomSi“ (tabize 1966a: 106). dRes qarTul musikismcodneobaSi damkvidrebul i da aRiarebul ia azri, rom opera „abesalom da eTeri“ uzado mxatvrul i ostatebiT aris Sesrul ebul i.

tician tabizis original uri dakvirvebiT, am operaSi gansaxierebul ia qarTveli eris nacional uri xasiaTi: 'xal xma icno Tavisi xma, icno da Seiyyara“ (tabize 1966a: 106). misi azriT, esaa mizezi imisa, rom 'abesalomi“ - 'qarTul i operis saTave“ - aTi wl is ganmavl obaSi 300-j er daidga saopero Teatris scenaze“ (tabize 1966a: 106).

'genia ar aris eris moval eoba, _ ufro misi bednierebaa“ (tabize 1966a: 104) - wers tician tabize. rogorc cans, mas aRafrTovanebda fal iaSvil is sul SiCamwvdomi, siuJetis gmirul da patriotul motivebTan Serwymul i lirikul i, romantikul i musika. is ixsenebs nikol oz baraTaSvil is sityvebs poemidan 'bedi qarTl isa“, rom is, rac erTxel xal xis sul s daacndeba, saSvil iSvil od gadaecema. Ppubl icistis azriT, zaqaria fal iaSvil is Semoqmedeba samudamod aRibeWdeba msmenelis, eris kul turul mexsierebaSi. da radgan baraTaSvil i am sityvebs krwanisis omSi daRupul gmirebs uZRvnis, amitom SesaZl oa vifiqroT, rom tician tabize fal iaSvil is SemoqmedebiT Rvawls samSobl osTvis Tavganwirul i adami nebis Rvawls, maT gmirobas adarebs da utol ebs. kompozitoris Tavdadebul i Sroma SemoqmedebiTi da samoqal aqo gmirobis rangSia ayvanili.

unda iTqvas, rom tician tabizis mgrZnobiare, emociuri teqsti aRbeWdil ia avtoris natifi musikal uri al RoTi da wvdomiT. STabeWdil eba rCeba, rom is Sesrul ebul ia absol uturi musikal uri smenis mqone profesional is mier, romelic mkiTxvel s sTavazobs niko sul xaniSvil isa da mel iton bal anCivaZis musikis intonaciuri specifikis, ivane fal iaSvil is mier ganxorciel ebul i operis orkestrirebisa da zaqaria fal iaSvil is musikal uri simfonizmis kval ificiur anal izs.

amave dros weril i gamsWval ul ia publ icisturi mizandasaxul obi T, romelic rac mdgomareobs imaSi, rom qarTul sazogadoebas gauRvivdes erovnul i siamayis grZnoba da sakuTari Zal ebis da SesaZl ebl obebis rwmena.

6.2. თეატრი - „კოტე მარჯანიშვილი“

(tabiZe 1966a: 111-117)

„ღურუჯის“ დეკლარაცია“

(tabiZe 1966a: 300-307)

Tavis gamoCenil qarTvel Tanamedrovebs _ reJisor kote marj aniSvil s da sandro axmetel s uZRvnis tician tabize statiebs _ 'duruj is dekl aracia--1924w. (tabiZe 1966a: 300-307) da 'kote marj aniSvil i--1933 w. (tabiZe 1966a: 111-117).

tician tabizes xibl avs am adamianebis novatorul i buneba, maTi daudgromel i xasiaTi, revol uciuri SemarTeba, is, rom 'marj aniSvil s bevri ram Sexvedria da Tavs gadaxdomia cxovrebisა da Semoqmedebis gzaze" (tabiZe 1966a: 111). es is Tvisეებია, რომლებიც sul ierad anaTesavebda am did Semoqmedebs.

statiaSi 'kote marj aniSvil i" aris reJisorisadmi miZRvnil i aseTi pasaji: 'mas aqvs mozvavebul i mewyeris STagoneba da Tu zavad wamovida, ar gaCerdeba, sxvasac gaitans da TviTonac CainTqmeba" (tabiZe 1966a: 111). am pasaJma SeuZl ebel ia mkiTxvel s ar gaaxsenos statiis avtoris cnobil i poeturi striqonebi:

'me ar vwer l eqsebs, l eqsi TviTon mwers,
Cemi sicocxl e am l eqss Tan axl avs,
l eqss me vuwodeb movardnii mewyers,
rom gagitans da cocxl ad dagmarxavs-

(tabiZe 1982: 559).

tician tabizes miacnda, rom poeziaSi, xel ovnebaSi stiقيuroba, spontanuroba aris mTavari sawyisi da marj aniSvil is SemoqmedebaSic am sawyiss xedavs da afasebs.

Ppoets izidavs reJisorisTvis damaxasiaTebel i 'daudegroba, gaafTreba da Tavganwirul oba" (tabiZe 1966a: 112), anu is, ramac 'cisferyanwel Ta" ordenis poetur amboxs misca impulsi da swored amgvani Tanxmireba ganapirobedda, rogorc Cans, tician tabizis aRfrTovanebas kote marj aniSvil iT.N

'cisferyanwel Ta- SemoqmedebiT kredos da poetur msofi aRqmas, esTetikas erTgvarad exmianeba tician tabizis msjel oba marj aniSvil is Teatral uri koncefciis Sesaxeb _ 'mistvis Teatri ar iyo erTi romel ime Teatri, mistvis mTel i qveyana iyo erTi uzarmazari Teatri da TviTonac, rogorc reJisori, yel gan iyo, sadac ki Teatris Tavbrudamxvevi mtveri dadgeboda" (tabiZe 1966a: 112). unebli eT gagaxsendeba tician tabizis poeturi striqoni l eqsidan 'qal deas bal agani- _ 'Cemi samSobl o _ saqarTvel o _ sxva Teatria- (qarTuli poezia 1982: 495). 'cisferyanwel ebisTvisac- da kote marj aniSvil isTvisac samyaro, qveyana, adamianta cxovreba warmodgeboda Teatrad - sanaxaobad, saxiobad, niRbebis TamaSad...

sandro axmetel is da kote marj aniSvil is daudegarma bunebam, maTma brZol am Teatral uri rutinis winaarmdedga ganaxl ebisken, novaciisken swrafvam gamoxatul eba hpova 1924 wels maT garSemo Semokrebi l axal gazrdul i Teatral uri kol eqtivis _ 'duruj is- SeqmnaSi. rusTavel is Teatris msaxiobTa korporacia 'duruj is- saxel wodeba warmodgeba mdinare duruj isgan, romelic kote marj aniSvil is mSobl iuri sofl is _ yvarl is - mdinarea. tician tabiZe marj aniSvil is da misi axal gazrdul i dasis temperaments mdinare duruj is moulo dnel wyal uxvobas da stiقيur Zal as adarebs _ 'kaxeTSi Cemi Tval iT minaxavs,

rom am patara mTis mdinares kl deebi dauxeTqia da iseTi cikli opuri l odebi Camoutania, adamiani verc ki daij erebs aseTi warRvnis datrial ebas- (tabiZe 1966a: 112).

korporacia 'duruj i- miznad isaxavda Teatris SemoqmedebiTi cxovrebis da organizaciul i formebs gardaqmnas. igi brZol as ucxadebda Zvel , dromoWmul Teatral ur stil s. es axal gazrdul i korporacia aRsavse iyo novatorul i sul iskveTebiT. igive SeiZl eba iTqvas „cisferyanwel Ta“ poeturi kredos Sesaxeb.

„duruj is“ modernistul i ideebi stiQioniviT daatyda Tavs imdroindel i Tbil isis dune da provinciul Teatral ur cxovrebas da tician tabiZe enTuziazmiT, SeiZl eba iTqvas, erTgvari TavganwirviT daudga gverdiT am korporacias: 'Teatri ar aris is, rac nacional uri sircxvil ia: erovnul tipad miviRoT nal eqi kintoebisa da yaraCoRel ebisa?.. es aris marTI a Tavis dasamareba. Cven, 'cisferyanwel ebma-, pirvel ad SemoviReT 'arSin mal -al anis- warmodgenis dangreva aqac da provinciaSic... es Cveni esTetikuri da erovnul i siamayis moTxovnil eba iyo- (tabiZe 1966a: 303) _ werda tician tabiZe axal i sareJisoro da Teatral uri koncefcii s mxardasaWerad.

„icavda ra „duruj is“ pozicias, tician tabiZe evropul i Teatris pozicias icavda... arSin-mal -al anis modur aRmosavl ur simRerebs „cisferyanwel ebic“ da „duruj el ebic“ evropemizms sapi rispi ro movl enad mi iCnevden“ _ wers Tetr mcodne vasil kiknaZe (kiknaZe 2003: 527).

'duruj i- upirispirdeboda primitiul Sexedul ebas, romel ic Teatrs mxol od da mxol od gasarTobis funqcias utovebda da am ubadruki Sexedul ebis nacvl ad amkvidrebda Teatris misiis humanistur gagebas, Teatris maRal moqal aqeobriv paToss, maRal mxatvrul obas, sadResaswaul o bunebas. es esTetika savsebiT gaiziara da mis dasacavad xma aimarI a tician tabiZemac.

„duruj ma“ Teatral ur rutinas daupirispira sinTezuri Teatris principi _ 'Semdeg movida qimia, al gebra formis, al qimia... reJisori, artisti, dramaturgi... Teatrs miuyenes meti moTxovnil ebebi... Cveni artistebis pirvel Taobas mohyva uniWo Taoba. SesaZl ebel ia niWi imdenad kidev ar akl daT, ramdenadac kul tura, Zieba da teqnikuri

mi Rwevebi- (tabiZe 1966a: 303) _ rogorc vxedavT, absol uturad kanonier, bunebriv pretenziebs uyenebs axal i esTetika Zvel Teatrs. tician tabiZis azriT, ar SeiZl eba axal i saqmis gakeTeBa, Tu Zvel s ar eTqva uari: 'yovel i axal i Zal a da mimarTul eba xel ovnebaSi gamodis kadnierebiT da metis moTxovniT _ es yvel asaTvis cxadia, _ mwerl obas, yovel SemTxvevaSi, es axsovs dawyebul i berZenTa kosmogonis hesi odedan, da gaTavebul i frang dadaist tristan tcaramde. kadnieri da Seupovari iyo romantizmi, natural izmi, simbol izmi, futurizmi, da dRes evropaSi TiTqmis imdeni skol aa, ramdeni mxatvaricaa da poetic-(tabiZe 1966a: 301).

aq tician tabiZe Cvens winaSe warmodgeba rogorc moazrovne, romel ic saqarTvel oSi evropul i standartis damkvidrebas cdil obs, radgan swored evropul i kul turaa dinamiuri da individual isturi, masSi yovel xel ovans Tavisi gamorCeul i xma, saxe moeTxoveba; swored evropul i arCevania ganaxl eba da radikal uri cvl il ebebi, swrafva progresisken, rac anaTesavebda kote marj aniSvil is, sandro axmetel is da 'cisferyanwel Ta- SemoqmedebiT kredos. „cisferyanwel ebs miaCndaT, rom xal asi poeturi xma ikargeboda ugemovnebis zRvaSi. aseve fiqrobdnenAduruj el ebic. Oorive daj gufebam ukompromisod Seutia Zvel s. manifestebi iyo paTetikuri, rixiani, kadnieri, axal gazrdul ad gul wrfel i da Wabukurad mgznebare“ (kiknaZeN2003: 525).

tician tabiZis intel eqtual ur-SemoqmedebiTi Ziebebis Semaj amebel formul asaviT JRers misi sityvebi, roml ebSic qarTul i kul turis modernizaciis da universal izaciis aucil ebl obaa gamokveTil i: "nu viqnebiT karCaketil ebi: msofil io radiusiT gaimarTos xazi qarTul i xel ovnebis da maT Soris, Teatrisac" (tabiZe 1966a: 307).

'Zvel is dangreva da uaryofa ar aris danaSaul i, _ erovnul i aRorZineba swored amazea damokidebul i... qarTvel i eri imiT aris gamarj vebul i, rom yovel Tvis ganaxl ebis gzas adgas, Torem isedac grZel i istoria nacrad aqcevda- (tabiZe 1966a: 306). Zvel i Taobis Teatral ebis dapirispireba kote marj aniSvil Tan, agreTve korporacia 'duruj Tan- Zal ian hgavs e.w. 'mamaTa da Svil Ta brZol as- XIX s. 60-70-ian wl ebSi, roml is ZiriTadi arsi iyo cxovrebis patriarqal ur-feodal uri wesis, kul turis, mwerl obis gaqvavebul i formeblis damcvel i 'mameblis- da

cxovrebi, kul turis ganaxl ebisken Tavgadadebul ad mswrafvel i axal i Taobis _ 'Svil ebis~ _ Seurigebel i dapirispireba. es dapirispireba umTavresad l literaturis sferoSi gamovlinda, magram, faqtobrivad, moicavda social uri cxovrebi da kul turis yvel a sferos (qarTul i... 1984: 348). 'patriotoba da qarTvel oba nu iqneba Ronemixdil Ta monopol ia. erTxel grigol orbelians egona, rom ilia WavWavaZe angrevda saqarTvel os, magram is novatori darCa qarTvel obis dauCrdil vel kol osad~ (tabiZe 1966a: 306).

dRes, rodesac TiTqmis mTel i saukune gavida 1924 wel s tician tabiZis statiis - „duruj is“ dekl araciis“ daweris Semdeg, srul iad cxadia, rom tician tabiZe yvel aze progresul i ideebis da yvel aze niWieri adamianebs damcvel ad mogvevl ina. 'modis axal gazrdoba, romel mac Segnebul ad iwama kote marj aniSvil is misia Teatris ganaxl ebis (aqedan parol i 'duruj i-). miéciT saSual eba Tqvan Tavisi si tyva: sandro axmetel i, Tamar WavWavaZe, veriko anj afarize, akaki vasaZe, akaki xorava, uSangi CxeiZe, Sal va RambaSiZe, dodo anTaZe... ra iqneba qarTul i Teatri, rom eseni gamovricxoT: me vambob Tanamedrove Teatrze. Zvel ebs rad unda swyindeT, rom maTi meTodi Zvel ia, maTi kunTebi moiRal nen...“ (tabiZe 1966a: 306).

dRes zemoCamotvli il i msaxiobebi qarTul i Teatris korifeebad iTvl ebian da maT saxel ebs yvel a ukavSirebs qarTul i erovnul i Teatris renesanss. magram im dReebSi, rogorc CvenSi xdeba xol me, maT usamarTl o kritika da Seuracxyofa ar mohkl ebiaT: 'yvel as axsovs, ra iyo es warmodgena [igul isxmeba kote marj aniSvil is mier dadgmul i speqtakl i - l ope de vegas 'cxvris wyaro~, l aurensia _ Tamar WavWavaZe _ m.t.], rogor gadasxvaferda Teatri j adoqari novatoris xel Si... dekoraciebi, musika _ yvel aferi axal i iyo da yvel aferi sunTqavda ganaxl ebiTa da aRorZinebiT.N es warmodgena gadaiqca demonstraciad da mitingad- (tabiZe 1966a: 115).

al aparakda presac da sazogadoebas gauCnda Zl ieri interesi axal i Teatris mimarT. qarTul warmodgenebs ucxoel ebic eswrebodnen da Teatri iqca ganuwyvetel i, cxare diskusiebis sagnad: 'mxol od Zvel i rutinerebi ar cxrebodnen... am warmodgenis meore dResve xel ovnebis

sasaxl eSi marTavdnen sawinaaRmdego demonstraciebs, da axal Teatrs naTI avdnen j ambazebis Teatrad... am Rames mxol od me da paol o iaSvil i vicavdiT kote marj aniSvil s..." (tabiZe 1966a: 115).

rogorc tician tabiZe sinanul iT wers, mas undoda mowinaaRmdege banaks gamoekveTa Tavisi poziciebi, rom SemdgomSi SeZl ebodaT kamaTisTvis ufro principul i xasiaTis micema, magram, rogorc irkveva, kamaTi ukve acdenil i iyo principul xazs: sadac saWiro iyo sidinj e da anal izi, iq mxol od 'isteriul i gamZafreba- yofil a: 'me axl a arc vasaxel eb am xal xs, radgan dRes TviTonac SercxvebaT TaviantI CamorCenil obisa-(tabiZe 1966a: 115).

samwuxaro real obaa. retrogradebis brZol a novatorebTan xSirad Trgunavs axl ismaZiebel da enTuziazmiT savse axal gazrdobas, magram, sabednierod, am SemTxvevaSi kote marj aniSvil is mtkice xasiaTma da Seupvrobam sZl ia Surian karCaketil obasa da SezRudul obas.

isev tician tabiZis metafora gvaxsendeba, sadac is marj aniSvil is xasiaTs mdinare duruj is Tvisebebs adarebs _ 'amaod cdil obdnen yvarl el ebi mdinarisaTvis dambebi daegoT: adidebul i duruj i nacarmtvers adenda am dambebs da aforiaqebul i mil ekavda xeobas- (tabiZe 1966a: 112).

aseTive daudgromel i da Tavdauzogavi ostatebi iyvnen kote marj aniSvil i da sandro axmetel i.

SeniSvnis saxiT gvinda davZinoT, rom, samwuxarod, mogvianebiT korporacia 'duruj sa- da marj aniSvil s Soris Tavi iCina mwvave konfl iqtma da marj aniSvil ma 1926 wel s (tician tabiZis mier statiis daweridan sul raRac oriode wl is Semdeg) Teatri datova, xol o korporacia 'duruj i- daiSal a.

kote marj aniSvil is sikvdil is scena tician tabiZes raRac ucnauri tkivil iT da TiTqos tragikul i winaTgrZnobiTac aqvs aRbeWdil i: 'sikvdil ma kote marj aniSvil s Semoqmedebis qarbuqSi mouswro. Teberval Si me viyavi moskovs... moskovidanac erTad vimgzavreT da aqamdisac mgonia, rom erT matarebel Si vzivarT..." (tabiZe 1966a: 116).

6.3. "რუსთაველის თეატრი"

(tabiZe 1966, t.2: 308-317),

tician tabiZis kidev erTi mniSnel ovani publikacia Teatris Sesaxeb aris statia 'rusTavel is Teatri-.

sayovel Taod cnobil ia 1930-ian wl ebSi rusTavel is TeatrTan dakavSirebul i politikuri peripetiebi. am bol o dros Zal ian bevri da mniSnel ovani dokumenti gamoqveynda, romelic adasturebs imdroindel i mmarTvel i wreebis (upirvel esad I avrenti berias) sabediswero dainteresebas am Teatrit _ misi SemoqmedebiTi kolektiviT, repertuariT, yovel dRiuri cxovrebiT. „axmetel s da bevr duruj el s Zvirad dauj daT maSindel i damoukidebl oba. „duruj is“ gverdiT verc partiul i uj redi da verc komkavSiri veras gaawyobdnen. beria Tavის weril Si pirdapir faSistur organizacias uwodebs maT, radgan isini ar scnobdnen zemdgom organoებს“- vkiTxul obT Tetrmcodne vasil kiknaZis wignSi (kiknaZe 2003: 540).

tician tabiZis statia „rusTavel is Teatri“ 1930 wel saa daweril i da aq TiTqos ukve igrZnoba represiebis moaxl oebs. 'qarTul i drama mal e central ur sakiTxad iqca qarTul i xel ovnebis politikaSi da dRemde aqtiur sakiTxad rCeba, magram aqve aSkara iyo, rom gamZafrebul zrdas moyveboda aucil ebel i mtkivani adgil ebis gaxsna- (tabiZe 1966a: 309).

marjaniSvil is da axmetel is oponentebi acxadebdnen, eseni kargi reJisorebi ki arian, 'magram Teatrs reJisorebi ver Seqmniანო-; maTi meore Tezisi aseTi iyo: 'marTalia, moxda erTgvari formis gadaxal isebs, ganaxl ebs, magram yvel aferi es xdeba ucxo meTodiT და sad aris qarTul i erovnul i Teatrio- (tabiZe 1966a: 309).

rogorc vxedavT, statiis avtori publicisturi simarTliT warmoaCens, rogor ikvreboda wre marjaniSvil isa da axmetel is garSemo. cnobil ia, rom am orma novatorma reJisorma mTliანად დაangria Zvel i patriarqal uri Teatris gaxevebul i principebi და Zlieri reJisoris 'diqtatura- ganaxorciel a. rogorc tician tabiZe wers, sabWoTa ideol ogiis poziciebidan es Sefasda rogorc 'mavne gadaxra- (tabiZe 1966a: 309). TviT tician tabiZe ki sareJisoro "diqtaturis" mxardamWerad

gvevl ineba: 'sxvanairad SeuZl ebel i iyo reJisoris avtoritetis dadgineba da ganmtkiceba; aman didi dadebiTi roli iTamaSa" (tabiZe 1966a: 309).

tician tabiZis angvარი Ria mxardaWera reJisorebisadmi, romel Tac ukve 'mavnebl obasi- sdebdnen bral s da romel Tagan erTi _ kote marjaniSvili _ sul mal e, faqtobrivad, gaZevebul i iqneboda qarTuli Teatridan, xolo meore _ sandro axmeteli _ daxvretili, statii avtoris Tamam, ukompromiso nabij ad unda CaiTval os.

cxadia, sabWoTa Teatris 'meurvebs- arc reJisorTa namdvili da SeubRalavi avtoriteti mosdiodaT Tval Si da arc maTi novatoruli evropეistuli Teatraluri eqსperimentebi. „axmetel is gamorCeuli Sturmebi qarTveli xalxis artistuli bunebis gamosavl enad, misi siRrmiseuli svlebi eris sanaxaobiTi kul turis saTaveebTan, cisferyanwel Ta aRtacebas iwvevda" (kiknaZe 2003: 532).

magram yvel aze mtkivneuli sxvaram iyo: 'Teatri pirისpir miadga ufრო wyeul sakiTxebs _ es sakiTxebia: repertuarisa, erovnul obisa da revol ucionurobisa- (tabiZe 1966a: 310). cxadia, rom samive es 'wyeul i- sakiTxi ukavSirdeboda sabWoTa xel isufl ebis mier Teatris propagandistul manqanad qcevis survil s.

literaturas da xel ovnebas _ kinos, mxatvrobas, musikas da gansakuTrebit Teatrs sabWoTa ideologia yovel Tvis akისreბda masobrivi propagandis funqcias. rodesac kinoxel ovneba masebze Zl ier zegavl enas j er kidev ver axdenda, ar arsebobda masobrivi propagandis iseTi Zl ieri saSual eba, rogoricაa televizia, Teatris propagandistuli roli gansakuTrebul i iyo. Teatri uSual o kontaktsi Sedis publ ikasTan, mas gaaCnia iseTi Zl ieri iaraRi, rogoricაa sityva. sityvis meSveobiT SesaZl ebel i xdeboda uxeSi zemoqmedeba 'kol eqtiur qvecnobierze- da masebi ufრო advil ad dasamorCil ebl ebi da samarTavebi xdebodnen.

rustavel is Teatric unda Camdgariyo xel isufl ebis samsaxurSi da moexdina masebis konsolidacia komunisturi ideebis garSemo.

tician tabiZis statia Aangvar konteqstSia gansaxil vel i.

problema, romel ic aq kul turol ogiur pl anSia ganxil ul i, kul turol ogiur-TeatrmcodneobiTi rakursiTaa danaxul i, rusTavel is Teatris repertuarisa da Teatris mayurebel Tan urTierTobis dil emebs moicavs. avtori saubrobs qarTul i Teatris tradiciis or magistral ur mimarTul ebaze _ heroikul ze da komediurze. erT-erT yvel aze mniSnel ovan heroikul speqtakl ad tician tabize miicnevs al . sumbaTaSvil is 'Ral ats- da mis 'momyol dramebs~, xol o komediuri Janris speqtakl ebad _ a. cagarl is 'xanumas- da mis msgavs warmodgenebs.

istoriul i drama 'Ral ati- saqarTvel os gmirul i warsul is nostal giuri gaxsenebaa. rusTavel is Teatris speqtakl Si tragikul ad Seferil i romantikul i paTosi erwymoda WeSmarit realizms, msaxiobebi TamaSobdnen mgznebare temperamentiT, xol o reJisoris patriotul i saTqmel i mayurebl is sayovel Tao aRfrTovanebas iwvevda.

meore mxriv, TeatrSi idgmeboda ugemovno, dabal i mxatvrul i Rirebul ebis warmodgenebi, roml ebic izidavda farTo masebs, ukmayofil ebda sicil is primitiul fiziol ogiur moTxovnil ebas da arTobda maT. akademiuri Teatris amgvani daknineba aRaSfoTebis tician tabizes da is aSiSvl ebs am samwuxaro movl enis fesvebs: 'Cven axl a ar SevudgebiT imis garkvevas, Tu rogor moxda, rom Tbilisis eTnografiul i nal eqi erovnul saZirkvl ad iqca, da kinto kidev erovnul gmirad,... _ magram saqme is aris, rom am xaziT warimarTa Semdeg qarTul i opera 'qeTo da kote~, ... da Zvel rusTavel is Teatrsac uwia j er uvnebel i 'mzis dabnel ebiT- da Semdeg 'dezertirkiT- da 'amerikel i ZiiT~, romel sac verc gasabWoebam uSvel a da verc axal ma reJisorul ma xerxebma, radgan fesvebi sxvagan hqonda gamdgari- (tabize 1966a: 311).

naTel ia, rom rafinirebul i literaturul i gemovnebis mqone 'cisferyanwel ~ poets aRizianebs da Trgunavs rusTavel is Teatris mizanmimarTul i degradaciac, msaxiobTa TamaSis vul garul i manerac, repertuaris simwirec da mayurebl is intel eqtual uri krizisic. modernisti SemoqmedisTvis esTetikurad miuRebel ia rogorc fsevdopaTetikuri scenuri siyal be da xel ovnuri heroikul -isteriul i stili, aseve saelWvo gemovnebis vodevil uri piesebi da msaxiobTa TamaSis manera. 'Tval is dabrmaveba iqneba imis ar SemCneva, rom am warmodgenas

auarebel i xal xi eswreboda da Teatridan gamotanil intermediebis kupl etebs mTel i Tbilisi mReroda- (tabiZe 1966a: 311). amgvar speqtakl ebs tician tabiZe miCnevs mayurebl is intel eqtual uri rangis indikatorad.

rogorc statiidan Cans, saxel mwifos mxridan Teatris mimarT tardeboda iseTi politika, rom repertuaris gaubral oebiT, gaprimitiul ebiT xal xis farTo masebis mozidva gamxdariyo SesaZl ebel i da advil ad moxerxebul iyo seriozul i cxovrebi seuli probl emebis miCqmal va, mtkivneul i Temebis sazogadoebis yuradRebis miRma datoveba.

am speqtakl ebze, rogorc Cans, 'axal ma-, nakl ebad ganaTl ebul ma mayurebel ma daiwyo daswreba da misi donis amaRl eba TeatrisTvis axal Znel probl emad iqca: 'am dadgmas hqonda kidev sxva mniSvnel obac: aq pirvel ad gausinj es pul si axal mayurebel s _ mayurebel i xom TeatrisTvis naxevari saqmea _ da aSkarad gamoCnda, rom ufro didi RonisZiebaa saWiRo, raTa mayurebel i gardaiqmnas, rom amas j er kidev didi muSaoba sWirdeba da rom es arc iol i, amasTan erTad arc marto Teatris sakiTxia- (tabiZe 1966a: 311).

revol uciuri Teatri, tician tabiZis azriT, erovnul -paTetikuri Teatris principebs unda dayrdnoboda: 'aq mocemul ia mebrZol i temperamenti da qarTul i erovnul i gmirobis kul ti; Tu am sagmiro paTetikurobas Sinaarsi Seecvl eba, misi aRorZineba dResac drois moTxovnil ebaa, vinaidan revol ucia warmoudgenel ia am sagmiro motivis gareSe. es gmirul i toni zedmiwevniT udgeba Cvens qarixlian, revol uciur epoqas" (tabiZe 1966a: 312).

tician tabiZe xedavs, rom qarTul i xel ovneba, Semoqmedeba midrekil ia paTetikisken, Zl ieri vnebebis gamoxatvisken, heroikisken (aseTia TviT misi poeziac). amitom is fiqrobs, rom 'revol uciuroba-erovnul i stil iT unda gaixsnas da amit erovnul i gaxdes. ucxo, axal i Tema unda Seerwyas qarTul bunebas, qarTul esTetikas. amit tician tabiZe icavs erovnul obas xel ovnebaSi.

tician tabiZe kritikul ad aris ganwyobil i xmamaRal i da xel ovnuri paTetikurobis mimarT, Torem namdvil i eqspresiiT aRbeWdil da emociurad mZafr srul fasovan heroikul speqtakl ebs, piriqiT, savsebiT

pozitiurad afasebs: 'gmirul i toniT Caatara rusTavel is Teatrma 'l amara-, romel ic erT-erT saukeTeso dadgmad unda CaiTval os- (tabiZe 1966a: 312).

rogorc vxedavT, statiis avtors pretenzia aqvs ara romel ime Teatral uri Janris an stil is mimarT, aramed igi TatrSi icavs daxvewil gemovnebas, maRal mxatvrul obas. Tu paTetika mokl ebul ia Rrma saTqmels, seriozul da mniSvnel ovan Sinaarsobrivi sayrdenebs, is cariel ritorikad iqceva: 'gmirul tons Sinaarsi unda, uamisod advil i SesaZl ebel ia is ritorikaSi gadavides da mayurebel ze araviTari STabeWdil eba ar moaxdinos- (tabiZe 1966a: 312).

erT-erT amgvar warmodgenaze msjel obisas avtori ambobs: 'aq imdenad aSkara iyo sqematuroba da ritorika, namdvil yofasTan mowyveta, rom verc reJisoris xel ma, verc artistebis mondomebam veraferi uSvel a- (tabiZe 1966a: 313).

amgvarad, tician tabiZem statiaSi gaxsna, gaaanal iza is 'Sinagani tkivil ebi-, romel ic wl ebis manZil ze probl emad eqca rusTavel is Teatrs. mTavari 'tkivil i- mainc iyo Rirseul i mxatvrul i repertuari, romel sac marj aniSvil i da axmetel i Tavisi mxatvrul i dasiT namdvil ad daZl evdnen, moereodnen. piesebis Tematikis mTavar ganmsazRvrel ad tician tabiZes miaCnia cxovrebasTan siaxl ove da 'saqarTvel os cxovrebidan daweril i- (tabiZe 1966a: 313) namdvil i adamanuri dramis warmoceni sken swrafva.

6.4. "ცხვრის წყარო" ქართულ სცენაზე

ლოპე დე ვეგას პიესის მიხედვით, დადგმა კ. მარჯანიშვილისა
(gazeTi „baxtrioni“, №21 - 15.07.1922.)

tician tabiZis statia 'cxvris wyaro- qarTul scenaze" eZRvneba kote marj aniSvil is mier 1922 wel s rusTavel is TeatrSi dadgmul revol uciur-heroikul speqtakl s, romel ic qarTul i Teatris ganaxl ebas daedo safuZvl ad. es iyo marj aniSvil is - qarTul i scenis WeSmariti

novatoris – pirveli Sedevri saqarTvel oSi. 'kote marjaniSvil ma usaTuod Sehqmna Tavisi epoqa qarTuli Teatris istoriaSi. Cvenma redaqciam marjaniSvil is Camosvl isTanave aiRo pozicia am reJisorisadmi- (baxtrioni 1922c: 1) – saxel ovnebo Jurnal istikis moval eobac swored es aris – Tval sawieridan ar gamorces mniSvel ovani, epoqal uri movl enebi da ara marto gaaSuqos isini, aramed Tavisi obieqturi kritikiT da SefasebiT stimuli misces dargis warmatebul ganviTarebas.

Tanamedrove qarTveli Teatrmcodneebi ar kamaToben imaze, rom, ramdenad paradoqsul adac ar unda mogveCvenos, es speqtakli erTdroul ad iyo pirveli qarTuli sabWoTa speqtaklic, romelic revoluciuri paTosiT iyo aRbeWdili da amave dros pirveli qarTuli evropuli rangis speqtaklic.

'cxvris wyarom- daamarcxa is nihilizmi, romelic sufevda imdroindel qarTul TeatrSi. Teatris 'sikvdil ze TviTon reJisorebi da artistebic I aparakobdnen ase daJinebiT- (baxtrioni 1922Z: 1) – swored amitom tician tabize am movl enas ganxil avs rogorc gansakuTrebul ad mniSvel ovan erovnul -patriotul aqts. 'rasakvirvel ia, ar kmaro marto patriotuli frazeologia... mxol od saqme da namdvili Sroma gamoaCens mamuliSvil s. 26 wl is emigrantobis Semdeg kote marjaniSvil i daubrunდა saqarTvel os, rom erTad miezRo mistvis Tavisi codnis, gamocdilebis, da tal antis SenaZeni- (baxtrioni 1922w: 1). tician tabize speqtaklis 'saswaul s- (baxtrioni 1922W: 1) uwodebs da es revoluciuri paTosiT aRsave dadgma Cveni erovnul i kul turis miRwevad miaCnia.

araviTari disonansi ar SeimCneva am speqtaklis Sesaxeb tician tabizis – TviTmxil veli mayureblisa da kritikosis – da Tanamedrove qarTveli Teatrmcodnis – nodar gurabaniZis msjel obaTa Soris. tician tabizis azrit: 'samxreTis mcxunvare mze, temperamenti da 'uTval aviferi- bunebis... am Rames es iyo swored mocemuli" (baxtrioni 1922x: 1); nodar gurabaniZe ki vrcl ad msjel obs imaze, Tu ra didi mniSvel obaeniWeboda naTel -Crdilebis Senacvl ebas, ara mxol od ganaTebis, aramed grZnobaTa cval ebadobis, grZnobaTa dapirispirebis Tval sazrisiT (gurabaniZe 2012).

es 'uTval avi feri- anu speqtakl is intonaciuri, ritmul i mra val ferovneba, saxiobTa TamaSis naingvari stili, dekoraciis, ganaTebis, musikal uri gaformebis simdidre gansakuTrebul ad efeqturs xdidam monumentur da dramatul warmodgenas.

qarTul i Teatris mkvl evarebis azriT, es Teatral uri saSual ebebi, cxadia, cnobil i iyo marjaniSvil is winamorbedi reJisorebisTvisac – al eqsandre wuwunavasTvis, mixeil qorel isTvis, akaki faRavasTvis, magram maTi aseTi intensiuri gamoyeneba, yvel a Teatral uri komponentis aseTi organuli Serwyma saintereso da STambeWdavi siaxle yofila „cxvris wyaros“ mayurebl isTvis.

aq yuradReba gvinda gavamaxvil oT tician tabizis erT wiaRsvl aze, romel sac is am statiaSi gvTavazobs da romelic metyvel ebs misi patriotuli msofl mxedvel obisTvis saerTodac damaxasiaTebel, mis publicistur statiebSi xSirad gamovlenil il iasebur jansaRkriticizmze. tician tabizis dakvirvebiT, qarTvel s, rogorc wesi, erTisul i aqvs, Seeswros Tavisi niWierebiT gamorCeuli kolegis warumatebl obas, sazogadoebac mzaris, gaiziaros Tavisianis – gamoCenili qarTvel is – damarcxebis sixarul i: 'unda iTqvas marTali, rom qarTvel xel ovanis genia aramto mis Tana profesii xal xs exarbeba, sazogadod qarTvel i yovel Tvis xarbovs uTuod qarTvel xel ovanis damarcxebas- (baxtrioni 1922j: 1). magram am SemTxvevaSi moxda sapirispiro ram – 'am Rames, am SemTxvevaSi moxda saswauli, ase gul wrfel ad arasdros ar gauxaria mas [sazogadoebas – m.t.] am ukanasknel wl ebSi. kote marjaniSvili am Rames mogebuli darCa- (baxtrioni 1922h: 1). tician tabizes ukvirs rustavel is Teatris kolektivis, saxiobTa uSurveloba, saerto sixarul i, arfrTovaneba kolegebis warmatebisa da didi saqmis erTad ganxorciel ebis gamo. am saerto sazeimo ganwyobas qarTul i sazogadoebac iziarebda da ubamda mxars: 'Cven arasdros ar gvinoxavs ase gaxarebuli qarTul i Teatri, qarTul i sazogadoeba, rogorc am Rames- (baxtrioni 1922h1: 2).

tician tabize speqtakl is aseTi warmatebis safuzvel s saxiobebis maRal xel ovnebaSic xedavs.

kote marj aniSvil ma 'cxvris wyaroSi- mTavari roli debutant msaxiobs – Tamar WavWavaZes miando, romelic Zl ieri gancdis mqone artisti aRmoCnda. man erTbaSad daipyro scena da mayurebel i. tician tabize imowmebs veriko anj afarizis da uSangi Cxeizis Sefasebebs: 'misi laurensia hgavda aboboqrebul niaRvars", 'Tamar WavWavaZes wil ad xvda yofil iyo qarTul TeatrSi pirveli dadgmis bairaxtari, gamarj vebis bairaRi man Rirseul ad miitana im mwverval amde, romel sac miaRwia qarTul ma Teatrma maSin – 1922 wl is 25 noembers" (baxtrioni 1922h2: 2) tician tabizis sityviT, "mTel i eqzoturoba da temperamenti am warmodgenis Tavze gaditana Tamar WavWavaZem (laurencia). ar unda Tqma, rom k. marj aniSvil ma qarTul Teatrs aRmouCina Tamar WavWavaZe. am msaxiob qal s aqvs yvel aferi, rac saWiroa kargi artistisTvis da Cven gvgonia, is darCeba qarTul scenis damSvenebad. 'cxvris wyaros- am Rames gaamarj vebina Tamar WavWavaZem" (baxtrioni 1922h3: 2). am mosazrebas iziarebs Tanamedrove qarTul i Teatrmcodneobac. tician tabize aRniSnavs sxva axal gazrda damwyebi msaxiobebis ostatur TamaSsac (akaki vasaZe, al eqsandre imedaSvil i, el ene donauri-vaCnaZe). mis yuradRebas ar gamoCenia, agreTve masobrivi scenebi, romel Ta eqspresiul obaze da dinamizmze dRemde saubrobs Teatral uri kritika.

tician tabize, rogorc Teatral uri kritikosi da Jurnal isti, ki ar aRwers Teatral ur faqtebs, aramed Tavisi koncefciis, esTetikis prizmaSi gaatarebs mxatvrul movl enebis da mZafr STagonebas da stiqur Zal as moiTxovs qarTul i Teatrisagan.

6.5. ქანდაკება - "აკაკის ძეგლი"

(gazeTi „baxtrioni“ №24, - 24.07.1922.)

tician tabize gansakuTrebul ad afasebs patriotul -kul turul Zal isxmevas, romelic uxmaurod, upretenziოდ, zar-zeimis gareSe xorciel deba. ase uxmaurod daudgams niko nikol aZes operis baRSi akaki wereTl is Zegli: 'saqarTvel oSi ase Cumad da ubral od j er ar gakeTebul a arc erTi erovnul i saqme. akakis Zegli is amarTvas... ar uZRvoda win araviTari agitacia, piriqit, am SemTxvevaSi ubral o da

aucil ebel i ceremonial ic Zegl is gaxsnisas ar yofil a" (baxtrioni 1922h4: 1).

weril is avtors TiTqos ukvirs qarTvel ebisgan, rom isini saqmes vinmes dasanaxad ar akeTeben: 'srul iad moumzadebl ad erT dRes moqal aqeni tfil isSi, operis baRSi gaaCera akakis monumentma... es iyo Zal ian moul odnel i" (baxtrioni 1922h5: 1).

Aam sasiarovno moul odnel obiT STagonebul tician tabiZis weril Si Cans siTbo da siyvarul i akakis pirovnebis, misi adamanuri bunebis mimarT da agreTve aRfrTovaneba misi gamorCeul obis niSniT aRbeWdil i garegnul i xatiT: 'visac unaxavs akaki wereTel i sibereSi, is samudamoT daij erebda, rom am RvTiur WurWel Si bibl iur winaswarmetyvel is TaviT da fafariT usaTuod unda yofil iyo didi niWis matarebel i sul i" (baxtrioni 1922h6: 1).

aucil ebel ia iTqvas, rom 'cisferyanwel ebi" da maT Soris tician tabiZec Tavidan upirispirdebodnen swored akakis, rodesac uaryofdnen kl asikur l iteraturas rogorc modernistebi da avangardistebi; swored akaki miaCndaT im poeziis gansaxierebad, romel ic unda daeZl iaT da gadael axaT (aval iani 1992: 103). gasaTval iswinebel ia, rom rodesac isini gamoCndnen qarTul poeziaSi, aq akakis epigonebi iyvnen gabatonebul ni da ufro isini iwvevdnen "cisferyanwel ebi" gaRizianebas, vidre uSual od TviTon akaki. TandaTan "cisferyanwel ebs" simwif e moemataT da ufro daafases akaki wereTel i.

tician tabiZe Tavisebur Sefasebas aZl evs akaki wereTl is poetur figuras da mi iCnevs, rom Tavis TanamedroveTa Soris akakis, SesaZl oa, ar rgeboda upirvel esi rol i, magram rogorc poeturi simbol o, poeturi xati, akaki Seudarebel i iyo, mas veravin aRemateboda.

tician tabiZe akakis iersaxes aRiqvams rogorc xel ovnebis mSvenier qmnil ebas, romel ic saamayo iyo qarTvel ebisTvis, radgan is metyvel ebda mTel i eris maRal rangze: 'l iteraturis istoriaSi sxva Tavis TanamedroveTa SemoqmedebasTan kidec rom daiCrdil os akaki wereTel i, mas mainc veravin waarTmevs pirvel obas, rogorc biol ogiuraT gamarTl ebul is yovel i mxriv damSvenebas qarTul i rassisas"(baxtrioni 1922h7: 1).

იმ პერიოდში, ბოლშევიკური რეჟიმის პირობებში, ღრმად ინტელექტუალურად განვითარებული და მდიდარი რესურსების მქონე, როგორც ერტგვარი თავდაცვითი რეაქცია, რამაც გამოვლინება იპოვა თიციანთა მიხედვით.

თიციანთა მიხედვით ორ მონათესავე სულს, სემოქმედს, მხცოვან არისტოკრატს – აკაკი ვერტელს და იაკობ ნიკოლაძეს ახედებს და ამტკიცებს თავის აზრს; მკითხველი ხედავს აკაკის ზეგნულ და ხედავს იაკობ ნიკოლაძის მიხედვით: 'იაკობ ნიკოლაძე, რომელიც თვითონ ატარებს ღრმად ინტელექტუალურ სობილურ პროფილს, და რომელიც სერთულად იყო აკაკისთან დიდხანს მეგობრად, ალბათ დიდხანს სწავლობდა აკაკის სახეს და ამიტომ არის, რომ ამ დროისთვის დასრულებული იყო ორთაშორის ურთიერთობა და სტაგონება" (ბახტრიონი 1922h8: 1). როგორც პოეტი, სემოქმედი, თიციანთა მიხედვით ფაქიზად უნდა იაკობ ნიკოლაძის მიერ შექმნილი პორტრეტის თავისებულებას, მთავარი იდეა.

სტატიაში გვხვდება ლირიკული და რომანტიკული პასაჟი, რომელიც გავსდევს აკაკის ცნობილ სტრიქონებს – 'მთავრად დაფიქრებულია...' (ვერტელი 1978: 202) – 'დიდი სახლები რომ არ ჰქონდნენ ვინ ადგილს, მაშინ აკაკი პირდაპირ სხედდა თავის საწილს მთავრად' (ბახტრიონი 1922h9: 1). ცნობილია, რომ მომდევნოები განსაკუთრებული მნიშვნელობის ანიშვნის სკულპტურის განთავსების ადგილს, გარემოცვას და სივრცეს და პანორამას, რომელიც კონცეპტუალურად ავსებს ზეგნულ სინარსს. თიციანთა მიხედვით მართლაც ორიგინალურად ამოკითხა იაკობ ნიკოლაძის ამ სკულპტურის კონცეფცია, რომლის შესახებაც ალბათ ბევრი თბილისელი არ დაფიქრებულა.

თიციანთა მიხედვით გამოარჩევა დროისთვის ორი მნიშვნელოვანი ფუნქცია ღრმად აკაკის – 'პირველი – ეს არის დამოუკიდებელი სემოქმედი მომდევნო და შეიძლება ითქვას ღრმად ინტელექტუალური მასშტაბით სდევრიც, მეორე მხრივ ეს არის დამსვენება ღრმად აკაკის" (ბახტრიონი 1922h10: 1). ღრმად ინტელექტუალური და ყოფილი ევროპეიზაციისაკენ მსწრაფველ პოეტს, ცხადია, ღრმად აკაკის მარალ მხატვრული, ევროპული ყაიდის სკულპტურული ნამუშევრის გამოცენა კმაყოფილებას მოგვრიდა – ევროპა ხომ ცნობილია ზეგნულად და დროისთვის სიუხვით.

მაგრამ აკაკის თავის ცნობით მნიშვნელოვანი პრობლემა – არ იდგმებოდა სხვა ღრმად ინტელექტუალური პრობლემა და საზოგადოებრივი ზეგნული.

‘sircxvil ia, rom saqarTvel os sataxto qal aqSi, romel ic saukunoebiT gadarecxil ia qarTul i sisxl iT – ar iyos qandakebani im qarTvel ebis, romel Tac adides saqarTvel o da Seewirnen mis ukvdavebas” (baxtrioni 1922h11: 1). aRsaniSnavia, rom qarTvel i moRvaweebis ukvdavyofas komunisti xel isufli ebi bol o dromde ufrTxodnen, radgan eSinodaT Taobebis mexsierebaSi samudamod ar aRbeWdil iyo maTi saxel ebi da xsovna.

samagierod, komunistebi Zal isxmevas ar akl ebdnen qveyanaSi TaviantI bel adebis da sxvadasxva warmomavl obis revol ucionerebis Zegl ebis dadgmas. Znel ia, umkacresi cenzuris pirobSi warmoidgino ufro gul wrfel i saubari am Temaze – ‘Cven araferi gvaqvs sawinaaRmdogo, rom yovel quCaze idgnen Zegl ebi Tundac ucxoel ebis, romel Tac TaviantI sicocxl e SeuwiravST kacobriobisTvis, magram Cven gvaqvs ufl eba moviTxovoT, rom umravl esoba am Zegl ebisa, iyos qarTvel ebis... am mxriv SeiZl eboda bebris Tqma, magram ra azri aqvs...” (baxtrioni 1922i2: 1).

SeiZl eba vifiqroT, rom, marTI ac, ra azri hqonda sabWoTa xel isufli ebasTan I aparaks, magram tician tabiZe, rogorc principul i moqal aqe da Jurnal isti, daJinebiT moiTxovs Cveni Rirseul i, oRond daufasebel i moRvaweebis xel Sewyobas – ‘Cven gvgonia, rom qal aqis aRmaskomi daafasebs iakob nikol aZis Rvawl s da premiis saxiT gaiRebs iseT sagrZnobel Tanxas, rom artistma SesZl os sxva axal i qandakebac daiwyos, es iqneboda el ementarul i samarTI ianoba” (baxtrioni 1922h13: 1).

tician tabiZis sityvebiT rom vTqvaT, Tu akakis biusti ubral o qvisgan aris gamoqandakebul i da Tu mas rodenis bal zakis monumenturoba akl ia, es mxol od Zegl is avtoris usaxsrobiT iyo gamowveul i.

tician tabiZis teqsti moicavs publ icistis _ patrioti moqal aqis _ amao Segonebas sabWoTa Cinovnikebisadmi – ‘sakmaoa iakob nikol aZes mieces saWi ro material uri ekvival enti misi niWis, rom verc tfil iss Semdeg kaci ver icnobs, ise gamoscvl is mas Semoqmedeba” (baxtrioni 1922h14: 1). gansakuTrebiT mniSvnel ovnad miaCnia statii avtors vaJa fSavel as da SoTa rusTavel is monumenturi Zegl ebis dadgma. sainteresoა is piroba, roml is Sesrul ebasac avtori aucil ebl ad miicnevs rusTavel is Zegl is dadgmisas – ‘visurvebT agreTve, mal e

amxdariyos qarTveli eris samudamo survili, rom xalxis fulfilT daedgas Zegli rusTavel s" (baxtrioni 1922h15: 1).

tician tabize mouridebl ad mijnavs erTmaneTisgan qarTvel xalxs da sabWoTa xelisuflebas da ocneobs, rusTavelis, rogorc eris sakraluri simbolos, monumenti erma komunistebis daxmarebis gareSe aRmarTos pedestalze.

totalitaruli rejimebi Zalian aqtiurad cdiloben Secvalon ama Tu im qveynis kulturnuli landSafti. amisTvis pirvel rigSi iyeneben arqiteqturas, qandakebas, monumentur mxatvrobas. amis dasturia leninis, stalinis, mao Zedunis, sxva 'beladebis" mraval ricxovani Zeglebi sxvadasxva qveyanaSi.

tician tabize ibrZoda imisTvis, rom qveyanas, qal aqs SenarCuneboda qarTული saxe. ra Tqma unda, komunisturi simbolikis 'mewyers" igi ver SeaCerebda, magram mas surda, qveyanaSi nacionaluri kulturnი symbolikac yofil iyo. es iyo, arsebitad, Taviseburi brZola erovnuli TviTmyofadobis dasacavad totalitaruli rejimis pirobebSi.

tician tabize Tavis garegnuli oialobas rejimis mimarTsworedam brZolis interesebisTvis iyenebda.

statiis patoss da azrs exmianeba ufro adre, 1917 wels gazeT „saqarTvel oSi" (№ 139, 28.06.1917. gv.2-3) gamoqveynebuli tician tabizis statia „ტიფლისი". aqac cans, rom avtors, rogorc bevr sxva qarTvel inteligents, gansakutrebit axali Taobisas, aRelvebda Tbilisis kulturnი Tval sazrisiT WeSmaritad qarTul qal aqad Camoyalibebis problema. am problemis gadaWra, misi azrit, poezias da saertod xel ovnebas unda etvirTa Tbilisis mxatvruli saxis SeqmniT da gamokveTit. „gana SemTxvevitia, rom arc erT qarTvel poets, an mweral sazrad ar mosvlia gamoenakvTa Tbilisis saxe?... qarTvel mxatvrისTvis Tbilisi fiqciaa. saWiroa gamrTel eba Tbilisis darRveული sulis, rom iman aametyvelos Semoqmedi. Cvenma modgmam unda gamoasworos da devrobisgan gafuWebული saqme. Tbilisi Cven unda movnaxoT Cveni Tbilisi" (saqarTvel o1917: 3). unda iTqvas, rom tician tabizis am sityebSi minisnebuli xarvezi qarTული ma literaturam da xel ovnebam

srul ad Seavso da Tbilisi, rogorc TviTmyofadi socio-kul turuli fenomeni, qarTul mxatvrul SemoqmedebaSi myarad damkvidrda.

6.6. მხატვრობა - "ნიკო ფიროსმანი"

(tabiZe 1966, t.2: 142-163)

„iyo sawyal i erTi ostate _
aseT ostatebs zrdis saqarTvel o...”

(tabiZe 1982: 548)

tician tabiZis statiebis Sesaval i yovel Tvis raime mniSvnel ovans ambobs am statiiS Sesaxeb – is xan moniSnavs yvel aze arsebiT, mTavar saTqmel s, probl emas da Semdgom exmareba avtors Temis damuSavebaSi, xan warmoadgens faqiz miniSnebas mkiTxvel isTvis _ Tavisi tonal obiT, intonaciiT an Temis metaforul i gaazrebiT Seamzadebs mas statiaSi Seqmnil atmosferosTan Sesaxvedrad.

Aamgvari Sesaval i aqvs tician tabiZis vrcel statias 'niko firosmani', sadac es ucnauri biografiis pirovneba da mxatvari Sedarebul ia im Zvel ostatebTan, 'odesRac saqarTvel o rom aavses Tavianti RvawliT, rasac axlac xedavs yovel i qarTvel i miviwyebul , zogjer gaveranebul didebul taZrebsa da darbazTa nangrevezze" (tabiZe 1966a: 142).

firosmanis mxatvroba tician tabiZem miamsgavsa gacrecil freskebs, romlebic saukuneebis siRmidan keTil Sobilebis Suqit anaTeben Cvens yovel dRiurobas.

firosmanis Tavdaviwyebul i Sroma, tician tabiZis SefasebiT, wil nayaria ucnobu agiografi avtorebisTvis damaxasiaTebele qristianul Tavmdabl obasTan da sakuTari pirovnebis da Rvawlis srul nivel irebasTan – 'mxol od obl ad miweril i saxeli da gvari morCili ostatisa da zogjer srul i anonimebic aRbeWdaven im Sromasa da

Semoqmedebi Ts Tavgametebas, rac maT dautovebiaT STamomavl obisaTvis" (tabiZe 1966a: 142).

tician tabiZis azriT, TviTon firosmanis survili iyo 'damsgavseboda mis winapar, CvenTvis gamoucnob, 'usaxel o ostatebs" (tabiZe 1966a: 142). magram bevri swored amgvani 'utexi mxatvari da pirovneba" usamarTI od gawira cxovrebam da 'daviwyebis civi Crdili faravs axl a maT gardasul saxel ebs" (tabiZe 1966a: 142).

tician tabiZes miaCnia, rom firosmanis msgavsad, beqa opizaric 'jer kidev auxsnel i ieroglifia qarTuli xel ovnebis istoriisaTvis" (tabiZe 1966a: 142). am rangis SemoqmedTa Rvawlis daufasebl obas da auRiarebl obas maT sicocxleSi qarTuli sinamdvil is Tanmdev samwuxaro movl enad miCnevs tician tabiZe: 'magram ra aris gasakviri, rom CvenTvis ase ucnobad wavidnen usaxel o ostatebi qarTuli freskebisა და qimerebisა, rocasul Cven Tval win CvenTvis Seucnobi da daufasebeli wavida niko firosmani!" (tabiZe 1966a: 142). TviTkritikul i intonaciac moismis si tyvebSi 'Cven Tval win", 'CvenTvis Seucnobi", miT umetes, rom es werili firosmanis sikvdil idan sul raRac aTiode wli is Semdeg daiwera – 'jer kidev aTi wel i ar aris, rac autanel siRaribesa da sardafebis jurRmul Si dal ia Tavisi didebuli sul i niko firosmanma" (tabiZe 1966a: 142).

tician tabiZe amCnevs erTgvar gaucxoebas firosmansა da saqarTvel os Soris, firosmansა da im dros Soris, rodesac mas mouwia cxovreba: 'TiTqos is windawin momzadebuli iyo... fantastiurad daSoreboda Cvens Tanamedroveobas" (tabiZe 1966a: 142).

tician tabiZis azriT, firosmanma imdenad ucveulo, arastandardtuli cxovrebit icxovra, rom xel ovnebaTmcodneobis, xel ovnebis istoriis poziciebidan saertod SeuZlebelia misi biografiis Seswavla da gaazreba, radgan 'yvel aferi, rac exeba niko firosmanis miwier cxovrebas, moculia iseti saidumlo burusit, rom momaval Sic SeuZlebelia savsebit arDgenili iqnas misi biografia, Tuki hqonda mas, sazogadod, biografia xel ovnebis istoriisaTvis miRebuli Tval sazrisiT" (tabiZe 1966a: 143).

xel ovnebis istorikosebi, rogorc wesi, sxvadasxva niSnIT axdenen xol me ama Tu im mxatvris Semoqmedebis periodizacias: adreul i periodi, simwifis periodi, romel ime mimdinareobis fargl ebSi moqceul i Tu romel ime sxva mxatvris zegavl eniT aRbeWdil i periodi... sainteresoa, rom tician tabizis azriT, niko firosmanis cxovreba da mxatvroba erTi mTl ianobaa, 'erTi ganuwvetel i rgol ia grigal iani Semoqmedebisa – al baT Zal ian gawaful i xel ovnebis meistoriec, romel ic yvel aferze ufro meTods da kl asifikacias afasebs, ver aRadgens misi Semoqmedebis periodebs" (tabize 1966a: 143).

es TiTqosda biografias mokl ebul i adamiani tician tabizes warmoudgeba rogorc zRaprul i Tu miTol ogiuri personaJi, romel ic providencial uri Zal ebis mier iyo movl enil i amqveynad, raTa Tavis TavSi ganexorciel ebina eris genia: 'Cven piradad is gvexateba, rogorc gaRviZebul i gol iaTi, romel mac igrZno magiuri Zal a saRebavisa, niaRvariviT gamoxeTqa masSi dagubebul ma geniam, raTa madl iT da niWis cexl iT moerwyo Cveni drois saqarTvel os mxatvrobis yamiri miwa" (tabize 1966a: 143).

tropul i saSual ebebis amgvარი siuxve da mraVal feroVneba axasiaTebS tician tabizis mxatvrul stil s, gansakuTrebiT maSin, rodesac mas surs mZafrad da poetizebul ad gamoTqvas Tavis saTqmeli magram, rogorc wesi, es stil i iqve 'damiwebul ia" xol me Jurnal isturi "rutiniT".AN stil is amgvარი cval ebadoba, el astiuroba imiT aris gamowveul i, rom avtors surs, azrs yovel Tvis zustad miusadagos forma.

tician tabize sinanul iT aRniSnavs, rom araviTari 'dal agebul i" masal a, amomwuravi informacia ar arsebobs firosmanis cxovrebisa da moRvaweobis Sesaxeb. arada, es umniSvnel ovanesi saqme swored misi – tician tabizis Taobis special istebs, firosmanis Tanamedrove adamianebs unda eTavaT. magram firosmani qarTvel ebma verc ki SeamCnies, verc mixvden, vin cxovrobdam aT gverdiT – 'rogori ucnauric ar unda iyos es da SeiZl eba Cveni TanamedroveTaTvis samwuxaroc, magram aucil ebel i faqtia, rom niko firosmani aRmoaCina frangma mxatvarma l e-dantium" (tabize 1966a: 143).

cnobil ia, rom l e-dantium im wl ebSi imogzaura saqarTvel oSi, SeniSna es genial uri mxatvari, aRfrTovanda misi naxatebiT da niko firosmanis ramdenime suraTi parizSi waiRo. tician tabizes erTgvari uxerxul obis grZnoba uCndeba imis gamo, rom pirvel i statia-recenziac firosmanis Sesaxeb rusul presaSi gamoqveynebul a. 1913 wel s Zmebs – il ia da kiril e zdaneviCebS rom ar daewyoT niko firosmanis naxatebis ‘mogroveba miviwyebul i sardafidan” da kol eqciis Segroveba, dRes es naxatebi dakargul i iqneboda da ver gadaurCeboda ‘daRupvas” (tabiZe 1966a: 143).

rogorc cnobil ia, il ia zdaneviCi rusul i futurizmis erT-erTi fuZemdebel i iyo, kiril e zdaneviCi – cnobil i mxatvari. Aam ori intel eqtual uri pirovnebis Rvawl i fasdaudebel ia firosmanis naxatebis da misi saxel is gadarCenis saqmeSi. tician tabiZe aRniSnavs agreTve l ado gudiasvil is mcdel obasac, Seeqmna da daetovebina CvenTvis firosmanis portreti. magram misTvis mainc mtkivneul ia, rom “gvixdeba dRes srul iad SemTxveviTi masal ebis da ucxo pirTa naambobiT aRdgena niko firosmanis cxovrebiSa” (tabiZe 1966a: 144).

unda iTqvas, rom tician tabiZis weril is am pasaJma garkveul i gaugebroba gamoiwvia. 1927 wl is 2 ianvriTaa daTariRebul i cnobil i mxatvris – daviT kakabaZis mier tician tabiZis saxel ze parizidan moweril i piradi weril i, sadac erTgvari sayveduria gamoTqmul i imis gamo, rom l e-dantiu frang mxatvrad aris moxseniebul i statiaSi: ‘gTxovT macnoboT, ra sabuTi gaqvT imisi, rom l e-dantiu frangi mxatvaria, rodesac cnobil ia, rom l e-dantiu rusi mxatvari iyo, vinaidan es sakiTxic aq [igul isxmeba parizSi – m.t.] sakamaTod aris”².

mosazrebas, rom l e-dantiu marTI ac rusi mxatvaria, amyarebs il ia zdaneviCis piradi weril i daviT kakabaZisadmi, sadac avtori xazs usvams Tavisi Zmis – kiril e zdaneviCis da l e-dantius – rusi mxatvris – damsaxurebas firosmanis ‘aRmoCenaSi”: ‘1913 wel s me... vcdil obdi mimepyro Cemi megobrebis yuradReba firosmanisTvis... damWirda omi da revol ucia, rom damemtkicebina Cveni mosazrebebis marTebul oba... l e-

² daviT kakabaZis weril i tician tabiZes, parizi, 1927. [xel misawvdomia 25.12 2013]. http://www.modernism.ge/cms/site_images/niko%20pirosmanashvilze/5%20davit%20kakabadzis%20tserili%20tician%20tabidzes.pdf

dantiu, cxadia, rusi da, amasTan, gamoCeniლი მხატვარია – 1911 წელს იგი მემარცხენეობის ბრალდებით იკავდა და ეთნოგრაფიის სამხატვრო აკადემიაში დაირედა. 1917 წელს...” – ვიქტორიას დანევიჩის ვერსიის, რომელიც, როგორც ჩანს, გაცდა დავით კაკაბაძის თქმულ ტაბიჯადმიმდებარე ვერსიის საფუძველზე.³

სტატიის ავტორის სურვილია, ფიროსმანის თანამედროვეთა მოგონებებიდან თუმარცხობიდან სკრიბოს მასალებში ამ უცნაური ცხოვრების გზის მოგონებების ბიოგრაფიის დასაწყისად: ‘ზოგიერთებს დარწმუნება მაქვს, რომ ისეტი დეტალები, რომლებიც შეიძლება დაახლოებით აღგენაში ადამიანური სახის რასაკვირველია, ეს სრულდებიან არ იქნება ისეტი დასრულებული და ყოველ მხრივ შესავლილი ბიოგრაფია, რომლის რისიკის არის’ (თბილისი 1966ა: 144). მაგრამ სტატიის გაცნობის შემდეგ მკითხველი, რომელსაც რეზერვები ეხება არაწვეულ ებრეშვინეობაში, სევიანი და მუხარე განცდა, უკვე ხვდება, რომ გარეგნული ფაქტობრივი მომენტები საერთოდ არ ემთხვევა ამ გენიური სემოქმების ნამდვილ ბიოგრაფიას.

‘ნიკო ფიროსმანი მართლაც იმდენივეა, რამდენივეა სანტერესო, რომ ის გამართლებულია, როგორც მკითხველი მხატვარი, არამედ იმიტომაც, რომ ის გამოხატავს ყარტული ხალხის მხატვრული პოტენციის და ამ მხრივ ის ენათესავება მთების პოეტს ვაჟა-ფშაველას-’ (თბილისი 1966ა: 144) – ვერსიის თქმულია. ფიროსმანის სევიანი ვაჟასთან ალბათ, ერთი მხრივ, უკავშირდება მათ ერთგვარ ‘გარიული ობას’, განმარტობის, თავის თავისი ცხეტვის სურვილის, ხოლო მეორე მხრივ – მათ, თუ შეიძლება ასე იტყვას, ხალხურ ‘გული ბრევილი ობას’, პირველი ყოფილი ბუნებრივობის, სამყაროს ‘ნატურფილოსოფიურ’ ხედვას, ინტელექტუალურ ‘პრimitivizms’.

თქმულია თბილისში სტატიის შემდეგ სენეხის მხატვარ დიმიტრი სევიანის მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ ‘ყარტული აკადემიური მხატვრობა ფიროსმანის გული ცივად ხვდებოდა და ტექნიკას უწინადადებდა; ეს, რასაკვირველია, ასეც უნდა ყოფილიყო, რადგან ოფიციალური მხატვრობა უნდა იქნებოდა ნიკო ფიროსმანის, რომელიც იყო მისი სრული პოლობა’ (თბილისი 1966ა: 146). ეს მსჯელობა გვასენებს აკაკი ვერტიის მიერ ვაჟა-ფშაველას დიალექტიკებით

³ ილია დანევიჩის ვერსიის დავით კაკაბაძის [ხელმისაწვდომია 25.12.2013].

http://www.modernism.ge/cms/site_images/niko%20pirosmanashvilze/6%20ilia%20zdanevichi%20davit%20kabadzes.pdf

gaj erebul i, „araakademiuri“ poeturi stil is dawunebas sal iteraturo enis Tval sazrisiT (qarTul i poezia 1978: 294).

weril is avtori firosmans da vaJas 'j erac amouxsnel amocnad“ aRiqvams qarTul i kul turis istoriaSi: 'orive am didebul primitivists axasiaTebS araadamianuri fantazia, xal xis gmirul i sul is gaRmerTeba da gol iaTissimZI avre“ (tabiZe 1966a: 158).

tician tabiZe vaJas msofl mxedvel obrivad ufro rTul movl enad miicnevs, vidre firosmans. misi azriT, vaJas SemoqmedebaSi ufro metia refl eqsia, kriticizmi samyaros mimarT, vaJas intel eqti ufro gawaful ia, mas meti aqvs SeTvisebul i msofli io kul turul i gamocdil ebidan: 'ueWvel ia, maT Soris aris gansxvaveba: vaJa fSavel a ufro daeWvebul ia da axl os aris kul turasTan, vinem firosmani, magram maT aerTebS erTi ram: orives Semoqmedebas Zi ri Sig xal xis gul Si aqvs da orive Zi ramde amowuravs xal xur Semoqmedebas... qarTul i xel ovnebis istoriaSi oriveni Sevl en, rogorc siamis tyupebi, monaTesave geniebi, romel Tac xal xma yvel aferi misca, rac aRniSnavs udi des niWs, magram romel Tac daakl daT mocemul is srul i gamoyeneba“ (tabiZe 1966a: 158).

tician tabiZis si tyvebidan sayveduri moismis imis gamo, rom qveyanam, ufro sworad ki, drom, garemom ver misca qarTvel i xal xis sul ieri energiis mTel i sisavsis damtev am or genias srul i TviTganxorciel ebis da ganviTarebis SesaZl ebl oba.

tician tabiZe firosmans „did primitivists“ (tabiZe 1966a: 145) uwodebs da cdil obs daadginos misi, rogorc mxatvrisa da Semoqmedis, cxovrebis erTi umniSvnel ovanesi momenti – sad, visTan iswavl a man xatva, sad gai ara profesiul i skol a, an, rogorc es bunebrivia Semoqmedebis dasawyi sSi, vis gavl enas ganicdi da. mogonebebis, arsebul i cnobebisa da sakuTari dakvirvebis safuZvel ze statiis avtori askvnis, rom firosmans saerTod ar hqonia Segirdobis periodi. 'am mxriv bevrj er masze bedni erni iyvnen Zvel i qarTvel i ostatebi, romel Tac Tavianti xel oba uswavl iaT saqarTvel osa da bizantiis didostatebTan“ (tabiZe 1966a: 144).

weril is avtori aRniSnavs, rom 'firosmanis drois saqarTvel oSi arc ki yofil a iseTi amqari, rogorc dRes aris xol me mRebavebisa, rom iq mainc

მეოცე ელემენტარული კოდის სახეების გამოყენების მიზნით უმეტეს არ იყო სკოლა მხატვრობის, და ნიკო ფროსმანი კი თბილისში ცდილობდა არასდროს გასულიყო (თბილისი 1966ა: 144). ამიტომ იგი ასკვნის, რომ ფროსმანის მიერ დადგენილი ადამიანებისადმი, თბილისში, 'უსაბუნებარო' ისწავლა ხატვა. 'და თუ ცხვენ ასე გვაკვირვებს მისი სახეების მიმდინარე და მოხატვა, ეს მხოლოდ და მხოლოდ მისი საკუთარი მიზნებისა' (თბილისი 1966ა: 145). ავტორის აზრით უძველესი მხატვრის მიერ სახეების დადგენის საკუთარი ტექნიკისა.

თბილისში თბილისის ხატვის მიზნით არსებობდა, რომელიც 1916 წელს ბერლინიდან არც მხოლოდ მხატვარი დიმიტრი სევერდნაძე და თბილისში არც დაერგა ხელოვნებას ევროპული კლუბის ტანაცხოვრების სტილი, მაგრამ აკრავს გახსენიანი ნიკო ფროსმანის არსებობა: 'დიმიტრი სევერდნაძე... შეუდგა ხატვის მხატვართა სევერდნაძის. ამ მიზნით მას განუხრავს ხატვის მხატვართა საზოგადოების დაარსება, შეუდგენია ხატვის მხატვართა სადა ამისათვის შეუდგენია, როგორც ხალხური მხატვარი, ნიკო ფროსმანი' (თბილისი 1966ა: 145). სტილის ავტორი აღნიშნავს დიმიტრი სევერდნაძის მოგონებებს, სადაც ის ამბობს, რომ როდესაც გადაუწყვეტია ტრეზა ამ ლეგენდარული მხატვრის მიხედვით, 'ეს არც ისე ადვილი არ მოცნობდა, რადგან არავინ იცოდა მისი გზა და კვალი' (თბილისი 1966ა: 145). მოპატივება და ტრეზა მოყვანა მიუძღვნა მხატვრებისთვის - ლადო გუდიაშვილისთვის და ჯაფარიშვილისთვის, რომლებმაც ბევრი ზეპირი სემდეგ მართლაც მოხარხარეს 'სადაც და სირაჯი ხანისი კითხვა-კითხვით მისი მოზებნა და ტრეზა მოპატივება' (თბილისი 1966ა: 145).

თბილისში, როგორც პუბლიცისტი და ჟურნალისტი, სოციალურულ პლანში განიხილავს იმ მანკიერ მოვლენას, რომელიც ხატვის ოსი სირადგული გრილობის ცხვენ, თბილისში ხატვისადმი ზურგს აყვენიერებენ ადამიანებს, რომლებიც ცხვენ გვერდით ცხოვრობენ და ყმნიან, მაგრამ სიკვდილის სემდეგ რა რაც ნეკროფილი უნებლად ახსენებდათ ისინი და ლეგენდას აყვენიერებდა.

თბილისში დიმიტრი სევერდნაძის მოგონებებიდან მოხდას ვრცელი ციტატა, სადაც ვკითხულობთ: "ფროსმანის დიდი სტაბილიზაცია მოხდა იმ გარემოებებში, რომელიც მას ურადრება მისი მხატვრობის" (თბილისი 1966ა: 145), თუმცა იგივე ამას განუცხადებია - 'მე აქლა საფრანგეთშიც ვარ ცნობილი'. სახესი ზეპირი ფრანგი მხატვრის ლე-დანტიუს ვერისი - ფრანგული ჟურნალი სათა

gazeTebSi moTavsebul i" (tabiZe 1966a: 145). aq arapirdapir Cans, rogor awuxebda qarTul i sazogadoebis da qarTul i presis dumil i Tavmoyvare mxatvars.

tician tabiZe niko firosmanis portrets sxvadasxva meTodiT qmnis – gamoTqvams sakuTar mosazrebebsa da Sefasebebs, iSvel iebs TanamedroveTa mogonebebs, STabeWdil ebebs, saqmian dokumentebsac ki.

'Cven ganzrax moverideT am weril Si gamogvetana bevri daumuSavebel i masal a, romel sac ase Tu ise mniSvnel oba aqvs n. firosmanis biografiisTvis. aseTia, magal iTad, qarTvel mxatvarTa sazogadoebis oqmebi..." (tabiZe 1966a: 158) – rogorc taqtiani, del ikaturi adamiანი, agreTve rogorc Jurnal isti, romel ic icavs profesiul eTikas da erideba respondentis pirad sivrceSi uxeS SeWras, sakmaod mZime informaciis gasaj aroebas, romel ic, SesaZl oa, TviTon mxatvrisTvis yofil iyo damamcirebul i da Seuracxmyofel i, magram ramdenime oqmidan amonaweri mainc ambobs mware simarTl es: 'krebaze mdgara sakiTxi mxatvris n. firosmanis naxatebis gamoZebnisa da SeZenisa, agreTve misi binadrobis aRmoCenisa da cnobebis Sekrebi sa... magram radgan gamgeobas ful i ar hqonia..." (tabiZe 1966a: 158) da a. S.

Semdeg oqmSi aRniSnul ia: 'Seikribos cnobebi, Tu sad imyofeba axl a n. firosmaniSvil i, Tu cocxal ia – material uri daxmareba aRmoecinos. miRebul i iqnes zomebi misi biografiis cnobebis Sesakrebad" (tabiZe 1966a: 159). ase mSral ad ixil eboda xol me sakiTxi komisiis sxdomebze. rogorc tician tabiZe wers, am komisiას არავითარი მასალა არ შეუკრებია. მაშინ კი ერ კიდევ SesaZl ebel i yofil a TviTon niko firosmanis mier moTxrobil i avtobiografiis Cawera, 'magram yvel aferi es darCa ausrul ebel i..." (tabiZe 1966a: 159). gadawyvetil i yofil a niko firosmanis suraTebis gamofenis mowyobac, magram es ganzraxvac ganuxorciel ebel i darCa.

tician tabiZis weril is striqonebs Soris igrZnoba Tbil isel i mxatvrebis erTgvari SiSi firosmanis auxnel i, gaugebari pirovnebis mimarT. Eam mxatvrebs, rogorc Cans, erCiaT gaqceodnen im fsiqol ogiur probl emas, romel sac aseTi niWieri da miusafari mxatvris am qal aqSi arseboba uqmni daT. isini TiTqos gaurbodnen firsmanTan Sexvedras –

gaurbodnen sakuTar Tavs da sindiss, radgan, TviTon material uri keTil dReobiT uzrunvel yofil ebs da social urad aRiarebul ebs, uWirdaT firosmanisTvis Tval is gasworeba.

Tumca, saqarTvel oSi ician mogvianebiT (Tu dagvianebiT) sakuTari Tavis kritikul ad danaxva. tician tabiZes mohyavs citata Tbil isis erT-erT gazeTSi firosmanis Sesaxeb dabeWdil i weril idan, romel sac xel sawerdnen iakob nikol aZe, al eqsandre wuwunava, ilia zdaneviCi da sxvebi: 'TanamedroveTa samarcxvinod mTel i Tavis sicocxli e gaatara sardafebSi da kabakebSi... n. firosmani Rirsia ukvdavebis. misi muSambebi Seadgenen momaval i muzeumis saukeTeso darbazs, misi cxovreba Rirsia yuradRebiT Seswavl isa..." (tabiZe 1966a: 159).

tician tabiZe xazgasmul i intensivobiT aRwers niko firosmanis sikvdil isSemdgom sazogadoebriv aJiotaJs, im RonisZiebaTa erTgvar isteriul kaskads, romel Tac axorciel ebdnen mxatvrebi, Jurnal istebi, xel ovnebaTmcodneebi da sxvebi firosmanis saxel is ukvdavsayofad, arsebiTad ki sakuTari Secdomis gamosaworebl ad: iqmneboda firosmanis kol eqciebi – saqarTvel os erovnul i gal ereis, saqarTvel os xel ovnebis sasaxl is, kerZo kol eqcionerebis mier; firosmani sxva mxatvrebTan erTad iyo gamofeniლი 1919 wel s qarTvel mxatvarTa pirvel gamofenaze, rac, rogorc Cans, imas niSnavda, rom cnobil ma mxatvrebma igi aRiares profesional ad da dasdes pativi, maT gverdiT gamofeniლი iyo; mxatvarma sergei sudeikinma gazeT 'saqarTvel oSi“ j otos Seadara firosmani; gazeTma 'baxtrionma“, romel ic gamodioda giorgi I eoniZis redaqtorobiT, mTel i nomeri uZRvna niko firosmans, sadac daibeWda Sal va dadianis, dimitri SevardnaZis, tician tabiZis, giorgi I eoniZis, kiril e zdaneviCis, I ado gudiasvil is da sxvaTa weril ebi;

am nomris gamoZaxil is saxiT redaqcias uamravi weril i mosdioda firosmanis biografiis masal ebiT; pol itganaTlebis Jurnal Si daibeWda kiril e zdaneviCis weril i, romel sac darTul i hqonda firosmanis reproduqciebi; daviT kakabaZem parizSi gamosca wi gni, sadac niko firosmani daaxasiaTa rogorc axal i qarTul i mxatvrobis mamamTavari; da bol os, firosmani Tavis 'fantastiuri cxovrebiT“ ukve gadavida poeziaSi: 'n.

firosmeni Tavistavad iwevs Stagonebas da misi uyal o bedi atirebs poeteb" (tabize 1966a: 161) – wers tician tabize da asaxel ebs im poeteb, romel Tac l eqsebi uZrvnes mxatvars – sandro SanSiasvil s, val erian gafrindaSvil s da sxvebs.

tician tabize RonisZiebaTa am energiul i, ritmul i CamonaTval iT gansakuTrebul ad Tval Sisacemi gaxada is inertul oba da pasiuroba, romel ic firosmeni sicocxl eSi gamoiCina qarTul ma sazogadoebam mis mimarT.

Aavtori aRniSnavs, rom weril Si ver iyenebs yvel a im masal as, romel ic Seikriba niko firosmeni auarebel nacnobTa da megobarTa gamokiTxviT _ uxerxul obas qmni da is, rom 'TiTqmi s yvel a vinc ki axsenebda niko firosmeni, imeorebda erTsa da imaves: yvel ani aRniSnavden mis l oTobas, upatrono cxovrebas da patiosnebas" (tabize 1966a: 161).

firosmeni sicocxl is bol o dReebis warmosaxvisas tician tabize gvTavazobs interviu-monol ogs, Caweril s mis mier. TiTqos uSual od Cagvesmis meCeqme arCil maisuraZis xma, romel ic erTaderTi mowme iyo firosmeni ukanasknel i dReebisa, rac ufro amZafrebs mkiTxvel is SegrZnebebs: 'Casul iyo sardafSi, iwva nestiansa da bnel iatakze... ori-sami dRis Semdeg SemTxveviT Cavel i da did sibnel eSi wavawydi mas. Kkvnesoda mwared. me ver vicani da SevsZaxe: – vina xar-meTqi? _ me varo, – da maSinve xmaze vicani nikal ai. man ki veRar micno. Mmxol od es miTxra: cudad gavxdio. sami dRea aq vwevar da veRar avdeqio..." (tabize 1966a: 161-162).

intervius mosdevs avtoris Txroba: 'Semdeg arCil maisuraZem Cagviyvana sardafSi, romel ic safl aviviT bnel i iyo da nagviT savse. sardafi iqneba erT-naxevari kvadrati saJeni. roca asanTi gavanaTeT, gveca saSinel i sicive, irglv iv yvel aferi savse iyo aguris natexebiT, mavTul ebs nawyvetebiT da RorRiT..." (tabize 1966a: 162).

niko firosmeniSvil is tragikul i aRsasrul is ambiT abol oeb" Tavistaveril s tician tabize: 'mTel i saqarTvel os win saSinel siRaribesa da araadamianur tanj vaSi gardaicval a ostatic... vin icis, ramden xans moundeba l odini saqarTvel os, rom kidev amovardes aseTi uecari madani kul turisa da Semoqmedebisa. aseTi bednerebiT buneba iSviaTad

asaCuqrebs xal xs... niko firosmanna aseT gamwarebaSi dal ia sul i da mas ver gauges mi sma Tanamedroveebma" (tabiZe 1966a: 162).

swored es Tema _ 'mTel i saqarTvel os win" (tabiZe 1966a: 162) adamiანი სიკვდილი, გაუცხოება ფიროსმანსა და მის Tanamedroveებს Soris _ არის ამ თეგთის I აიტმოტივი. ტიციან ტაბიZის ვერილი Si Tval naTl iv Cans, erTi mxriv, სამხატვრო საზოგადოების სიცივე და, მეორე მხრივ, mTel i sociუმის ინდიფერენტისმი, რაც არმოცნადა კიდეც Semoqmedi ადამიანის Tavis TavSi Caketvis მიზეზი. ტიციან ტაბიZe ხატავს ფიროსმანის პორტრეტს და warmoaCens მის ინტროვერტულ ხასიატს – საკუტარ სინაგან ცხოვრებაSi CaZirul i ადამიანის ბუნებას.

ტიციან ტაბიZის სტატია 'ნიკო ფიროსმანი" 1926 ველს არის დავერილი. იმდროინდელ ევროპულ, ამერიკულ, რუსულ, ყარტულ პროზაში xSirad გვხვდება ფსიკოანალიტიკური სკოლის მამამთავრების – ფროიდის, იუნგის და სხვათა იდეების ანარეკლი. swored 20-იან ვლ ებSi ივრებოდა მიხეილ j ავახიSვილის და სხვა ყარტული მვერლების ფსიკოლოგიის მიტარებების მოტრობები, სადაც ავტორები მიზანმიმართულად ცდილობდნენ მოეხელტებინათ ადამიანის სული mTel i სირტული ე, ამოეცნოT ადამიანის სულიერი ცხოვრების კანონზომიერებები ტუცნაურობები, იდუმალება.

ამგვარი იდუმალებიT სავსე, უცნაური ადამიანად გამოიყურება მხატვარი ნიკო ფიროსმანის ვილიტიციან ტაბიZის ვერილი Si.

ტიციან ტაბიZეს ადამიანზე დაკვირვების უნარი, ფაყიზი, ადამიანის სული სირმეების მიმდომი ინტუიცია აZი ევდა იმის სასუალებას, რომ Seeqmna მხატვრის რეალისტური, უტუარი პორტრეტი.

პიროვნებაზე დაკვირვების, მისი ყველის ანალიზის ტიციან ტაბიZისეული მეტოდთან ველ ავე აქლოს დგანობილი ფსიკოლოგის – კარლ გუსტავ იუნგის ანალიტიკური ფსიკოლოგის Zირიტადი პრინციპები, პიროვნების სულიერი ვიობის იუნგისეული ანალიზი (იუნგი 1995b: 652-660). იუნგის ტეორიის Tanaxmad, ორიენტენცია – ეგსტრავერსია და ინტროვერსია Tanaarsebobs ადამიანში, მაგრამათ Soris რომელიმე ხდება ხოლმე დომინანტური. ეგსტრავერტი მოZრავია, აყტიური მოსაუბრება, ავტილად ამყარებს ურტიერთებს და არ უვირს ადამიანებთან Segueba, Tanაცხოვრება. გარეზე ფაყტორები მისტვის გადამვეთია. ინტროვერტი, პირიყიT _ ასოციალურია, CaZirულია საკუტარი

figrebi, grZnobebisa da sul ieri gamocdilebis samyaroSi; is midreki lia gansj isken, TavSekavebisen, ganmartoebisen, survili aqvs, ganeridos gareSe da ucxo obieqtebs, misi interesebi fokusirebul ia sakuTar Tavze.

tician tabizis weril Si TiTqos gaTval iswinebul ia es dakvirvebebi adamianta fsiqotipebze, saerTod, gaTval iswinebul ia misi Tanadruli fsiqologiis xedvis rakursebi. statiis mTavari personaJis fsiqikaSi zemoTnaxsenebi ori tendencia ebrZvis erTmaneTs. Mmas xSirad ecvl eba xasiaTi – xan impul suria, mSfoTvare, agresiu li, mometebul ad agznebul ia, metwil ad ki depresiuli ia, sakuTar TavSi Caketili, Cumi, arakomunikabel uri, axasiaTebis social ur urTierTobaTa simcire, rigidul ia, anu uWirs, xSirad ki saerTod ar SeuZli ia Secval os raime, rac obieqturad moiTxovs Secvl as, radgan uZnel deba garemosTan urTierTqmedeba. tician tabize Tavisi werilis personaJis _ niko firosmans fsiqologiur portrets swored misi mraval gvare emociuri impul sebis, grZnobebis, ganwyobis warmoceniT xatavs.

tician tabize mxatvruli satqmelis gamdidrebiTvis da gamraal feroznebiTvis did mniSvnel obas aniWebs detal s, amZafrebs mis funcias da datvirTvas. magram yvel a detal i funcionirebs ara izol irebul ad, aramed koordinirebul ad _ isini qmnian mxatvrul mniSvnel obaTamTli an, mwyobr sistemas.

biografiuli detal ebis meSveobiT gamoisaxeba TavSekavebul i, arcTu ise maRali TviTsefasebis mqone adamiani. rodesac mxatvrebma sTxoves firosmans, miwodebina maTTvis cnobebi Tavisi vinaobis Sesaxeb, man l akonurad, mokl ed upasuxa – me kaxeli var, rva wl isa davobl di da mas Semdeg vcxovrob Tbil isSi, axl a ki 60-ze meti wl is viqnebio – ‘me axl ac vfiqrob, rom is uTuod ametebda Tavixnovanebas, radgan araferi amxel da masSi xsenebul wlebs“ – ixsenebs dimetri SevardnaZis sityebs tician tabize da axdens im mosazrebi pedal irebas, rom gaWirvebiT da ubedurebiT damZimebul ies adamiani Sinaganad ufro asakovnad grZnobda TavS, vidresinamdvil esiyo.

tician tabize gadmogvcems im cnobebs mxatvris Sesaxeb, romelic Salva dadianma 1922 wels, firosmans sikvdilis Semdeg misi TxovniT

Caiwera sofel mirzaanSi da gansakuTrebul ad miapyrobs yuradRebas firosmans bavSvobas _ mZrunvel obasmokl ebul i martoxel a bavSvis cnobierebaSi samudamod aRbeWdili cxovrebi simkacres, rac mis aracnobiersac, cxadia, daasvamda daRs.

tician tabize Zal ian mgrZnobiarea niko firosmans cxovrebi da biografiis „prozaul i“ detal ebisadmi, rac mxatvrul damaj erebl obas szens mis tegsts. aseTi detal ebia, magal iTad, mxatvris rkinigzaze konduqtorad muSaoba, avad gaxdoma da amis gamo samsaxuridan daTxovna, Semdgom veris daRmarTTan ‘budkis“ gaxsna da sarZeo produqtebiT vaWroba Tu sxva amgvari _ mistvis Seuferebel i, SemoqmedebiT procesTan SeuTavsebel i saqmi anoba.

Mmainc yvel aze mtkivneul adaa danaxuli firosmans mimarT adami anebis, maT Soris yvel aze axl obl ebis gul gril oba: nikos dis - fefes mier Senaxul i Zmis ramdenime weril i. saxl Si Camosul wimas daul pia da dakargul a iseTi dokumentebi, romel Tac, tician tabizis TqmiT, ‘SeeZl oT STamomavl obisaTvis gaerkviaT firosmans damokidebul eba oj axTan da misi weris manera“ (tabize 1966a: 148); firosmans bol os ise daSorebia Tavis naTesaobas, rom misi sikvdil ic ver gaugiaT - mxatvris mimarT ugul o damokidebul ebis Temas tician tabize kvl av da kvl av ubrundeba.

niko firosmans Seul amazebel i, real isturad marTal i portretis dasaxatad avtori TanamedroveTa mogonebebs maTi metyvel ebis ubral o stils redaqtirebis gareSe, Seucvl el ad gadmogvcems. Sal va dadianis respondentis - firosmans Svil is kargi nacnobi da erT dros misi kompanioni simon papiaSvil i mogviTxrobs - ‘Tavisda-gunebisad xatavda. sma uyvarda. ufro arays etaneboda. xamuS-xamuS svamda yovel dRe. oj axi ar hyol ia. erT frang qal s hyarobda, mgoni erTi wl is ganmavl obaSi, qal i cal ke cxovrobd, saxel i ar maxsovs. megobrebi saerTod, ara mgonia, vinme hyol odes...” (tabize 1966a: 149).

statiaSi moyvanilia fragmentebi mxatvar l ado gudiasvil is mogonebebidan, sadac mxatvris garegnul i iersaxis metyvel i Strixebia Semcneul i: ‘niko firosmans iyo maral i tanisa, SeWaRaravebul i da ukan

gadavardni l i Tmebi T. mi s mkr Tal sa da motexil saxes Tan sdevda i eri raRac kul turul i sirbil isa da siwynarisa, wveri hqonda mokreWil i da ul vaSebi qvevi T daSvebul i. ecva nacrisferi pij aki, sqel i, WuWyiani da saRebavebi T moTxvril i Sarval i. erTi sityviT, Cven Tval win idga uRaribesi ubnis mcxovrebi, gatexil i da dabeCavebul i...” (tabiZe 1966a: 151-152). amgvani faqizi da metyvel i garegnul i portreti, cxadia, avsebs da srul yofil ebas sZens personaJis fsiqol ogiur portretsac.

‘TiTqmis yvel a naambobSi erTi ram aSkaravdeba – es is, rom firosmani al kohol is msxverpl i gamxdara” (tabiZe 1966a: 150) – wers gul istkivil iT tician tabiZe. ‘ul mobil i seni – l oToba, romel ic usaTuod Sedegi aris misi daudegari cxovrebi sa da siRaribisa, kidev ufro uSl ida xel s, rom misi niWi bunebrivad ganvitarebul iyo da eCvene bina mTel i Zal a Tavisi tal antisa“ (tabiZe 1966a: 151).

tician tabiZes yvel aze tragikul ad is eCvene ba, rom mxatvris sicocxl is bol o, ukanasknel wl ebSi, rodesac is Turme raRac ucnauri SemarTebi T, ‘gansakuTreb iT mieca Semoqmedebas, ar hqonda sakuTari bina, kari dan karze dadis, xandaxan sul ubinaos uxdeba sxvis duqnebsi Rami s Teva, anda sardafis notioj urRmul ebSi gdeba” (tabiZe 1966a: 151).

tician tabiZe rbil ad unacvl ebs erTmaneTs mxatvris fizikuri da sul ieri diskomfortis scenebs, riTac warmoaCens mi s fizikur da fsiqikur Taviseburebebs: ‘maxsovs erTxel SeviyvaneT mxatvarTa sazogadoebis krebaze, gul ze xel ebgadaj varedinebul i ij da da gayinul i, gaqvavebul i erT wertil s misCereboda. misi saxe gamosaxavda farul sixarul s da did gakvirvebas. ase ij da is mTel i sxdomis ganmavl obaSi da xma ar amouRia“ (tabiZe 1966a: 152) – gaqvavebul i mzera, gayinul i Tval ebi, sixarul is damal vis survil i da erTgvani gaxeveba – es niSanTa is erTobl iobaa, romel ic qmnis adami ani s fsiqol ogiuri mdgomareobis saerTo suraTs, erTgvar anamnezs.

am Tval sazrisiT saintereso a da mniSvnel ovani kidev erTi fragmenti l ado gudiasvil is mogonebidan: ‘ – sad cxovrobs aq mxatvari firosmani Svil i? – veki Txebi ezoSi moTamaSe bavSvebs. mi Cvene ben ki bi s qveS moqceul sardafs...” (tabiZe 1966a: 152). adami ani s sacxovrebel i garemos

aRwera tician tabiZisTvis personaJis bunebis gaxsnis erT-erTi umniSvnel ovani xerxia. firosmanis nivTebi, oTaxi, iq Seqmnil i atmosfero aqaurobis binadris areul i da Tavgzabneul i, araordinarul i cxovrebis Sesaxeb mogviTxrobs. oTaxi 'kibis qveS iyo moTavsebul i. patara, ramdenime nabij i sigrZiT da siganiT, dgoma SeuZl ebel i iyo. kuTxeSi idga l ogini WuWyiani qveSagebiT, kedel ze patara kol ofi iyo mikrul i, es iyo misi 'Skafi', meore kuTxeSi dayril i iyo sxvadasxva xel sawyo mRebarisa da mxatvris: vedro, kl ionka, saRebavebi, funj ebi. davakakune, TviTon niko gamoCnda. – vin gnebavT? – mekiTxeba. – batoni firosmaniSvil i. – me var, gTxovT... – gaaRo kari, daviRune da Sevedi. uecrad SemaCerde da mkiTxa: – rogor moxvel iT, rogorc mteri, Tu rogorc moyvare? – da Tan miyurebs araCveul ebrivi Tval ebiT. 'xom ar gagiJda!' – gavi fiqre gul Si. – ara, – vupasuxe me, – Tqvenc mxatvari xarT da mec, ra mteri unda viyo me Tqveni, me gudiaSvil i var, ar gaxsovT? – diax, diax, – daiwyo man TiTqo caxcaxiT, – gTxovT mobrZandET, gTxovT, l ado, ara? – diax, l ado. – dabrZandiT, Zmobil o! ai, ase, es aris Cemi oTaxi, rogorc xedavT. o! romel ia Tqveni saxel i? l ado, diax, l ado! SeiZl eba wyal i dal ioT. – daasxa da momitana wyal i WiqiT. – bodiSsvixdi, rom l imonaTi ara maqvs... iqneba puri? ai, gTxovT, – da gamoiRo 'Skafidan' xmel i puris naWeri... rogor geZaxian Tqven? l l ado, ara? o, l ado..." (tabiZe 1966a: 153).

weril is mxatvrul qsovil Si dial ogis, adamiანების ხმების Semoyvana ufro humanurs xdis teqsts, TanagrZnobas uRvivebs mkiTxvel s personaJis mimarT, radgan mkiTxvel i TiTqos saubris uSual o msmenel i da Tanamonawil exdeba.

tician tabiZis am weril is erT-erTi umniSvnel ovanesi mxatvrul i maxasiaTebel ia kontrasti. aq Tval Sisacemia, erTi mxriv, firosmanis yofis siduxWire, xol o meore mxriv, mxatvris Sinagani keTil Sobil eba, swrafva TviTganxorciel ebisken, muSaobis wyurvili – yovel ive es, arsebiTad, Semoqmedi adamiანის bunebrivi survil ia, iyos Tavisi xel ovnebiT bednieri: 'uecrad aiWra, daiwyo raRacis Zebna. kuTxeSi monaxa gaqonil i wviriani qaRal di. – xedavT? ...Cemi portreti, me gadamiRo viRac gogol aSvil ma da

Semdeg gazeTSi moaTavsaa...” (tabiZe 1966a: 153-154) – masac undoda, yofil iyo aRiarebul i da daFasebul i.

‘– axl a raze muSaobT? – vekiTxebi. – arafers ar vakeTeb. vasrul eb mxol od SenakveTs restoranSi... si RaribeSi vcxovrob agre, xan matyueben da xan ar maZI even ful s... ai es ar is raRac. – maCvena suraTebi: ‘I omi“ da ‘Tamar dedofal i“ – aq bavSvebi miSI ian xel s. yvirian da qvebs isvrian fanj rebSi, mawval eben uRmerTod...” (tabiZe 1966a: 154) – da iqve: ‘ra gvinda, Zmebo, ici T, – ganagrZobda niko, – usaTuod saWi roa avaSenOT didi xis saxl i sadme, qal aqis Suagul Si, rom yvel asaTvis iyos axl o... SeviyarneT xol me, viyidoT didi stol i da samovari, vsaT Cai, bevri vsaT da vil aparakoT xel ovnebase” (tabiZe 1966a: 152) – aq firosmani moCans adami anur si Tbos mowyurebul i, Ri a, komunikabel uri adami ani, gul keTil i da gaxsnil i urTierTobebi sTvis.

mi uxedavad imisa, rom, rogorc statii dan Cans, firosmans ar moswonda kostumebSi da hal stuxebSi gamowkepil i, gol ovinze moseirne rafini rebul i mxatvreb i da maT uxeSi, yovel dRiuri damqancvel i muSaobi sken mouwodebda, tician tabiZe gvicvenebs, rom firosmani mainc gaabedniera axal gazrda mxatvrebis yuradRebam, dainteresebam mis mimarT da manac didi gul wrfel obi T gaiwia maTken. mkiTxvel isTvis gadmomdebia avtoris TanagrZnoba adami anis mimarT, romel sac gadatanil i hqonda amdeni ‘damcireba da motyueba... ukul turo SemkveTI ebisgan” (tabiZe 1966a: 155) da cxovrebaSi pirvel ad igrZno yuradReba, pativiscema, romel ic ocnebobda kol egebtan profesiul da intel eqtual ur urTierTobaze. tician tabiZes prozai kosis niWi erebi T aqvs aRbeWdil i mis mimarT mtrul i da damTrgunvel i Zal ebis pirispir Tavis TavSi Caketil i, sakuTari Semoqmedebi T mocul i adami anis SeboWil oba, erTi mxriv da, meore mxriv, misi gul gaxsnil oba keTil ganwyobil i adami anebis mimarT.

personaJis cxovrebi s peripetiebisa da xasiaTis kontrastul i Tvisebebi s Cvenebi T tician tabiZe mis mraVal mxriv, stereoskopul , mocul obrivmxatvrul saxes qmnis.

tician tabiZe aanal izebs niko firosmanis mier ganvl il Semoqmedebi T gzas da misi naxatebi s erTgvar prezentirebas axdens – axarisxebs maT

Tematur-Sinaarsobrivi da mxatvrul i Tval sazrisiT, mkiTxvel s sTavazobs firosmanis til oebissistemizacias:

1. istoriul i portretebi da istoriul i Tematika – ‘n. firosmani gacnobil i yofil a qarTul istorias da Tanamedroveobas“ – ‘Tamar mefe”, ‘SoTarustavel i”, ‘wmi nda gi orgi”, ‘gi orgi saakaZe”, ‘Samil i”, ‘iaponi is omi”, ‘vefxistyaosnis” il ustraciebi, da sxv.

2. cxovel Ta da frinvel Ta samyaro – cocxal i buneba – ‘mis farTo interess aRniSnaven agreTve danarCeni misi suraTebi: aq didi codnaa cxovel Ta da frinvel Ta; misi lomebi, Jirafebi, daTvebi, ni amorebi da irmebi momxibl avia”.

3. qarTul i sofl is yofa _ ‘rTvel i kaxeTSi”, ‘dReoba”, ‘kal o kaxeTSi”, ‘mwyemsebi”, ‘dReoba”, ‘didi marxva” da sxv. – ‘es waruSI el i suraTebia sofl is bunebisa, roml is badal i marTI ac ar moipoveba qarTul mxatvrobaSi”.

4. Tbil isi – ‘funikul iori”, ‘orTaWal is l amazebi”, ‘mearRne”, ‘meezove”, ‘qal i wiTel i buStiT” da sxv.

5. portretebi – ‘aRdgomis supra”, ‘aqtrisa margarita” da sxv.

6. social uri Tema _ ‘mil ioneri uSvil o da sawyal i qal i bavSvebiT” (tabiZe 1966a: 156-157).

sagangebod unda aRvniSnoT, rom tician tabiZis statiis dasrul ebis Semdeg mkiTxvel s tragizmis SegrZneba imis gamoc uCndeba, rom avtoris bedi firosmanis bedis msgavsad tragikul i aRmoCnda. Mmweral siseTi Rma TanagrZnoba da empatia aReZra personaJis mimarT, rom TiTqos sakuTar sicocxl esTan da sikvdil Tan gaagiva misi sicocxl e da sikvdil i. ‘didxans ar dagvinaxavso, gvipasuxebdnen SekiTxvaze... veraferi gvITxres sami samarTo magi daSi ac. mas Semdeg niko firosmani samudamod mi i karga. ni kom Tavisi wutisofeli sadRac migdebul adgil ebSi dal ia, magram rodis mokvda, ra pi robebsi, an vin damarxa, es aravin icis” (tabiZe 1966a: 155) – es sityebi mZafri intuiciis mqone adamianis tragikul i winaTgrZnobiT aris dawerili, romelic aseve gaqra 1937 wl is erT dRes.A

tician tabizis werili 'niko firosmani" gaj erebul ia mwerl is mier miRebul i Zl ieri STabeWdil ebebi T.igrZnoba,rom avtori mTI ianad mocul ia Tavis i personaJis biografi i Ta da bedi sweri T.

XX saukunis 20-ian wl ebSi niko firosmanis Tema mxol od tician tabizisTvis ar iyo mimzidveli. magal iTad, sainteresoa cnobili qarTveli literatorisa ds moazrovnis - geronti qiqoZis statia 'qarTuli mxatvroba da firosmaniSvili" (qiqoZe: 1925), memarcxene xel ovnebis Tval saCino warmomadgenlis - beno gordezianis werili 'xedvis ostati - niko firosmanaSvili" (gordeziani: 1927), l eo esakias SesaniSnavi xel ovnebaTmcodneobiTi naSromi „axali mxatvroba" (esakia: 1927), da sxv.

geronti qiqoZe misTvis Cveuli intel eqtual uri siRmiT, gamWriaxobiT aanalizebs firosmanis Semoqmedebas da ganixil avsmas qarTuli mxatvruli kul turis imnakadis konteqstSi, romel sac dasavl urad miicnevs _ mozaika, freskul i mxatvroba, saRmrTo werilis il ustracia, minanqris xel ovneba, oqromWedl oba. rogorc gvaxsovs, freskul mxatvrobasTan firosmanis siaxl oves tician tabizec aRniSnavs.

geronti qiqoZe ar iviwyebis firosmanis SemoqmedebiTi manerisa da misi mxatvrobis motivebis meore - aRmosavl ur wyarosac (sparsuli dekoracia, miniatura), Tumca fiqrobs, rom aRmosavl uri kul turis gavlena firosmanze gacilebiT sustia, vidre dasavl urisa. Mmainc, geronti qiqoZis azriT, firosmanis mxatvrobis yvelaze uxvi wyaroxal xuri Semoqmedeba iyo. rogorc zemoT aRvniSnavdiT, amgvar mosazrebas gamoTqvams tician tabizec, rodesac niko firosmanisa da vaJa-fSavel as msgavsebaze saubrobs. Avtoris azriT, orive maTgans 'Semoqmedebis Ziri Sig xal xis gul Si aqvs da Ziramde amowuravs xal xur Semoqmedebas" (tabiZe 1966a: 158).

geronti qiqoZis da tician tabizis mosazrebebi niko firosmanis Sesaxeb sxva aspeqtSic emTxveva erTmaneTs - isini ar miicneven mxatvars maRali intel eqtual uri kul turis mqone Semoqmedad. maT miaCndaT, rom firosmans ar hqonda Camoyal ibebul i da gacnobierebul i sakuTari esTetikuri Teoria, koncepcia. isini Tanamoazreebi arian im sakiTxSic, rom es pirvel qmnil i, xal asi da mi amitur i mxatvroba SeiZl eba iqces raRac Zal ian mniSvnel ovani s,

axl is safuZvl ad _ geronti qiqoZe: 'es duqnebSi moxetial e mxatvari saqarTvel os mxatvrul atmosferaSi sunTqavda da misi Semoqmedeba daumuSavebel , magram noyier niadags warmoadgens momaval i reformatorisaTvis"; tician tabiZe: 'mas SeuZl ia Taviseburad gamoiyenos, zogj er kidev srul iad Sescval os Zvel i forma da saTaveSi Caudges axal skol as" (tabiZe 1966a: 144).

avtorebi Tanxmdebian im sakiTxSic, rom niko firosmans araviTari profesiul i akademiuri ganaTI eba ar miuRia – tician tabiZe: 'Cven viciT, rom niko firosmans aseTi skol a ar gauvl ia – saeWvoa, rom mas saerTod gaevl os raime skol a" (tabiZe 1966a: 144); geronti qiqoZec miSTvis Cveul i STambeWdaobiT gamoTqvams amave mosazrebas – 'mas araviTari skol a ar gauvl ia, arc akademiis, arc muzeumis, arc atel iesi, ar Seuswavl ia arc sanimuSo mxatvrul i til oebi, arc mxatvrul i kedl ebi, man qveyanas uSual od Sexeda, ci dan Camovardnil i bavSvis Tval ebiT. ami tom mis mxatvrul xil vas gasaocari gul ubryvil obisa, moul odnel obisa da pirvel yofil obis beWedi azis... xatavs ubral od, Zal dautanebl ad, ise rogorc Cven vsunTqavT, davdivarT..." (qiqoZe1925: 153).

rac tician tabiZem, rogorc poetma, I irikosma intuiturad igrZno - rom niko firosmani aris qarTvel i xal xis sul is, erovnul i geniis gamoxatul eba, is geronti qiqoZem, rogorc Teoretikosma, zusti cnebebiT gai azra da Camoayal i ba.

statiaSi 'xedvis ostati – niko firosmani“ beno gordeziani upirispirdeba Sexedul ebas, rom niko firosmani gul ubryvil o 'primitivisti“ da saqarTvel os erTi kuTxis – kaxeTis mxatvaria: 'firosmanaSvil Si vxedav did ostats, is ar aris primitivisti da marto erTi kuTxis (kaxeTis) gadmomcemi. firosmanaSvil is Semoqmedeba ufro panteisturia da metafizikas mokl ebul i... primitiul i kul turis xatva ar ni Snavs mxatvris primi tivistobas“ (gordeziani 1927: 232).

aq beno gordeziani ekamaTeba tician tabiZis mosazrebas, rom niko firosmani kaxeTis, qiziyis namdvil i Svilia da 'yvel a misi suraTi aRni Snavs mis kaxur sisxl sa da j i Ss... saqarTvel oSi ar aris sxva mxatvari,

romel sac aseTi simarTi iT da zedmiwevniT gadmoeca Tavisi kuTxe“(tabiZe 1966a: 147).

beno gordezianis azriT, firosmanis suraTebi did ubral oebasTan erTad ar aris moklebuli gawaful profesional izms, romlis gamovlinebacia misi naxatebis kompoziciis gasaocari simwyobre. ‘didi ostati xedvis, funjis erTi mosmiT swris geometrizediciis principebs” (gordeziani 1927: 233).

garda amisa, beno gordeziani firosmanis mxatvrobaSi aRmoacens moulo dnel modernistul plastis, romel sac primitivizmTan SeuTavseblad miicnevs: ‘misi Semoqmedebis texnika, gansakuTrebiT sagnebis orkestrovkis dros ramodeni medaris kino-texnikis ganvitarebis erT-erTi problema... firosmanaSvilis Semoqmedeba gaugebari darceba, Tu kargaT ar iqna Seswavi li misi rejisoruli kino-Tvali... Semoqmedebis dros misi tvinis laboratoridan ise gadmodian sagnebi tiloze... rogorc kargi operatorisgan gadaRebuli suraTebi. yvela gamosul negativs Tavisdgilze aTavsebs gasaocari proporci iT” (gordeziani 1927: 232,236,237).

beno gordeziani, tician tabiZis da geronti qiqoZis sapirispriod, gamoTqvams mosazrebas, rom niko firosmani Segnebulad „arRvevs yovel akademiur mxatvrul kanonebs da qmnis sakuTars“ da, amgvarad, avangardist novator mxatvrad warmogvidgens TviTnaswavi ad miCneul firosmans. igi wers, rom firosmani „gansxvavdeba freskebis klasikebidan” (gordeziani 1927: 237) da amjeradac ekamaTeba tician tabiZesa da geronti qiqoZes.

beno gordeziani ironiulad l aparakobs imis Sesaxeb, Tu rogor ‘gaaaristokrates“ firosmanaSvilis gvare _ igi firosmaniSvilad gadaakeTes. mas aRizianebs amgvari ‘fonetiuri esTetizmi“: firosmanaSvili ‘albat simbol iur smenas examuseboda“ (gordeziani 1927: 232). mas mxedvelobaSi aSkarad hyavs tician tabiZe da geronti qiqoZe _ gasagebia, vis eqneboda ‘simbol iuri“ smenda vin SeiZleboda wodebuliyo esTetad...

tician tabiZe dasxva qarTveli intel igentebi axali, sabwoTaxel isuflebis pirobebSi cdil obdnen, rom qarTul kul turaSi

cxovel myofel i sawyisebi aRmoeCinaT da gaeZl ierebinaT. maTi mizani iyo, rac SeiZl eba farTod da mdi drul ad warmoeCinaT qarTul i kul tura, raTa qarTvel xal xs Tavisi erovnul i TviTmyofadobis SenarCuneba SeiZl eboda internacional uri diqtaturis pirobebSi.

tician tabizem da misma Tanamoazreebma firosmanSi dainaxes qarTvel i xal xis sul ieri da SemoqmedebiTi Zal a da dasaxes igi xal xis niWis da energiis simbol od. maT firosmanSi _ xal xis Svil Si, „ubral o“ kacSi, ara el itis, aramed demosis warmomadgenel Si _ eris amouwuravi SesaZl ebl obebi ganWvrites; Mmisi figura aRiqves imis imedismomcem niSnad, rom qarTul i demosi didi potencial is mqonea.

SeiZl eba iTqvas, rom es iyo ilia WavWavaZis Tval sazrisis moSvel ieba Znel droSi _ Tval sazrisis, rom qarTvel i xal xis gadamrCenia misi el itis Sevseba da gadaxal ise ba xal xis wiaRidan.

6.7. ”ქობეჯობნი”

(gazeTi „barrikadi“, MN^o5 – 22.01.1922.)

al baT val erian gafrindaSvil is l eqsSi „provincial uri gazafxuli“ (gafrindaSvil i 2010: 42) daxatul ma april is tragikul ma suraTma Caagona tician tabizes ‘qimerionis“ dasawyisi – ‘rac ar unda moabrunos val erian gafrindaSvil ma ukuRma peizaji, veravin ityvis, rom iyos meti sixarul i, garda april is siTeTrisa“ (barrikadi 1922a: 2).

statia daweril ia erTgvari mxatvrul i daudevrobiT, „uceremonio“ Tavisufl ebiTa da artistul obiT; teqsti datvirTul ia dokumenturi informaciit, portretebiT, saxeebiTa da saxel ebiT, l andebiT, istoriul i eqskursebiT, politikuri SefasebebiT, pikanturi Wornarevi komentarebiTa da paTetikuri frazebiT. vis ar gadaawydebiT aq – ruseTis samoqal aqo oms gamoqceul intel igentebs, bohemur Semoqmedebs, akademikos poets, gretxenisTval ebian germanel qal s, kol ombinas kostiums da niRabs Sefarebul qarTvel aristokrats; aqve arian ‘Zvel i

kokotkebi... Jul ikebi, spekuliantebi, mxatvreb, Jongl erebi, rembo, andrei bel i...- (barrikadi 1922b: 2). rogorc TviTon tician tabize ambobs, 'da yvel aferi ireva qimerebSi... da ar aqvs daTvl a am qimerebs-(barrikadi 1922g: 2).

statis kompoziciur wyobas SeiZl eba vuwodoT organizebul i qaosi, saidanac TandaTan amoizideba da gamokveTil saxes izens kafe 'qimerioni-Tavisi istoriit da bohemuri yovel dRiurobiT, – rogorc xel ovnebis nimuSi da rogorc xel ovanTa savane, navsayudel i.

rogorc cnobil ia, mweral Ta kavSirma 'aristokratuli sazogadoebis SenobaSi" (dRevandel i rusTavel is Teatri), yofil restoran 'anonaSi- xel ovanTa kafe gamarTa, romel sac Semdgom 'qimerioni- ewoda.

'qimerionSi- imarTeboda literaturuli Sexvedrebi, mwerlebi da poetebi kiTxul obdnen da ixil avdnen axal nawarmoebebs. patara scenaze gamodiodnen im drois gamocenili qarTveli da ucxoeli momRerlebi da mocekvaveebi. 'saerTodes kafe Zal ian Tval warmtaci sanaxaoba iyo. Sadrevnebis irgvl iv, magidebs Soris, Tavisufli ad daseirnobdnen Svl ebi da xandaxan sufraze mwvanil sac waswiwknidnen xol me- – igonebs mxatvari I ado gudiasvili.⁴

ruseTis samoqal aqo omisa da revoluciis acrdili Tan sdevs am werils – aq Cndebian emigrantebi, 'romel nic ruseTis samoqal aqo omma gadmoyara saqarTvel oSi" (barrikadi 1922d: 2) da swored am omis gamanadgurebeli suratebis fonze iqmneba kontrasti: Tbilisi adamiანი Tavisufli ad cxovroben, qmნიან, Tavs bednierad grZnoben.

erT-erT yvel aze mniSvel ovan da saintereso figurad statias warmocndeba sergei sudeikini – rusi fermweri, grafikosi, Teatris mxatvari, romel ic qarTvel mxatvrebTan erTad qmნიდა kafe 'qimerionis-freskebs. 'me arasdros ar migrZvnia sikvdilis metafizika ise daj erebiT, rogorc sudeikinTan saubarSi" (barrikadi 1922e: 2) – wers Aam 'sneul da nerveb ganadgurebul " (barrikadi 1922v: 2) adamiანze tician tabize. rodesac TviTon sudeikins da mis megobrebs dahkargviaT

⁴ <http://burusi.wordpress.com/2009/08/23/gudiashili-qimerioni/> I ado gudiasvili – kafe „qimerioni“ [xel misawvdomia 25.12.2013].

avadmyofi mxatvris gadarCenis imedi, Turme swored maSin urCies mas saqarTvel oSi wamosvl a.

susxiani ruseTis mkacri peizaJebi tician tabiZis mier apokal ipturi poeturi saxeebiT aris gacocxl ebul i: 'ruseTi sami wl is win – es iyo raRac φantasmagoria, marTI a astral uri mtveri gayinul i siciviT sTovda maSin ruseTSi; samoqal aqo omis ganadgureba, Crdil o pol iusis okeanis sicive, SimSil i dasul i misteriamde" (barrikadi 1922z: 2). rusul i zamTris ul mobel kl imats statiaSi erTvis da amZafrebs daundobel i, sastiki pol itikuri kl imati: 'sisxliani 'Ceka-, rogorc egviptis sasj el i, gadmocvenil i emigrantebi, rogorc l andebi raRac ara adamanuri teroris qveS mTel i Tavis arsebiT gamoTqvamen raRac gaumeorebel s. bibl iis dauTvl el gamogonebul koSmarebSi al baT ver c erTi ver miaRwevs am teroramde" (barrikadi 1922T: 2).

sainteresoa, rom 1966 wel s dastambul tician tabiZis Txzul ebaTa akademiuri gamocemis II tomSi – 'weril ebi l iteraturasa da xel ovnebaze" – vrcel i kupiura swored 'qimerionis- am monakveTs Seexo. cxadia, 60-iani wl ebis sabWoTa cenzura ver moiTmenda bol Sevikuri teroris amgvar aSkarad negatiur Sefasebas. teqstidan amoWri lia frazac, romel Sic l aparakia 'moskovis koSmarze, siciveze, roca adamiani cxovel ze ufro mdabl ad grZnobs TavS" (barrikadi 1922i: 2).

statiaSi „qimerioni" 'iobis wignis" Tu egviptidan aRTqmul i miwis gzaze damdgar bibl iur personaJebTan arian Sedarebul ni revol uciuri teroris msxverpl ni. isini emsgavsebian im ebrael ebs, roml ebic, bibl iis mixedviT, tyved iyvnen ayvanil ni, damonebul ni da romel Tac sastikad awamebdnen, devnidnen da Cagravdnen. bol Sevizmi warmodgeba rogorc Zveli, arqaul i saSinel ebis da sisastikis aRdgena axal droSi. sinamdvil eSi avtori ase aRiqvamda bol Sevizms.

al baT marTI ac aRTqmul miwad esaxebodaT ruseTidan gamoqceul ebs Tbil i da stumarTmoyvare, Tavisufal i saqarTvel o. tician tabiZe ixsenebs, rom 'kul turul i adamiანი kocnidnen miwas Cveni Tval is win tfil isSi da stiroden, roca xedavden el eqtronis sinaTI es, TiTqo safl avSi gamoRviZebul i xal xi ver itevden haers da sinaTI es" (barrikadi 1922k: 2).

saqarTvel oSi yofnis bednierebis eiforias iziarebs rusi emigranti, 'yvel aze ufro bogema da gabedul i" (barrikadi 1922l : 2). poeti vasil i kamenski, romel ic, tician tabiZis TqmiT, 'stenka razinis temperamentiT da xl isturi samarTI iT" (barrikadi 1922m: 2) hyveboda ruseTis ambebs. adamianebi TiTqosda rel igiuri egzal taci iT, aRfrTovanebiT da creml ebiT gamoxatavdnen saqarTvel os siyvarul s. ruseTSi darCenil ebs ki ocnebad hqondaT gadaqceul i aq Camosvl a: 'maSin Cven gvesmoda es fraza... akademikosi poeti iv. Bunini ambobs – RmerTo, damsva erTi mainc saqarTvel oSi". aqedan warmodga l egenda saqarTvel os oasisobis, aqedan ganmeorda bibliuri l egenda, rom samoTxe unda yofil iyo efratis gadmoRma" (barrikadi 1922n: 2).

rus emigrantTa amgvare saxeebis SeqmniT, agreTve rus da qarTvel xel ovanTa urTierTobebis warmodgeniT publicisti cdil obs gviCvenos ori qveynis urTierTobis optimal uri formac da Sinaarsic. Tavisufal i, demokratiul i saqarTvel o yovel gvare kompl eqsis, resentimentis gareSe amyarebs kavSirs rusul kul turasTan. kul turebi erTmaneTs amdidreben, avseben, kul turebs ara aqvT sazRvrebi, kul turaSi ar arsebobs metropol ia da kol onia. 1921 wel s, ukve okupaciis Semdeg daweril statiaSi tician tabize dagvanaxebs, rom saqarTvel os da ruseTis urTierToba okupantis da okupirebul is urTierToba ki ar unda iyos, aramed Tanaswori da Tavisufal i, kul turis Semoqmedi pirovnebebis Tanaziaroba. aseTi Tval sazrisi dResac metad aqtual uria. statiis qveteqstSi ikiTxeba, rom ruseTi SiSismomgvrel i saxiT ki ar unda evl inebodes saqarTvel os, aramed unda uCvenebdes mas Tavis kul turul saxes, romel ic uTuod pativiscemas imsaxurebs.

'qimerionSi- gael veben portretebi, ufro xSirad ki Strixebi portretebisTvis, daaxl oebiT ise, rogorc kinokamera gadaiRebda msubuqi garbeniT kafe 'qimerionis- fantasmagoriul ad dabindul interierSi msxdom adamianebs. simbol isturi emociuri momnusxvel obiT qmnis tician tabize kafes real uri Tu virtual uri stumrebis mxatvrul i saxeebis kaskads. Kkol oritul ad ixateba, magal iTad, sergei sudeikinis megobari, peterburgel i mxatvari savel i sorini, sudeikinis haerovani muza _ misi col i da ganuyrel i megobari vera arturovna l uri,

'germanuli jisi, gretchenis Tval ebit, romelic acerebden erT dros
tfil isSi yvel a gamvel s, visac hqonda rame estetikis" (barrikadi
1922o: 2).

ucxoel mxatvrebs, cxadia, maspinZI oben qarTveli poetebi –
„pirveli Sexvedris rejisori, rogorc yovel Tvis, iyo paolo iaSvili...
gabedva, paFosi, mocartoba... grigol robaqzis romauli profili,
bodleris Subl is naWebiT da intelektiT... n. miwilsvis pirvel adim
dRes daarqva sudeikinma napol eoni..." (barrikadi 1922p: 2).

tician tabize gansakutrebit emociurad ixsenebs misi da sudeikinis
erT Sexvedras, roca isini saubrobdnen qarTul mxatvrobaze: 'pirveli
gakvirveba es iyo niko firosmani. genia auxneli da saqarTvel os
gamarTI ebeli" (barrikadi 1922j: 2).

tician tabize „qimerions" xatavs rogorc cisferyanwel ebis da
mATTan daaxl oebul SemoqmedTa ucveulo Teatrs. 'moul odnel ad
daiwyeboda leqsebis Tqma: pirvel ad daiwyeboda da Semdeg sxva gamosvl ebs
diriJorobda paolo iaSvili. leqsebs ambobden: grigol robaqize, tician
tabize, Salva amirejibi, leli jafariZe, leqsi utqvams bal monts, sergei
gorodeckis, i. zdanevics da bevr sxvas" (barrikadi 1922r: 2).

tician tabizis statiasixan xel ovnebit, poeziit bednieri da
STagonebuli adამიანები Canan – idumalni da magiurad momxibveli ni, xan
pragmatuli saxel mwifo moxel eebi, romlebic keTil saqmeebs
aRasrul eben: 'qarTul xel ovnebitvis aravis imdeni ar gaukeTebia im
dros, rogorc benia Cxikvisvili s... mas uyvarda qarTul xel ovneba... didi
umadurobaa amis ar Tqma, rom b. Cxikvisvili iyo erTad erTi Segnebuli
mecenati qarTvel xel ovanTa. yovel iubilezis gamoCndeba don-kixotis
figuriT da yvelaze didi saCuqari da arTacebuli sityva misi iyo"
(barrikadi 1922s: 2). Tavis araerT statiasixan madlierebit moixseniebs
tician tabize benia Cxikvisvili s rogorc qvel moqmeds da qarTul
xel ovnebis qomags, rac, rogorc zemoT arvniSneT, im droistvis
gabedul i Jesti iyo.

statiis Sua nawil Si landebi greba da vecnobiT kafe 'qimerionis-
Seqmnis istorias – rogorc gadaeca yofili 'anona- mweral Ta kavSirs,
rogor awyobdnen kafes, rogor arqmevdnen mas saxel s da bol os, rogor

qmnidnen moxatul obas. es informaciul i pasaji gaj erebul ia iumorit – mRebav ‘mal iarebs- gudiasvil ma daarqva mal arme da sxv. ‘al bad mTel qveyanaze ar aris kaΦe, romelic itevdes imden STagonebas da Semoqmedebas, rogorc ‘qimerioni” (barrikadi 1922t: 2) – wers tician tabize da Tavidan iwyebs did darbazSi msxdomi stumrebis portretebis xatvas, roml ebic, ‘qimerionis- kedl ebze gamosaxul ni, TiTqos kafes ‘gamtydar sarkeebSi- irekl ebian: ‘I udovik bavarieli, rembo, andrei bel i, ul amazesi qal ebi, madonna, vera... TiTqo meore ‘Notr Dame de Paris- mucel mogvi madonna, wiTel i kata kafeSi, kamelias TeZoebi, da androginebi...” (barrikadi 1922u: 2).

statia mTavrdeba tkiviliani emociuri akordit – sudeikinebi samudamod miemgzavrebian saqarTvel odan parizSi, aq toveben gul iTadi megobrebis siyvarul s da „mogonebas Tavadi miSkinisas, es iyo CvenTvis sudeikini” (barrikadi 1922f: 2). kafe „qimerionSi” aravis uWirda eRiarebina kol egisa da megobris gamorCeul oba, aRfrTovaneba gamoexata erTmaneTis mimarT, magram ‘amis Sesaxeb araferi ician fil isterebma” (barrikadi 1922q: 2). fil isterebs, viwro obivatel uri Tval sawieris mqone adamianebs, roml ebic al baT gars exvivnen ‘qimerionis- binadrebs, marTI ac araferi SeiZl eboda scodnodaT nisl ovani fantaziis mier yofis simZimisgan gaTavisuflebul i adamianebis cxovrebis da gancdebis Sesaxeb.

‘qimerioni- nostal giuri grZnobiTaa dawerili. kafes atmosfero Zvirfasi warsulis ganumeorebl obis gancdas utovebs mkiTxvel s. es warsuli poeturad zeaweulia.

werilis stili msubuqia, Tavisufali da amit kafes ideas irekl avs. Aamgvari stilit ixateba daudevari, niWieri da bednieri adamianebis Wreli, Tavisufali samyaro – kafe ‘qimerioni-.

“qimerionis” saxiT tician tabize qmnis Tavisuflebis apol ogias axl addamyarebul i bol Sevikuri rejimis pirobebSi.

დასკვნა

ტიციან ტაბიზისთვის, როგორც პუბლიცისტისთვის, ორგანულია საწარმოო, მწვერვალზე მოხვედრის ტემბისადმი, პრობლემებისადმი მზარდი ინტერესი. მას განსაკუთრებული აზრისაა ცნობისადილის სოციალური ცხოვრების დინამიკა. ეს იმითაა დაკავშირებული, რომ მისთვის აქილასობის იყო სამყაროს სეკულარის, განახლებების ავანგარდისტული პათოსი.

მნიშვნელოვანია დაკვირვება ტიციან ტაბიზის ჯიშის ნარკვევის საბოლოო პუბლიცისტურ პათოსზე, რაც უნდა განვიხილოთ რეჟიმის პრობლემის, სიკვდილის საფრთხის წინაშე არმოცნობის პროვოკაციის ტვიტადარცენის ინსტიტუტის არაცნობიერ ტრაგიკულ გამოჯილად, გაუცნობიერებელ პრევენციულ სასაუბროებში, რომელიც მიმართულია სიკვდილისადმი მოყვარის სემცხელი სიტუაციის არსაკვეთად.

ტიციან ტაბიზის პუბლიცისტური აზროვნების სტილის განხილვას ეფუძნება დასკვნა, რომ მის ნარკვევებში კომპოზიციური ელემენტების სიუხვე (პორტრეტები, პეიზაჟები, ლირიკული წარწერები, ისტორიული ეპიკურები, სინამდვილის ცოცხალი სურათები და სხვ.), ნარკვევთა კომპოზიციური სიმრავლე და გამართობა ტიციან ტაბიზის მიერ პუბლიცისტიკაში პოეზიიდან, ლიტერატურიდან "გადმონერგული" მწერლის ოსტატობის კომპონენტებია.

ტიციან ტაბიზისთვის უცხოა ვერის მხოლოდ არწერიტიან განსჯისტი მანერა, ის კმნის ტროპებს, სახეტა მთელ სისტემას. მისი ნარკვევების კომპოზიციის მრავალფეროვან ელემენტებს ერთ მთლიანობად კრავს პუბლიცისტის მკაფიო ტიპის ავტოპორტრეტი.

ტიციან ტაბიზის განსჯას საკრთველოს შესახებ მე-20 საუკუნის დასაწყისის ინტელექტუალური და ემოციური ატმოსფეროს ზეგავლენა ემყნება. აკრთავს იცნის კრთული მესიანიზმის იდეა. ავტორის ცნობიერება ერთიანად არის მოცული საკრთველოს და რუპვისა და გარდარცენის იდეით და სწორედ მას უკავსირდება ეროვნული მესიანიზმი.

კრთული მესიანიზმი არსებითად პოლიტიკური ნეორომანტიზმის გამოვლინება იყო და არა სოვინიზმის ან ნაციონალური სეზრუდობისა და ეგოიზმისა. საკრთველოს ხსნის გზის ზიებისა ტიციან ტაბიზე მკვეთრად

amJRavnebs Tavis dasavl ur kul turul -pol itikur orientacias. Mmisi azriT, evropa aziaSi saqarTvel os gavliT Seva da amit saqarTvel o samsaxurs gauwevs evropas – iqneba misi kul turis erTgvari gamtari, misi ideebis damnergavi – evropis mowinave simagre, forposti aziaSi. aRsaniSnavia, rom publ icistis aseTi geopol itikuri xedva dResac Zal ian mniSvnel ovani da aqtual uria saqarTvel osTvis.

tician tabiZis sagangebo da pozitiuri msjel oba omis fenomenis Sesaxeb cxadyofs, rom avtoris interesi am sakiTxisadmi pirvel msoufl io omSi saqarTvel os monawil eobiT, saqarTvel os gaTavisufl ebisTvis misi mniSvnel obiT aris ganpirobepul i. yvel aze antihumanur movl enad statiaSi miCneulia araTavisufl eba. avtoris azriT, arsebobs omze, sikvdil ze uaresi boroteba – monoba, anu gamudmebul i kvdoma.

sabWoTa reJimis damyarebam saqarTvel oSi ukve srul iad sxva erovnul i probl emebi wamoWra publ icistis winaSe. tician tabiZe gansakuTrebiT mwvaved grZnobs qarTul i enis gadarCenis probl emas. igi xedavs, rom Aenaze zrunvis egidiT bol Sevikebi cdil obdnen enis gaprimitiul ebas, viTomda gaxal xurebas, mwerl ebis da moazrovneebis individual ur stil Ta nivel irebas, usicocxlo da unificirebul i, ideol ogizebul i enis damkvidrebas. swored amitom, umZimes istoriul pirobepSi eris gadarCenisTvis, misi sul ieri cxovrebis TviTmyofadobis SenarCunebisTvis avtori aucil ebl obad miCnevs da daJinebiT moiTxovs qarTul i saxel mwifo gamomceml obis arsebobas da literaturul i procesebisaTvis stimulis mimcemi seriozul i da mniSvnel ovani organos _ axali Jurnal is daarsebas, romelic iqneboda qarTul i kul turis istoriis da Tanamedroveobis gamaerTianebel i cocxali sivrce.

mweral Ta yofis da SemoqmedebiTi cxovrebis pirobepis gaumj obesebis probl emas tician tabiZe farTo pl aniT xedavs. publ icisti, Tavis epoqis ZiriTadi tendenciis sapirispirod, miCnevda, rom saxel mwifos mizani sakuTari Tavis gaZl iereba ki ar unda iyos, aramed man adamianis SemoqmedebiT Zal ebs unda Seuqmnas gamovl enis pirobepi. tician tabiZis l ogikiT, saxel mwifo unda emsaxurebodes

kul turas, adami nebis sul ier ganvi Tarebas, maTi Tavisufl ebis gafar Toebas.

studenta Temi T publicistis dainteresebis siRmiseul motivad warmocndeba is, rom igi studentobas yvel aze Tavisufl ebismoyvare da sazogadoebaSi Tavisufl ebis damankvidrebel social ur jgufad miicnevs. studentebis cxovrebis mzime pirobebs tician tabize maT mimaRT xel isufl ebis gul gril obi T da uyuradRebobi T xsnis. gansakuTrebi T manker movl enad igi saxavs xel isufl ebis studentobisadmi damokidebul ebis diferencirebas imis mixedvi T, ideol ogiurad ramdenad axl obl ebi arian isini misTvis. Ppublicisti kritikul ad gamokveTs sabWoTa xel isufl ebis saganmanaTl ebl o pol itikis mizans _ mas surs, studentoba Tavisi ideol ogiis adeptad aqcios.

studentobisadmi miZRvnil i statiebi, tician tabizis mTel publicistikasTan erTad, mowmobs, rom cisferyanwel i poeti, romel ic adreul axal gazrdobaSi sakmaod gaucxoebul ad aRiqvamda Tergdal eul Ta memkvidreobas, mogvianebi T maT msgavsad mimaRTavs Semoqmedebi T Zal isxmevas mtkivneul i erovnul -social uri probl emebis gaazrebisa da gadaWrisaken.

qarTvel xel ovanTa social uri probl emebis ganxil visas vl indeba publicistis _ demokratiul i cnobierebis mqone adami anis _ swrafva Cveni kul turul i cxovrebis evropizaci isken, rac SeuZl ebel i iyo bol Sevikuri diqtaturis pirobebSi. tician tabize anal itikurad akvirdeba da warmoaCens or saSiSroebas, romel Ta winaSe aRmoCnda Tanamedrove qarTul i kul tura, xel ovneba _ xel ovnebis komercial izacia, misi 'gasasaRebel saqonl ad" qcevac da xel ovnebis ideol ogizacia, ideol ogiur i araRad qcevac kul turis gamasobrivebas gul isxmabda. im periodis sabWoeTSi real ur safrTxes, cxadia, xel ovnebis ideol ogizacia ufro warmoadgenda. proletarul i xel ovnebis meSveobi T diqtatorul reJims unda waremarTa adami anTa erTgvarovan, mdabio, agresiul masad Camoyal ibebis procesi.

xel ovnebisadmi miZRvnil statiebSi avtori avl ens qarTul i kul turis TviTmyofadobis gamokveTisken da misi evropul i xasiaTis da donis warmocenisken swrafvas.Mme-20 saukunis qarTul i kl asikuri musikis

fuZemdebl is _ zaqaria fal iaSvil is Sesaxeb daweril i emociuri statia gamsWval ul ia publ icisturi mizandasaxul obiT _ gauRvi vdes qarTul sazogadoebas erovnul i siamayis grZnoba da sakuTari Zal ebis da Sesazl ebl obebis rwmena. amitom ambobs tician tabize, rom genia eris bednierebaa.

qarTul i Teatris reformatoris - kote marjaniSvil is tician tabizeul Sefasebas gansazRvavs is, rom misTvis poeziaSi, xel ovnebaSi mTavari sawyisi stiqiuroba, spontanurobaa da igi marjaniSvil is SemoqmedebaSic am sawyiss xedavs da afasebs. poets da publ icists izidavs reJisorisTvis damaxasiaTebel i 'gaafTreba da Tavganwirul oba-, anu is, ramac 'cisferyanwel Ta- ordenis poetur amoxs misca impul si da swored amgvani Tanxmireba ganapirobebda tician tabize aRfrTovanebas kote marjaniSvil iT. Teatrze msjel obisas tician tabize warmodgeba rogorc publ icisti da moazrovne, romelic saqarTvel oSi evropul i kul turul i standartis damkvidrebas cdil obs.

Tbil isSi iakob nikol azis mier akaki wereTl is qandakebis dadgmis pozitiuri Sefasebis paral el urad tician tabize Tval naTl iv warmogvidgens, Tu rogor aqtiurad cdil obs total itarul i rejimi, Secval os qveynis kul turul i landSafti. komunistebi Zal isxmevas ar akl ebdnen qveyanaSi Tavianti bel adebis da sxvadasxva warmomavl obis revol ucionerebis Zegl ebis dadgmas. aseT vitarebaSi tician tabize, rogorc publ icisti, ibrzoda imisTvis, rom qveyanas, qal aqs Senarcuneboda qarTul i saxe.

tician tabize, rogorc publ icisti, cdil obs axali, sabWoTa xel isufl ebis pirobebSi qarTul kul turaSi aRmoacinos da gaaZl ieros cxovel myofeli sawyisebi. is eswrafis mTel i simdidrit warmocndes qarTul i kul tura, raTa qarTvel ma xal xma Tavisi erovnul i TviTmyofadobis Senarcuneba SeZl os internacional uri diqtaturis pirobebSi. niko firosmans pirovnebis da mxatvrobisadmi miZRvni l vrcel statiaSi, romel sic Rmad da STambeWdavadaa gaxsnili am adamianis Sinagani samyaro da misi niWis buneba, es Semoqmedi dasaxul ia qarTvel i xal xis sul ieri da Semoqmedebiti energiis simbol od. man

firosmanSi _ xal xis Svil Si, „ubral o” kacSi eris amouwuravi SesaZl ebl obebi ganWvrita. SeiZl eba iTqvas, rom es iyo il ia WavWavaZis Tval sazrisis moSvel ieba Znel droSi _ Tval sazrisis, rom qarTvel i xal xis gadamrCenia misi el itis Sevseba da gadaxal iseba xal xis wiaRidan.

nostal giuri grZnobiTaa daweril i tician tabiZis weril i 'qimerioni~. kafes atmosfero Zvirfasi warsulis ganumeorebl obis gancdas utovebs mkiTxvel s. simbol isturi emociuri momnusxvel obiT qmnis tician tabiZe kafes stumrebis mxatvrul i saxeebis fantasmagoriul kaskads da Tavisuflebis apol ogias axl addamyarebul i bol Sevikuri reJimis pirobebSi. 1921 wel s, ukve okupaciis Semdeg daweril statiaSi tician tabiZe dagvanaxebs, rom ruseTis da saqarTvel os urTierToba okupantis da okupirebul is urTierToba ki ar unda iyos, aramed Tanaswori da Tavisufal i, kul turis Semoqmedi pirovnebebis Tanaziaroba. aseTi Tval sazrisi dResac metad aqtual uria.

Jurnal istika, publ icistika tician tabiZisTvis mimzidvel i da saintereso aRmoCnda imiT, rom aqac, iseve rogorc l iteraturaSi, Tumca gansxvavebul i xerxebiT da rakursebiT, ixateba cxovreba. publ icistikaSi tician tabiZem aRmoaCina imis SesaZl ebl oba, rom moxel Tebina dro, cocxal i Tanamedroveoba da mraval ganzomil ebiani sinamdvil e mkveTrad subieqturi interpretaciis sagnad eqcia. mistvis Ppubl icistika am sinamdvil is mtkivneul probl emebSi garkvevis, sakuTari moqal aqeobrivi poziciis da mrwamsis demonstrirebis da sazogadoebrivi azris formirebaSi uSual o monawil eobis saSual ebaa. is principul i, amave dros TanamgrZnobel i Jurnal isti da publ icistia, amkvidrebs "humanisturi Jurnal istikis" principebs _ gul wfel ad interesdeba adamianis bediT da mkacr epoqaSi adamianur keTil ganwyobas da siTbos inarCunebs.

tician tabiZis weris sada, Stampebisgan absol uturad dazRveul i stil i, mkafiod gamovl enil i intel eqtual izmi, wamosaxvis cocxal i unari, simarTI ismoyvareoba misi, rogorc publ icistis, arsebiTi Tvisებია. Ees gamorCeul i poeti warmogvidgeba rogorc drois mZafri SegrZnebiT aRWurvil i, emociuri da gamWriaxi publ icisti.

ბიბლიოგრაფია:

1. აბზიანიძე 2009: abzianiZe, zaza. I iteraturul i portretebi. Tbil isi: bakmi, 2009.
2. აბულაძე 1961: abul aZe, mirian. tician tabiZis poezia. Tbil isi: rusTavel is saxel obis qarTul i I iteraturis instituti. saqarTvel os ssr mecnierebaTa akademiis gamomceml oba, 1961.
3. ავალიანი 1992: aval iani, I al i. LI iteraturul i weril ebi. Tbil isi: merani, 1992.
4. ასათიანი 1977: asaTiani, guram. kritikul i dial ogebi. Tbil isi: sabWoTa saqarTvel o, 1977.
5. ასათიანი 2002: asaTiani, guram. oTxtomeul i. t.3. [Semdgenl ebi – manana qi qoZe, manana amirej ibi] Tbil isi: Nneostudia, 2002.
6. ასათიანი 1958: asaTiani, I evan. rCeul i nawerebi. t.2. Tbil isi: sabWoTa mweral i, 1958.
7. აფხაიძე 1988: afxaiZe, Sal va. maxsovs maradis. Tbil isi: merani, 1988.
8. ბერდიაევი 1993: Бердяев, Николай. О назначении человека. Москва: Республика, 1993.
9. გასტევი 1919: Гастев, Алексей. О тенденциях пролетарской культуры. Москва: Пролетарская культура, 1919.
<http://aptechka.agava.ru/statyi/teoriya/manifest/proletcult1.html> (xel mi sawvdomi a 25.12.2013).
10. გაფრინდაშვილი 2010: gafrindaSvil i, val erian. asi I eqsi [Semdgenel i _ Tamaz vasaZe] Tbil isi: intel eqti, 2010.
11. გორდეზიანი 1927: gordeziani, beno. xedvis ostati _ niko firosmanaSvil i. Journ. „mnaTobi“ №3. 1927.
12. გრიშაშვილი 1957: griSaSvil i, ioseb. I iteraturul i narkvevebi. Tbil isi: saxel gami, 1957.
13. გრიშაშვილი 1987: griSaSvil i, ioseb. Ffsevdonimebis I eqsikoni. Tbil isi: mecniereba, 1987.
14. გუგუშვილი 1971: guguSvil i, eTer. qarTul i sabWoTa Teatri. Tbil isi: xel ovneba, 1971.

15. გუგუშვილი 1985: guguSvil i, eTer. simarTl is gziT. Tbil isi: saqarTvel os Teatral uri sazogadoeba, 1985.
16. გურაბანიძე 2012: gurabaniZe, nodar. evropul i dramaturgia rusTavel is Teatris scenaze. Tbil isi: kentavri, 2012.
17. დანტო 2000: Данто, Артур. Ницше как философ. Москва: Идея-Пресс, 2000.
18. დიდი... 2011: didi qarTvel ebi _ niko firosmani. Tbil isi: 2011 [programis xel mZRvanel i da mTavari redaqtori _ zaza abzianiZe].
19. დონაძე 1990: donaZe, vl adimer. qarTul i musikis istoria. t.I. Tbil isi, 1990.
20. ეკო 2000: Эко, Умберто. Пять эссе на темы этики (Осмысляя войну). Санкт-Петербург: Simposium, 2002.
21. ესაკია 1927: esakia, l eo. axal i mxatvroba da niko firosmanaSvil i. tfil isi: saxel gami,1927.
22. ვაჯა-ფშაველა 1979: vaJa-fSavel a. Txzul ebani. t.I. poezia. Tbil isi: sabWoTa saqarTvel o, 1979. F
23. ვასაძე 1985: vasaZe, akaki. tician tabiZe. Tbil isi: merani, 1985.
24. იუნგი 1995ა: Юнг, Карл Густав. Проблемы души нашего времени. Москва: Прогресс- Универс, 1995.
25. იუნგი 1995ბ: Юнг, Карл Густав. Психологические типы. Санкт-Петербург: Ювента"/ Москва: Прогресс - Универс, 1995;
26. კაპანაძე 2005: kapanaZe, sal ome. cisferi yanwebidan – maradisobamde. Tbil isi: 2005.
27. კვერენცხილაძე 2005: kverenCxil aZe, revaz. wamebis gza. Tbil isi: erovnul i mwerl oba, 2005.
28. კვერენცხილაძე 2009: kverenCxil aZe, revaz. qviSxeTis xibl i. Tbil isi: universal i, 2009.
29. კიკნაძე 2003: kiknaZe, vasil . qarTul i dramatul i Teatris istoria. t.1, Tbil isi: saari, 2003.
30. მარჯანიშვილი 1961: kote marj aniSvil is saiubil eo krebul i. Tbil isi: Teatral uri sazogadoebis gamomceml oba, 1961.

31. მირცხულავა 2012ა: mircxul ava, rusudan. fsiqol ogiuri dramidan – fsiqodramamde. Tbilisi: kentavri, 2012.
32. მირცხულავა 2012ბ: mircxul ava, rusudan. xel ovnebis fsiqol ogia. Tbilisi: kentavri, 2012.
33. მიქაძე 1984: Fmi qaze, givi. fsevdonimebis I eqsikoni. Tbilisi: mecnereba. 1984.
34. ოგნევი 1976: Огнев, Владимир. Грузинские Этюды –Статьи. Тбилиси: Мерани, 1976.
35. ორტეგა-ი-გასეტი 1991: Ортега- и- Гассет, Хосе. Дегуманизация искусства. Москва: Радуга, 1991.
36. ორუელი 2011: orueli, jorj. 1984. Tbilisi: palitra L, 2011.
37. პაიჭაძე 2009: paiwaze, Tamar. qarTveli lirikosebi (1900-1950). t.1. Tbilisi: Tbilisis universitetis gamomcemloba, 2009.
38. საქართველოს... 1976: saqarTvelos istoriis narkvevebi. t.7., T.6., Tbilisi: sabWota saqarTvelo, 1976.
39. სიგუა 2008: sigua, soso. modernizmi. Tbilisi: mwerl is gazeTi, 2008.
40. ტაბიძე 1985: tabize, nino. ticiani damisi megobrebi. Tbilisi: sabWota saqarTvelo, 1985.
41. ტაბიძე 2011: tabize, nodar. publicistikis sakiTxebi. wigni I. Tbilisi: universal i, 2011.
42. ტაბიძე 1933: tabize, tician. I eqsebi, poemebi. Tbilisi: federacia, 1933.A
43. ტაბიძე 1960: tabize, tician. rCeuli. Tbilisi: sabWota saqarTvelo, 1960.

44. **ტაბიძე 1966ა:** tabiZe, tician. weril ebi literaturasა da xel ovneba. samtomeul i. t. 2. Tbilisi: Literatura da xel ovneba, 1966.
45. **ტაბიძე 1966ბ:** tabiZe, tician. narkvevebi, Targmanebi. samtomeul i. t. 3. Tbilisi: Literatura da xel ovneba, 1966.
46. **ტაბიძე 1982:** qarTuli poezia. t.12. XX saukunis poezia. Tbilisi: nakaduli, 1982.
47. **ტაბიძე 1995:** tabiZe, tician. erTtomeul i. Tbilisi: merani, 1995.
48. **ტაბიძე 1999:** tabiZe, tician. sonetebi, rCeul i l eqsebi, esse; weril ebi tician tabiZis Semoqmedebaze. saqarTvel os mecnierebaTa akademiis SoTa rusTavel is saxel obis qarTuli literaturis institutis krebuli [Semdgenel -redaqtori _ Tamar barbaqaZe] Tbilisi: mecniereba, 1999.
49. **ტაბიძე 2005:** tabiZe, tician. asi l eqsi. Tbilisi: intel eqti, 2005.
50. **ტაბიძე 2008:** tabiZe, tician. axal i qarTuli literatura. Kkrebuli. Tbilisi: Tbilisis universitetis gamomcemloba [redaqtori _ l adominaSvili] 2008.
51. **ტიციანს...** 1995: ticians uyvarda wiTel i mixaki. Kkrebuli [Semdgeneli _ nino andriaZe] quTaisi: 1995.
52. **ტოინბი 1991:** Тойнби, Арнольд. Постигжение истории. Москва: Прогресс, 1991.
53. **ტორაძე 2010:** toraZe, gul baT. Mmusikis samyarosi. Tbilisi: musikaluri fondi, 2010.
54. **ტორაძე 1997:** toraZe, mariam. saqarTvel os umaRlesi saswavi ebl ebisa da Tsu Jurnalistikis fakul tetis respublikuri samecniero konferencia. muSaobis gegma da moxsenebaTa Tezisebi. Tbilisi, 1997.
55. **ტორაძე 1999:** toraZe, mariam. tician tabiZe erovnuli TviTcnobierebis Sesaxeb. Journ. „ciskari“ № 2. 1999.
56. **ტორაძე 2002ა:** toraZe, mariam. saqarTvel os umaRlesi saswavi ebl ebisa da Tsu Jurnalistikis fakul tetis respublikuri

- samecniero konferencia. muSaobis gegma da moxsenebaTa Tezisebi. Tbilisi, 2002.
57. გორაძე 2002ბ: toraZe, mariam. omis esTetika. gaz., „Cveni mwerl oba“ № 3/81. 2002.
 58. გოტალიტარიზმი... 2010: totalitarizmi da literaturuli diskursi. saerTasoris samecniero konferencia. totalitarizmi da literaturuli diskursi. me-20 saukunis gamocdileba. Mmasalebi. Tbilisi: literaturis institutis gamomcemloba, 2010.
 59. ურუშაძე 2005: urusaZe, natela. Teatris samyaro. Tbilisi: robaqizis sax. saxel mwi fo Uuniversitetis gamomcemloba, 2005.
 60. ფიროსმანიშვილი 1965: firosmaniSvili, niko. saubileo krebuli. Tbilisi: sabwota saqartvelo, 1965.
 61. ფიქრები... 2006: fiqrebi saqartveloze. statiatakkrebuli. eZrvnebanikolomiwiSvilis dabadebidan 110 wl istavs [Semdgeneli _ il amaz miwiSvili] Tbilisi: intel eqti, 2006.
 62. ფროიდი 1991: Фрейд, Зигмунд. Лекции. Москва: Наука, 1991.
 63. ქართული... 1977: qartuli sabwota enciklopedia. t. 2. Tbilisi: mtavari samecniero redaqtia, 1977.
 64. ქართული... 1984: qartuli mwerloba. Leqsikoni - cnobari. wigni I. Tbilisi: ganatleba, 1984.
 65. ქართული... 1986: 96 esse. qartuli literaturuli esse – XX saukunis 20-iani wlebi [Semdgeneli _ manana xel aia] Tbilisi: merani, 1986.
 66. ქართული... 1990: qartuli musikis istoria, t. I. Tbilisi: ganatleba, 1990.
 67. ქართული... 2010: qartuli ჰულიცისტა _ qrestomatia. XXs. nakveti I. [Semdgeneli _ dali cikvilaze] Tbilisi: Tbilisis universitetis gamomcemloba, 2010.
 68. ქიქოძე 1919: qiqoze, geronti. erovnuli energia. Tbilisi: mtavrobis stamba, 1919.
 69. ქიქოძე 1925: qiqoze, geronti. Qqartuli mxatvroba da firosmaniSvili. Journ. „mnaTobi“ №3. 1925.

70. ქიქოძე 2003: qiqoZe, geronti. Tanamedrovis Canawerebi. Tbilisi: arete, 2003.
71. შექსპირი 1980: Seqspiri, uil iam. tragediebi. wigni I. Tbilisi: sabWoTa saqarTvel o, 1980.
72. ჩხეიძე 1949: CxeiZe, uSangi. kote marj aniSvil i. Tbilisi: xel ovneba, 1949.
73. ცაიშვილი 1986: caiSvil i, sargis. winamorbedni da Tanamedroveni. Tbilisi: mecniereba, 1986.
74. წერეთელი 1978: qarTul i poezia. t.8. akaki wereTel i. Tbilisi: nakadul i, 1978.
75. ჭავჭავაძე 2012ა: WavWavaZe, ilia. Eeqvstomeul i.Ppubl icisturi weril ebi, t.1. Tbilisi: pal itra L. 2012.
76. ჭავჭავაძე 2012ბ: WavWavaZe, ilia. Eeqvstomeul i.Ppubl icisturi weril ebi, t.3. Tbilisi: pal itra L. 2012.
77. ჭავჭავაძეები 2009: WavWavaZeebi, Iika da Tamar. Teatral uri mogonebebi. Tbilisi: 2009.
78. ხომერიკი 2004: xomeriki, manana. geneal ogiur-biografiul i Ziebani. firosmani. Tbilisi: mematiiane, 2004.
79. ჯაფარიძე 2010: j afariZe, Temo. naxatis siCume. Tbilisi: kavkasiuri saxl i, 2010.
80. ჰელი, ზიგლერი 1997: Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. Санкт Петербург: Питер, 1997.
81. ჰესე 1987: Гессе, Герман. Письма по кругу. Москва: Прогресс, 1987.

პერიოდიკა:

1. barrikadi 1920a: "mani festi azias", gaz. barrikadi, №1, 1920, gv.2.
2. barrikadi 1920b: "mani festi azias", gaz. barrikadi, №1, 1920, gv.2.
3. barrikadi 1920g: "mani festi azias", gaz. barrikadi, №1, 1920, gv.2.
4. barrikadi 1920d: "mani festi azias", gaz. barrikadi, №1, 1920, gv.2.
5. barrikadi 1920e: "mani festi azias", gaz. barrikadi, №1, 1920, gv.2.
6. barrikadi 1922a: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
7. barrikadi 1922b: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
8. barrikadi 1922g: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
9. barrikadi 1922d: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
10. barrikadi 1922e: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
11. barrikadi 1922v: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
12. barrikadi 1922z: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
13. barrikadi 1922T: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
14. barrikadi 1922i: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
15. barrikadi 1922k: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
16. barrikadi 1922l : "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
17. barrikadi 1922m: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
18. barrikadi 1922n: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
19. barrikadi 1922o: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
20. barrikadi 1922p: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
21. barrikadi 1922J: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
22. barrikadi 1922r: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
23. barrikadi 1922s: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
24. barrikadi 1922t: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
25. barrikadi 1922u: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
26. barrikadi 1922f: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.
27. barrikadi 1922q: "qimerioni", gaz. barrikadi, №5, 1922, gv.2.

28. baxtrioni 1922a: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
29. baxtrioni 1922b: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
30. baxtrioni 1922g: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
31. baxtrioni 1922d: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
32. baxtrioni 1922e: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
33. baxtrioni 1922v: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.1.
34. baxtrioni 1922z: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.2.
35. baxtrioni 1922T: „saxel mwifo gamomceml oba”, Ggaz. baxtrioni, №2, 1922, gv.2.
36. baxtrioni 1922i: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.1.
37. baxtrioni 1922k: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.1.
38. baxtrioni 1922l : „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.1.
39. baxtrioni 1922m: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.1.
40. baxtrioni 1922n: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.1.
41. baxtrioni 1922o: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.2.
42. baxtrioni 1922p: „fondi xel ovnebi saTvis”, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.2.

43. baxtrioni 1922j: „fondi xel ovnebisTvis“, Ggaz. baxtrioni, №12, 1922, gv.2.
44. baxtrioni 1922r: „l ataria xel ovnebisTvis“, Ggaz. baxtrioni, №14, 1922, gv.2.
45. baxtrioni 1922s: „l ataria xel ovnebisTvis“, Ggaz. baxtrioni, №14, 1922, gv.2.
46. baxtrioni 1922t: „l ataria xel ovnebisTvis“, Ggaz. baxtrioni, №14, 1922, gv.2.
47. baxtrioni 1922u: „xel ovnebis sasaxl e“, Ggaz. baxtrioni, №15, 1922, gv.1.
48. baxtrioni 1922f: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
49. baxtrioni 1922q: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
50. baxtrioni 1922R: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
51. baxtrioni 1922y: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
52. baxtrioni 1922S: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
53. baxtrioni 1922C: „wyal didoba saqarTvel oSi“, Ggaz. baxtrioni, №18, 1922, gv.1.
54. baxtrioni 1922c: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
55. baxtrioni 1922Z: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
56. baxtrioni 1922w: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
57. baxtrioni 1922W: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
58. baxtrioni 1922x: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
59. baxtrioni 1922j : „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
60. baxtrioni 1922h: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.1.
61. baxtrioni 1922h1: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.2.
62. baxtrioni 1922h2: „cxvris wyaro“, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.2.

63. baxtrioni 1922h3: „cxvris wyaro”, Ggaz. baxtrioni, №21, 1922, gv.2.
64. baxtrioni 1922h4: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
65. baxtrioni 1922h5: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
66. baxtrioni 1922h6: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
67. baxtrioni 1922h7: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
68. baxtrioni 1922h8: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
69. baxtrioni 1922h9: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
70. baxtrioni 1922h10: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
71. baxtrioni 1922h11: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
72. baxtrioni 1922h12: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
73. baxtrioni 1922h13: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
74. baxtrioni 1922h14: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
75. baxtrioni 1922h15: „akakis Zegl i”, Ggaz. baxtrioni, №24, 1922, gv.1.
76. rubi koni: 1923a: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
77. rubi koni: 1923b: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
78. rubi koni: 1923g: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
79. rubi koni: 1923d: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
80. rubi koni: 1923e: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
81. rubi koni: 1923v: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
82. rubi koni: 1923z: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
83. rubi koni: 1923T: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.

84. rubi koni: 1923i: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
85. rubi koni: 1923k: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
86. rubi koni: 1923l : „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
87. rubi koni: 1923m: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
88. rubi koni: 1923n: „studentobis tradiciebi”, Ggaz. rubi koni, №2, 1923, gv. 1.
89. rubi koni: 1923o: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv. 1.
90. rubi koni: 1923p: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
91. rubi koni: 1923j: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
92. rubi koni: 1923r: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
93. rubi koni: 1923s: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
94. rubi koni: 1923t: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
95. rubi koni: 1923u: „saxel mwi fo gamomceml oba”, Ggaz. rubi koni, №6, 1923, gv.1.
96. rubi koni 1923f: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
97. rubi koni 1923q: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
98. rubi koni 1923R: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
99. rubi koni 1923y: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
100. rubi koni 1923S: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
101. rubi koni 1923C: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.
102. rubi koni 1923c: „qarTul i Jurnal i”, Ggaz. rubi koni, №7, 1923. Ggv.1.

103. rubi koni 1923Z: „qarTul i Jurnal i“, Ggaz. rubi koni , №7, 1923. Ggv.1.
104. rubi koni 1923w: „qarTul i Jurnal i“, Ggaz. rubi koni , №7, 1923. Ggv.1.
105. rubi koni 1923W: „qarTul i Jurnal i“, Ggaz. rubi koni , №7, 1923. Ggv.1.
106. rubi koni 1923x: „qarTul i Jurnal i“, Ggaz. rubi koni , №7, 1923. Ggv.1.
107. rubi koni 1923j : „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
108. rubi koni 1923h: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
109. rubi koni 1923h1: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
110. rubi koni 1923h2: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
111. rubi koni 1923h3: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
112. rubi koni 1923h4: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
113. rubi koni 1923h5: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
114. rubi koni 1923h6: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
115. rubi koni 1923h7: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
116. rubi koni 1923h8: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
117. rubi koni 1923h9: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
118. rubi koni 1923h10: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
119. rubi koni 1923h11: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
120. rubi koni 1923h12: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
121. rubi koni 1923h13: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
122. rubi koni 1923h14: „stipendi ebi“, Ggaz. rubi koni , №8, 1923. Ggv.1.
123. rubi koni 1923h15: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
124. rubi koni 1923h16: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
125. rubi koni 1923h17: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
126. rubi koni 1923h18: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
127. rubi koni 1923h19: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
128. rubi koni 1923h20: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
129. rubi koni 1923h21: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
130. rubi koni 1923h22: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
131. rubi koni 1923h23: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.

132. rubi koni 1923h24: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
133. rubi koni 1923h25: „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
134. rubi koni 1923:h26 „saagarako saxl i“, Ggaz. rubi koni , №9, 1923. Ggv.1.
135. rubi koni 1923:h27 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
136. rubi koni 1923:h28 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
137. rubi koni 1923:h29 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
138. rubi koni 1923:h30 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
139. rubi koni 1923:h31 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
140. rubi koni 1923:h32 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
141. rubi koni 1923:h33 „momaval i sezoni“, Ggaz. rubi koni , №14, 1923. Ggv.1.
142. rubi koni 1923:h34 „specebi s kuri ozi“, Ggaz. rubi koni , №15, 1923. Ggv.1.
143. rubi koni 1923:h35 „specebi s kuri ozi“, Ggaz. rubi koni , №15, 1923. Ggv.1.
144. rubi koni 1923:h36 „specebi s kuri ozi“, Ggaz. rubi koni , №15, 1923. Ggv.1.
145. rubi koni 1923:h37 „specebi s kuri ozi“, Ggaz. rubi koni , №15, 1923. Ggv.1.
146. rubi koni 1923h38: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
147. rubi koni 1923h39: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
148. rubi koni 1923h40: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
149. rubi koni 1923h41: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
150. rubi koni 1923h42: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
151. rubi koni 1923h43: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
152. rubi koni 1923h44: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
153. rubi koni 1923h45: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
154. rubi koni 1923h46: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
155. rubi koni 1923h47: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
156. rubi koni 1923h48: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
157. rubi koni 1923h49: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
158. rubi koni 1923h50: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
159. rubi koni 1923h51: „Cveni studentoba“, Ggaz. rubi koni , №16, 1923. Ggv.3.
160. saqar Tvel o 1916a: „qar Tul i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.2.

161. saqar Tvel o 1916b: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.2.
162. saqar Tvel o 1916g: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.2.
163. saqar Tvel o 1916d: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.2.
164. saqar Tvel o 1916e: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916,gv.2.
165. saqar Tvel o 1916v: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.2.
166. saqar Tvel o 1916z: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916,gv.2.
167. saqar Tvel o 1916T: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916,gv.3.
168. saqar Tvel o 1916i: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
169. saqar Tvel o 1916k: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
170. saqar Tvel o 1916l : „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
171. saqar Tvel o 1916m: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
172. saqar Tvel o 1916n: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
173. saqar Tvel o 1916o: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.3.
174. saqar Tvel o 1916p: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.2.
175. saqar Tvel o 1916J: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.3.
176. saqar Tvel o 1916r: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.3.
177. saqar Tvel o 1916s: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.2.
178. saqar Tvel o 1916t: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.3.
179. saqar Tvel o 1916u: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
180. saqar Tvel o 1916f: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
181. saqar Tvel o 1916q: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
182. saqar Tvel o 1916R: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №143, 1916, gv.2.
183. saqar Tvel o 1916y: „qarTul i i idea“, Ggaz. saqar Tvel o, №142, 1916, gv.3.
184. saqar Tvel o 1917: „tifi lisi“, Ggaz. saqar Tvel o, №139, 1917, gv.3.
185. დავით კაკაბაძე 1927: weril i tician tabiZes. parizi: 1927.
[xel mi sawvdomi a 25.12.2013]
http://www.modernism.ge/cms/site_images/niko%20pirosmanashvilze/5%20davit%20kakab adzis%20tserili%20tician%20tabidzes.pdf
186. ილია ზდანევიჩი: ilia zdaneviCis weril i daviT kakabaZes.
[xel mi sawvdomi a 25.12. 2013]

http://www.modernism.ge/cms/site_images/niko%20pirosmanashvilze/6%20ilia%20zdanevichi%20davit%20kakabadzes.pdf

187. <http://burusi.wordpress.com/2009/08/23/gudiashili-qimerioni/>

Ilado gudiaSvili _ kafe „qimerioni“ [xel misawvdomia 25.12.2013].